arthur conan doyle

Lei 5

editura minerva

«Gaboriau mă cucerise prin maniera elegantă cu care organiza piesele „cazurilor" sale, iar magistralul detectiv al lui Poe, domnul Dupin, a fost pentru mine, încă din copilărie, unul dintre eroii favoriţi. Dar eu trebuia să aduc ceva nou, ceva personal. M-am gîndit la fostul meu profesor, Joe Bell, la chipul lui de vultur, la acţiunile lui bizare, la harul său neobişnuit de a observa anumite detalii... Ce nume voi da personajului meu?... Nu ştiam pe care să-l aleg... La început, m-am oprit la Sherringford Holmes, apoi la Sherlock Holmes.»

Sir ARTHUR CONAN DOYLE

763

arthur conan doyle

arthur conan doyle

un studiu în roşu • semnul celor patru

Ilustrația copertei : *Damian Petrescu*

arthur conan doyle

un studiu în roșu

•

semnul celor patru

TRADUCERE DE LAZĂR CASSVAN
ȘI RODICA LACKNER

PREFAȚĂ DE MIHAI DASCAL

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1973
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

CONAN DOYLE ȘI ROMANUL DEDUCȚIEI

Istoria romanului modern nu va putea ignora niciodată, în fenomenalitatea sa diversificată, aventura particulară a romanului polițist. Și-ar știrbi din organicitate și-ar rămîne veșnic neîmplinită sub raport istoric-cronologic. Există însă tendința — nu de a-l ignora — ci de a-l împinge la periferia sferei romanescului. O astfel de optică restrînge fenomenul literar polițist la o specificitate acțională, întrucîtva paralelă cu ordinea și inefabilul fabulației romanești. Este, evident, un mod de a-l limita, izvorît, mai ales, dintr-o generalizare rigidă a datelor oferite de evoluția genului în contemporaneitate. Romanul polițist nu se cuprinde însă doar în avatarurile sale contemporane. El are o sorginte, o devenire, o variație valorică. Mutațiile sale țin de planul mai general al prozei, sînt implicate metamorfozelor ei. Așadar, el este ramificație, nuanță. O delimitare prea strictă îl depreciază. Momentul genezei sale nu este un moment de irupere, ci unul metamorfotic. Este epoca în care istoriile rocambolești frizează formația incipient pozitivistă a publicului, cînd fiziologia balzaciană reface mimetic realul obosind prin verosimil, cînd opera se încarcă cu un baroc al documentației și o somptuozitate romanțioasă care o convenționalizează. Cu o asemenea factură romanul nu mai poate răspunde fermentației timpului. Cadrul care incită la schimbare este cel al Americii, bulversată de setea de senzație a imigranților și trăind într-un cult al fabulosului, răsfrînt, îndeosebi, din folclorul negru. Un poet, tratat la vremea aceea mai mult cu bunăvoință, întrevede această pro-

pensiune naturală a publicului, materializată în goana magazinelor săptămînale după foiletoane excentrice şi i se supune scriind povestiri care aminteau de literatura romantică europeană, dar care, în acelaşi timp, afişau un cartezianism apt să sugereze superioritatea puterii umane de analiză asupra misterului, a insondabilului, a magicului. Este Edgar Allan Poe. Opera sa explică geneza romanului poliţist ca imperativ istoric-literar, inevitabil.

*

De la Poe, promotor al genului, la Conan Doyle linia naraţiunii poliţiste nu cunoaşte modificări esenţiale. Poe este preluat în genere selectiv. Atmosfera de sugestie tenebroasă, ţinînd de lecturile sale romantice nu mai putea satisface, spre sfîrşitul secolului, gustul public cultivat acum în respectul ştiinţei şi al raţiunii. Prinde, însă, latura detectivistă a prozei sale, avîndu-l ca erou pe Cavalerul Dupin şi-n care fantasticul cobora la dimensiunile bizarului teluric uşor de pătruns prin exerciţiul minţii. Este direcţia în care va excela, în vădită ascendenţă poescă, romancierul nostru. In formaţia sa se recunosc însă şi alte influenţe din epocă. De pildă, Conan Doyle se va contamina de exotismul intrigii din *The Moonstone* al lui Wilkie Collins, apărut pe la 1868, şi va abuza, tot în spiritul acestuia, de darurile combinatorii ale sergentului Cuff. De asemenea, va fi cucerit, după o mărturisire proprie, de tonul dogmatic al naraţiei la Gaboriau, de schemele „cazurilor" sale savant artificioase, de mania *flash-back*-ului. Resimţit în interstiţiul operei sale Poe rămîne însă modelul statornic. Am putea spune că fără el reuşita romanelor lui Conan Doyle n-ar fi fost posibilă. Remarca se cere explicată. *Short story*-ul practicat de Doyle este ceea ce s-ar numi un roman al deducţiei şi-n afara acestei formule el nu există. Eroul detectiv se află totdeauna în faţa unui caz pe care urmează să-l rezolve prin pătrundere şi speculaţie analitică. Deducţia devine un instrument de anchetă cu uzul şi materialitatea bisturiului. Făptuitorul este mai întîi *dedus* apoi, confruntat cu actul său, este paralizat de evidenţa deducţiei şi obligat să mărturisească. Urmează „concluzia" naratorului menită să convertească în logică şi

ultima picătură de incomprehensibil a fabulaţiei. „Cazul" se încheie elucidat în detaliu. Schema este poescă pînă la stereotipie. Nou la Conan Doyle se dovedeşte doar modul de a-şi particulariza eroul — aflat şi el sub zodia lui Poe — ceea ce rămîne în ordinea neesenţială a unei acuităţi de observaţie şi a unei anumite virtuozităţi tehnice. Asupra acestui lucru se mărturiseşte însuşi autorul în *Memories and Adventures* : *„...magistratul detectiv al lui Poe, M. Dupin îmi fusese din copilărie unul din eroii preferaţi. Puteam eu oare să le adaug cîte ceva din propriul fond ? Mă gîndii la fostul meu maestru Joe Bell, la figura sa de şoim, la înfăţişarea sa bizară, la darul său ciudat de a remarca anumite detalii. Dacă ar fi fost detectiv ar fi ajuns cu siguranţă să facă din acest exerciţiu captivant, dar fără scop, ceva mai asemănător unei ştiinţe exacte."* Nouă mai este la Doyle şi tendinţa de instrumentalizare a logicii şi de exacerbare a ei într-un sens scientist. Astfel, dacă la Poe deducţia se bizuia mai mult pe nişte facultăţi naturale de intuiţie, am zice, pe un impresionism divertistic al observaţiei, la Conan Doyle ea îşi adaugă infailibilitatea cunoaşterii ştiinţifice. Sherlock Holmes nu mai este, asemeni lui Dupin, un diletant superior gustînd misterul de la înălţimea unei aplecări naturale spre detecţie. El îşi depăşeşte nativitatea cultivînd-o. Potrivit teoriei sale originale asupra tipului ideal de detectiv el încearcă să-şi perfecţioneze „spiritul de observaţie şi deducţie" punîndu-l în acord cu „ştiinţa epocii". Dar ce este, în viziunea sa, „ştiinţa" ? Un ansamblu eteroclit de date culese din domenii foarte diferite, verificate, verificabile, menite să inoculeze raţionamentului secvenţe logice indubitabile. Este ceea ce mai tîrziu s-a delimitat chiar autarhic sub numele de medicină legistă. De formaţie scientistă, Conan Doyle îşi înzestrează eroul cu o devorantă pasiune pentru ştiinţă, pentru „cunoştinţe complete şi exacte".

Holmes vrea să cumuleze atributele a ceea ce numeşte „detectiv ştiinţific" şi pune în această dorinţă ceva din monomania autodidactului. Îşi petrece timpul în săli de morgă, lovind cadavrele pentru a deduce durata leziunilor corporale după moarte ; face îndelungi investigaţii de laborator, injectîndu-şi substanţele obţinute pentru a le verifica efectul ; inventează reactive chimice pentru detectarea

petelor de sînge; devine, prin cercetări minuţioase, expert în disocierea mărcilor de ţigarete; îşi flagelează memoria cu reţinerea unei uluitoare sume de cazuri de istorie juridică pentru a le putea folosi ca termeni de comparaţie; îşi publică rezultatele investigaţiilor; scrie, teoretizează. El nu mai este însă, precum Dupin, omul unei atotcunoaşteri manifeste. Doyle îl vrea unilateral, o unilateralitate care să nu dea meandre deducţiei. O spune prin intermediul eroului său: *„...Eu consider că la origine creierul unui om este un fel de mansardă goală, pe care trebuie s-o mobilezi după bunul plac. Un om nesăbuit îndeasă în ea tot ce-i iese în cale şi astfel cunoştinţele care i-ar putea fi de folos se înghesuie unele într-altele sau, în cel mai fericit caz, se amestecă cu multe alte lucruri, încît nu le mai poate desprinde decît cu mare efort. Dimpotrivă, omul rezonabil alege cu multă grijă lucrurile pe care le depozitează în creierul mansardă. El nu va păstra decît uneltele care-l pot ajuta în munca sa, dar într-o gamă foarte largă şi rînduite în cea mai perfectă ordine. Este o greşală să-ţi închipui că această odăiţă ar avea pereţi elastici şi deci s-ar putea dilata la nesfîrşit. In ceea ce priveşte memoria, vine o vreme cînd pentru orice adaos de cunoştinţe trebuie să uiţi ceva ce ai ştiut înainte. De aceea, este de cea mai mare importanţă să nu păstrezi fapte nefolositoare care pot să le elimine pe cele utile."* Să eviţi, asemeni lui Holmes, cunoaşterea faptului că pămîntul se învîrte în jurul soarelui, numai fiindcă informaţia ţi-ar încărca memoria destinată imediatităţii de judecată, e cel puţin excentric. În intenţia romancierului, artificiul are totuşi — deşi naiv — o funcţionalitate clară. Romanul lui Conan Doyle nu este un roman de personaj, ci unul al deducţiei. Autorul, elementarizîndu-şi eroul, accentul cade nu pe individualitatea sa, nesemnificativă în ordinea complexităţii epice, ci pe modul în care aceasta se răsfrînge în exerciţiul reflecţiei, pe reflecţie însăşi. Cum reflecţia lui Holmes are forma activă, operaţională, a deducţiei, romanul este invariabil egal cu deducţia, iar deducţia face totdeauna problema şi substanţa romanului. Bineînţeles, formula nu este originală. Romane ale deducţiei erau şi „short story"-urile lui Poe. Invenţia şi aportul lui Doyle se înscriu însă mai mult în direcţia nuanţării ei. Deducţia s-ar putea defini, pentru toate cazurile, o desfăşurare monotipă a misterului, decantarea lui logică în datele obiective ale evenimentului. Dar vorbim de deducţie definind-o prin mister. Cum am defini misterul? Într-o accepţie care ar aproxima categoria deducţiei, misterul ar fi o complexitate imponderabilă de fapte şi aparenţe, ascunsă posibilităţilor comune de percepţie şi, întrucîtva, accesibilă minţilor cu facultăţi analitice şi sintetice mai acute. El nu exclude logica, ea fiind substratul lui constant, dar ambii termeni nu pot exista ca entităţi decît în relaţie de substituţie. Cînd misterul este *dedus* triumfă logica, iar cînd logica nu poate triumfa sălăşuie deplin misterul. Pătruns de metafizica romanticilor germani, Poe conferă misterului său, mai ales prin uzitarea convenţiei, devenită mai tîrziu poncifială, a acelui „local clos", o aură de inchietudine supranaturală, iar detecţiei un aer uşor divinatoriu. Conan Doyle ia distanţă faţă de modelul său, dimpotrivă, printr-o mai sporită raţionalitate a misterului. Enigma devine, în concepţia sa, insondabilul căruia trebuie să i se găsească, prin raţionament detaliat şi intensiv, o coerenţă logică. Aşadar, prin raţionament — evident unul elitar, ţinînd de cultivarea facultăţilor de analiză — şi nu prin divinaţie. *„Eu nu ghicesc niciodată* — se adresează Holmes colegului său întru cogitaţie Watson. *Este un procedeu nociv — distruge facultatea de a raţiona logic. Ţi se pare ciudat fiindcă nu urmăreşti şirul gîndurilor mele, nici nu observi detaliile mici de care depind uneori concluziile decisive."*

Holmes nu aproximează enigma, pornind de la totalitatea ei ipotetică, ci o *deduce*, cu o dexteră directitudine, din „detalii mici". El nu ghiceşte, pentru că este „detectivul ştiinţific" care chiar atunci cînd greşeşte are satisfacţia metodei. Deducţia lui e o *ştiinţă a deducţiei.* Doyle este chiar foarte programatic în a sublinia această distincţie în care vede o cale de particularizare faţă de antecesorii săi imediaţi, Poe şi Gaboriau. De aceea romanele sale de început se deschid prin capitole, cu vădit caracter metodologic, intitulate sugestiv „ştiinţe ale deducţiei". Faţă de eroii acestora el îşi delimitează personajul printr-o conştiinţă de sine pronunţat egolatră. Prin ea marchează, de fapt, distanţa între deducţie — maniera de lucru a eroilor amintiţi — şi ştiinţa deducţiei — formula esoterică şi infailibilă cu care operează Holmes. Într-o confruntare cu Watson,

Holmes remarcă: *„...îţi închipui că mă măguleşti comparîndu-mă cu Dupin. Ei bine, după părerea mea, Dupin era un individ cu totul inferior. Şiretlicul lui de a întrerupe gîndurile prietenilor săi printr-o remarcă... ţine mai degrabă de teatru, de artificiu. Neîndoios, avea şi un oarecare simţ al analizei, dar în nici un caz nu era fenomenul pe care se pare că şi-l imaginase Poe."* Faţă de Lecoq este chiar mai depreciativ: *„Lecoq era un biet cîrpaci... avea o singură calitate: energia sa. Cartea asta m-a îmbolnăvit pur şi simplu. Era vorba despre identificarea unui prizonier necunoscut. Aş fi putut să fac acest lucru în douăzeci şi patru de ore. Lui Lecoq i-au trebuit şase luni. Se putea întocmi un manual pentru detectivi, spre a-i învăţa... ce nu trebuie să facă."* Evident, romancierul nostru se supraestimează. În fond, logica deducţiei în romanele sale are acelaşi caracter estetic ca şi la Poe şi aceeaşi turnură livrească, precum la Gaboriau. Nici mecanismul deducţiei nu este atît de original pe cît autorul — al cărui interpret se face în permanenţă Holmes — o crede. „Raţionamentul analitic sau invers" de care uzează şi pe care îl teoretizează cu atîta insistenţă este acelaşi prin care Dupin, de pildă, ajunge în *Dubla crimă din strada Morgue* la aflarea odiosului ucigaş animal. Este raţionamentul de la efect la cauză, de la act la conjunctura care l-a favorizat. Or, cum majoritatea prevalatoare a romanelor detectiviste încep prin deznodămînt, drumul detecţiei este totdeauna unul stereotip — spre detaliile care-l pun în lumină. De la întreg „invers" prin analiza părţilor. Aşadar, raţionamentul analitic se dovedeşte, pînă la urmă un loc comun în romanul poliţist. Ceea ce Conan Doyle aduce nou deducţiei este poate doar o simplitate şi o coerenţă care o fac incisivă şi surprinzătoare. Apoi, „cazurile" sale depăşesc desuetudinea faptelor diverse, datorînd unei elecţii rafinate o coloratură pronunţat poetică. De fapt, prin calitatea misterului, prin imprevizibilul demonstraţiei mentale, prin tehnica şi buna artă de narator Conan Doyle ridică formula romanului poliţist la măsura clasică a genului. Cei care-i vor urma în directă ascendenţă, vor rămîne într-o indutabilă contingenţă cu arta.

Observam la început că *short story*-ul lui Conan Doyle nu poate fi considerat un roman de erou. Interpretarea devine însă prilej

de contrarietate. Sherlock Holmes îşi pierde condiţia de ficţiune livrească şi ia concreteţea umanului; îşi eclipsează creatorul; are fani în epocă şi-n epoci. Un roman care impune un *erou* atît de vivant ia substanţă şi trăieşte, obişnuit, prin *el*. Trăiesc romanele lui Conan Doyle exclusiv prin meandrele vieţii eroului, asemeni *bildungs-roman*-elor? Se pare că nu. Realitatea operei sale infirmă regula. Sherlock Holmes n-a fost niciodată prim-planul romanelor lui Conan Doyle. El a subsidiat adevăratul prim-plan: *deducţia*. Cititorul trece uşor peste caracterul şi comportamentistica sa, orientat cu obstinaţie în detecţia firului logic al fabulaţiei. Nu se poate spune însă că Sherlock Holmes este un personaj şters. Dimpotrivă, am zice că relieful său face originalitatea şi popularitatea romanelor lui Doyle. Se poate vorbi doar, cum aminteam, de o deplasare a accentului de la erou la problemă — proprie nu unui roman, nu unui autor, ci genului în totalitate. Ne întrebăm, totuşi, dacă un astfel de artificiu coboară valoarea eroului romanesc. Disociind pe marginea naraţiunilor lui Doyle am putea răspunde că nu. Sherlock Holmes nu păleşte în faţa problemei, aşa cum Vidoq se diluează în noianul de întîmplări senzaţionale. El există pentru a se constitui în motor al ei; este fluviul căruia îi percepi mai acut curgerea decît obîrşia, îndepărtată, absentă atenţiei imediate. Aşadar, locul său în roman este, întrucîtva, secund nu fiindcă personajul ar friza eşecul literar, irealizarea, ci — paradoxal — pentru a evita eşecul prin conformitate la exigenţele genului.

A prins în cîmpul istoriei romanului poliţist ideea că Sherlock Holmes ar fi un personaj cvasi-livresc. Boileau şi Narcejac, autori ai unei cărţi, destul de serioase şi de aprofundate, pe această temă (*Le roman policier* — Petite Bibliotheque Payot, Paris) îşi propun chiar să distingă ce este „fabricat" în Holmes. Ei scriu: *„Ce este Sherlock Holmes? Un creier. Conan Doyle s-a străduit să-l încarce cu mici defecte pentru a-l echilibra după cum se încalţă cu plumb scafandrul pentru a-l împiedica să se ridice la suprafaţă. Îi place muzica, tabacul, cocaina; este un misogin. Toate aceste trăsături nu compun decît o personalitate excentrică, lipsită pentru totdeauna de carne şi de sînge, un «cap de ou» cum spun americanii cînd vorbesc de un «savant» capabil numai să rezolve pro-*

blema." Opinia este destul de circulată şi dacă nu ar veni de la nişte practicieni ai romanului poliţist ar putea fi suspectată de snobism. Ea nu este însă opinia celor care se situează pe o poziţie, i-am zice, aristocratică, faţă de romanul poliţist în genere, depreciindu-l „*ab ovo*", ci convingerea partizană a unor autori contemporani de roman poliţist. Ei văd în Holmes un personaj livresc pentru că îl raportează tiparului actual de detectiv. Or, el se încheie ca personaj pe la 1897 în linia unei estetici în care elementul prevalator era cel romantic. Holmes este livresc în măsura în care este un personaj romantic. Iar romantic se arată în măsura în care este un erou excepţional, dar nu în sens voluntar rocambolesc, ci într-unul care-l apropie ireversibil de Poe — prin „activitate cerebrală". Holmes este „fabricat" tot atît de veritabil precum eroii prozei proustiene care apar lectorului nu ca persoane impuse prin sugestia materialităţii, ci ca nişte caractere. Nu Conan Doyle a greşit construindu-şi astfel eroul, ci interpreţii lui contemporani, care nesocotesc devenirea personajului de roman poliţist şi care, dacă ar recreea romanele lui ar face din Holmes un Simon Templar mai doct în box şi judo decît în rigorile logicii. De fapt foarte propriu în a sugera devenirea particulară a eroului detectiv în romanele contemporane este Raymond Chandler, şi el autor şi teoretician al fenomenului: „*El e eroul. El e totul. Trebuie să fie un om complet, un om comun şi totuşi un om neobişnuit. Trebuie să fie — dacă ar fi să ne folosim de o expresie cam prăfuită — un om de onoare din instinct, din inevitabilitate, fără să se gîndească la asta şi desigur fără să o spună. Trebuie să fie cel mai bun om în lumea lui şi un om destul de bun în orice lume. Nu mă interesează prea mult viaţa lui privată, nu e nici eunuc, nici satir. Cred că poate seduce o ducesă şi sînt convins că n-ar intina o fecioară. Dacă e om de onoare într-o privinţă, atunci e om de onoare în toate privinţele.*

E un om relativ sărac, căci altminteri n-ar mai fi detectiv. E un om comun, căci altminteri nu s-ar împăca cu oamenii comuni. Ştie să descifreze caracterele, căci altminteri nu şi-ar mai cunoaşte meseria. Nu ia bani de la nimeni în mod necinstit, dar nici nu va trece cu vederea obrăznicia cuiva, şi se va răzbuna cum se cuvine, dar fără ură. E un om singuratic şi se mîndreşte că îl tratezi ca pe un om mîndru, căci altminteri rişti să-ţi pară rău că l-ai întîlnit. Vorbeşte aşa cum vorbeşte orice om de vîrsta lui — adică făcînd glume brutale, cu un simţ viu al ridicolului, cu scîrbă pentru prefăcătorie şi cu dispreţ pentru meschinărie.

Povestea aventurilor acestui om o constituie căutarea adevărului ascuns şi n-ar mai fi aventură dacă omul n-ar fi la înălţimea aventurilor prin care trece. Are o capacitate surprinzătoare de luciditate care îl prinde perfect, pentru că aparţine lumii în care trăieşte."

Judecînd după opinia lui Chandler, am spune că Holmes n-a prea avut urmaşi. Era şi firesc, romanul poliţist intra în secolul XX. Detectivul nu mai cocheta cu crima, nu mai aştepta divinaţia. El îşi rezolva cazul, din mers, cu automatul sub smoking, între sala de proiecţie şi locul altei fărădelegi. Într-o măsură nesemnificativă şi, mai ales, în direcţia rafinamentului şi a stilizării anchetei îi urmează, îndeaproape, Gaston Jeroux *(Misterul camerei galbene, Parfumul doamnei in negru)* şi, poate, mai mult prin atmosferă, Simenon cu istoriile lui Maigret. Fenomenul Doyle a rămas însă o fază revolută, irepetabilă, în istoria romanului poliţist. Poate acesta să fie secretul popularităţii sale prelungite şi al dăinuirii genului.

MIHAI DASCAL

TABEL CRONOLOGIC

(strict limitat la genul respectiv)

1859 Într-o familie catolică engleză din Edinburgh se naşte, la 22 mai, cel ce avea să devină *Sir* Arthur Conan Doyle, creatorul personajului Sherlock Holmes, detectivul-amator de mare notorietate.
Studiază medicina la Universitatea din Edinburgh, luîndu-şi doctoratul în 1881. Un an mai tîrziu, se stabileşte într-un cartier din Portsmouth, Southsea, unde practică, pînă în 1890, profesiunea pentru care s-a pregătit.
În calitate de medic în marina britanică, întreprinde numeroase călătorii pe mare, de-a lungul coastelor Africii, participă la campania din Sudan, la războiul anglo-bur şi la prima conflagraţie mondială. Experienţele dobîndite în aceste peregrinări şi situaţii uneori dramatice vor contribui la nota de autenticitate a operelor sale literare de mai tîrziu.

1866 Se naşte Edward Phillips Oppenheim, scriitor englez, care avea să devină unul din cei mai apreciaţi creatori de romane poliţiste. Din vasta sa operă, care depăşeşte cifra de o sută de lucrări, menţionăm : *Drumul misterios (The*

Mistery Road) 1924 și *Trimis extraordinar (Envoy Extraordinary)* 1937. Oppenheim moare în 1946.

1868 Apare povestirea polițistă *Piatra lunii (The Moonstone)* de William Wilkie Collins, romancier din epoca victoriană (1824—1889). Lucrarea, transpusă în versiune cinematografică de televiziunea britanică și prezentată recent și pe micul nostru ecran, a obținut un mare succes de public, prevestind creația lui Conan Doyle. Aceluiași Collins, care a scris unele cărți în colaborare cu Dickens, îi aparține romanul *Femeia în alb (The Woman in White)*, publicat în 1860 și transformat în serial cinematografic de televiziunea franceză.

1874 Anul nașterii scriitorului englez Gilbert Keith Chesterton (1874—1936), eseist, romancier, poet, ziarist, biograf și dramaturg. Discipol al lui Conan Doyle, considerat minor printre autorii de romane polițiste, a scris o serie de nuvele concepute ca niște fabule și avînd ca erou principal un personaj interesant: părintele Brown. Lucrări mai cunoscute: *Înțelepciunea părintelui Brown, Nevinovăția părintelui Brown, Neîncrederea părintelui Brown, Taina părintelui Brown.*

1875 Se naște scriitorul englez John Buchan, considerat drept un specialist al romanului polițist de acțiune. În cărțile sale, Buchan aduce problemele și frămîntările unui englez cultivat din perioada anilor 1910—1914. Cele mai cunoscute romane ale sale sînt: *Treizeci și nouă de trepte* (transpus pe ecran de Alfred Hitchcock), *Omul cu pardesiul verde, Cei trei ostateci, A treia aventură a domnului Constance.* Unii critici le consideră mai mult romane de aventuri cu enigme amuzante. Nimeni nu contestă scriitorului însușirile de povestitor, socotindu-l un continuator al lui Stevenson, Dickens și Kipling.

1884 După o perioadă petrecută la Canton și Shanghai, după un popas în California, scriitorul american Hubert

Coryell se stabilește la New York unde, în 1884, scrie pentru săptămînalul *New York Weekly*, prima serie de aventuri a lui Nick Carter. Isprăvile lui Nick Carter erau povestite de Nicholas Carter, care vorbea despre el însuși la persoana a treia, fapt ce atribuia fiecărei povestiri un caracter de autenticitate mult gustat de public. Succesul dobîndit de primul „serial", străbunul benzii desenate și al „*comics*"-urilor de astăzi, a fost extraordinar. Dar influența lui Nick Carter va fi curînd estompată de cea a lui Conan Doyle al cărui roman, *Un studiu în roșu*, va apărea trei ani mai tîrziu...

1887 Medicul Arthur Conan Doyle din Portsmouth scrie, în orele libere, primul său roman: *Un studiu în roșu (A Study in Scarlet)*. Odată cu această carte se naște un personaj — Sherlock Holmes — care avea să fie îndrăgit de milioane de cititori de pe întreaga suprafață a globului. În cîțiva ani, Sherlock Holmes devine nu numai un personaj celebru, ci și o persoană reală în asemenea măsură încît nimeni nu se mai gîndește la creatorul detectivului. Marele public începe să cunoască datele personale, caracteristicile lui Sherlock. Se știe că este mizantrop și chiar misogin. Locuiește singur — sau împreună cu prietenul și confidentul său, doctorul Watson — într-un mic apartament de pe Baker Street. Cînd gîndurile nu-i sînt frămîntate de studierea unui „caz", în aparență de nepătruns, Sherlock Holmes se consacră numeroaselor sale pasiuni: vioara (la care însă nu cîntă niciodată în fața cuiva), experiențele de chimie, pipa și somnul... De fapt, pipa însoțește fiecare clipă a existenței sale, cu excepția celor destinate odihnei. Acasă, poartă un halat lung, iar în peregrinările sale, de-a lungul și de-a latul Angliei, o șapcă cu pătrățele. Neobișnuit de înalt și

slab, are o forță musculară uimitoare, practică boxul și jiu-jitsu. Taciturn, îi place să se înconjoare de rotocoale de fum, scoase din pipa sa, pentru a se concentra mai bine asupra ipotezei celei mai îndrăznețe care, în cele din urmă, se dovedește a fi cea exactă. Înzestrat cu cunoștințe enciclopedice, Sherlock Holmes știe tot, citește tot, reține tot... însă numai în domeniile care-l pasionează. A devenit notoriu faptul că Holmes nu este integral un produs al fanteziei scriitorului. Mai mult decît atît, se pare că nu era decît reproducerea aproape exactă a unui... original cu care Conan Doyle avusese relații destul de strînse, în tinerețe. Era un bătrîn medic militar, profesor la spitalul din Edinburgh. Se numea John Bell. Poseda un spirit de observație atît de dezvoltat, facultățile sale de penetrație și de deducție erau atît de puternice încît, văzînd un pacient pentru prima oară, ghicea adesea amănunte dintre cele mai ascunse ale existenței sale și le scotea la lumină cu o precizie care nu dădea niciodată greș. Dar iată geneza personajului, după propriile mărturisiri ale lui Conan Doyle :

„Gaboriau [1] mă cucerise prin maniera elegantă cu care organiza piesele «cazurilor» sale, iar magistralul detectiv al lui Poe [2], domnul Dupin,

---

[1] Vezi nota 1, p. 26.

[2] *Edgar Poe* (1809—1849), scriitor american ; a deschis drumul romanului polițist cu *Dublul asasinat din strada Morgue* (1841) și *Misterul Mariei Roget* (1843). Principiile care-l călăuzeau pe Poe în elaborarea lucrărilor de acest gen erau următoarele : a) cazul care constituie tema este un mister aparent inexplicabil ; b) un personaj (sau mai multe) — simultan sau succesiv — este considerat, în mod greșit, vinovat pentru că niște indicii superficiale par să-l desemneze ca atare ; c) o minuțioasă observare a faptelor materiale

mi-a fost, încă din copilărie, unul dintre eroii favoriți. Dar eu trebuia să aduc ceva nou, ceva personal. M-am gîndit la fostul meu profesor, Joe Bell, la chipul lui de vultur, la acțiunile lui bizare, la harul său neobișnuit de a observa anumite detalii. Dacă ar fi fost detectiv, ar fi izbutit cu siguranță să facă din acest exercițiu captivant, dar fără scop, ceva care să semene mai mult cu o știință exactă... Ce nume voi da personajului meu ? Păstrez și astăzi o filă dintr-un carnet de notițe pe care se aflau mai multe nume. Nu știam pe care să-l aleg... La început, m-am oprit la Sherringford Holmes, apoi la Sherlock Holmes. Dar el nu putea să-și istorisească singur isprăvile. Îi trebuia deci un prieten banal care să-l pună în valoare prin contrast. Aveam nevoie de un nume cenușiu și discret pentru acest personaj lipsit de strălucire : Watson va fi acela."

1889 Apare cel de-al doilea roman al lui *Sir* Arthur Conan Doyle, *Semnul celor patru* (*The Sign of the Four*) care cunoaște un succes remarcabil. În urma acestor două lucrări, publicul îndrăgise atît de mult figura enigmatică a lui Sherlock Holmes încît, în 1891, în revista *Strand Magazine*, a fost inaugurată o serie de povestiri cu detectivul din Baker Street, eșalonată pe o perioadă de treizeci și șase de ani.

și psihologice făcută după analizarea mărturiilor și, mai presus de toate, o riguroasă metodă de raționament, infirmă teoriile pripite ; analistul nu ghicește niciodată ; el judecă și observă ; d) soluția care se potrivește perfect cu faptele este cu totul neprevăzută ; e) cu cît un caz pare mai ieșit din comun cu atît este mai ușor de rezolvat f) după ce ai eliminat toate imposibilitățile, ceea ce rămîne, oricît ar părea de necrezut la prima vedere, este soluția cea adevărată.

În prefața romanului *Ultimele aventuri*, autorul scria : „Holmes și-a început cariera în perioada de declin a erei victoriene ; și-a continuat-o în timpul prea scurtei domnii a lui Eduard al VII-lea și s-a descurcat atît de bine încît și-a păstrat un locșor pînă în zilele noastre. Cei care, în tinerețe, i-au citit primele isprăvi, pot să vadă astăzi pe copiii lor, deveniți adulți, citind urmarea în aceeași publicație. Exemplu de fidelitate și răbdare din partea publicului britanic", adăuga autorul.

1891 Anul nașterii romancierei engleze Agatha Christie, considerată drept autoarea care a atins perfecțiunea în tehnica romanului polițist modern. A început să scrie... în urma unui rămășag. Sora ei susținea că e foarte ușor de ghicit, într-un roman polițist, cine este asasinul. Agatha Christie s-a înverșunat să-i demonstreze contrariul. Și astfel s-a născut prima ei carte, *Misterul familiei Style,* publicată în 1920, în care își făcea debutul detectivul devenit mai tîrziu atît de celebru : Hercule Poirot.

Printre cele mai cunoscute romane : *Asasinarea lui Roger Ackroyd* (1926), *Crima din Orient Express* (1934), *A.B.C. contra lui Poirot* (1935), *Zece negri mititei* (1939), acesta din urmă considerat drept capodopera scriitoarei. Agatha Christie este și autoarea unor piese polițiste de mare răsunet, dintre care se cuvine a fi menționată *Cursa de șoareci* (1952), reprezentată și în momentul de față pe scenele londoneze, după mai bine de două decenii de la premieră.

1892 Un nou succes pentru *Sir* Arthur Conan Doyle îl constituie apariția, în cursul acestui an, a *Aventurilor lui Sherlock Holmes (The Adventures of Sherlock Holmes).*

1893 Apar *Memoriile lui Sherlock Holmes (The Memoirs of Sherlock Holmes).*

1894 Conan Doyle prezintă, în calitate de autor dramatic, o piesă de factură istorică, *Povestea Waterlooului (The Story of Waterloo).*

La St. Mary's Country, statul Maryland, se naște Dashiell Samuel Hammett. Înainte de a deveni unul din marii scriitori ai genului, a fost vînzător de ziare, hamal în port, funcționar feroviar, muncitor la șosele, dispecer, editor la o agenție de reclame și detectiv la firma Pinkerton, cea mai importantă agenție din Statele Unite specializată în rezolvări discrete de diverse cazuri, urmăriri, anchete, divorțuri, dispariții. Cînd a început să scrie, din instinct, fără nici cea mai mică preocupare literară, a povestit ceea ce văzuse, ceea ce i se istorisise. Între 1928 și 1932 a publicat cîteva romane : *Șoimul maltez* (apărut și în B.P.T.), *Cheia de sticlă, Dolari însîngerați, De negăsit,* etc. care, la început, au stîrnit confuzie dar, foarte curînd după aceea, s-au impus. În 1944 publică *Aventurile lui Sam Spade,* iar în 1950 *Siamezul care se furișează.* Dashiell Hammett moare în 1961.

1896 Opera lui *Sir* Arthur Conan Doyle cuprinde și cîteva romane istorice, scrise la începutul carierei. Cel mai bun este considerat *Rodney Stone,* apărut în acest an.

1898 Medicul Arthur Conan Doyle ia parte la campania din Sudan.

1899 Părintele spiritual al lui Sherlock Holmes participă, în calitate de medic militar, din 1899 pînă în 1902, la războiul anglo-bur.

1900 Începe așa numita „epocă de aur" a romanului-problemă (care va dura pînă în 1939) în care, pe lîngă autorii

amintiţi în acest „tabel cronologic", s-au afirmat scriitorii englezi : Roy Vickers, cu *Serviciul cazurilor clasate* (culegere de nuvele) ; Dorothy Sayers, cu *Lordul Peter în faţa cadavrului, Lordul Peter şi celălalt, Lordul Peter şi clubul Bellona ;* Freeman Wills Crofts, cu *Sicriul de mare, Drama din insula Wight, Pierdut pe mare, Trenul furat ;* Philip MacDonald, cu *Un vampir* şi *Meciul de la miezul nopţii ;* Anthony Berkeley, cu *Misterul ciocolatei otrăvite.*
În aceeaşi perioadă s-au remarcat scriitorii americani : Rex Stout, cu *Sosul Zingara, Banda elastică, Caseta roşie ;* Stanley Gardner, cu *Canarul şchiop, Vizonul mîncat de molii, Partida de poker, Maimuţele subtile, Sîmbătă întunecată ;* Patrick Quentin, cu *Joc pentru actori, Joc pentru demoni, Enigmă la Mexico* etc. (sub pseudonimul Quentin Patrick : *Asasinul doamnelor singure, Cele trei parcuri ;* sub pseudonimul Jonathan Stagge : *Sînge pe stele, Cercul roşu*) ; Vera Caspary, cu *Laura, Bedelia, Straniul adevăr, Eroare asupra soţului ;* Earl Derr Biggers, cu *Papagalul chinezesc* etc. Dintre autorii francezi, trebuiesc menţionaţi : Claude Aveline care a scris o „suită poliţistă" cuprinzînd : *Dubla moarte a lui Frédéric Belot, Abonatul de la linia U, Fîntîna ;* Stanislas A. Steeman ; *Şase morţi, Asasinul stă la nr. 21, Noaptea de 12 spre 13, Atuurile domnului Wens.*

1902 Vitrinele librăriilor oferă un nou *Sherlock Holmes* sortit triumfului : *Cîinele din Baskerville (The Hound of the Baskervilles).* Această operă literară a fost transpusă pe ecran în numeroase versiuni engleze şi americane. Clive Brook, o mare vedetă a cinematografului mut, a dobîndit un succes de prestigiu în rolul lui Sherlock Holmes din această dramă care istoriseşte tragicul destin al unei familii urmărită de un monstru secular. Dar cea mai izbutită creaţie în acest rol rămîne, pare-se, aceea realizată de Basil Rathbone, celebrul actor englez specializat în

personaje antipatice. Contactul operei lui *Sir* Arthur Conan Doyle cu cinematograful a început însă mult mai devreme, chiar de la primele sale creaţii. În perioada „marelui mut" au văzut lumina ecranului *Semnul celor patru* şi *Un studiu în roşu.* În aceste transpuneri, în majoritate engleze, Sherlock Holmes apărea de fiecare dată sub alte trăsături. Dar ce importanţă avea identitatea actorului ! Publicul regăsea, de fiecare dată, ceea ce aştepta de la detectivul său favorit ; tipul Sherlock Holmes fusese creat... Printr-o intuiţie miraculoasă, Conan Doyle — care nu se gîndise niciodată la cinematograf — îşi concepuse eroul după legile cele mai stricte ale celui mai exigent scenarist. Într-adevăr, totul la Holmes era „cinema" : descrierea minuţioasă a personajului, cu toate maniile şi ticurile sale, datele personale, cadrul acţiunii. Aceasta explică într-o oarecare măsură succesul de răsunet obţinut încă de la debutul său pe ecran, debut care s-a produs prin transpunerea unei piese de teatru. Filmul se numea *Sherlock Holmes împotriva lui Moriarty* şi avea în rolul principal pe marele actor al timpului, John Barrymore. Moriarty reprezenta geniul răului şi al crimei, înfruntat şi doborît de Holmes.

1903 Scriitorul francez de origină belgiană, Georges Simenon, s-a născut la Liège, la 12 februarie şi, după ce a debutat în ziaristică, s-a consacrat romanului popular poliţist, împletind cu iscusinţă procedeele tradiţionale cu cele ale romanului realist şi ale romanului de atmosferă. A scris mai multe sute de volume care au captat interesul publicului. Se cuvine să fie citate : *Afacerea Saint-Fiacre* (1932), *Casa de pe canal* (1933), *Maigret* (1934), *Familia Pitard* (1935), *Testamentul Donadieu* (1937) etc. Creatorul celebrului per-

sonaj Maigret — care şi-a găsit un interpret remarcabil în persoana lui Jean Gabin — a fost recunoscut de André Gide, încă din 1930, ca un promotor al romanului poliţist la rangul de gen literar.

1905 Seria succeselor continuă... Piaţa literară înregistrează: *Întoarcerea lui Sherlock Holmes (The Return of Sherlock Holmes)*... Şi totuşi, *Sir* Arthur Conan Doyle, plictisit de personajul său, şi intenţionînd să-şi consacre timpul scrierii unor lucrări mai serioase, vrea... să-l omoare pe Sherlock Holmes într-un accident în munţi... Dar prietenii detectivului, cititorii pasionaţi ai epocii, au reacţionat atît de violent încît autorul a fost nevoit să-şi readucă la viaţă eroul...

1905 Se nasc în Brooklyn, la interval de cîteva luni, doi veri, Manny şi Danny, care constituie împreună pseudonimul scriitorului Ellery Queen, poate cel mai remarcabil reprezentant al romanului poliţist american. Citind, în 1928, într-o gazetă, anunţul unui concurs, cei doi veri scriu romanul *Misterul pălăriei de mătase* şi cîştigă un premiu de 7.500 de dolari. Acest premiu devine hotărîtor pentru cariera lor, una din cele mai fecunde cu putinţă. Ellery Queen se consacră ca un autor celebru în lumea întreagă. E greu de ales cîteva din cele patruzeci de romane excelente pe care le-a scris. Totuşi, iată o serie de titluri: *Misterul pantofului alb* (1931), *Misterul celor trei cruci* (1932), *Moartea călare* (1933), *Misterul pelerinei spaniole* (1935), *Misterul spadei* (1938), *Decada minunată* (1948). Creator al periodicului *Ellery Queen Mystery Magazine*, Ellery Queen a contribuit foarte mult la dezvoltarea acestui gen literar.

1906 Se naşte, în America, din părinţi de origină scoţiană, *John Dickson Carr* (cunoscut şi sub numele de *Carter Dickson*) despre care se spune că ar fi putut juca un rol de prima mînă în istoria romanului poliţist, dacă n-ar fi pus

un accent excesiv pe tehnică, în detrimentul artei. De asemenea, i se reproşează că ar fi căutat întotdeauna să-şi uluiască cititorii, inducîndu-i în eroare. Mare admirator al lui Sherlock Holmes, a scris, începînd din 1930 — anul morţii lui Arthur Conan Doyle — patruzeci de romane, printre care cele mai cunoscute sînt: *Mîna de marmură* (1932), *Secretul spînzurătorii, Camera fierbinte* (1937), *Naufragiul Titanicului* (1938), *Un glonte în tabacheră* (1942).
A creat doi detectivi care se înrudesc cu eroii lui A. C. Doyle: doctorul Gideon Fell şi *Sir* Henry Merrivale.

1907 Apar două romane poliţiste sortite unui mare succes: *Misterul camerei galbene* şi *Parfumul doamnei în negru*, romane care lansează un nou scriitor, pe Gaston Leroux (1868—1927) şi un personaj: Rouletabille, reporter inteligent şi înzestrat cu spirit de deducţie. Gaston Leroux obţine în 1914 o nouă biruinţă cu *Chéri-Bibi*, care continuă să apară şi astăzi, sub formă de benzi desenate, în publicaţiile franceze. Marele merit al lui Leroux la înflorirea romanului poliţist constă în faptul că a răspîndit metodele lui Sherlock Holmes.

1908 Are loc premiera pieselor *Casa din Temperley (The House of Temperley)* şi *Focurile destinului (The Fires of Fate)* semnate de *Sir* Arthur Conan Doyle.

1908 Începe să apară seria *Arsène Lupin, gentleman-hoţ* de Maurice Leblanc (1864—1941). Gaboriau l-a inspirat pe Conan Doyle; la rîndul său, Conan Doyle l-a inspirat pe Maurice Leblanc, dar într-un mod cu totul diferit. Inventînd personajul Arsène Lupin, Maurice Leblanc îşi propune să creeze un personaj diametral opus lui Sherlock Holmes. Lupin este un mit. Maurice Leblanc nu l-a creat, el l-a descoperit. Într-un sens, Lupin este mai real decît Leblanc. „E groaznic, mărturisea Leblanc, mă urmăreşte peste tot. Nu el e umbra mea. Eu sînt umbra lui." S-a ivit, într-o bună zi,

la bordul unui transatlantic care se îndrepta spre America. Era un tînăr fermecător, cam fandosit, cu mustața răsucită, cu privirea blajină, cu mîini fine și agile de prestidigitator. Într-un aparat de fotografiat, atîrnat pe umăr, ascundea niște diamante furate... Și astfel a pătruns în lumea noastră gentlemanul-hoț.

Seria începută cu *Arsène Lupin, gentleman-hoț* a continuat pe parcursul a cincisprezece volume, printre care *Ascuns în andrea (l'Aiguille creuse)* (1909), *Dopul de cristal (le Bouchon de cristal)* (1912), *Arsène Lupin împotriva lui Herlock Sholmes (Arsène Lupin contre Herlock Sholmes)* (1917) etc.

1911 Apare primul din cele patruzeci și patru de volume ale romanului foileton *Fantômas* de M. Allain și E. Souvestre. Însetat de putere mai mult decît de bani, Fantômas duce o luptă acerbă împotriva claselor sociale avute pe care le reprezintă inspectorul Juve și gazetarul Jerôme Fandor. Seria cinematografică interpretată de Jean Marais (în rolul Fantômas) și Louis de Funès (inspectorul Juve) este încă vie în amintirea cititorilor.

1913 Un succes considerabil obține romanul polițist *Ultimul caz al lui Trent (Trent's Last Case)* de Edmund Clerihew Bentley. Față de producțiile curente ale genului, lucrarea lui Bentley aduce o notă inedită prin verva spumoasă cu care este scrisă. Bentley, autor de origină engleză, s-a născut în 1875 și a murit la vîrsta de 81 de ani.

1914 Arthur Conan Doyle îmbracă uniforma militară, participînd la primul război mondial.

1916 Îndeplinește misiuni pe front în nordul Franței, în Italia și la Verdun.

1923 Apare *Arcașul verde (The Green Archer)*, una din cele mai izbutite lucrări ale lui Edgar Wallace (1875—1932), romancierul englez a cărui operă însumează 170 de cărți polițiste. În ciuda disprețului manifestat de unii critici față de opera sa, Wallace — din ale cărui scrieri se mai detașează *Cercul purpuriu (The Crimson Circle)* (1922) și *Camera 13 (Room 13)* (1924) — rămîne unul din reprezentanții de frunte ai acestei specii literare.

1926 Sub pseudonimul S. S. Van Dine, Willard Huntington, un distins filolog, publică *Misterioasa afacere Benson.* E interesant faptul că Huntington nici nu se gîndise vreodată să scrie romane polițiste. Dar, îmbolnăvindu-se între anii 1920 și 1923, a fost silit să-și întrerupă lucrările de specialitate și, ca să se distreze, a început să citească romane polițiste. Odată vindecat, i-a venit ideea să scrie o istorie a romanului polițist; mai tîrziu s-a gîndit să-și încerce talentul în acest domeniu care-l fascinase. Astfel s-a născut *Misterioasa afacere Benson.* Acest roman de debut a fost atît de bine primit încît autorul a renunțat la profesiunea sa și a scris numeroase cărți, printre care: *Asasinarea canarului, Nebunul de la șah, Cazul cărăbușului,* Detectivul creat de Van Dine, Philo Vance, — un ins bun de gură, pedant și subtil — a devenit celebru în lumea întreagă. Van Dine sau Huntington a enunțat cele douăzeci și patru de reguli ale romanului polițist, reguli care au fost acceptate de romancieri, cititori și critici ca niște legi indiscutabile și au apărut, în cursul anului 1928, într-un articol publicat în *American Magazine.* Definiția-axiomă pe care o dă el genului este următoarea: „Romanul polițist este un fel de joc intelectual. Mai mult, el este, dacă pot să mă exprim astfel, o disciplină sportivă în care autorul trebuie să se întreacă în mod loial cu cititorul."

1927 Cu trei ani înainte de a muri, Arthur Conan Doyle publică *Amintirile lui Sherlock Holmes (The Case Book of Sherlock Holmes).*

1930 La 7 iulie 1930, *Sir* Arthur Conan Doyle încetează din viață la Crowborough, Sussex, în vîrstă de 71 de ani. Dar eroul său, Sherlock Holmes, a continuat să trăiască în amintirea generațiilor de cititori care l-au îndrăgit... Un singur amănunt convingător : în Baker Street, la nr. 221, reședința imaginară a imaginarului Sherlock Holmes, în care se află astăzi un muzeu Sherlock, continuă să sosească scrisori din lumea întreagă... Ficțiunea confundată cu realitatea ! Ce-și putea dori mai mult părintele spiritual al detectivului devenit simbolul universal al clarviziunii și al științei deducției ?

LAZĂR CASSVAN

Un studiu în roșu

PARTEA I

(reprezintă transcrierea Amintirilor lui JOHN H. WATSON, doctor în medicină, fost în serviciul Direcţiei Medicale a Armatei)

I

DOMNUL SHERLOCK HOLMES

În anul 1878 mi-am luat diploma de doctor în medicină al Universității din Londra și am urmat, la Netley, cursurile prescrise chirurgilor militari. După ce mi-am terminat studiile, am fost repartizat, potrivit regulamentelor, în calitate de chirurg-ajutor la regimentul 5 de pușcași Northumberland. În vremea aceea regimentul se afla în India și, înainte ca eu să fi putut ajunge acolo spre a-mi lua postul în primire, cel de-al doilea război afghan izbucnise. Debarcînd la Bombay, am aflat că unitatea mea înaintase de-a curmezișul trecătorilor și pătrunsese adînc în teritoriul inamicului. Așadar, am pornit-o, laolaltă cu mulți alți ofițeri care se aflau în aceeași situație, și am izbutit să ajungem teferi la Kandahar, unde mi-am găsit regimentul și am început de îndată să-mi îndeplinesc noile îndatoriri.

În timp ce, pentru mulți, acțiunea noastră militară a însemnat onoruri și distincții, mie nu mi-a adus decît nenorocire și dezastru. Am fost scos din brigadă și detașat pe lîngă regimentul din Berkshire, cu care am participat la catastrofala bătălie de la Maiwand. Acolo, am fost lovit la umăr de un glonte tras de o flintă Jezail care mi-a zdrobit osul și mi-a atins artera subclaviculară. Fără devotamentul și curajul lui Mur-

ray, ordonanța mea, care m-a urcat pe un cal de povară și a izbutit să mă readucă în siguranță în liniile britanice, aș fi căzut în mîinile fioroșilor *ghazi*.

Chinuit de durere și slăbit de nesfîrșitele lipsuri pe care le îndurasem, am fost evacuat, împreună cu mulți alți răniți, la spitalul bazei de la Peshawar. Aici, mi-am revenit, ba chiar starea sănătății mele se îmbunătățise atît de mult încît îmi permitea să mă plimb prin salon și să stau cîte puțin la soare pe terasă, cînd am fost țintuit la pat de frigurile galbene, acest blestem al posesiunilor noastre din India. Timp de cîteva luni viața mea a atîrnat de un fir de păr iar cînd, în cele din urmă, mi-am revenit și am intrat în perioada de convalescență, eram atît de vlăguit și de palid încît o comisie medicală a hotărît trimiterea mea fără nici o întîrziere acasă, în Anglia. Ca atare, am fost îmbarcat pe vasul „Orontes" care transporta trupe și, o lună mai tîrziu, am debarcat în portul Portsmouth, cu sănătatea șubrezită pentru totdeauna, dar cu încuviințarea unui guvern plin de bunăvoință paternă de a-mi petrece următoarele nouă luni încercînd să mi-o ameliorez.

N-aveam nici un fel de rude sau prieteni în Anglia și de aceea mă simțeam liber ca văzduhul — sau, mai bine spus, atît de liber cît poate să fie un om cu un venit de unsprezece șilingi și șase *penny* pe zi. În asemenea împrejurări, era firesc să mă îndrept spre Londra, această cloacă uriașă spre care sînt atrași, în mod irezistibil, toți trîntorii și toate haimanalele imperiului. Acolo, am locuit un timp la un hotel particular de pe *Strand*, ducînd o existență lipsită de confort și perspective și cheltuind, cu mult mai multă ușurință decît s-ar fi cuvenit, toți banii pe care-i aveam. Situația mea financiară devenise atît de nesigură încît, în scurt timp, mi-am dat seama că trebuie fie să părăsesc metropola și să mă mut undeva la

țară, fie să procedez la o schimbare radicală a modului meu de viață. Optînd pentru cea de-a doua soluție, am început prin a mă hotărî să părăsesc hotelul și să mă mut într-o locuință mai puțin pretențioasă și mai puțin costisitoare.

Tocmai în ziua cînd ajunsesem la această hotărîre, mă aflam la „Criterion Bar" ; cineva mă bătu pe umăr și, întorcîndu-mă, l-am recunoscut pe tînărul Stamford care îmi fusese subaltern la Barts în calitate de infirmier. Să întîlnești un cunoscut în enormul labirint londonez, constituie într-adevăr o plăcere pentru un om care se simte singur. Nu fusesem niciodată prea apropiat de Stamford dar acum, revăzîndu-l, l-am salutat cu entuziasm iar el părea, la rîndul lui, încîntat că mă vede. Bucuros la culme, l-am invitat să luăm dejunul împreună la restaurantul „Holborn" și ne-am urcat amîndoi într-o trăsură.

— Dar ce-ai pățit, Watson ? întrebă el cu o uimire sinceră, în timp ce eram hurducăiți prin furnicarele străzilor Londrei. Ești subțire ca o surcică și pămîntiu ca o nucă.

I-am făcut un scurt rezumat al aventurilor mele, dar nici n-am apucat să isprăvesc, că am și ajuns la destinație.

— Sărmanul de tine ! spuse el cu milă, după ce aflase nenorocirile ce se abătuseră asupra mea. Și acum, ce ai de gînd ?

— Să-mi caut o locuință, i-am răspuns. Să încerc să dezleg problema dacă e cu putință să găsești o casă confortabilă la un preț rezonabil.

— Ciudat lucru, remarcă însoțitorul meu, ești al doilea pe ziua de azi care-mi spune că-l frămîntă această problemă.

— Și, mă rog, cine a fost primul ? am întrebat.

— Un prieten care lucrează la laboratorul de chimie al spitalului. Era tare necăjit azi dimineață că nu

poate găsi pe cineva cu care să împartă un apartament plăcut, descoperit de el şi care e prea scump pentru punga lui.

— Dumnezeule ! am exclamat, dacă într-adevăr caută pe cineva cu care să împartă apartamentul şi cheltuielile, eu sînt omul care-i trebuie. Aş prefera tovărăşia, singurătăţii.

Tînărul Stamford mă privi într-un fel ciudat, pe deasupra paharului său cu vin.

— Încă nu-l cunoşti pe Sherlock Holmes, spuse el ; probabil că vei renunţa la ideea de a-l avea tot timpul lîngă dumneata.

— De ce ? Ce i se reproşează ?

— A, n-am spus că i se reproşează ceva. Atîta doar că are unele idei ciudate — este un entuziast în unele ramuri ale ştiinţei. Altminteri, după cîte ştiu, e un om destul de cumsecade.

— E, probabil, student în medicină ? spusei.

— Nu, habar n-am ce-şi propune să studieze. Cred că se pricepe la anatomie şi e un chimist de prima mînă ; dar, după cîte ştiu, n-a urmat niciodată cursuri sistematice de medicină. Studiile pe care le-a făcut au fost foarte neregulate şi excentrice, dar a acumulat un bagaj de cunoştinţe originale care i-ar uimi pe profesorii săi.

— Nu l-ai întrebat niciodată ce carieră vrea să îmbrăţişeze ?

— Nu ; nu-i omul pe care să-l poţi trage uşor de limbă, deşi, cînd are chef, e destul de vorbăreţ.

— Aş vrea să-l cunosc, spusei. Dacă ar fi să locuiesc împreună cu cineva, aş prefera un om studios şi liniştit. Nu mă simt încă în stare să suport mult zgomot sau agitaţie. În Afghanistan am avut parte de suficient zgomot şi agitaţie, ca să-mi ajungă pînă la sfîrşitul vieţii. Cum aş putea face cunoştinţă cu acest prieten al dumitale ?

— Acum este cu siguranţă la laborator, replică interlocutorul meu. Sau nu dă pe acolo cu săptămînile, sau lucrează de dimineaţă pînă noaptea. Dacă vrei, mergem împreună după masă.

— Bucuros, am răspuns, iar apoi conversaţia noastră se abătu într-altă direcţie.

După ce am părăsit localul, în drum spre spital, Stamford îmi furniză noi amănunte despre *gentleman*-ul căruia doream să-i propun să împartă cu mine apartamentul.

— Să nu mă scoţi pe mine vinovat dacă n-ai să te înţelegi cu el, îmi spuse ; nu ştiu despre el mai mult decît am aflat cu prilejul întîlnirilor noastre întîmplătoare în laborator. Dumneata ai propus combinaţia asta, aşa încît să nu mă faci pe mine răspunzător.

— Dacă nu ne vom înţelege, va fi foarte simplu să ne despărţim, am răspuns. Mi se pare, Stamford, am adăugat privindu-l în ochi pe interlocutorul meu, că ai un motiv anume să te speli pe mîini în problema asta. Are oare un caracter atît de insuportabil, sau e vorba de altceva ? Hai, spune, nu te sfii.

— Nu e uşor să exprimi inexprimabilul, răspunse el rîzînd. Holmes e puţin prea ştiinţific ; după părerea mea, frizează cinismul. Aş putea să mi-l imaginez injectînd unui prieten ultimul alcaloid vegetal descoperit, fireşte nu cu intenţii rele, ci pur şi simplu din curiozitate ştiinţifică, cu scopul de a-şi face o idee clară asupra efectului. Ca să nu-l nedreptăţesc, cred că ar fi în stare să facă aceeaşi experienţă, fără să şovăie, pe propria lui piele. Se pare că nutreşte o pasiune pentru cunoştinţele complete şi exacte.

— Are perfectă dreptate.

— Da, numai că, uneori, această pasiune poate fi împinsă pînă la excese. Cînd te apuci să biciuieşti cadavre, în sala de disecţie, lucrurile capătă un aspect cel puţin bizar.

— Să biciuieşti cadavre !
— Da, ca să verifici în ce măsură se pot produce echimoze după moarte. L-am văzut cu ochii mei făcînd acest lucru.
— Şi totuşi spui că nu este student în medicină ?
— Nu. Dumnezeu ştie care sînt scopurile studiilor sale. Dar iată că am ajuns şi va trebui să-ţi formezi singur impresiile despre el. În timp ce însoţitorul meu continua să vorbească, am apucat-o pe o alee îngustă şi, printr-o portiţă laterală, am intrat într-o aripă a marelui spital. Cadrul îmi era familiar şi nu aveam nevoie de călăuză ca să urc scara aceea de piatră rece şi să străbat coridorul lung, cu priveliştea pereţilor vopsiţi în alb şi a uşilor colorate într-un galben foarte deschis. Nu departe de celălalt capăt al coridorului se desprindea un pasaj cu boltă joasă care ducea la laboratorul de chimie.

Era o cameră mare, în care, de-a lungul pereţilor şi peste tot locul se vedea puzderie de sticle. Pretutindeni, nenumărate măsuţe joase şi largi, încărcate cu retorte, eprubete şi lămpi Bunsen, cu flăcările lor albastre tremurînde. În capătul odăii se afla un singur student, aplecat deasupra unei mese şi absorbit de munca sa. Auzind zgomotul paşilor noştri, îşi roti privirea şi sări în picioare, cu un strigăt de satisfacţie.
— Am găsit ! Am găsit ! îi strigă însoţitorului meu, vînturîndu-se printre noi cu o eprubetă în mînă. Am găsit un reactiv care este precipitat de hemoglobină, de nimic altceva decît de hemoglobină.

Nici dacă ar fi descoperit o mină de aur, nu s-ar fi putut citi o bucurie mai mare pe chipul său.
— Doctorul Watson, domnul Sherlock Holmes, spuse Stamford făcînd prezentările.
— Ce mai faceţi ? spuse el prietenos, şi-mi strînse mîna cu o putere de care nu l-aş fi crezut în stare. După cîte observ, aţi fost în Afghanistan.

— Dar de unde ştiţi acest lucru ? l-am întrebat, vădit surprins.
— N-are importanţă, spuse el rîzînd. Acuma problema principală este hemoglobina. Fără îndoială, sesizaţi semnificaţia descoperirii pe care am făcut-o.
— Din punct de vedere al chimiei este, desigur, interesantă, i-am răspuns, dar ca efect practic...
— Bine, omule, dar este cea mai practică descoperire medico-legală din ultimii ani. Nu-ţi dai seama că ne pune la îndemînă un test care nu dă greş la identificarea petelor de sînge ? Poftim aici !

Nerăbdător să mă convingă, mă apucă de mînecă şi mă trase după el spre masa la care îl găsisem lucrînd.
— Să luăm puţin sînge proaspăt, spuse el, şi introducîndu-şi în deget un ac lung recoltă un strop de sînge într-o pipetă. Acum, torn această cantitate mică de sînge într-un litru de apă. Observi că amestecul rezultat pare apă curată. Coeficientul sîngelui nu poate fi mai mare de unu la un milion. Cu toate acestea, nu mă îndoiesc că vom fi în măsură să obţinem reacţia caracteristică. Continuînd să vorbească, azvîrli în vas nişte cristale albe şi apoi adăugă cîteva picături dintr-un lichid transparent. Într-o clipă, conţinutul căpătă o nuanţă acaju pal şi un praf de culoare brună fu precipitat spre fundul vasului de sticlă.
— Ha ! ha ! strigă el, bătînd din palme, fericit ca un copil care a căpătat o jucărie nouă. Ei, ce părere ai ?
— Pare să fie un test foarte delicat, am răspuns.
— Minunat ! Minunat ! Vechiul test bazat pe *guaiacum* [1] era foarte grosolan şi nesigur. Ca şi examinarea la microscop a corpusculelor sanguine. Această din urmă metodă este lipsită de eficienţă dacă petele au o vechime de cîteva ore. Or, noul test pare-se că acţionează la fel de bine şi dacă sîngele este proaspăt şi dacă

[1] Arbust de origine americană, care dă lemnul denumit *guayaco* ; autorul se referă, probabil, la o substanţă extrasă din acest arbust.

este vechi. Dacă ar fi fost inventat mai de mult, sute de indivizi care circulă acum în libertate pe glob şi-ar fi primit la timp pedeapsa pentru crimele săvîrşite.

— Într-adevăr, am murmurat.

— Descoperirea crimelor depinde întotdeauna de acest unic punct. Uneori, un om este suspectat de o crimă abia după cîteva luni de la săvîrşirea ei. Hainele sau rufăria sa sînt examinate şi se descoperă pe ele pete brune. Sînt oare pete de sînge, pete de noroi, pete de rugină, pete de fructe, sau ce fel de pete sînt ? Iată întrebarea care i-a pus în încurcătură pe mulţi experţi — şi pentru ce ? Pentru că nu exista nici un test de nădejde. Acum, avem testul Sherlock Holmes şi nu va mai exista nici o dificultate.

Vorbind, ochii îi scînteiau de fericire. Puse mîna în dreptul inimii şi se înclină, ca şi cum ar fi răspuns unei mulţimi entuziaste adunate în imaginaţia sa.

— Meriţi să fii felicitat, spusei vădit surprins de entuziasmul său.

— De pildă, cazul lui von Bischoff, de anul trecut, la Frankfurt. Dacă exista dovada obţinută de mine, cu siguranţă că ar fi fost spînzurat. Apoi, Mason din Bradford, faimosul Müller, Lefevre de la Montpellier, Samson din New Orleans. Aş putea să înşirui o sumedenie de cazuri în care ar fi avut un rol hotărîtor.

— Parcă ai fi un anuar ambulant al crimei, spuse Stamford rîzînd. Ai putea edita şi o gazetă cu acest profil. Intitulată, de pildă, *Veşti poliţieneşti din trecut.*

— Ceea ce ar constitui o lectură foarte utilă şi interesantă, remarcă Sherlock Holmes, în timp ce-şi lipea un mic plasture pe înţepătura de la deget. Trebuie să fiu grijuliu, urmă el întorcîndu-se spre mine cu un zîmbet, căci umblu mult cu fel de fel de otrăvuri. Şi cum în timp ce vorbea îşi ridicase mîna, am putut să observ că era împestriţată toată cu bucăţele de plasture şi decolorată de acizi puternici.

— Am venit aici pentru o afacere, spuse Stamford. Se aşeză pe un scaun înalt cu trei picioare şi împinse unul la fel spre mine, cu genunchiul. Prietenul ăsta al meu caută o locuinţă ; şi, cum mi te-ai plîns că nu găseşti pe nimeni cu care să împarţi apartamentul, m-am gîndit că ar fi indicat să vă pun faţă în faţă.

Sherlock Holmes păru încîntat de ideea de a împărţi apartamentul cu mine.

— Am ochit o casă pe Baker Street, spuse el, care ni s-ar potrivi de minune. Sper că nu te supără mirosul de tutun tare.

— Şi eu fumez întotdeauna tutun marinăresc, i-am răspuns.

— Perfect. De obicei, am în casă diferite chimicale şi cîteodată mai fac şi unele experienţe. Te-ar deranja ?

— Deloc.

— Ia stai, să mă gîndesc care sînt celelalte defecte ale mele. Uneori, cad într-o stare de apatie şi nu deschid gura zile în şir. Nu trebuie să-ţi închipui că sînt morocănos cînd trec prin asemenea stări. E de-ajuns să fiu lăsat în pace ca să-mi revin curînd. Dar dumneata, ce ai de mărturisit ? Este foarte bine ca doi oameni, înainte de a începe să convieţuiască, să-şi cunoască reciproc principalele defecte.

La acest interogatoriu suplimentar, am izbucnit în rîs.

— Am un căţel, spusei ; şi nu suport zgomotele, fiindcă nervii mei sînt zdruncinaţi ; mă scol la orele cele mai nepotrivite şi sînt extrem de leneş. Cînd sînt perfect sănătos, mai am o serie de vicii dar, în momentul de faţă, astea-s cele mai de seamă.

— Cîntatul la vioară este cuprins în categoria zgomotelor care te deranjează ? întrebă el îngrijorat.

— Asta depinde de cel care cîntă, am răspuns. Muzica, bine cîntată la vioară, încîntă şi pe zei, în vreme ce, dacă este prost interpretată...

— În regulă, exclamă el cu un zîmbet vesel. Cred că putem să considerăm convenţia ca şi încheiată — bineînţeles dacă apartamentul va fi pe placul dumitale.

— Cînd mergem să-l vedem ?

— Vino aici mîine la amiază şi vom pleca împreună să punem totul la punct, răspunse el.

— S-a făcut — la amiază, am spus şi i-am strîns mîna.

L-am lăsat lucrînd printre chimicale şi am pornit-o spre hotel.

— Apropo, am întrebat brusc, oprindu-mă şi întorcîndu-mă spre Stamford, de unde naiba a ştiut c-am fost în Afghanistan ?

Prietenul meu zîmbi enigmatic.

— Tocmai asta este mica lui ciudăţenie, spuse el. Mulţi ar vrea să ştie cum izbuteşte să afle unele lucruri.

— A ! deci este un mister ? am strigat, frecîndu-mi mîinile. Asta e foarte picant. Îţi rămîn îndatorat că mi-ai făcut cunoştinţă cu el. Ştii doar că cel mai potrivit obiect pentru studiul umanităţii este însuşi omul.

— Să-l studiezi deci, spuse Stamford înainte de a ne despărţi. Deşi va fi o problemă dificilă. Aş pune rămăşag că el va afla mai multe despre dumneata decît dumneata despre el. La revedere.

— La revedere, i-am răspuns îndreptîndu-mă spre hotel, foarte intrigat de noua mea cunoştinţă.

2

ŞTIINŢA DEDUCŢIEI

Ne-am întîlnit în ziua următoare, aşa cum stabilise el, şi am vizitat apartamentul de la nr. 221 B de pe Baker Street, despre care pomenise cînd ne-am cunoscut. Era alcătuit din două camere de dormit confortabile şi un salon mare, spaţios, mobilat cu gust şi luminat de două ferestre largi. Casa era atît de mult pe gustul nostru iar chiria, împărţită între noi doi era atît de modestă, încît tîrgul s-a încheiat pe loc şi am intrat imediat în posesia apartamentului. În aceeaşi seară, mi-am mutat lucrurile de la hotel şi, în dimineaţa următoare, Sherlock Holmes a făcut acelaşi lucru, aducînd cîteva cufere şi valize. O zi sau două, am fost foarte ocupaţi cu orînduirea lucrurilor şi cu diverse schimbări menite să dea interiorului o atmosferă cît mai plăcută. Apoi, treptat, am început să prindem rădăcini şi să ne obişnuim cu noua noastră ambianţă.

Hotărît lucru, Holmes nu era un vecin dificil. În felul lui, era un om liniştit şi deprinderile sale erau cele fireşti. Rareori i se întîmpla să se culce după orele zece seara şi, fără nici o abatere, îşi lua micul dejun şi pleca în oraş dimineaţa, înainte ca eu să mă fi trezit. Uneori, îşi petrecea ziua în laboratorul de chimic, alteori în sălile de disecţie şi cîteodată făcea plimbări

nesfîrşite care, pare-se, îi purtau paşii prin cele mai sărăcăcioase cartiere ale oraşului. Cînd avea chef de lucru, dădea dovadă de o energie clocotitoare ; dar cînd trecea printr-o perioadă de apatie, era în stare să trîndăvească zile întregi pe sofa, în salon, fără să scoată un cuvînt sau să facă o mişcare, din zori pînă-n noapte. În timpul unor asemenea crize, am remarcat că privirea sa avea o expresie atît de visătoare, de absentă, încît aş fi putut să-l bănuiesc că foloseşte vreun narcotic, dacă viaţa echilibrată şi cumpătată pe care o ducea n-ar fi înlăturat o asemenea presupunere.

Pe măsură ce săptămînile se scurgeau, interesul pe care mi-l trezea şi curiozitatea faţă de ţelurile sale de viaţă creşteau şi se adînceau tot mai mult. Însăşi persoana şi înfăţişarea sa aveau ceva care atrăgea atenţia chiar şi celui mai neatent observator. Ca înălţime, să fi avut peste vreun metru şi optzeci, dar era atît de slab încît părea mult mai înalt. Privirea sa era vie şi pătrunzătoare, în afară de perioadele de toropeală de care am vorbit ; iar nasul său subţire, ca de uliu, făcea ca pe faţa lui să fie întipărită agerimea şi hotărîrea. Bărbia ieşită în afară şi pătrată avea acea formă ce caracterizează pe omul de acţiune. Mîinile sale erau întotdeauna mînjite cu cerneală şi pătate de chimicale, deşi, după cîte am avut prilejul să constat cînd îl urmăream cum face uz de fragilele sale instrumente ştiinţifice, simţul tactil îl avea extraordinar de sensibil.

Dacă voi mărturisi că acest om mă făcea să turbez de curiozitate şi că de nenumărate ori m-am străduit să înfrîng rezerva pe care o manifesta în tot ceea ce era legat de persoana sa, cititorul ar putea să creadă despre mine că sînt un tip care-şi vîră nasul unde nu-i fierbe oala. Dar, înainte de a rosti verdictul, vă rog să vă amintiţi de faptul că viaţa pe care o duceam era complet lipsită de noimă şi că puţine lucruri puteau să-mi mai trezească interesul. Sănătatea mea cam

şubredă nu-mi îngăduia să ies din casă dacă vremea nu era deosebit de frumoasă şi nu aveam nici un prieten care să mă viziteze din cînd în cînd şi să mai risipească monotonia vieţii mele cotidiene. Datorită acestor împrejurări, binecuvîntam misterul care-l învăluia pe tovarăşul meu şi-mi petreceam o bună parte din timp încercînd să-l dezleg.

Nu studiase medicina. Răspunzînd unei întrebări, confirmase el însuşi părerea lui Stamford în această privinţă. De asemenea, nu părea să fi urmat vreun alt soi de curs menit să-l pregătească pentru un domeniu al ştiinţei sau să-i permită intrarea în lumea savanţilor. Cu toate acestea, vădea o înclinaţie neobişnuită pentru unele studii şi, lăsînd la o parte anumite curiozităţi, cunoştinţele sale erau atît de extraordinar de vaste şi amănunţite totodată, încît observaţiile pe care le făcea mă uimeau pur şi simplu. Desigur, nimeni nu s-ar strădui atît de mult şi n-ar căuta să obţină informaţii precise dacă n-ar avea în vedere un anumit scop final. Cititorii dezordonaţi sînt arareori remarcabili prin exactitatea datelor pe care le-au acumulat. Nici un om nu-şi îndoapă mintea cu probleme minore dacă nu are un motiv temeinic să procedeze astfel.

Ignoranţa şi cunoştinţele lui erau una pe măsura celorlalte. Lăsa impresia că nu ştie aproape nimic despre literatura contemporană, despre filozofie şi despre problemele politice. Citîndu-l odată pe Thomas Carlyle, m-a întrebat, cu aerul cel mai nevinovat, cine a fost şi ce a făcut. Dar uimirea mea a atins culmea cînd, întîmplător, am descoperit că habar n-avea despre teoria lui Copernic şi despre compoziţia sistemului solar. Faptul că, în secolul al XIX-lea, putea să existe o fiinţă umană civilizată care să nu fi aflat că pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui, îmi părea un lucru atît de extraordinar încît nici n-aş fi fost în stare să mi-l închipui.

— S-ar părea că faptul te uimeşte, spuse el zîmbind, cînd îmi citi pe faţă mirarea. Acum, după ce am aflat acest lucru, am să mă străduiesc din răsputeri să-l uit.

— Să-l uiţi !

— Vezi dumneata, îmi explică el, eu consider că, la origine, creierul unui om este un fel de mansardă goală pe care trebuie s-o mobilezi după bunul plac. Un om nesăbuit îndeasă în ea tot ce-i iese în cale, şi astfel cunoştinţele care i-ar putea fi de folos se înghesuie unele într-altele sau, în cel mai fericit caz, se amestecă cu multe alte lucruri încît nu le mai poate desprinde decît cu mare efort. Dimpotrivă, omul înţelept alege cu multă grijă lucrurile pe care le depozitează în creierul-mansardă. El nu va păstra decît uneltele care-l pot ajuta în munca sa, dar într-o gamă foarte largă şi rînduite în cea mai perfectă ordine. Este o greşeală să-ţi închipui că această odăiţă ar avea pereţi elastici şi deci s-ar putea dilata la nesfîrşit. În ce priveşte memoria, vine o vreme cînd pentru orice adaos de cunoştinţe trebuie să uiţi ceva ce ai ştiut înainte. De aceea, este de cea mai mare importanţă să nu păstrezi fapte nefolositoare care pot să le elimine pe cele utile.

— Dar sistemul solar ! am protestat.

— Ce mare scofală reprezintă asta pentru mine ? mă întrerupse el nerăbdător. Spui că ne învîrtim în jurul soarelui. Ei bine, pentru mine, pentru munca mea ar fi absolut acelaşi lucru dacă ne-am învîrti în jurul lunii.

Era cît pe-aci să-l întreb ce fel de muncă avea, dar ceva în comportarea sa îmi spunea că întrebarea n-ar fi fost deloc binevenită.

Totuşi, am analizat scurta noastră conversaţie şi m-am străduit să deduc din ea ceea ce voiam să aflu. Spunea că se fereşte să acumuleze cunoştinţe care nu au tangenţă cu scopul său. Ca atare, toate cunoştinţele

pe care le posedă îi sînt trebuincioase. Am enumerat în gînd toate variatele domenii în care-mi demonstrase că era excepţional de bine informat. Am luat chiar un creion şi am început să le înşir pe hîrtie. Cînd am revăzut documentul, nu m-am putut opri să zîmbesc. Arăta cam aşa :

SHERLOCK HOLMES — DEFICIENŢE

1. Cunoştinţe de literatură	— zero.
2. „ „ filozofie	— zero.
3. „ „ astronomie	— zero.
4. „ „ politică	— slabe.
5. „ „ botanică	— inegale. Bune, în ceea ce priveşte belladona, opiul şi, în general, otrăvurile. Habar n-are de grădinăritul practic.
6. „ „ geologie	— cunoştinţe practice, însă limitate. Îţi poate spune dintr-o privire ce diferenţă este între un fel de pămînt şi altul. După o plimbare, mi-a arătat pete de noroi pe pantalonii săi şi, după culoarea şi consistenţa petelor, mi-a spus în ce parte a Londrei fusese împroşcat cu noroi.
7. Cunoştinţe de chimie	— profunde.
8. „ „ anatomie	— exacte, dar nesistematizate.
9. „ „ în domeniul literaturii de senzaţie	— imense. Pare-se că ştie toate amănuntele legate de ororile petrecute de-a lungul secolului.

10. Cîntă bine la vioară.
11. Este expert în lupta cu bastonul, în box și scrimă.
12. Are solide cunoștințe în ceea ce privește latura practică a dreptului englez.

Odată ajuns la acest punct al listei mele, iritat, am azvîrlit-o în foc. Dacă aș izbuti să aflu ce urmărește acumulînd toate aceste cunoștințe și să descopăr profesia care le necesită, mi-am spus, aș putea să renunț pe loc la toate tentativele mele.

Văd că m-am referit mai sus la talentul său de violonist. Era, fără îndoială, deosebit dar și aci se vădeau aceleași curiozități ca și în celelalte însușiri ale sale. Știa să interpreteze bucăți întregi, unele foarte dificile. Am putut să-mi dau seama căci, la rugămintea mea, a cîntat cîteva lieduri de Mendelsohn și alți compozitori pe care-i apreciez foarte mult. Totuși, cînd rămînea singur, rareori cînta ceva care să semene a muzică sau vreo arie care să poată fi recunoscută. Seara, tolănit în fotoliul său, cu ochii închiși, atingea nepăsător strunele viorii pe care o ținea pe genunchi. Uneori, tonurile erau discrete și melancolice. Alteori, erau puternice, tumultuoase, pline de vigoare. Neîndoios, tonurile reflectau gîndurile care-l stăpîneau, dar ceea ce n-am izbutit să aflu niciodată era faptul dacă muzica stimula aceste gînduri sau interpretarea ei era pur și simplu rezultatul unui capriciu, al unei toane. M-aș fi răzvrătit probabil împotriva acestor solouri exasperante, dacă el nu le-ar fi încheiat întotdeauna interpretînd, într-o succesiune trepidantă, cîteva din ariile mele preferate, ca o palidă compensație pentru faptul că-mi pusese răbdarea la încercare.

În cursul primelor zile petrecute împreună, nu ne-a vizitat nimeni și începusem să cred că tovarășul meu îmi semăna în ceea ce privește lipsa de prieteni.

Dar, în scurt timp, am descoperit că avea relații multe și în cele mai diferite clase ale societății. Printre alții, un tip mărunțel, foarte palid, cu o mutră de șobolan și ochi negri, mi-a fost prezentat sub numele de Lestrade; într-o singură săptămînă a venit de trei sau patru ori. Într-o dimineață, și-a făcut apariția o tînără elegantă care a stat o jumătate de oră sau poate mai mult. După-amiaza aceleeași zile ne-a adus un oaspete cu părul cărunt, cu hainele ponosite, cu aerul unui telal evreu care mi s-a părut foarte agitat. El urma îndeaproape o femeie mai în vîrstă, neglijent îmbrăcată. Odată, vecinul meu a stat de vorbă cu un bătrîn încărunțit, altă dată cu un hamal feroviar în uniformă de catifea. Ori de cîte ori vreuna din aceste persoane greu de descris își făcea apariția, Sherlock Holmes mă ruga să-l las singur cu ea în salon, iar eu mă retrăgeam în dormitorul meu. Întotdeauna îmi cerea scuze pentru situația neplăcută în care mă punea.

— Mă văd silit să folosesc această cameră drept birou, spunea el, iar acești oameni sînt clienții mei.

O dată mai mult mi se oferea prilejul să-l întreb, de la obraz, care îi era profesiunea, dar, din nou, politețea mă împiedica să-l oblig să mi se destăinuiască. Îmi închipuiam, pe atunci, că avea motive puternice să nu și-o dezvăluie, dar curînd mi-a dovedit că mă înșelasem, căci aduse vorba despre acest lucru din proprie inițiativă.

Era în 4 martie, dată memorabilă pentru mine, cînd m-am trezit mai devreme ca de obicei și am observat că Sherlock Holmes nu-și isprăvise încă micul dejun. Proprietăreasa noastră era atît de obișnuită cu întîrzierile mele încît nu-mi pusese tacîmul, nici nu-mi preparase cafeaua. Cu o iritare nejustificată, am sunat și, pe un ton tăios, am anunțat-o că aștept. Ca să-mi omor vremea, în timp ce tovarășul meu își mesteca

în liniște pîinea prăjită, am luat o revistă de pe masă. Unul dintre articole avea titlul subliniat, ceea ce m-a determinat să-mi arunc privirea asupra lui.

Titlul, oarecum pretențios, era *Cartea vieții* ; autorul încerca să demonstreze cît de multe lucruri poate afla un om dotat cu spirit de observație dacă examinează corect și sistematic tot ce-i iese în cale. Mi-a lăsat impresia unui amestec extraordinar de istețime și absurditate. Raționamentul era solid și profund, dar deducțiile îmi păreau trase de păr și exagerate. Autorul pretindea că n-are nevoie decît de o expresie fugară, de mișcarea unui mușchi sau de o licărire în ochi spre a dezvălui gîndurile cele mai intime ale unui om. După părerea lui, un om deprins să observe și să analizeze nu poate, în nici un caz, să se înșele. Concluziile sale erau la fel de desăvîrșite ca și teoremele lui Euclid. Rezultatele sale apăreau atît de uimitoare celor neinițiați încît aceștia, înainte de a afla metodele prin care le dobîndise, îl puteau considera drept vrăjitor.

„*Dintr-o picătură de apă*, spunea autorul, *un logician ar putea deduce posibilitatea existenței unui ocean Atlantic sau a unei Niagare, fără să le fi văzut sau să fi auzit vreodată despre vreuna dintre ele. Astfel, întreaga viață este un lanț imens ce poate fi recunoscut după o singură verigă din cele care-l compun. Ca toate celelalte științe, cea a deducției și analizei nu poate fi însușită decît cu prețul unor studii îndelungate și minuțioase ; de altfel, viața este prea scurtă pentru a permite unui muritor să atingă perfecțiunea pe acest tărîm. Înainte de a se îndrepta spre aspectele morale și intelectuale ale temei, care prezintă cele mai mari dificultăți, cercetătorul va trebui să încerce rezolvarea problemelor elementare. Să învețe mai întîi să citească dintr-o privire povestea unui om, meseria sau profesiunea pe care o exercită. Oricît de pueril ar putea să pară un asemenea exercițiu, el ascute facultățile de observație și te învață ce și unde să cauți. Unghiile, mîneca hainei, pantofii, genunchii pantalonilor, proeminențele degetului gros și ale celui arătător, expresia feței, manșetele cămășii — fiecare dintre aceste elemente relevă din plin profesiunea unui om. Este aproape de neconceput ca, adunînd toate aceste date, un cercetător competent să nu se edifice asupra cazului pe care-l studiază.*“

— Ce flecăreală fără sens ! am strigat, azvîrlind revista pe masă. În viața mea n-am citit o asemenea aiureală.

— Despre ce este vorba ? întrebă Sherlock Holmes.

— Articolul ăsta, spusei, arătîndu-l cu vîrful linguriței, în timp ce mă instalam la masă pentru a lua micul dejun. Văd că l-ai citit, de vreme ce l-ai subliniat cu creionul. Nu neg că este inteligent scris. Totuși, m-a iritat. Evident, este vorba despre teoria unui trîntor care, tolănit în fotoliu, dezvoltă toate aceste mici paradoxuri în singurătatea biroului său. Dar ele n-au nici o legătură cu practica. Aș vrea să-l văd închis într-un compartiment de clasa a treia al metroului și acolo să i se ceară să deducă profesiile tuturor tovarășilor săi de drum. Pun rămășag, o mie contra unu, că s-ar lăsa păgubaș.

— Ai pierde banii, observă Holmes flegmatic. În ceea ce privește articolul, eu l-am scris.

— Dumneata ! ?

— Da ; am o predispoziție atît pentru deducție cît și pentru observație. Teoriile pe care le-am expus aici și care dumitale îți par atît de himerice, sînt în fond extrem de practice, atît de practice încît pîinea mea cea de toate zilele depinde de ele.

— Cum așa ? am întrebat fără să vreau.

— Ei bine, asta e meseria mea. Cred că sînt singurul din lume care o practică. Sînt detectiv consilier, dacă poți pricepe ce înseamnă asta. Aici, la Londra, există o mulțime de detectivi guvernamentali și o sumedenie de detectivi particulari. Cînd acești indivizi sînt la ananghie, vin la mine și eu le îndrept pașii pe calea cea bună. Îmi împărtășesc toate datele culese de ei și, în general, izbutesc, grație cunoștințelor mele de istorie a crimei, să-i scot din încurcătură. Toate fărădelegile au o puternică asemănare între ele, un fel de aer de familie și, dacă posezi în vîrful degetelor detaliile a o mie dintre ele, este aproape imposibil să n-o poți dezlega pe cea de-a o mie una. Lestrade este un detectiv bine cunoscut. Deunăzi, n-a mai știut cum s-o scoată la capăt într-un caz de fals și de aceea a venit la mine.

— Dar ceilalți ?

— În majoritatea cazurilor, este vorba de oameni pe care mi-i trimit agențiile de detectivi particulari. Fiecare are cîte un necaz, cîte o enigmă care trebuie elucidată. Eu ascult povestea lor, ei ascultă comentariile mele și, la sfîrșit, îmi primesc onorariul cuvenit.

— Vrei să spui că, fără să-ți părăsești camera, poți să dezlegi o enigmă în fața căreia alții s-au declarat neputincioși, deși au văzut cu ochii lor fiecare amănunt ?

— Întocmai. Am un fel de intuiție pentru acest soi de probleme... Din cînd în cînd, se întîmplă să se ivească și cîte un caz mai complicat. Atunci, sînt nevoit să mă agit puțin și să văd lucrurile cu ochii mei. Vezi dumneata, eu am o sumedenie de cunoștințe speciale pe care le aplic în practică și care-mi facilitează miraculos cercetările. Regulile acelea ale deducției, cuprinse în articolul care dumitale ți-a stîrnit disprețul, sînt neprețuite pentru mine în munca practică. Spiritul de observație este la mine o a doua natură. Ai rămas surprins cînd ți-am spus, la prima noastră întîlnire, că te-ai întors de curînd din Afghanistan.

— Fără îndoială, cineva ți-a spus acest lucru.

— Eroare. *Știam* că vii din Afghanistan. În urma unei practici îndelungate, ideile se înlănțuie atît de repede în mintea mea, încît ajung la o concluzie fără să-mi dau seama de fazele intermediare. Totuși, au existat asemenea faze. Raționamentul meu a evoluat astfel : avem de-a face cu un *gentleman* cu aer de medic dar și cu înfățișare de militar. Evident, deci, un medic militar. S-a reîntors de curînd de la tropice, căci are fața bronzată și asta nu este culoarea naturală a pielii sale ; dovadă că încheietura mîinii e albă. A îndurat privațiuni și a fost bolnav, după cum i se vede limpede pe fața slăbită. A fost rănit la brațul stîng, deoarece îl ține țeapăn, nefiresc. Unde putea, la tropice, un medic din armata britanică să vadă atîta mizerie și să-și rănească brațul ? Clar, în Afghanistan. Tot acest raționament n-a durat nici o secundă. Ți-am spus atunci că vii din Afghanistan și dumneata ai rămas uluit.

— Explicate de dumneata, lucrurile par foarte simple, i-am spus zîmbind. Îmi amintești de eroul lui Edgar Allan Poe, Dupin. Habar n-am avut că asemenea personaje există altundeva decît în paginile cărților.

Sherlock Holmes se ridică și-și aprinse pipa.

— Fără îndoială, îți închipui că mă măgulești comparîndu-mă cu Dupin, remarcă el. Ei bine, după părerea mea, Dupin era un individ cu totul inferior. Șiretlicul lui de a întrerupe gîndurile prietenilor săi printr-o remarcă — după un sfert de oră de tăcere — ține mai degrabă de teatru, de artificiu. Neîndoios, avea și un oarecare simț al analizei, dar în nici un

caz nu era fenomenul pe care se pare că şi-l imaginase Poe.

— Ai citit romanele lui Gaboriau[1] ? l-am întrebat. Lecoq corespunde mai bine ideii dumitale despre un detectiv ?

Sherlock Holmes zîmbi batjocoritor :

— Lecoq era un biet cîrpaci în meserie, spuse el cu o voce iritată, avea o singură calitate : energia. Cartea asta m-a îmbolnăvit pur şi simplu. Era vorba despre identificarea unui prizonier necunoscut. Aş fi putut să fac acest lucru în douăzeci şi patru de ore. Lui Lecoq i-au trebuit şase luni. S-ar putea întocmi un manual pentru detectivi, spre a-i învăţa... ce nu trebuie să facă.

Mă indigna faptul că două personaje pe care le admirasem erau tratate cu atîta dispreţ. M-am îndreptat spre fereastră şi am rămas acolo să privesc forfota străzii. S-ar putea ca tipul ăsta să fie foarte inteligent, mi-am spus, dar în mod cert este teribil de îngîmfat.

— În zilele noastre nu mai sînt nici crime, nici criminali, spuse el cu părere de rău. La ce mai folosesc creierii în profesia noastră ? Ştiu bine că am destulă materie cenuşie ca să devin celebru. Nu există şi n-a existat vreodată un om care să fi adus acelaş volum de studiu şi de talent natural în detectarea crimei ca mine. Şi care e rezultatul ? Nu mai există nici o crimă de descoperit ; cel mult, cîte o ticăloşie săvîrşită de un diletant, unde mobilul e cusut cu aţă albă încît pînă şi un funcţionar de la Scotland Yard este în stare să-l scoată la iveală.

Felul lui arogant de a discuta mă irita. M-am gîndit că cel mai bun lucru ar fi să schimb subiectul.

[1] *Emil Gaboriau* (1832—1873), scriitor francez, autor al unor cunoscute romane poliţiste (*Afacerea Lerouge, Dosarul nr. 13, Domnul Lecoq, Cu ştreangul de gît* etc.).

— Mă întreb ce-o fi căutînd individul acela ? am spus, arătînd cu degetul spre un ins solid care păşea agale pe trotuarul celălalt, uitîndu-se atent la numerele caselor. Ţinea în mînă un plic mare, albastru, şi era, fără îndoială, purtătorul unui mesaj.

— Te referi la acel sergent marinar în rezervă, spuse Sherlock Holmes.

Lăudăroşenie şi fanfaronadă ! îmi spusei. Ştie că nu pot să-i verific presupunerea.

Nici n-apucase să-mi treacă bine prin minte acest gînd, cînd omul pe care-l urmărisem de la fereastră cu privirea se uită la numărul casei noastre şi trecu în goană strada. Am auzit o lovitură violentă, o voce groasă care răsuna la etajul de sub noi, apoi nişte paşi greoi care urcau treptele scării.

— Pentru domnul Sherlock Holmes, spuse el, intrînd în cameră şi înmînînd prietenului meu scrisoarea.

Nu se putea un prilej mai bun ca să-l fac să fie mai puţin îngîmfat. De bună seamă că nu se gîndise la asta cînd aruncase remarca la întîmplare.

— Pot să te întreb, dragul meu, îi spusei pe tonul cel mai cald cu putinţă, ce meserie ai ?

— Comisionar, domnule, răspunse el pe un ton posomorît. Mi-am dat uniforma la reparat.

— Şi înainte de asta, ce-ai fost ? am întrebat aruncînd o privire uşor maliţioasă colocatarului meu.

— Sergent, domnule, în infanteria uşoară a Marinei Regale, domnule. Nici un răspuns ? Bine, domnule.

Îşi lipi călcîiele, ridică mîna în semn de salut şi dispăru.

3

MISTERUL DIN LAURISTON GARDENS

Mărturisesc că această nouă dovadă a caracterului practic al teoriilor tovarăşului meu mi-a cam zdruncinat convingerile. Respectul meu faţă de capacitatea lui de a pătrunde în miezul lucrurilor crescu în chip uimitor. Cu toate acestea, mai stăruia în mintea mea o bănuială vagă cum că toată povestea nu fusese decît un episod ticluit dinainte spre a mă ului, deşi nu eram în stare să înţeleg ce urmărea. Cînd m-am uitat la el, tocmai terminase de citit biletul. În ochi îi apăru acel ceva vag, privirea aceea lipsită de strălucire care voia să spună că era adînc preocupat.

— Cum naiba ai reuşit să deduci ?

— Să deduc ce ? spuse el pe un ton aspru.

— Că era un sergent de marină.

— N-am vreme de fleacuri, răspunse brusc ; apoi, cu un zîmbet, adăugă : te rog să-mi ierţi grosolănia. Mi-ai întrerupt firul gîndurilor ; dar poate că e bine şi aşa. Prin urmare, într-adevăr nu ţi-ai putut da seama că omul fusese sergent de marină ?

— Nu, hotărît nu.

— Mi-a fost mai lesne s-o aflu decît îmi este acum să explic cum am ajuns la această concluzie. Dacă ţi s-ar cere să dovedeşti că doi şi cu doi fac patru, ai

fi probabil pus în încurcătură ; şi totuşi, eşti absolut sigur de acest lucru. Deşi se afla pe trotuarul din faţa noastră, am putut să disting o ancoră mare, albastră, tatuată pe mîna lui. Asta mirosea a mare. Avea un mers milităros şi favorite reglementare. Era vorba deci de un marinar. În ţinuta lui, se putea desluşi un aer de comandant, de om care-şi dă importanţă. Probabil că ai observat cum ţinea capul şi cum îşi legăna bastonul. Apoi, chipul său arăta un om de vîrstă mijlocie, serios, respectabil. Toate aceste detalii m-au făcut să cred că fusese sergent.

— Minunat ! am strigat.

— Un lucru foarte banal, spuse Holmes nepăsător deşi, judecînd după expresia feţei sale, părea încîntat de uimirea şi admiraţia mea. Abia adineauri am spus că nu mai există criminali. Se pare că m-am înşelat — priveşte asta ! Îmi azvîrli mesajul pe care i-l adusese comisionarul.

— Îngrozitor ! am exclamat, după ce-am parcurs cîteva rînduri.

— Într-adevăr, pare ceva oarecum ieşit din comun, observă el liniştit. Dacă nu te superi, vrei să mi-o citeşti cu voce tare ?

Iată scrisoarea pe care i-am citit-o :

„Dragă domnule Sherlock Holmes,

În cursul nopţii, s-a petrecut ceva foarte grav pe Lauriston Gardens nr. 3, la capătul lui Brixton Road. Poliţistul nostru de serviciu a văzut, pe la orele două dimineaţa, o lumină în casă şi, cum aceasta era nelocuită, faptul i s-a părut suspect. A găsit uşa deschisă şi, în camera din faţă, complet goală, a descoperit cadavrul unui bărbat bine îmbrăcat care avea în buzunar cărţi de vizită purtînd numele Enoch J. Drebber, Cleveland, Ohio, U.S.A. Nu s-a furat nimic şi

nu există nici un indiciu asupra modului în care omul și-a găsit moartea. S-au descoperit urme de sînge în cameră, dar cadavrul nu prezintă nici o rană. Nu putem să ne explicăm cum a ajuns în casa aceea goală; de altfel, toată povestea este încurcată rău! Dacă poți veni acolo înainte de amiază, mă găsești și pe mine. În așteptarea răspunsului dumitale, am lăsat totul in statu quo[1]. *În caz că nu poți veni, îți voi comunica amănunte mai ample. Ți-aș rămîne recunoscător dacă ai avea amabilitatea să-mi împărtășești părerea dumitale.*

Al dumitale,

TOBIAS GREGSON"

— Gregson este cel mai inteligent copoi al Scotland Yard-ului, observă prietenul meu; el și Lestrade sînt chiori în țara orbilor. Amîndoi posedă unele calități, sînt iuți și energici, dar convenționali, rutinieri pînă la exasperare. În afară de asta, și-ar împlînta cu plăcere unul altuia cuțitul pe la spate. Sînt geloși unul pe celălalt, ca niște vedete. Cazul poate deveni amuzant dacă cei doi se lansează pe aceeași pistă...

Eram pur și simplu uluit de calmul pe care-l manifesta.

— Desigur, nu trebuie să pierzi nici o clipă, strigai; să-ți aduc o trăsură?

— Încă nu știu dacă mă duc. Sînt cel mai mare leneș din cîți au existat vreodată pe pămînt — cel puțin cînd mă apucă toanele, căci uneori pot să fiu și destul de vioi...

— Bine, dar este tocmai șansa pe care ți-ai dorit-o!

[1] În aceeași stare (locuțiune latină).

— Dragă prietene, nu prea văd unde e șansa. Să presupunem că eu reușesc să fac lumină în toată povestea asta; ei bine, poți fi sigur că Gregson, Lestrade și compania vor culege toți laurii. Așa se întîmplă întotdeauna cînd ești o persoană neoficială.

— Dar te imploră să-l ajuți.

— Da. Își dă seama că îi sînt superior și mi-o declară, cînd sîntem în doi; dar în fața unei terțe persoane ar prefera să-și taie limba decît să recunoască acest lucru. Totuși, să mergem să aruncăm o privire. Am să cercetez cazul, așa cum mă duce capul. În lipsă de altă recompensă, s-ar putea să mă distrez puțin pe socoteala lor... Haidem!

Își luă pardesiul și începu să se îmbrace cu atîta grabă încît era limpede că starea de apatie făcuse loc unui surplus de energie.

— Ia-ți pălăria, spuse el.

— Vrei să merg și eu?

— Da, dacă nu ai ceva mai bun de făcut.

Un minut mai tîrziu, ne aflam împreună într-o birjă care se îndrepta în goană spre Brixton Road.

Era o dimineață cețoasă, înnourată și vălul cenușiu care se întindea peste acoperișurile caselor părea un reflex al străzilor pline de noroi. Însoțitorul meu era în vervă și sporovăia tot timpul despre viorile din Cremona și deosebirea dintre un Stradivarius și un Amati. În ce mă privește, nu scoteam o vorbă, căci vremea posomorîtă și tristețea cazului de care ne lăsasem prinși mă mîhneau adînc.

— S-ar zice că nu prea te preocupă faptul pe care urmează să-l cercetezi, am întrerupt, în cele din urmă, dizertația muzicală a lui Holmes.

— Deocamdată nu posed nici un element de investigație, răspunse el. Este o greșeală capitală să

începi să teoretizezi înainte de a avea toate datele. Asta îţi falsifică judecata.

— În curînd vei avea aceste date, observai, arătînd cu degetul ; am ajuns în Brixton Road şi, dacă nu mă înşel, asta e casa.

— Într-adevăr. Opreşte, vizitiu, opreşte !

Ne aflam la o depărtare de vreo sută de yarzi de locuinţă, dar el stărui să coborîm şi să parcurgem pe jos restul drumului.

Numărul 3 de pe Lauriston Gardens oferea un aspect sinistru şi înfricoşător. Era una din cele patru case retrase la oarecare distanţă de stradă, două fiind locuite, iar celelalte două nelocuite. Ultima avea trei rînduri de ferestre, fără perdele, triste, dezolante ; ici şi colo, pe geamurile murdare, se întindea ca un cataract cîte un bilet pe care era scris „De închiriat". O grădină mică, presărată cu smocuri de plante plăpînde despărţea de stradă fiecare dintre aceste case şi era străbătută de o alee îngustă de culoare gălbuie, aşternută cu un amestec de argilă şi pietriş. Ploaia căzută în cursul nopţii udase locul şi noroiul se lăfăia pretutindeni. Grădina era mărginită de un zid de cărămidă, înalt de trei picioare şi prevăzut cu o rampă de lemn. Lîngă acest zid se afla rezemat un agent de poliţie solid, înconjurat de un mic grup de gură-cască ce-şi lungeau gîturile şi-şi holbau ochii în speranţa deşartă de a surprinde ceva din ancheta ce se desfăşura în interior.

Îmi închipuisem că Sherlock Holmes va da buzna în casă şi se va lăsa numaidecît absorbit de dezlegarea misterului.

Nimic nu părea mai străin de intenţiile sale decît această presupunere. Cu un aer nepăsător care, în asemenea împrejurări, mi s-a părut oarecum afectat, a început să hoinărească în sus şi în jos pe trotuar,

să privească distrat pămîntul, cerul, casele din faţă şi gardul. Ajuns la capătul cercetărilor, o luă agale pe alee, sau mai bine spus pe marginea ierbii care străjuia poteca, şi-şi concentră atenţia asupra gazonului. Se opri de două ori, şi o dată l-am văzut zîmbind şi l-am auzit scoţînd o exclamaţie de satisfacţie. Solul umed şi noroios păstrase numeroase urme de paşi ; dar, cum poliţia fusese într-un permanent du-te — vino pe alee, nu-mi dădeam seama ce spera prietenul meu să afle analizînd aceste urme. Totuşi, dat fiind faptul că se dovedise posesorul unor facultăţi de percepere neobişnuite, nu aveam nici o îndoială că el putea să vadă o mulţime de lucruri acolo unde eu nu vedeam nimic.

În pragul casei, am fost primiţi de un bărbat înalt, cu faţa palidă şi părul blond, care ţinea în mînă un carneţel ; deîndată ce l-a zărit pe prietenul meu, s-a grăbit să-l întîmpine şi să-i strîngă mîna cu căldură.

— Foarte amabil din partea dumitale că ai venit, spuse el, am lăsat totul neatins.

— În afară de asta ! şi prietenul meu arătă spre alee. Dacă ar fi trecut pe acolo o cireadă de bivoli, n-ar fi provocat o dezordine mai mare. Totuşi, nu mă îndoiesc că dumneata, Gregson, ai tras concluziile înainte de a permite această debandadă.

— Eu am avut extrem de multe lucruri de făcut în interiorul casei, ocoli celălalt răspunsul. Colegul meu, domnul Lestrade, este şi el aici. Am lăsat în seama lui această problemă.

Holmes se uită la mine şi ridică sprîncenele în chip batjocoritor.

— Cu doi oameni ca dumneata şi Lestrade lansaţi pe aceeaşi pistă, nu văd ce-ar mai putea să descopere un al treilea, spuse el ironic.

Gregson își frecă mîinile, foarte mulțumit de sine.

— Cred că am făcut tot ce se putea face, răspunse el; dar este un caz teribil de ciudat și știam că-ți plac asemenea cazuri.

— N-ai venit aici cu trăsura? întrebă Sherlock Holmes.

— Nu...

— Dar Lestrade?

— Nici el.

— Atunci, să mergem să vedem camera.

Făcînd această remarcă neașteptată, pătrunse cu pași mari în casă, urmat de Gregson, al cărui chip exprima uimire.

Un mic coridor, gol și prăfuit, ducea spre bucătărie și oficiu. În stînga și în dreapta erau două uși. Una dintre acestea părea să fi fost închisă de mai multe săptămîni. Cealaltă dădea în sufragerie care era chiar camera unde se săvîrșise misterioasa crimă. Holmes intră, urmat de mine care eram abătut așa cum te simți în prezența morții.

Era o cameră mare, pătrată, care părea și mai mare prin faptul că nu avea nici un fel de mobilă. Un tapet vulgar și strident împodobea pereții dar, în unele locuri, era înnegrit de mucegai și, ici colo, fîșii mari se desprinseseră și căzuseră, dezvelind ipsosul galben. În fața ușii se afla un cămin frumos, acoperit cu o policioară din imitație de marmură albă. Într-unul din colțurile policioarei se afla o rămășiță de lumînare de ceară roșie. Singura fereastră a camerei era atît de murdară, încît lumina, care pătrundea tulbure și nesigură, dădea tuturor lucrurilor o nuanță cenușie accentuată de stratul gros de praf ce lăfăia pretutindeni.

Toate aceste detalii le-am observat mai tîrziu. Acum, atenția mea era concentrată asupra acelei sinistre forme omenești care zăcea țeapănă pe podea, cu ochii larg deschiși, goi, orbi, ațintiți spre plafonul decolorat. Era cadavrul unui om de vreo patruzeci și trei — patruzeci și patru de ani, de statură mijlocie, cu umeri lați, cu păr negru creț și ondulat și o barbă scurtă, neîngrijită. Purta o haină largă și o vestă din postav gros, pantaloni deschiși, guler și manșete imaculate. Un joben bine lustruit se afla pe podea, lîngă el. Mîinile erau crispate iar brațele întinse, în vreme ce membrele inferioare încrucișate demonstrau că avusese o agonie dureroasă. Pe fața încremenită se citea groază și, după cum mi s-a părut mie, ură, o expresie cum nu mai văzusem vreodată pe chipul unui om.

Această schimonosire îngrozitoare și rea, precum și fruntea joasă, nasul turtit și fălcile proeminente, dădeau cadavrului un ciudat aspect de maimuță, asemănare sporită de faptul că se afla chircit într-o poziție nefirească. Am văzut moartea sub multe forme, dar niciodată nu mi-a apărut sub un aspect mai înspăimîntător ca în odaia aceea murdară, întunecoasă, cu vedere spre una din arterele principale ale periferiei londoneze.

Lestrade, uscățiv și cu privirea vicleană, se afla lîngă ușă. Ne salută pe amîndoi.

— Cazul acesta va stîrni senzație, remarcă el. Întrece tot ce-am văzut pînă acum și nu se poate spune că sînt boboc în meserie.

— Nici o urmă? întrebă Gregson.

— Nici una, răsună acordul lui Lestrade.

Sherlock Holmes se apropie de cadavru și, îngenunchind, îl examină cu atenție.

— Sînteţi siguri că nu există nici o rană ? întrebă el, arătînd cu degetul spre numeroasele picături şi cheaguri de sînge împroşcate în jur.

— Absolut ! exclamară în acelaşi timp cei doi detectivi.

— Atunci, cu siguranţă că acest sînge aparţine unui alt individ — probabil asasinului, dacă într-adevăr este vorba de o crimă. Asta îmi aduce aminte de împrejurările morţii lui Van Jansen, la Utrecht, în anul 1834. Îţi aminteşti cazul, Gregson ?

— Nu, nu mi-l amintesc.

— Trebuie să-l cercetezi. Ar fi păcat să n-o faci. Nu e nimic nou sub soare. Tot ce se face, s-a mai făcut.

În timp ce vorbea, degetele sale sprintene alergau ici, colo, peste tot, pipăiau, deschideau nasturi, examinau cu acelaşi aer distrat în privire pe care l-am mai remarcat. Examenul luă sfîrşit atît de repede încît cu greu ţi-ai fi putut da seama cît de amănunţit fusese.

În cele din urmă, mirosi buzele mortului, apoi aruncă o privire asupra tălpilor pantofilor săi de lac.

— N-a fost mişcat deloc ? întrebă el.

— Numai atît cît a fost necesar ca să-l examinăm.

— Acum îl puteţi duce la morgă, spuse el. Nu mai e nimic de constatat.

Gregson avea la dispoziţie o targă şi patru oameni. La semnalul său, aceştia pătrunseră în cameră, ridicară cadavrul şi-l scoaseră afară. În clipa cînd îl aşezară pe targă, un inel căzu cu un zgomot slab şi se rostogoli pe parchet. Lestrade îl ridică şi-l examină cu un aer uimit.

— Aici a fost o femeie, strigă el. E o verighetă de femeie.

Spunînd acestea, luă inelul în palmă. Ne-am strîns cu toţii în jurul lui şi am privit. Nu putea exista nici

o îndoială asupra faptului că acest cerculeţ de aur împodobise cîndva degetul unei mirese.

— Asta complică lucrurile, spuse Gregson. Ca şi cum n-ar fi fost destul de complicate...

— Eşti sigur că nu le simplifică ? observă Holmes. N-are nici un sens să ne holbăm la acest inel. Ce ai găsit în buzunarele lui ?

— Avem aici toate lucrurile, spuse Gregson arătînd cu degetul spre nişte obiecte îngrămădite pe una din treptele scării. Un ceas de aur, avînd gravat nr. 97163, Barraud, Londra. Un lanţ pentru vestă, foarte solid, din aur masiv. Un inel de aur, cu o deviză masonică. Un ac de cravată de aur, cu un cap de buldog cu ochi de rubine. Un portvizit din piele de Rusia conţinînd cărţile de vizită ale lui Enoch J. Drebber din Cleveland, ceea ce corespundea iniţialelor E. J. D. de pe lingerie. Nici un portofel ; o sumă de şapte lire şi treisprezece şilingi într-un buzunar. O ediţie format redus din *Decameronul* lui Boccaccio, cu numele lui Joseph Stangerson scris pe pagina de gardă. Două scrisori — una expediată lui E. J. Drebber, cealaltă lui Joseph Stangerson.

— La ce adresă ?

— *American Exchange, Strand,* poste-restante. Ambele scrisori au fost expediate de Compania de Navigaţie Fluvială „Guion" şi se referă la orarul vapoarelor sale din Liverpool. Este limpede că nefericitul se pregătea să se înapoieze la New York.

— Ai făcut vreo investigaţie în legătură cu acest Stangerson ?

— Fără să pierd o clipă, spuse Gregson. Am trimis informaţii tuturor ziarelor şi unul din oamenii mei s-a deplasat la *American Exchange* dar încă nu s-a înapoiat.

— Ai anunţat şi Clevelandul ?

— Am telegrafiat azi dimineață.
— Cum ai formulat mesajul ?
— Am descris pur și simplu împrejurările și am arătat că am fi recunoscători dacă am primi vreo informație care să ne ajute.
— N-ai cerut informații speciale asupra unor puncte care ți s-au părut decisive ?
— Am cerut relații despre Stangerson.
— Altceva nimic ? Oare nu există nici o împrejurare de care să depindă totul în această problemă ? N-ai vrea să telegrafiezi încă o dată ?
— Am spus tot ce am avut de spus, replică Gregson pe un ton jignit.
Sherlock Holmes chicoti pe ascuns și părea gata să facă o observație, cînd Lestrade, care se aflase în camera din față în timp ce noi purtam această conversație în hol, reapăru frecîndu-și mîinile cu o mulțumire de sine ce bătea la ochi.
— Domnule Gregson, spuse el, am făcut adineauri o descoperire de cea mai mare importanță, care ar fi fost probabil trecută cu vederea dacă n-aș fi examinat cu grijă pereții.
Ochii omulețului scînteiau, în timp ce vorbea. Evident, căuta să ascundă cît era de bucuros, în urma victoriei repurtate asupra colegului său.
— Vino, spuse el, și intră din nou grăbit în cameră, unde atmosfera se mai înseninase întrucîtva după îndepărtarea înspăimîntătorului ei locatar. Acum, așteaptă !
Frecînd un chibrit de talpa pantofului, îl aprinse și-l ridică în dreptul peretelui.
— Priviți ! spuse el, triumfător.
Am mai arătat că tapetul de hîrtie era desprins în unele locuri. În acest colț al camerei, o porțiune

mare era cojită, lăsînd descoperit un pătrat galben de tencuială grosolană. Pe toată suprafața acestui spațiu gol, era mîzgălit cu litere roșii de sînge un singur cuvînt :

RACHE

— Ce părere ai de asta ? exclamă detectivul, cu aerul unui om de teatru care-și prezintă spectacolul. Acest loc a fost omis fiindcă se afla în colțul cel mai întunecat al camerei și nimeni nu s-a gîndit să-l cerceteze. Asasinul a scris pe perete cu propriul lui (sau ei) sînge. Privește această dîră care s-a prelins pe perete ! Oricum, ideea unei sinucideri este exclusă. De ce a fost ales tocmai acest colț pentru a se scrie pe el ? Am să-ți spun. Uită-te la lumînarea de pe cămin. Era aprinsă și atunci acest colț, care acum reprezintă porțiunea cea mai întunecată, constituia partea cea mai luminoasă.
— Și ce vrei să spui că ai descoperit cu asta ? întrebă Gregson, pe un ton disprețuitor.
— Ce vreau să spun ? Ei bine, vreau să spun că făptașul intenționa să scrie numele de femeie Rachel, dar el (sau ea) a fost împiedicat și n-a mai avut răgazul să termine. Ține minte ce-ți spun, cînd acest caz se va lămuri, vei vedea că o femeie cu numele de Rachel este implicată. N-ai decît să rîzi, domnule Sherlock Holmes. Dumneata ești un om foarte isteț și inteligent dar, la sfîrșit, cînd se vor încheia socotelile, tot bătrînul copoi se va dovedi cel mai bun.
— Te rog să mă ierți ! spuse prietenul meu și izbucni în rîs, ceea ce punea la grea încercare răbdarea omulețului. În mod cert, dumneata ai meritul de a fi fost primul dintre noi care a descoperit acest element și,

după cum spui, totul dovedeşte că scrisul aparţine celuilalt participant la misterul din noaptea trecută. N-am avut încă timpul necesar să examinez această cameră dar, cu îngăduinţa dumitale, o voi face chiar acum.

Spunînd acestea, scoase brusc din buzunar un metru şi o lupă mare, rotundă. Cu ajutorul celor două ustensile, cercetă cu paşi mici şi fără zgomot camera ; uneori se oprea, alteori se lăsa să cadă în genunchi, iar la un moment dat se întinse chiar cu faţa la pămînt. Era atît de preocupat de investigaţiile sale încît părea că uitase de prezenţa noastră. Vorbea tot timpul singur, cu voce joasă — un tir de exclamaţii, mormăituri, şuierături şi mici strigăte de încurajare şi speranţă. Observîndu-l, nu m-am putut împiedica să-l asemăn cu un cîine lup de rasă, bine dresat, care se repede cînd înainte, cînd înapoi, prin pădure şi care nu-şi află astîmpărul pînă ce nu regăseşte urma pierdută. Timp de douăzeci de minute, sau chiar mai mult, şi-a continuat cercetările, măsurînd cu cea mai mare exactitate distanţa dintre unele semne care erau cu totul invizibile pentru mine şi, uneori, porţiuni de perete, într-un mod la fel de enigmatic. Într-un loc, pe parchet, adună foarte grijuliu o grămăjoară de praf cenuşiu şi o vîrî apoi într-un plic. În sfîrşit, examină cu lupa cuvîntul de pe perete, analizînd cu minuţiozitate fiecare literă în parte. Odată terminată această operaţie, păru mulţumit şi îşi puse la loc în buzunar metrul şi lupa.

— Se spune că geniul este o capacitate infinită de efort, remarcă el cu un zîmbet. Iată o definiţie foarte proastă dar care poate fi aplicată la munca detectivului.

Gregson şi Lestrade urmăriseră manevrele colegului lor amator cu o mare curiozitate dar şi cu un oarecare dispreţ. Evident, ei nu puteau să aprecieze faptul, de care eu începusem să-mi dau seama, că cele mai neînsemnate acţiuni ale lui Sherlock Holmes erau menite să slujească un scop practic şi precis.

— Ei, ce părere ai ? întrebară amîndoi.

— Dacă ar fi să vă ajut în acest caz, ar însemna să vă fur meritele pe care le aveţi, observă prietenul meu. Vă descurcaţi atît de bine, încît ar fi păcat să se amestece cineva.

În vocea lui se simţea de la o poştă o notă ironică.

— Dacă mă veţi ţine la curent cu mersul investigaţiilor dumneavoastră, continuă el, voi fi fericit să vă dau tot concursul. Între timp, aş vrea să stau puţin de vorbă cu poliţistul care a descoperit cadavrul. Puteţi să-mi daţi numele şi adresa lui ?

Lestrade îşi consultă carneţelul.

— John Rance, spuse el. Acum nu e de serviciu. Îl găseşti la nr. 46, în Audley Court, Kensington Park Gate.

Holmes îşi notă adresa.

— Să mergem, doctore, spuse el, să-i facem o vizită. Vă spun un singur lucru care ar putea să vă ajute la dezlegarea misterului, continuă, întorcîndu-se spre cei doi detectivi. S-a săvîrşit o crimă şi asasinul este un bărbat. E înalt de peste un metru optzeci, în puterea vîrstei, are picioare mici faţă de înălţimea sa, poartă ghete grosolane cu vîrful pătrat şi fumează ţigări Trichinopoly. A venit aici cu victima sa într-o birjă cu patru roţi, trasă de un cal care avea trei potcoave vechi şi una nouă la piciorul drept din faţă. După toate probabilităţile, criminalul are obrajii congestionaţi şi unghiile de la mîna dreaptă neobişnuit de lungi. Sînt doar cîteva indicaţii, dar s-ar putea să vă folosească.

Lestrade şi Gregson se uitară unul la altul cu un zîmbet neîncrezător.

— Dacă acest om a fost asasinat, cum s-a săvîrşit crima ? întrebă primul.

— Prin otrăvire, spuse Sherlock Holmes scurt şi făcu un pas înainte. Încă ceva, Lestrade, adăugă întorcîndu-se în dreptul uşii. *Rache* în limba germană înseamnă „răzbunare" ; aşa că nu-ţi mai pierde vremea căutînd-o pe domnişoara Rachel. Azvîrlind această săgeată, ieşi lăsîndu-i pe cei doi rivali cu gura căscată în urma lui.

4

CE AVEA DE SPUS JOHN RANCE

Era ora unu cînd am părăsit Lauriston Gardens nr. 3. Sherlock Holmes mă luă cu el la cel mai apropiat oficiu poştal, de unde expedie o telegramă lungă. După aceea, opri o birjă şi porunci vizitiului să ne ducă la adresa pe care ne-o indicase Lestrade.

— Nimic nu e mai de preţ ca informaţia culeasă de la prima mînă, de la sursă, observă el ; deşi, de fapt, totul îmi este limpede în legătură cu acest caz, prefer întotdeauna să cunosc lucrurile pînă în cele mai mici amănunte.

— Mă uluieşti, Holmes, spusei. Hotărît lucru, nu se poate să fii atît de sigur, cum vrei să pari, de toate detaliile pe care le-ai furnizat.

— Nu poate fi vorba de nici o greşeală, răspunse el. Primul lucru pe care l-am observat cînd am ajuns acolo a fost că o birje făcuse două şanţuri, cu roţile ei, în apropiere de marginea trotuarului. Şi cum pînă aseară n-a plouat timp de o săptămînă, înseamnă că roţile acelea care au lăsat dîre atît de adînci trebuie să fi trecut pe acolo în timpul nopţii. În afară de asta, am văzut urmele copitelor calului, dintre care una se contura mult mai precis decît celelalte trei, ceea ce demonstrează că era vorba de o potcoavă nouă. Din moment ce birja se afla în locul acela după

ce a început ploaia și nu mai era acolo în cursul dimineții — Gregson mi-a declarat acest lucru — este limpede că trebuie să fi trecut în cursul nopții și, prin urmare, adusese pe cei doi indivizi acasă.

— Asta pare destul de simplu, spusei ; dar cum ai dedus înălțimea celuilalt personaj ?

— În nouă cazuri din zece, înălțimea unui om poate fi ghicită după lungimea pasului său. E un calcul destul de simplu dar nu cred că are rost să te plictisesc cu cifre. Am identificat pasul acestui individ, atît în noroiul de afară cît și în praful dinăuntru. Apoi, am făcut o socoteală. Cînd un om scrie pe un perete, are întotdeauna, instinctiv, tendința de a face acest lucru cam la nivelul ochilor săi. Or, inscripția se afla la o înălțime de peste un metru și optzeci față de sol. Deci, o joacă de copil !

— Dar vîrsta lui ? am întrebat.

— Ei bine, dacă un om este în stare să facă, fără cel mai mic efort, un pas de un metru și treizeci, în nici un caz nu se poate plînge de bătrînețe. Aceasta era lățimea unei bălți din grădină pe care, evident, o trecuse dintr-un salt. Pantofii de lac o ocoliseră, în vreme ce vîrfurile pătrate săriseră peste ea. Nu e deci nici un mister în asta. Nu fac nimic altceva decît să transpun pur și simplu în viața de toate zilele cîteva din regulile de observație și deducție pe care le-am susținut în articolul meu. Mai ai vreo nedumerire ?

— Unghiile și Trichinopoly, am replicat.

— Inscripția de pe perete a fost scrisă cu degetul arătător muiat în sînge. Lupa mi-a permis să observ că tencuiala fusese puțin zgîriată în timpul acestei operații, ceea ce nu s-ar fi întîmplat dacă unghia era tăiată scurt. Am adunat cîteva firișoare de scrum împrăștiate pe parchet. Erau de culoare neagră și alcătuite din fulgi — un scrum pe care nu-l produce

decît o țigară Trichinopoly. Am studiat în mod special scrumurile de țigară — am scris chiar și o monografie pe această temă. Mă pot lăuda că sînt în stare să disting dintr-o privire scrumul oricărei mărci cunoscute, fie de țigară, fie de tutun. Tocmai prin astfel de amănunte se deosebește un detectiv competent de cei de teapa lui Gregson și Lestrade.

— Dar obrajii congestionați ? am întrebat.

— Ei, aici m-am hazardat puțin, deși nu mă îndoiesc că am avut dreptate. În stadiul actual al cercetărilor, nu se cuvine să-mi ceri să-ți răspund la această întrebare.

Mi-am trecut mîna peste frunte.

— M-a apucat amețeala, am spus ; cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît mi se pare totul mai misterios. Ce-au căutat cei doi bărbați — dacă erau într-adevăr doi bărbați — într-o casă pustie ? Ce s-a întîmplat cu vizitiul care i-a adus acolo ? Cum ar putea un om să determine pe un alt om să ia otravă ? De unde venea sîngele ? Care a fost scopul urmărit de criminal, de vreme ce intenția de furt nu intră în discuție ? Cum a ajuns acolo inelul femeii ? Și, mai presus de orice, de ce să fi scris cuvîntul german RACHE, înainte de a fugi ? Mărturisesc că nu văd nici o posibilitate de a lega toate aceste fapte între ele.

Prietenul meu surîse, în semn de încuviințare.

— Ai rezumat foarte bine și foarte succint dificultățile situației, spuse el. Deși mi-am format o părere clară despre faptele principale, rămîn încă foarte multe puncte nelămurite. Cît despre descoperirea bietului Lestrade, sugerînd că ar fi vorba de asociații secrete, era pur și simplu să pună poliția pe un drum greșit. Inscripția n-a fost scrisă de un german. A-ul, dacă ai observat, era scris oarecum în stil gotic. Or, un german autentic scrie întotdeauna cu caractere latine, așa încît putem afirma cu certitudine că scrie-

rea nu aparține unui german, ci unui imitator stîngaci care și-a depășit rolul. A fost pur și simplu un șiretlic menit să deruteze, să îndrepte cercetările pe o pistă greșită. N-am să-ți mai spun nimic în plus despre acest caz, doctore. Știi doar că un scamator nu se mai bucură de nici o încredere după ce și-a explicat trucurile ; iar eu, dacă-ți dezvălui prea multe în legătură cu metoda mea de lucru, ai să ajungi la concluzia că, în fond, sînt un tip foarte obișnuit.

— N-am să fac niciodată acest lucru, i-am răspuns ; dumneata ai adus deducția atît de aproape de nivelul unei științe exacte, încît nimeni pe acest pămînt nu ar putea să te egaleze.

Prietenul meu se simți nespus de măgulit auzind aceste cuvinte și tonul extrem de serios cu care le rostisem. Observasem mai de mult că nu rămînea insensibil cînd i se lăuda arta, ca o fată cînd i se laudă frumusețea.

— Am să-ți mai spun ceva, rosti el. Omul cu pantofii de lac și omul cu pantofii cu vîrfurile pătrate au venit în aceeași birjă și au străbătut împreună aleea, în modul cel mai prietenos — braț la braț, după toate probabilitățile. Cînd au intrat în casă, s-au învîrtit de colo pînă colo prin odaie — sau, mai bine spus, pantofii de lac au stat locului, în timp ce vîrfurile pătrate s-au agitat tot timpul. Am citit toate acestea în firișoarele de praf ; și am mai citit că, în timp ce se plimba, individul devenea din ce în ce mai nervos. Aceasta se vede după mărimea mereu în creștere a pașilor săi. Vorbea tot timpul și, fără îndoială, se ațîța el însuși pînă cînd, la un moment dat, a ajuns pradă unei furii sălbatice. Atunci s-a petrecut tragedia. Ți-am spus tot ce știu, restul este numai ipoteză și supoziție. Cu toate acestea, avem un punct de plecare foarte bun. Acum, trebuie să ne grăbim, deoarece după-amiază mă duc la concertul lui Halle să-l ascult pe Norman Neruda.

Această conversație se desfășurase în timp ce birja noastră se strecura printr-un lung șir de străzi murdare și ulicioare triste. Deodată, vizitiul opri în dreptul celei mai murdare și mai triste dintre ele.

— Aia e Audley Court, spuse el, arătînd cu degetul o fundătură îngustă, cu case din cărămidă, în tonuri cenușii. Vă aștept aici la întoarcere.

Audley Court nu era un loc atrăgător. O potecă îngustă ne conduse într-un scuar pavat cu pietre și mărginit de locuințe sordide.

Ne-am croit drumul prin pîlcuri de copii murdari și prin șiruri de rufe decolorate, pînă ce-am ajuns la numărul 46 ; pe ușă se vedea o plăcuță de aramă pe care era gravat numele lui Rance. Întrebînd de el, am aflat că polițistul era încă în pat și am fost invitați să-l așteptăm într-un salonaș din față.

Curînd, își făcu apariția, cam indispus că fusese trezit din somn.

— Mi-am făcut raportul la post, spuse el.

Holmes scoase din buzunar o monedă de aur și, ca și cum s-ar fi gîndit la cu totul altceva, începu să se joace cu ea.

— Am socotit că ar fi mai bine să auzim totul din gura dumitale, spuse el.

— Vă spun cu plăcere tot ce știu, răspunse polițistul cu ochii ațintiți asupra micului disc de aur.

— Povestește-ne, cum te pricepi dumneata mai bine, ce s-a întîmplat.

Rance se instală pe canapeaua din păr de cal și-și încreți fruntea, semn că era hotărît să nu lase nimic deoparte în relatarea faptelor.

— Am să vă povestesc totul de la început, spuse el. Eu intru în serviciu la zece seara și ies la șase dimineața. La unsprezece, s-a iscat o încăierare la

„Cerbul alb" ; dar, în afară de asta, a fost linişte în sectorul meu. La ora unu, a început să plouă şi, tot atunci, m-am întîlnit cu Harry Murcher — el are în grijă sectorul Holland Grove — cu care m-am luat de vorbă la colţul străzii Henrietta. Apoi, pe la orele două, două şi ceva, m-am gîndit să dau o raită să văd dacă totul e în ordine în Brixton Road. Era o vreme mohorîtă şi o linişte desăvîrşită. În afară de o trăsură sau două care au trecut pe lîngă mine, în tot timpul drumului n-am întîlnit nici un suflet. Tocmai mă gîndeam, între noi fie vorba, ce binevenit ar fi un sfert de gin cald cînd, deodată, am zărit o lumină la fereastra casei în dreptul căreia mă aflam. Or, ştiam că cele două case din Lauriston Gardens erau goale din cauză că proprietarul nu reparase canalizarea, deşi ultimul locatar care ocupase una dintre locuinţe murise de febră tifoidă. De aceea, am fost uimit la culme văzînd o lumină la fereastră şi am bănuit că ceva nu e în regulă. Cînd am ajuns la uşă...

— Te-ai oprit, apoi te-ai reîntors la poartă, îl întrerupse prietenul meu. De ce ?

Rance sări în sus ca ars şi-l privi drept în ochi pe Sherlock Holmes. Pe chipul său se putea citi o uimire nemaipomenită.

— Da, e adevărat, domnule, spuse el ; deşi naiba ştie cum aţi reuşit să aflaţi asta. Să vedeţi, cînd am ajuns la uşă, în jurul meu era atîta linişte şi atîta pustietate încît mi-am spus că n-ar fi rău să mai am pe cineva lîngă mine. Nu mă tem de nimic pe lumea asta ; dar, nu ştiu de ce, mi-a venit în gînd ideea că poate cel care murise de febră tifoidă venise să inspecteze canalizarea de pe urma căreia îşi găsise moartea. Ideea asta mi-a trezit un fel de spaimă şi de aceea m-am reîntors la poartă să văd dacă nu

zăresc cumva lanterna lui Murcher, dar nici urmă de Murcher sau altcineva.

— Nu era nimeni pe stradă ?

— Nici o fiinţă vie, domnule, nici măcar un cîine. Atunci, mi-am făcut singur curaj, am venit înapoi şi am împins uşa. O linişte de mormînt în toată casa ; am intrat în camera în care era lumina aprinsă. Pe cămin, o lumînare — una de ceară roşie — la lumina căreia am văzut...

— Da, ştiu tot ce-ai văzut. Ai făcut ocolul camerei de cîteva ori, apoi ai îngenuncheat lîngă cadavru, pe urmă ai străbătut coridorul şi ai încercat uşa de la bucătărie, apoi...

John Rance sări iar în sus ; pe faţa lui se citea spaimă iar privirea-i arăta limpede că bănuieşte ceva.

— Unde eraţi ascuns de-aţi văzut toate astea ? strigă el. Am impresia că ştiţi mult mai mult decît ar trebui.

Holmes izbucni în rîs şi aruncă pe masă, în faţa poliţistului, legitimaţia sa.

— Să nu mă arestezi ca făptaş al acestei crime, spuse el. Eu sînt unul dintre cîinii de vînătoare, nu lupul ; domnul Gregson şi domnul Lestrade mă girează. Zi mai departe. Ce ai făcut după aceea ?

Rance îşi recăpătă calmul, deşi tot se mai simţea descumpănit.

— M-am înapoiat la poartă şi am început să fluier. Murcher îşi făcu de îndată apariţia cu încă doi colegi.

— Strada era tot pustie ?

— Da, dacă ne gîndim numai la oameni cumsecade.

— Ce vrei să spui cu asta ?

Un zîmbet înflori pe chipul poliţistului. Am văzut mulţi beţivi în viaţa mea, spuse el, dar niciodată unul atît de turtit ca tipul ăla. Cînd am ieşit afară, l-am găsit la poartă, agăţat de grilaj, cîntînd de zor o

melodie de of şi inimă albastră. Nu se putea ţine pe picioare.

— Ce fel de om era ? întrebă Sherlock Holmes.

John Rance păru oarecum iritat de această digresiune.

— Nu era un beţiv ca oricare altul, spuse el. Dacă n-am fi fost atît de ocupaţi, s-ar fi trezit îndărătul gratiilor.

— Îţi aminteşti cum arăta, cum era îmbrăcat ? întrebă Holmes nerăbdător.

— Fireşte, de vreme ce a trebuit să-l ţin, împreună cu Murcher, să nu cadă. Era un lungan cu o faţă roşcovană, pe jumătate acoperită cu...

— Destul ! strigă Holmes. Ce s-a întîmplat cu el ?

— Aveam destule de făcut şi fără să-i purtăm lui de grijă, spuse poliţistul pe un ton în care se simţea indignarea. Aş pune rămăşag că a ajuns cu bine acasă.

— Cum era îmbrăcat ?

— Cu un pardesiu maro.

— Şi avea un bici în mînă ?

— Un bici ? Nu.

— Probabil că l-a lăsat undeva, murmură prietenul meu.

— Nu cumva ai văzut sau auzit după aceea o birjă ?

— Nu.

— Poftim această monedă, spuse însoţitorul meu, ridicîndu-se şi luîndu-şi pălăria. Mă tem, Rance, că n-ai să faci nici o scofală în cariera de poliţist. Scăfîrlia dumitale ar putea fi folosită şi altfel decît numai ca ornament. Noaptea trecută ai fi putut să-ţi cîştigi gradul de sergent. Omul pe care l-ai avut în mînă este omul pe care-l căutăm. El deţine cheia acestui mister. Dar acum nu mai are nici un rost să discutăm. Îţi spun doar că asta este situaţia. Să mergem, doctore !

Am pornit-o împreună spre birjă, lăsîndu-l pe informatorul nostru îngîndurat, vădit stingherit.

— Ce cretin ! spuse Holmes cu amărăciune, în timp ce ne întorceam acasă. Gîndeşte-te : să aibă cineva un asemenea noroc formidabil şi să nu tragă nici un folos de pe urma lui.

— În ce mă priveşte, mărturisesc că mă aflu în întuneric. E adevărat că descrierea personajului se potriveşte cu ideea dumitale despre a doua persoană din acest mister. Dar de ce s-ar fi înapoiat în casă, după ce o părăsise ? Criminalii nu obişnuiesc să procedeze astfel.

— Inelul, dragul meu, inelul : pentru el a venit înapoi. Dacă nu vom găsi alt mijloc de a-l prinde, vom putea folosi ca momeală inelul. Voi pune mîna pe el, doctore. Ţin prinsoare cu dumneata, doi contra unu, că-l voi prinde. De altfel, dumitale trebuie să-ţi mulţumesc pentru toate acestea. Dacă nu erai dumneata, nu m-aş fi dus şi astfel ratam cel mai pasionant studiu cu care am fost confruntat vreodată ; un studiu în roşu, ce zici ? De ce n-am folosi puţin jargonul artei ? Firul roşu al crimei se împleteşte cu firul lipsit de culoare, monoton, al vieţii şi datoria noastră este să-l desprindem, să-l izolăm şi să-i dăm în vileag fiecare părticică. Şi acum, să mergem la masă şi apoi la Norman Neruda. Arcuşul şi atacurile sale sînt splendide. Cum se numeşte bucata aceea de Chopin pe care o cîntă atît de magnific : Trala-la-lira-lira-la ! Tolănit în trăsură, copoiul amator începu să cînte ca o ciocîrlie, în timp ce eu meditam asupra complexităţii spiritului uman.

5

ANUNȚUL NOSTRU NE ADUCE O MUSAFIRĂ

Eforturile pe care le făcusem în cursul dimineții fuseseră mult prea mari pentru sănătatea mea șubredă, astfel încît, după amiază, mă simțeam frînt de oboseală. După ce Holmes a plecat la concert, m-am întins pe canapea cu intenția să dorm cîteva ceasuri, dar n-am izbutit. Eram prea agitat de tot ce se întîmplase și în gîndurile mele se suprapuneau fanteziile și presupunerile cele mai stranii. Ori de cîte ori închideam ochii, vedeam înaintea mea chipul schimonosit, de maimuță, al omului ucis. Impresia pe care mi-o lăsase figura lui era atît de sinistră încît nu puteam să simt altceva decît recunoștință față de cel ce-o făcuse să dispară de pe acest pămînt. Dacă vreodată un chip omenesc a exprimat viciul în toată depravarea lui, atunci acest chip aparținea cu siguranță lui Enoch J. Drebber din Cleveland.

Asta nu m-a împiedicat să recunosc că justiția trebuia să-și spună cuvîntul și că ticăloșia victimei nu constituia o scuză în ochii legii.

Cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît mi se părea mai extraordinară ipoteza prietenului meu că omul fusese otrăvit. Îmi aminteam cum îi mirosise buzele și nu mă îndoiam că descoperise ceva care-l condusese

la această concluzie. Apoi, mă întrebam, dar dacă nu otrava, atunci ce anume provocase moartea victimei, de vreme ce nu exista nici o urmă de rănire sau strangulare ? Pe de altă parte însă, al cui era sîngele care împroșcase atît de abundent parchetul ? Nu exista nici un indiciu că ar fi avut loc vreo încăierare, iar victima nu poseda nici o armă cu care și-ar fi putut răni dușmanul. Atîta timp cît toate aceste întrebări rămîneau fără răspuns, eu și Holmes n-aveam putința să dormim. Aerul său calm, încrezător, mă convinsese că-și elaborase o teorie care explica toate faptele, dar habar n-aveam despre ce fel de teorie putea fi vorba.

S-a întors acasă foarte tîrziu — atît de tîrziu încît mi-am dat seama că nu fusese numai la concert. Cînd își făcu apariția, mîncarea era pe masă.

— A fost magnific ! spuse el, așezîndu-se la masă. Îți amintești ce spune Darwin despre muzică ? El susține că facultatea de a o creea și prețui a existat printre oameni cu mult înainte de apariția cuvîntului. Poate că aceasta explică de ce ne influențează în chip atît de ascuns. Sufletele noastre păstrează vagi amintiri despre secolele îndepărtate cînd lumea se afla în perioada copilăriei.

— Aceasta este o idee foarte vastă, spusei.

— Ideile omului trebuie să fie la fel de vaste ca Natura, dacă vor să interpreteze Natura, răspunse el. Dar ce s-a întîmplat ? Parcă nu ești în apele dumitale. Povestea din Brixton Road te-a turburat.

— Ca să fiu sincer, da. Experiențele mele din Afghanistan ar fi trebuit să mă călească. Îmi vedeam camarazii sfîrtecați în bucăți la Maiwand și totuși nu-mi pierdeam echilibrul.

— Te înțeleg. Cazul nostru este învăluit într-un mister care stimulează imaginația ; unde nu există imaginație, nu există groază. Ai văzut ziarele de seară ?

— Nu.

— Relatează destul de corect cazul. Dar nu menţionează faptul că atunci cînd a fost ridicat cadavrul, o verighetă de femeie s-a rostogolit pe parchet. Cu atît mai bine.

— De ce ?

— Priveşte acest anunţ, răspunse el. Am trimis cîte unul fiecărui ziar, azi-dimineaţă, imediat după anchetă.

Îmi aruncă peste masă ziarul şi mă uitai la locul indicat. Era primul anunţ de la rubrica „Obiecte pierdute" : *„Azi dimineaţă, în Brixton Road, o verighetă de aur veritabil a fost găsită pe stradă, între taverna «Cerbul alb» şi Holland Grove. Adresaţi-vă doctorului Watson, 221 B, Baker Street, între orele opt şi nouă seara."*

— Iartă-mă că m-am folosit de numele dumitale, spuse el. Dacă l-aş fi utilizat pe al meu, vreunul dintre căpăţînoşii aceia l-ar fi recunoscut şi s-ar fi amestecat în treabă.

— Nu face nimic, i-am răspuns. Dar, în caz că întreabă cineva, n-am nici un inel...

— Ba da, ai, spuse el întinzîndu-mi unul. Ne vom descurca foarte bine cu el. E aproape un facsimil.

— Şi pe cine aştepţi să răspundă acestui anunţ ?

— Omul cu pardesiul maro, prietenul nostru cu obrajii congestionaţi şi pantofi cu vîrfuri pătrate. Dacă nu vine chiar el, va trimite un complice.

— Nu va socoti oare prea primejdios acest lucru ?

— Deloc. Dacă presupunerile mele în legătură cu acest caz sînt întemeiate, şi am toate motivele să cred că sînt, acest om ar risca orice ca să-şi recapete inelul. După părerea mea, l-a pierdut cînd s-a aplecat peste cadavrul lui Drebber şi, pe moment, nu şi-a dat seama. Abia după ce a părăsit casa a constatat

pierderea lui şi s-a înapoiat în grabă. Dar a găsit acolo poliţia, datorită neghiobiei lui de a lăsa lumina aprinsă. A trebuit să joace rolul de beţiv pentru a îndepărta orice bănuială pe care ar fi putut s-o stîrnească apariţia lui la poartă. Acum, pune-te în locul acestui om. Rememorînd evenimentele, s-a gîndit probabil că a pierdut inelul pe drum, după părăsirea locuinţei. Ce ar fi trebuit să facă în acest caz ? Să frunzărească cu nerăbdare ziarele de seară, în speranţa că va găsi inelul prin rubrica „obiectelor pierdute". Fireşte, ochii lui au strălucit de bucurie cînd a văzut anunţul. E în culmea fericirii. De ce s-ar teme de o cursă ? După părerea lui, n-ar exista nici un motiv să facă vreo legătură între găsirea inelului şi crimă. Ar veni. Va veni. În mai puţin de o oră, ai să-l vezi.

— Şi pe urmă ? am întrebat.

— Pe urmă, mă laşi pe mine să mă descurc cu el. Ai vreo armă ?

— Am vechiul meu revolver din armată şi cîteva cartuşe.

— N-ar strica să-l cureţi şi să-l încarci. Vom avea de-a face cu un om disperat ; şi, cu toate că-l voi lua pe nepusă masă, s-ar putea să fie în stare de orice.

M-am dus în dormitor şi i-am urmat sfatul. Cînd m-am înapoiat cu pistolul, masa fusese strînsă iar Holmes îşi vedea de îndeletnicirea lui preferată, scîrţîia la vioară.

— Totul se leagă, spuse el cînd mă văzu intrînd ; adineauri am primit un răspuns la telegrama trimisă în America. Presupunerile mele sînt întemeiate.

— Adică ? am întrebat nerăbdător.

— Ar fi cazul să schimb corzile viorii, observă el. Bagă-ţi pistolul în buzunar. Cînd individul îşi va face apariţia, să-i vorbeşti pe un ton firesc. Restul, lasă-l

în seama mea. Şi să nu-l sperii privindu-l prea stăruitor.

— E ora opt, spusei uitîndu-mă la ceas.

— Da. Peste cîteva minute va fi, probabil, aici. Lasă uşa puţin deschisă. Aşa, foarte bine. Acum, vîră cheia pe dinăuntru în broască. Mulţumesc. Ciudată cartea asta veche pe care am găsit-o ieri la un anticariat — *De jure inter Gentes* [1] — publicată în latineşte, la Liège, în Ţările de jos, în 1642. Capul lui Carol I era încă bine fixat pe umerii săi cînd s-a editat acest volumaş cu scoarţe maro.

— Cine l-a tipărit ?

— Un anume Philippe de Croy, cine o mai fi fost şi ăsta. Pe pagina de gardă e scris cu o cerneală spălăcită *Ex libris Gulielmi Whyte*. Habar n-am cine a fost William Whyte. Probabil, vreun avocat pragmatic din secolul al şaptesprezecelea. Scrisul lui are o curbură specifică. Cred că a venit omul nostru.

În timp ce el mai vorbea, se auzi un zbîrnîit puternic. Sherlock Holmes se ridică încet şi-şi mută fotoliul înspre uşă. Auzirăm paşii servitoarei în vestibul şi zgomotul clanţei cînd deschise uşa.

— Aici locuieşte domnul doctor Watson ? întrebă o voce clară dar cam aspră.

N-am putut auzi răspunsul servitoarei, dar uşa se închise şi cineva începu să urce scările. Paşii erau nesiguri, şovăielnici. Ascultîndu-i, o umbră de uimire flutură pe chipul prietenului meu. Paşii înaintau încet pe coridor şi apoi se auzi o bătaie uşoară în uşă.

— Intră ! am strigat.

La invitaţia mea, în locul bărbatului violent pe care-l aşteptam, intră şchiopătînd o femeie foarte bătrînă, cu faţa zbîrcită. Părea orbită de lumina puternică din cameră şi, după ce făcu o reverenţă, ne

[1] *Despre drept în relaţiile dintre popoare.*

privi clipind din ochii ei urduroşi şi apoi începu să scotocească, cu nişte degete nervoase, tremurînde, prin buzunar. M-am uitat la prietenul meu : pe chipul lui se citea o asemenea dezamăgire încît tot ce puteam face pentru el era să mă străduiesc să nu izbucnesc în rîs.

Bătrîna scoase în sfîrşit un ziar de seară şi ne arătă anunţul nostru.

— Iată ce m-a adus aici, stimaţi domni, spuse ea făcînd o nouă reverenţă. Verigheta de aur din Brixton Road. E a fiicei mele, Sally ; s-a căsătorit abia de un an cu soţul ei care este steward pe un vapor al Uniunii ; nici nu îndrăznesc să mă gîndesc ce-ar spune dacă ar veni acasă şi ar găsi-o fără verighetă, el care este destul de brutal cînd se află în bună dispoziţie, dar mai ales cînd se îmbată. Dacă vă interesează, aseară s-a dus la circ cu...

— Acesta este inelul ei ? am întrebat-o.

— Domnul fie lăudat ! strigă bătrîna. Sally o să fie o femeie fericită astă-seară. Da, ăsta e.

— Ce adresă aveţi ? am întrebat, luîndu-mi un creion.

— 13, Duncan Street, Houndsditch. Departe al naibii de aici !

— Între Brixton Road şi Houndsditch nu e nici un circ, spuse sec Sherlock Holmes.

Bătrîna întoarse capul şi îl privi pătrunzător, cu ochii ei injectaţi.

— Domnul a întrebat ce adresă am *eu*, spuse ea. Sally locuieşte în 3, Mayfield Place, Peckham.

— Iar dumneavoastră vă numiţi...

— Numele meu este Sawyer — al ei Dennis, căsătorită cu Tom Dennis, un băiat inteligent, cumsecade şi, atîta timp cît se află în larg, cel mai apreciat steward al companiei ; dar cînd coboară pe uscat, un afemeiat şi un beţiv fără pereche care...

— Poftim inelul dumneavoastră, doamnă Sawyer, — am întrerupt-o, la un semn al prietenului meu — e clar că aparţine fiicei dumneavoastră şi mă bucură faptul că am posibilitatea să-l restitui proprietarei sale legitime.

Mormăind tot felul de binecuvîntări şi mărturii de recunoştinţă, bătrîna îşi strecură inelul în poşetă şi ieşi, coborînd tîrîş treptele. În clipa cînd o văzu plecată, Sherlock Holmes sări în picioare şi se îndreptă grăbit spre camera sa. Cîteva secunde mai tîrziu se întoarse cu un raglan şi cu o cravată.

— Am s-o urmăresc, spuse el precipitat ; trebuie să fie o complice, prin ea voi ajunge la el. Aşteaptă-mă.

Abia se închisese uşa holului în urma musafirei noastre, cînd Holmes coborî scara. Privind pe fereastră, am văzut-o mergînd încet pe trotuarul celălalt, în timp ce urmăritorul se afla la o mică distanţă în urma ei.

Sau toate presupunerile lui sînt greşite, mi-am spus în gînd, sau acum va ajunge în inima misterului ! Nu era nevoie să-mi spună să-l aştept ; simţeam că-mi va fi cu neputinţă să adorm înainte de a afla rezultatul urmăririi sale.

Era aproape nouă cînd plecase şi nu ştiam cît avea să lipsească. M-am instalat în fotoliu, cu pipa aprinsă, şi am început să răsfoiesc *Vie de Bohème* a lui Henri Murger. Trecuse de zece, cînd am auzit paşii servitoarei care se ducea să se culce. Pe la unsprezece, paşii mai apăsaţi ai proprietăresei trecură pe lîngă uşa mea, avînd aceeaşi destinaţie. În jurul orei douăsprezece am auzit cheia lui Sherlock Holmes răsucindu-se în broască cu un zgomot ascuţit. Din clipa în care a intrat, am văzut pe faţa lui că nu prea avusese succes. Citeam în ochii lui că se lupta să facă haz şi să nu se lase amărît de cele petrecute pînă ce umorul ieşi victorios şi prietenul meu izbucni într-un hohot de rîs.

— Pentru nimic în lume n-aş vrea ca cei de la Scotland Yard să afle păţania mea, spuse el trîntindu-se în fotoliu ; i-am ironizat de atîtea ori încît urechile mele n-ar mai auzi niciodată epilogul acestei afaceri. Îmi pot permite să rîd fiindcă ştiu că, pînă la urmă, voi fi răzbunat.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Nu mă tem să-ţi istorisesc o poveste care nu prea îmi face cinste. Babornița a mers puţin pe jos, apoi a început să şchiopăteze şi să simuleze oboseala. La un moment dat, s-a oprit în loc şi a făcut semn unei trăsuri care tocmai trecea pe acolo. Am procedat în aşa fel încît să fiu aproape de ea ca să aud adresa ; dar acest efort nu era necesar pentru că ea a strigat-o îndeajuns de tare ca să se audă şi de cealaltă parte a străzii : „Du-mă la nr. 13, Duncan Street, Houndsditch“, a strigat ea. Povestea începuse să capete un aspect verosimil şi, după ce am văzut-o instalată în trăsură, m-am agăţat la spate. Aceasta este o artă pe care fiecare detectiv ar trebui s-o cunoască la perfecţie. Ei bine, trăsura a pornit-o şi nu s-a mai oprit decît în strada respectivă. Înainte de a ajunge în faţa uşii, am sărit jos şi am început să mă plimb, cu un aer nepăsător. Am văzut trăsura oprindu-se. Vizitiul s-a dat jos şi a deschis portiera, aşteptînd să-i coboare clienta. Dar din trăsură nu ieşea nimic... Cînd m-am aflat în dreptul lui, l-am văzut cotrobăind prin trăsura goală şi l-am auzit dînd frîu liber celei mai bine asortate colecţii de înjurături din cîte au ajuns vreodată la urechile mele. Clienta dispăruse fără nici o urmă şi mă tem că va trece cam multă vreme pînă ce vizitiul va primi costul cursei. Întrebînd la numărul 13, am aflat că locuinţa aparţinea unui respectabil specialist în lipitul tapetelor, cu numele Keswick,

care nu auzise în viața lui nici de numele Sawyer, nici de numele Dennis.

— Nu cumva vrei să spui, am strigat, în uimirea mea, că bătrîna aceea slabă și neajutorată care tremura tot timpul a putut să sară din mers fără ca dumneata sau vizitiul s-o vedeți ?

— S-o ia naiba de babornița ! spuse tăios Sherlock Holmes. *Noi* ne-am comportat ca niște bătrîne neputincioase. Trebuie să fi fost un tînăr și încă unul foarte vioi care posedă, pe deasupra, un incomparabil talent de actor. Travestiul era extraordinar. Fără îndoială, observase că era urmărit și a folosit acest vicleșug ca să mă tragă pe sfoară. Oricum, asta dovedește că omul pe care-l căutăm nu este atît de singur cum mi-l imaginasem, ci are prieteni de nădejde, dispuși să riște pentru el. Doctore, văd că ești frînt de oboseală. Ascultă-mi sfatul, du-te la culcare.

Într-adevăr, mă simțeam foarte obosit, așa că m-am supus poruncii sale. L-am lăsat pe Holmes în fața focului care mocnea și, tîrziu după aceea, în timpul nopții, i-am auzit vioara care se tînguia melancolic ; ceea ce m-a făcut să înțeleg că încă îl mai frămînta problema ciudată pe care el însuși se oferise s-o dezlege.

6

TOBIAS GREGSON ARATĂ CE POATE

A doua zi, ziarele erau pline de *Misterul din Brixton*, cum îl numeau ele. Fiecare relata pe spații mari, cu lux de amănunte, cazul și unele îi consacrau, în plus, articolele lor de fond. Parte din detalii erau noi pentru mine. Am păstrat în albumul meu numeroase tăieturi și extrase legate de crimă. Iată, în rezumat, cîteva dintre ele :

Daily Telegraph observa că rareori a existat în analele crimei o tragedie cu aspecte mai stranii. Numele german al victimei, absența oricărui mobil și sinistra inscripție de pe perete, — toate acestea indicau săvîrșirea ei de către refugiații politici și revoluționari. Anarhiștii aveau numeroase nuclee în America și, fără îndoială, victima fusese urmărită fiindcă încălcase legile lor nescrise. După ce făcea unele aluzii ușoare la Wehmgericht [1], la *aqua-tofana*, la carbonari, la marchiza de Brinvilliers [2], la teoria lui Darwin, la principiile lui Malthus și la tîlharii de drumul mare

[1] Vechi tribunal secret din Germania, independent de puterea imperială ; a dăinuit din secolul al XII-lea pînă în secolul al XVI-lea ; aplica o singură pedeapsă, spînzurarea de un arbore în care se înfigea un cuțit simbolic.

[2] *Marie Madeleine d'Aubray, marchiză de Brinvilliers* (1630—1676), ucigașă care a practicat crime prin otrăvire.

ai lui Ratcliff, autorul încheia cu o admonestare la adresa guvernului, căruia îi cerea o mai atentă supraveghere a străinilor din Anglia.

Standard sublinia faptul că asemenea încălcări nelegiuite ale moralei publice se petrec în mod frecvent sub o administrație liberală. Ele își găsesc explicația în rătăcirea maselor, urmată de slăbirea autorității. Victima era un *gentleman* american care se afla de cîteva săptămîni la Londra. Locuise la pensiunea doamnei Charpentier, la Torquay Terrace, Camberwell. Secretarul său particular, domnul Joseph Stangerson, îl însoțea în toate călătoriile. „*Cei doi și-au luat rămas bun de la gazda lor, marți, în 4 ale lunii curente, și s-au îndreptat spre gara Euston, cu intenția mărturisită de a pleca cu expresul la Liverpool. După aceea, au fost văzuți împreună pe peron. Ce s-a întîmplat cu ei din acest moment și pînă la descoperirea cadavrului domnului Drebber — după cum s-a relatat — într-o casă goală din Brixton Road, la cîteva mile de Euston, nu se mai știe. Cum a ajuns acolo, cum și-a găsit moartea, — iată întrebări încă învăluite în mister. Nu se știe unde se află Stangerson. Aflăm cu plăcere că domnii Lestrade și Gregson, de la Scotland Yard, se ocupă amîndoi de acest caz și putem fi de pe acum siguri că cei doi binecunoscuți ofițeri de poliție vor aduce lumină în această tenebroasă afacere.*“

Daily News susținea că nu mai încape nici o îndoială asupra faptului că este vorba de o crimă politică. Despotismul și ura împotriva liberalismului, care însuflețeau guvernele continentale, avuseseră drept efect invadarea țării noastre de către un mare număr de oameni care ar fi putut deveni excelenți cetățeni dacă n-ar fi păstrat stigmatul suferințelor îndurate. Acești oameni aveau un sever cod al onoarei, a cărui încălcare, de orice natură, era pedepsită cu moartea. Trebuia să se depună toate eforturile pentru găsirea secretarului

Stangerson și pentru detectarea unor detalii cu privire la obiceiurile victimei. Se făcuse un mare pas înainte prin descoperirea locuinței unde fusese găzduit — rezultat care se datora în întregime iscusinței și tenacității domnului Gregson de la Scotland Yard.

Sherlock Holmes și cu mine am citit aceste relatări împreună, în timp ce ne luam micul dejun, și se pare că pe el îl amuzau copios.

— Ce-ți spuneam ? Orice s-ar întîmpla, Lestrade și Gregson vor trage spuza pe turta lor.

— Depinde de întorsătura pe care o vor lua evenimentele.

— Ce naiv ești ! Asta n-are nici o importanță. Dacă asasinul este prins, faptul se va datora strădaniilor lor ; dacă nu, va fi în ciuda eforturilor lor. Dacă iese cap, cîștig eu ; dacă iese pajura, pierzi tu. Orice vor face, vor avea admiratori. „Un prost găsește întotdeauna unul mai prost care să-l admire.“ [1]

— Dar ce se întîmplă ? am strigat, căci din hol și de pe scară se auzeau zgomote de pași și expresiile foarte sonore de dezgust cu care le însoțea proprietăreasa noastră.

— Este detașamentul de poliție secretă din Baker Street, spuse prietenul meu pe un ton grav.

În timp ce-mi furniza această lămurire, camera fu invadată de o jumătate de duzină de „copii ai străzii“, dintre cei mai murdari și mai zdrențăroși pe care i-am văzut vreodată.

— Atenție ! strigă Holmes, pe un ton sever, și cei șase puști se aliniară în grabă, transformîndu-se în tot atîtea statui „degradate“. Altădată să-l trimiteți numai pe Wiggins la raport, iar voi ceilalți să așteptați afară, în stradă. Ei, Wiggins, l-ai găsit ?

---

[1] Ultimul vers din *Arta poetică* de Boileau.

— Nu, domnule, nu l-am găsit, spuse unul dintre băieţi.

— Nici nu m-aşteptam. Trebuie să continuaţi pînă ce veţi izbuti. Poftim salariile voastre. Dădu fiecăruia dintre ei cîte un şiling. Acum căraţi-vă şi, data viitoare, să veniţi cu un raport mai bun.

Făcu un semn cu mîna şi puştii se năpustiră pe scări ca şobolanii ; cîteva clipe mai tîrziu vocile lor zgomotoase răsunau în stradă.

— Cu una dintre aceste micuţe haimanale poţi obţine mult mai mult decît cu o duzină de detectivi, remarcă Holmes. Cînd văd o persoană cu aer oficial, oamenii îşi pun lacăt la gură. În vreme ce aceşti puşti se duc peste tot şi aud tot. În afară de asta, sînt foarte şireţi şi pătrunzători ca nişte ace ; nu le lipseşte decît spiritul de organizare.

— Îi foloseşti în cazul Brixton ? am întrebat.

— Da ; există un punct de care vreau să fiu sigur. E mai mult o chestiune de timp. Hopa ! O să aflăm veşti noi şi încă cu vîrf şi îndesat. O să auzim vorbindu-se despre o răzbunare. Uite-l pe Gregson care vine încoace ; chipul îi radiază de satisfacţie. Se îndreaptă desigur spre noi. Da, s-a oprit. Iată-l că vine !

Soneria bîzîi violent şi, după cîteva secunde, detectivul cu părul blond urcă scările, cîte trei trepte deodată, şi năvăli ca o furtună în salonul nostru.

— Dragul meu, strigă el strîngînd cu putere mîna moale a lui Holmes, poţi să mă feliciţi ! Am lămurit toate lucrurile, cazul e acum limpede ca bună-ziua.

Am avut senzaţia că văd o umbră de nelinişte pe faţa atît de expresivă a tovarăşului meu.

— Vrei să spui că eşti pe drumul cel bun ? întrebă el.

— Drumul cel bun ! Vai, dragă, dar ucigaşul se şi află în mîinile noastre.

— Cum se numeşte ?

— Arthur Charpentier, sublocotenent în marina maiestăţii-sale, strigă Gregson cu emfază, frecîndu-şi mîinile grase şi umflîndu-şi pieptul.

Sherlock Holmes răsuflă uşurat şi schiţă un zîmbet.

— Ia loc şi fumează o ţigară, spuse el. Sîntem nerăbdători să aflăm cum te-ai descurcat. Vrei un whisky cu apă ?

— Mulţumesc, nu refuz, răspunse detectivul. Eforturile nemaipomenite pe care le-am făcut în ultimele două zile m-au epuizat complet. Nu atît efortul fizic, îţi dai seama, cît cel mintal. Dumneata înţelegi asta, domnule Sherlock Holmes, căci lucrezi ca şi mine cu creierul.

— Îmi faci o cinste prea mare, spuse Holmes grav. Ei, ia să auzim cum ai ajuns la acest rezultat strălucit.

Detectivul se instală în fotoliu şi pufăi tacticos din ţigară. Apoi, în culmea veseliei, îşi izbi brusc coapsa.

— Partea cea mai nostimă, strigă el, este că neghiobul acela de Lestrade, care se socoate teribil de deştept, s-a împotmolit pe un drum greşit. Acum, umblă după secretarul Stangerson care are cu crima aceeaşi legătură pe care o are un copil încă nenăscut. Nu mă îndoiesc că, la ora asta, a pus mîna pe el.

Ideea aceasta îl amuza atît de mult pe Gregson, încît era să leşine de rîs.

— Şi cum ai reuşit să găseşti cheia misterului ?

— Am să-ţi povestesc totul. Fireşte, doctore Watson, asta rămîne între noi. Prima dificultate pe care a trebuit s-o înfrunt a fost descoperirea antecedentelor acestui american. Un altul în locul meu ar fi aşteptat să primească mai întîi răspunsul la anunţurile publicate, sau pînă cînd unele persoane s-ar fi hotărît să depună, din proprie iniţiativă, informaţii. Dar Tobias

Gregson nu porneşte astfel la acţiune. Îţi aduci aminte de pălăria de lîngă cadavru ?

— Da, spuse Holmes ; era de la „John Underwood and sons", 129, Camberwell Road.

Gregson arăta foarte dezamăgit.

— N-am ştiut că ai reţinut acest amănunt, spuse el. Ai fost acolo ?

— Nu.

— Aha ! strigă Gregson, uşurat ; niciodată nu trebuie să neglijezi o şansă, oricît de mică ar părea.

— Nimic nu e mic pentru un spirit mare, observă Holmes sentenţios.

— Ei bine, m-am dus la Underwood, l-am întrebat dacă a vîndut o pălărie de mărimea aceasta şi i-am descris-o. S-a uitat prin scriptele lui şi mi-a dat imediat răspunsul. Vînduse pălăria unui oarecare domn Drebber care locuia la pensiunea Charpentier, Torquay Terrace. Aşa i-am aflat adresa.

— Ingenios, foarte ingenios ! murmură Sherlock Holmes.

— După aceea, m-am dus la doamna Charpentier. Am găsit-o foarte palidă şi tristă. În cameră se mai afla fiica ei — o fată neobişnuit de drăguţă : avea ochii înroşiţi şi, în timp ce-i vorbeam, buzele îi tremurau necontenit. Acest amănunt n-a scăpat spiritului meu de observaţie. Am început să simt că ceva nu e în regulă. Dumneata, domnule Sherlock Holmes, cunoşti această senzaţie pe care o încerci cînd te afli pe drumul cel bun — un fel de ascuţire a nervilor.

— Aţi auzit de moartea misterioasă a fostului dumneavoastră chiriaş, domnul Enoch J. Drebber, din Cleveland ? am întrebat.

Mama răspunse afirmativ, dînd din cap. Părea că nu e în stare să scoată măcar o vorbă. Fiica izbucni în lacrimi. Eram absolut convins că aceste femei ştiau ceva despre crimă.

— La ce oră a părăsit domnul Drebber casa dumneavoastră pentru a se duce la gară ? am întrebat.

— La ora opt, spuse ea şi înghiţi ca să se stăpînească. Secretarul lui, domnul Stangerson, spusese că erau două trenuri — unul la 9.15, celălalt la 11. Urma să-l ia pe cel dintîi.

— Atunci l-aţi văzut pentru ultima oară ?

Cînd i-am pus această întrebare, s-a petrecut o schimbare teribilă pe chipul femeii. Faţa i s-a făcut albă ca varul. Trecură cîteva secunde pînă ce izbuti să articuleze cuvîntul „da" pe un ton răguşit, nefiresc.

O clipă de tăcere, apoi fiica vorbi cu un glas liniştit, limpede.

— Mamă, minciuna n-a adus niciodată nimic bun, spuse ea. Să fim sincere cu acest domn. L-am revăzut pe domnul Drebber.

— Dumnezeu să-ţi ierte păcatele ! strigă doamna Charpentier zvîrlindu-şi mîinile în sus şi căzînd din nou pe scaun. Ţi-ai ucis fratele.

— Arthur ar fi preferat să spunem adevărul, răspunse, hotărît, fata.

— Cel mai bine ar fi să-mi mărturisiţi totul, le-am spus. O mărturisire făcută pe jumătate e mai rea decît tăcerea absolută. De altfel, nici nu ştiţi ce informaţii deţinem în legătură cu acest caz.

— Al tău e păcatul, Alice ! strigă mama ei ; şi apoi, întorcîndu-se spre mine : am să vă spun totul, domnule. Să nu vă închipuiţi că-mi apăr cu atîta înverşunare fiul fiindcă mă tem că ar fi avut vreun amestec în crima aceea îngrozitoare. Este cu totul nevinovat. Mă tem, totuşi, să nu apară într-o lumină proastă în ochii dumneavoastră şi ai altora. Deşi lucrul acesta este absolut imposibil. Caracterul său integru, profesiunea sa, antecedentele sale, toate ar exclude o atare concluzie.

— Calea cea mai bună pentru dumneavoastră este să expuneţi clar faptele, am răspuns. Dacă fiul dumneavoastră este nevinovat, n-are de ce să se teamă.

— Alice, poate că ar fi mai bine să ne laşi singuri, spuse ea şi fata părăsi camera. Ca să fiu sinceră, domnule, continuă ea, nu aveam intenţia să vă povestesc toate acestea, dar de vreme ce fiica mea a dat lucrurile în vileag, nu am de ales. Şi fiindcă m-am hotărît să vorbesc, vă voi spune totul, fără să trec peste nici un amănunt.

— E calea cea mai înţeleaptă, spusei.

— Domnul Drebber a stat la noi aproape trei săptămîni. El şi secretarul său, domnul Stangerson, călătoriseră pe continent. Am văzut o etichetă din Copenhaga pe toate valizele lor, ceea ce arăta că acesta fusese locul ultimului lor popas. Stangerson era un om liniştit, rezervat, dar stăpînul lui, îmi pare rău că trebuie s-o spun, era cu totul altfel. Avea maniere urîte, era grosolan şi brutal. Chiar în noaptea cînd a sosit aci, s-a îmbătat şi, de altfel în fiecare după-amiază, începînd de la orele douăsprezece, nu mai era treaz. Faţă de fetele de serviciu îşi permitea libertăţi şi intimităţi dezgustătoare. Dar cel mai neplăcut era faptul că avea aceeaşi atitudine grosolană şi faţă de fiica mea, Alice, şi nu o dată i-a spus vorbe pe care, din fericire, este prea inocentă ca să le fi înţeles. O dată, a luat-o în braţe şi a sărutat-o — insultă care l-a făcut chiar pe secretarul său să-i reproşeze comportarea nedemnă.

— Dar de ce aţi tolerat această situaţie ? am întrebat. Cred că aveţi dreptul să scăpaţi de pensionarii dumneavoastră oricînd doriţi. Auzind întrebarea mea îndrăzneaţă, doamna Charpentier roşi.

— Ar fi trebuit să-l poftesc să plece încă din prima zi, spuse ea. Dar o amarnică ispită mă împiedica să fac acest lucru. Plăteau cîte o liră pe zi — paisprezece pe săptămînă — şi acum e sezon mort. Sînt văduvă şi fiul meu, care este la marină, m-a costat mult. Nu mă înduram să renunţ la aceşti bani. Am căutat să-i trec cu vederea grosolăniile. Dar jignirea adusă fiicei mele a fost prea de tot şi de atunci i-am cerut să se mute. De aceea a plecat.

— Şi pe urmă ?

— Cînd l-am văzut plecînd, am fost fericită. Fiul meu se află în momentul de faţă în permisie, dar nu i-am spus nimic despre toate acestea, fiindcă are o fire violentă şi ţine foarte mult la sora lui. Cînd am închis uşa în urma lor, parcă mi s-a luat o povară de pe creier. Dar iată că, la mai puţin de o oră după aceea, s-a auzit soneria. Domnul Drebber se reîntorsese. Era foarte agitat şi, se vedea cît de colo — beat turtă. Pătrunse cu forţa în camera în care mă aflam împreună cu fiica mea şi bolborosi ceva despre pierderea trenului. Apoi se îndreptă spre Alice şi, chiar în faţa mea, îi propuse să fugă cu el. „Eşti majoră, spuse el, şi nici o lege nu te poate opri. Am bani destui, mai mulţi decît îmi trebuie. Nu te sinchisi de bătrînă, hai cu mine. Vei trăi ca o prinţesă." Biata Alice era atît de înfricoşată încît făcu cîţiva paşi înapoi, dar el o prinse de încheietura mîinii şi încercă s-o tragă pe uşă afară. Atunci am început să ţip şi, într-o clipită, fiul meu Arthur a intrat în cameră. Ce s-a mai întîmplat, nu ştiu. Am auzit nişte înjurături şi zgomote neclare, semn că se încăieraseră. Eram prea îngrozită ca să ridic capul. Cînd, în sfîrşit, mi-am aruncat privirea, l-am văzut pe Arthur cu un baston în mînă, rîzînd, în dreptul uşii. „Nu cred că acest distins domn ne va mai deranja, spuse el. Am să mă duc după el să văd ce are de gînd." Cu aceste cuvinte, îşi luă pălăria şi plecă. În dimineaţa următoare, am aflat despre moartea misterioasă a domnului Drebber.

Această declarație întretăiată adesea de pauze și suspine venise de pe buzele doamnei Charpentier. Uneori vorbea atît de încet încît abia îi puteam desluși cuvintele. Totuși, am stenografiat tot ce mi-a spus, ca să înlătur posibilitatea oricărei erori.

— Pasionant, spuse Sherlock Holmes. Și ce s-a mai întîmplat după aceea ?

— Cînd doamna Charpentier și-a terminat mărturisirea, urmă detectivul, mi-am dat seama că acest caz depindea de un singur punct. Fixînd-o cu privirea, într-un mod care mi-a adus întotdeauna rezultate bune cu femeile, am întrebat-o la ce oră s-a reîntors fiul ei.

— Nu știu, mi-a răspuns.

— Nu știți ?

— Nu ; are cheia lui și nu m-a deranjat.

— După ce v-ați culcat ?

— Da.

— Cînd v-ați dus să vă culcați ?

— Pe la unsprezece.

— Prin urmare fiul dumneavoastră a lipsit cel puțin două ore ?

— Da.

— Sau poate chiar patru sau cinci ?

— Da.

— Ce-a făcut în timpul acesta ?

— Nu știu, răspunse ea albă pînă-n vîrful buzelor.

Evident, lucrurile se lămuriseră, nu mai aveam nimic de cercetat. Am aflat unde se găsește locotenentul Charpentier, am luat doi agenți cu mine și l-am arestat. Cînd i-am pus mîna pe umăr și l-am sfătuit să nu opună rezistență, mi-a răspuns cu obrăznicie : „Presupun că mă arestați sub bănuiala de a fi implicat în moartea ticălosului ăla de Drebber“, spuse el. Nu-i spusesem nimic despre asta, așa încît aluzia lui avea un caracter dintre cele mai suspecte.

— Într-adevăr, spuse Holmes.

— Purta încă bastonul gros despre care mama lui îmi spusese că-l avea cu el cînd îl urmărise pe Drebber. Era un baston gros de stejar.

— Deci, care este teoria dumitale ?

— Ei bine, teoria mea este că l-a urmărit pe Drebber pînă în Brixton Road. Acolo s-au luat din nou la harță, și atunci Drebber a primit o lovitură, probabil în stomac, lovitură care l-a ucis fără să lase vreo urmă. Noaptea era atît de mohorîtă încît prin preajma locului nu se afla nici țipenie de om, așa că Charpentier a tîrît cadavrul victimei sale în casa goală. Cît despre lumînare, sînge, inscripția de pe perete, inel — toate acestea pot fi șiretlicuri pentru a induce în eroare poliția.

— Strașnic ! spuse Holmes în chip de încurajare. Hotărît lucru, Gregson, faci progrese. O să scoatem ceva din dumneata.

— Mă măgulește faptul că am lucrat curat, răspunse detectivul cu un aer de mîndrie. Tînărul a dat el însuși o declarație în care a mărturisit că, după ce s-a ținut un timp pe urmele lui Drebber, acesta l-a zărit și a luat o trăsură ca să scape de urmărire. În drum spre casă Charpentier s-a întîlnit cu un vechi camarad de vapor și au făcut împreună o lungă plimbare. Întrebat unde locuiește acest vechi camarad de vapor, n-a fost în stare să dea un răspuns satisfăcător. Cred că toate amănuntele pe care le-am descoperit se leagă perfect între ele. Cel mai mult mă amuză faptul că Lestrade a apucat-o pe un drum greșit. Își pierde vremea de pomană. Dar iată-l că a apărut în carne și oase !

Într-adevăr, Lestrade urcase scările în timp ce noi vorbeam și acum intra în cameră. De astă dată nu vădea siguranța și mulțumirea de sine caracteristice înfățișării și felului său de a se purta. Avea fața răvă-

şită şi turburată, iar ţinuta sa vestimentară lăsa de dorit. Venise, fără îndoială, cu intenţia de a se consulta cu Sherlock Holmes căci, zărindu-l pe colegul său, păru stingherit şi surprins. Rămase pironit în mijlocul camerei, pipăindu-şi nervos pălăria şi neştiind ce să facă.

— Cazul ăsta este extraordinar, de neînţeles, spuse el în cele din urmă.

— A, găseşti, domnule Lestrade! strigă Gregson triumfător. Eram sigur că ai să ajungi la această concluzie. Ai izbutit să-l descoperi pe secretar, pe domnul Joseph Stangerson ?

— Secretarul, domnul Joseph Stangerson, spuse Lestrade cu un aer grav, a fost ucis azi dimineaţă pe la şase la „Halliday's Private Hotel".

7

LUMINĂ ÎN ÎNTUNERIC

Ştirea adusă de Lestrade era atît de importantă şi de neaşteptată încît ne făcu pe toţi trei să amuţim. Gregson sări de pe scaun şi răsturnă restul de whisky şi apă. Îl priveam în tăcere pe Sherlock Holmes care avea buzele strînse şi sprîncenele încruntate.

— Şi Stangerson! murmură el. Lucrurile se complică.

— Erau şi pînă acum destul de complicate, bombăni Lestrade trăgîndu-şi un scaun. S-ar spune că am picat într-un fel de consiliu de război.

— Eşti — eşti absolut sigur de vestea pe care ne-ai dat-o ? se bîlbîi Gregson.

— Adineauri am fost în camera lui, spuse Lestrade. Am descoperit, primul, ce s-a întîmplat.

— Gregson ne-a împărtăşit punctul lui de vedere asupra acestui caz, remarcă Holmes. N-ai vrea să ne spui şi dumneata ce ai întreprins şi ce ai văzut ?

— N-am nimic împotrivă, răspunse Lestrade şi se aşeză la rîndul lui. Mărturisesc sincer că am fost convins de amestecul lui Stangerson în moartea lui Drebber. Ultimele evenimente mi-au arătat cît de mult mă înşelasem. Stăpînit de această idee, mi-am pus în gînd să aflu ce s-a întîmplat cu secretarul. În seara de 3 ale lunii, pe la opt şi jumătate, fuseseră văzuţi

împreună în gara Euston. Drebber a fost găsit în Brixton Road la orele două dimineața. Problema care mi se punea era să aflu ce făcuse Stangerson între 8.30 și momentul crimei și ce s-a întîmplat cu el după aceea. Am telegrafiat la Liverpool, am dat semnalmentele lui și am cerut să fie supravegheate vapoarele americane. Apoi, am început să cercetez toate hotelurile și toate apartamentele cu camere mobilate de închiriat din vecinătatea gării Euston. Vedeți, socoteala mea era că, din moment ce Drebber și subalternul său se despărțiseră, acesta din urmă avea să închirieze o cameră pentru o noapte, în apropierea gării, iar a doua zi dimineața să plece cu trenul.

— Negreșit, se înțeleseseră în prealabil să se întîlnească undeva, remarcă Holmes.

— Evenimentele ulterioare au dovedit acest lucru. Aseară mi-am petrecut tot timpul făcînd investigații, dar fără nici un rezultat. Azi-dimineață, am luat-o de la început încă din zori și, la orele opt, am ajuns la „Halliday's Private Hotel", pe strada Little George. Întrebînd dacă un oarecare domn Stangerson a tras acolo, mi s-a răspuns imediat că da.

— Dumneavoastră sînteți desigur domnul pe care-l așteaptă. De două zile așteaptă un domn.

— Unde e acum ? am întrebat.

— E sus în cameră, doarme. Ne-a rugat să-l trezim la nouă.

— Mă duc chiar acum să-l văd, am spus.

M-am gîndit că apariția mea bruscă îl va lua prin surprindere și-l va face să scape, fără să vrea, vreun cuvînt.

Băiatul de serviciu s-a oferit să mă conducă : camera era la etajul al doilea și, pentru a ajunge la ea, trebuia să străbați un mic coridor. Băiatul îmi arătase ușa și tocmai se pregătea să coboare scările, cînd mi s-a înfățișat un spectacol care m-a făcut să-mi pierd cumpătul, în ciuda experienței mele de douăzeci de ani. De sub ușă se prelingea o dîră roșie de sînge care se răspîndise pe coridor și formase o băltoacă de cealaltă parte a peretelui. Am scos un țipăt, la auzul căruia băiatul s-a întors. Văzînd sîngele, era cît p-aci să leșine. Ușa era încuiată pe dinăuntru, dar am forțat-o cu umărul și am intrat. Fereastra camerei era deschisă și, în dreptul ei, se afla ghemuit trupul unui bărbat în cămașă de noapte. Era mort de-abinelea și încă mai de mult, căci avea membrele țepene și reci. Cînd l-am întors, băiatul l-a recunoscut numaidecît : era una și aceeași persoană cu domnul care închiriase camera sub numele de Joseph Stangerson. Cauza morții era o lovitură de pumnal în partea stîngă, care trebuie să-i fi străpuns inima. Și acum vine partea cea mai ciudată. Ce credeți că am găsit deasupra cadavrului ?

Am simțit că mi se încrîncenează carnea și am presimțit oroarea, înainte chiar ca Sherlock Holmes să răspundă :

— Cuvîntul RACHE, scris cu litere de sînge, spuse el.

— Exact, confirmă Lestrade cu o voce care trăda respect ; și, un timp, nimeni nu mai scoase o vorbă.

Faptul că isprăvile acestui asasin necunoscut erau atît de calculate și de neînțeles dădea crimelor sale un aspect și mai îngrozitor. La acest gînd, nervii mei, care fuseseră deajuns de tari pe cîmpul de luptă, cedară.

— Individul a fost văzut, continuă Lestrade. Un lăptar care se ducea la slujbă a trecut întîmplător pe ulicioara din spatele hotelului. El a observat că o scară care se afla de obicei acolo fusese sprijinită de una din ferestrele de la etajul al doilea, iar fereastra era larg deschisă. După ce făcu cîțiva pași, întoarse capul și văzu un om coborînd scara. Se dădea jos atît de tacticos și fără să se ferească încît lăptarul și-a

spus că trebuie să fie vreun tîmplar sau vreun dulgher care lucra în hotel. Nu-i acordă deci mare atenție, mirîndu-se doar de faptul că începuse munca atît de devreme. După impresia lui, omul era înalt, avea o față roșcovană și purta un pardesiu lung, maro. Trebuie să mai fi rămas un timp în cameră după săvîrșirea crimei, căci am descoperit apă colorată de sînge în chiuvetă, unde și-a spălat mîinile, și urme de sînge pe cearceaful cu care își ștersese în mod deliberat cuțitul.

Ascultînd descrierea asasinului, m-am uitat la Holmes care-și făcuse despre acesta o imagine aidoma. Totuși, n-am zărit pe fața lui nici o urmă de satisfacție sau trufie.

— N-ai găsit în cameră ceva care să ne poată furniza vreun indiciu despre asasin ?

— Nimic. Stangerson avea în buzunar portofelul lui Drebber dar, cum el făcea toate plățile, faptul apare destul de firesc. În portofel erau optzeci de lire și ceva, și nu lipsea nimic. Oricare ar fi mobilul acestor crime extraordinare, în nici un caz furtul nu intră în discuție. În buzunarele omului ucis nu exista nici o hîrtie, nici o însemnare, în afară doar de o telegramă din Cleveland, datată cu aproximativ o lună în urmă și conținînd cuvintele „J. H. este în Europa". Mesajul nu purta nici o semnătură.

— Altceva nimic ? întrebă Holmes.

— Nimic important. Romanul pe care victima îl citise înainte de a adormi se afla pe pat, iar pipa pe un scaun alăturat. Pe masă era un pahar cu apă, iar pe policioara de la fereastră o cutioară de alifie conținînd cîteva pilule.

Sherlock Holmes sări de pe scaun, cu o exclamație de entuziasm.

— Ultima verigă, strigă el în culmea fericirii. Lanțul e acum întreg.

Cei doi detectivi se holbară la el, nedumeriți.

— Acum, spuse prietenul meu pe un ton sigur, am în mînă toate firele care au alcătuit acest ghem atît de încîlcit. Firește, îmi mai lipsesc cîteva detalii, dar sînt atît de sigur de toate faptele principale petrecute din momentul în care Drebber s-a despărțit de Stangerson la gară și pînă cînd a fost descoperit cadavrul acestuia din urmă — de parcă le-aș fi văzut cu proprii mei ochi. Am să vă dovedesc imediat. Ai la dumneata pilulele acelea ?

— Da, spuse Lestrade scoțînd o cutiuță albă ; le-am luat odată cu portofelul și telegrama, cu gîndul de a le depune la poliție. Am luat, cu totul întîmplător, aceste pilule căci trebuie să mărturisesc că nu le acord nici o însemnătate.

— Dă-le încoace, spuse Holmes și, îndreptîndu-se spre mine : Spune, doctore, sînt astea niște pilule obișnuite ?

Nu, hotărît lucru, nu erau. Aveau o nuanță de gri perlat și erau mici, rotunde și aproape transparente la lumină.

— După greutatea și transparența lor, cred că sînt solubile în apă, am remarcat.

— Întocmai, răspunse Holmes. Acum, vrei să fii atît de amabil să cobori și să aduci fox-terrierul acela nefericit care este bolnav de atîta vreme și căruia proprietăreasa te-a rugat ieri să-i pui capăt suferințelor ?

Am coborît scara și am luat cățelul în brațe. Respira gîfîit și ochii lui sticloși trădau faptul că sfîrșitul îi era aproape. De altfel, botul alb ca zăpada arăta că depășise durata obișnuită a vieții unui cîine. L-am așezat pe o pernă, pe covor.

— Acum, voi tăia în două una dintre aceste pilule, spuse Holmes și, scoțîndu-și briceagul, transformă vorba în faptă. O jumătate o punem la loc în cutie pentru experiența viitoare. Cealaltă, o aruncăm

în acest pahar de vin, în care se află o linguriță de apă. Observați că prietenul nostru doctorul a avut dreptate, se dizolvă repede.

— S-ar putea ca aceasta să fie o experiență foarte interesantă, spuse Lestrade pe tonul jignit al unui om care bănuiește că cineva încearcă să-și bată joc de el ; totuși, nu văd ce legătură are cu moartea domnului Joseph Stangerson.

— Răbdare, prietene, răbdare ! Ai să afli la timp că are o legătură esențială. Acum, voi adăuga puțin lapte ca să dau băuturii un gust plăcut și, oferind-o cîinelui, vom vedea că o va bea destul de repede.

Apoi, turnă conținutul paharului într-o farfurioară pe care o așeză înaintea cîinelui și acesta linse totul, pînă la ultima picătură.

Atitudinea foarte gravă a lui Sherlock Holmes ne impresionase în asemenea măsură încît cu toții eram tăcuți și nu ne mai luam ochii de la animal, în așteptarea unui efect uluitor. Dar nici vorbă de așa ceva. Cîinele continua să stea întins pe pernă, să gîfîie, dar în general starea lui nu părea să fie nici mai bună, nici mai rea ca înainte.

Holmes își scosese ceasul și, pe măsură ce minutele se scurgeau unul după altul fără nici un rezultat, pe fața i se citea amărăciune și dezamăgire. Își mușca buzele, bătea cu degetele în masă, în sfîrșit manifesta toate simptomele unei nerăbdări arzătoare. Atît de mare era emoția lui încît eu îl compătimeam sincer, pe cînd cei doi detectivi zîmbeau ironic, bucuroși desigur de acest obstacol ivit în calea lui.

— Nu se poate să fie o coincidență ! țipă el, sărind în cele din urmă de pe scaun și străbătînd agitat camera de la un capăt la celălalt ; imposibil să fie o simplă coincidență. Aceleași pilule pe care le-am suspectat în cazul lui Drebber, sînt descoperite după moartea lui Stangerson. Și totuși, ele sînt inofensive. Ce să fie oare ? Nu se poate ca tot șirul raționamentului meu să fi fost fals. Imposibil ! Și totuși, afurisitul ăsta de cîine nu se simte mai rău. Ah, am găsit ! Am găsit ! Scoțînd un strigăt de bucurie, alergă spre cutiuță, tăie în două cealaltă pilulă, o dizolvă, adăugă lapte și o puse înaintea cățelului. Nici n-apucă să-și moaie bine limba și toate membrele i se răsuciră într-un spasm ; nefericita creatură rămase țeapănă și neînsuflețită, de parcă ar fi fost lovită de trăznet.

Sherlock Holmes respiră adînc și-și șterse transpirația de pe frunte.

— Ar fi trebuit să am mai multă încredere, spuse el ; trebuia să-mi fi dat seama că, atunci cînd un fapt apare opus unui lung șir de deducții, se dovedește, în mod invariabil, capacitatea sa de a da naștere și altor interpretări. Una din cele două pilule din cutie conținea o otravă foarte puternică, iar cealaltă era absolut inofensivă. Ar fi trebuit să-mi dau seama de acest lucru, înainte chiar de a vedea cutia.

Această ultimă declarație mi se păru atît de extravagantă încît eram ispitit să cred că-și pierduse bunul simț. Totuși, moartea cîinelui dovedea că ipoteza sa fusese justă. Pe de altă parte, încercam senzația că și în mintea mea ceața se risipea treptat și începeam să întrezăresc vag adevărul.

— Toate acestea îți par ciudate, continuă Holmes, fiindcă nu ai sesizat, la începutul cercetărilor, însemnătatea singurului indiciu adevărat care ni s-a ivit în cale. Eu am avut norocul să-i prind sensul imediat și tot ce s-a întîmplat după aceea n-a făcut decît să-mi confirme bănuiala inițială și, de fapt, n-a fost decît urmarea ei logică. De aceea, lucruri care pe dumneata te-au înmărmurit și ți-au creat o imagine și mai confuză asupra cazului, pe mine m-au edificat și mi-au întărit concluziile. Este o greșeală să confunzi straniul cu misterul. Crima cea mai banală este adesea cea mai

misterioasă pentru că nu oferă aspecte noi sau deosebite din care să poţi trage concluzii. Această crimă ar fi fost infinit mai greu de lămurit dacă trupul victimei era găsit pur şi simplu zăcînd pe şosea, şi lipseau acele circumstanţe *outrées*[1] şi senzaţionale care au scos-o din comun. Toate aceste detalii ciudate, departe de a face ancheta mai dificilă, au avut realmente drept efect înlesnirea ei.

Domnul Gregson, care ascultase această alocuţiune cu o vădită nerăbdare, nu se mai putu stăpîni.

— Uite ce se întîmplă, domnule Sherlock Holmes, spuse el, noi toţi recunoaştem că dumneata eşti un om inteligent şi că ai metode originale de lucru. Dar acum am dori de la dumneata mai mult decît o simplă teorie şi o alocuţiune. Este vorba de prinderea unui asasin. Eu mi-am făcut ancheta şi se pare că m-am înşelat. Tînărul Charpentier nu putea fi implicat în această a doua crimă. Lestrade a umblat după omul lui, Stangerson, şi se pare că şi el s-a înşelat... Dumneata ai aruncat aluzii în dreapta şi-n stînga şi pare-se că ştii mai mult ca noi, dar avem convingerea că a venit timpul cînd ne putem îngădui să te întrebăm răspicat ce ştii. Poţi să ne spui numele asasinului ?

— Cred că Gregson are dreptate, domnule, observă Lestrade. Amîndoi am încercat şi amîndoi am dat greş. De cînd am venit aici, ai afirmat de mai multe ori că eşti în posesia tuturor faptelor de care aveai nevoie. Sper că n-ai de gînd s-o lungeşti la infinit.

— Orice amînare în arestarea asasinului, am intervenit, i-ar putea da răgazul necesar pentru a săvîrşi o nouă atrocitate.

Încolţit de noi toţi, Holmes dădu semne de nehotărîre. Continuă să se agite încoace şi încolo, cu capul

[1] Exagerate, ieşite din comun (fr.).

în piept şi cu sprîncenele încruntate, cum obişnuia ori de cîte ori cădea pradă gîndurilor.

— Nu se va mai săvîrşi nici o crimă, spuse el în cele din urmă, oprindu-se brusc şi privindu-ne drept în faţă. Puteţi fi liniştiţi în privinţa asta. M-aţi întrebat dacă cunosc numele asasinului. Da, îl cunosc. Cu toate acestea, faptul că-i cunosc numele este mai puţin însemnat în comparaţie cu posibilitatea de a pune mîna pe el. Sper să izbutesc foarte curînd acest lucru. Am motive temeinice să sper că voi reuşi prin propriile mele mijloace ; dar aci este vorba de un lucru care trebuie tratat cu multă delicateţe, căci avem de-a face cu un om viclean şi disperat care — după cum am putut să mă conving — este ajutat de un altul la fel de viclean. Atîta timp cît acest om nu bănuieşte că cineva poate să-i vină de hac, există o oarecare şansă să-l înhăţăm ; dar dacă ar avea cea mai mică bănuială, şi-ar schimba numele şi ar dispărea într-o clipă printre cele patru milioane de locuitori ai acestei metropole. Fără nici o intenţie de a vă jigni, trebuie să afirm că, după părerea mea, aceşti oameni constituie o problemă mult prea grea pentru poliţie şi de aceea nu v-am solicitat sprijinul. Dacă dau greş, fireşte că am să iau asupra mea toată vina de a fi lucrat de unul singur ; sînt pregătit pentru acest risc. În momentul de faţă, nu pot să vă făgăduiesc decît că, în clipa cînd voi fi în măsură să iau legătura cu dumneavoastră fără a-mi pune în primejdie planurile, o voi face.

Gregson şi Lestrade nu păreau deloc mulţumiţi de această asigurare, ca şi de aluziile puţin măgulitoare la adresa poliţiei. Primul se roşise pînă la rădăcina părului său bălai, în timp ce ochii ca mărgelele ale celuilalt scînteiau de curiozitate şi mînie. Dar nici unul dintre ei nu apucă să scoată o vorbă, căci se auzi o bătaie în uşă şi purtătorul de cuvînt al puştimii, tînărul

Wiggins, își strecură neînsemnata și neplăcuta sa persoană.

— Veniți, vă rog, spuse el, îndreptîndu-și moțul de pe frunte, trăsura e jos.

— Bravo, băiete ! spuse Holmes, pe un ton blajin. De ce nu introduceți și voi acest model la Scotland Yard ? continuă, scoțînd dintr-un sertar o pereche de cătușe de oțel. Uite ce grozav funcționează. Se închid într-o clipă.

— E destul de bun și modelul vechi, remarcă Lestrade, cu condiția să găsim omul căruia să i le punem.

— Foarte bine, foarte bine, spuse Holmes surîzînd. Vizitiul ar putea foarte bine să mă ajute să duc valizele. Wiggins, spune-i să urce.

Am rămas surprins auzindu-l pe tovarășul meu vorbind astfel, de parcă se pregătea să plece într-o călătorie ; nu-mi spusese nimic. În cameră exista o valiză mică pe care o scoase la iveală și începu s-o umple. Cînd vizitiul își făcu apariția, el era ocupat cu valiza.

— Vizitiu, dă-mi te rog o mînă de ajutor la cureaua asta, spuse el și-și văzu de treabă fără să se întoarcă.

Individul se apropie cu un aer oarecum posac, disprețuitor, și puse mîna să-l ajute. Se auzi un clinchet cu zornăit metalic și Sherlock Holmes se ridică din nou în picioare.

— Domnilor, strigă el, cu ochii strălucitori, dați-mi voie să vi-l prezint pe domnul Jefferson Hope, asasinul lui Enoch Drebber și al lui Joseph Stangerson.

Totul se petrecuse într-o clipă —atît de repede încît n-am avut timp să-mi dau seama. Îmi amintesc cît se poate de bine această clipă : expresia triumfătoare a lui Holmes și timbrul vocii sale, chipul descumpănit, sălbatic al vizitiului la vederea cătușelor strălucitoare care apăruseră ca prin minune la încheieturile mîinilor sale. Timp de o secundă sau două, am fi putut să fim luați drept statui. Apoi, cu un răcnet cumplit de furie, prizonierul se smulse din strînsoarea lui Holmes și se năpusti asupra ferestrei. Lemnul și sticla zburară în țăndări ; dar, înainte de a fi izbutit să se arunce, Gregson, Lestrade și Holmes se azvîrliră asupra lui ca niște cîini de vînătoare. Fu tras îndărăt în cameră și apoi începu o încăierare nemaipomenită. Individul era atît de voinic și feroce încît noi patru nu-i puteam veni de hac, și în nenumărate rînduri am fost serios zdruncinați. Părea să aibă forța convulsivă a unui om aflat într-o criză de epilepsie. Fața și mîinile îi erau groaznic mutilate de trecerea prin geam, dar pierderea de sînge nu-i slăbise rezistența. Abia cînd Lestrade izbuti să pună mîna pe cravata de la gîtul lui și aproape să-l stranguleze și-a dat seama că orice rezistență era de prisos ; totuși, nu ne-am simțit în siguranță pînă ce nu i-am legat mîinile și picioarele. Apoi, ne-am ridicat, frînți și cu respirația tăiată.

— Avem trăsura lui jos, spuse Sherlock Holmes. Ne va folosi pentru a-l duce la Scotland Yard. Așadar, domnilor, continuă el cu un zîmbet plăcut, am ajuns la capătul misterului nostru. Acum, puteți să-mi puneți orice întrebare doriți ; nu mai există pentru dumneavoastră riscul de a nu primi răspuns.

PARTEA II-A

ȚARA SFINȚILOR

1

ÎN MAREA CÎMPIE SALINĂ

În regiunea centrală a marelui continent nord-american se află un deşert arid şi respingător care, de-a lungul anilor, a slujit drept stavilă în calea evoluţiei civilizaţiei. Din Sierra Nevada pînă în Nebraska, şi de la fluviul Yellowstone, la nord, pînă în Colorado, la sud, se întinde un ţinut al liniştei şi dezolării. În acest peisaj sălbatic, natura a avut capriciul să aşeze laolaltă munţi uriaşi cu piscurile înzăpezite şi văi întunecoase şi posomorîte, rîuri repezi care pătrund cu furie prin canioanele crestate în stînci şi cîmpii imense care iarna sînt albite de zăpadă, iar vara colorate în cenuşiu de o pulbere alcalină. Dar cu toate că priveliştea se schimbă, pretutindeni întîlneşti acelaşi aspect sterp, neprimitor şi mizer.

În această împărăţie a disperării, nu există locuitori. Întîmplător, cîte o bandă de *Pawnees* sau de Picioare Negre cutreieră locurile în căutarea unor noi terenuri de vînătoare, dar pînă şi cei mai curajoşi dintre cutezători sînt bucuroşi să se îndepărteze cît mai degrabă de aceste cîmpii înspăimîntătoare şi să se reîntoarcă în preeriile lor. Coyotul se furişează prin mărăcini, uliul zboară bătînd încet din aripi, iar ursul se tîrîie greoi prin văgăunile întunecoase în căutarea hranei

neîndestulătoare pe care i-o oferă stîncile. Acestea sînt singurele viețuitoare ale deșertului sălbatic.

Nicăieri în lume nu există, probabil, o priveliște mai tristă ca aceea pe care ți-o oferă aceste locuri, de pe povîrnișul de la miazănoapte al Sierrei Blanco.

Cît vezi cu ochii, o cîmpie vastă, acoperită cu bolovani de sare și presărată cu desișuri de copaci pitici. În punctul cel mai îndepărtat al orizontului se zărește un lung lanț de piscuri de munte, cu crestele pudrate de zăpadă. În toată această imensitate, nu există nici un semn de viață, nimic viu. Nici o pasăre nu se zărește pe cerul albastru de culoarea oțelului, nici o mișcare pe pămîntul mohorît, pustiu — și, mai presus de orice, domnește o liniște absolută. Oricît ai ciuli urechile, nici o vibrație de sunet nu străbate prin această pustietate atotputernică ; liniște, nimic altceva decît liniște, o liniște copleșitoare.

S-a spus că în vasta cîmpie nu există nimic viu. Asta nu e tocmai adevărat. Privind de sus, din Sierra Blanco, se poate vedea o potecă ce șerpuiește prin deșert și se pierde în depărtare. Se zăresc urme de roți și de pași ; ele aparțin numeroșilor aventurieri care s-au abătut pe aici. Ici-colo, risipite, obiecte albe strălucesc în soare, pe fundalul sumbru al depozitului alcalin. Apropiați-vă și cercetați-le ! Sînt oase : unele mari și grosolane, altele mici și delicate. Cele dintîi au aparținut unor vite, ultimele unor oameni. Pe o întindere de două mii de kilometri, se poate reconstitui, după rămășițele celor ce-au căzut, itinerariul unei caravane macabre.

Acesta este spectacolul pe care l-a văzut, la 4 mai 1847, un călător singuratic. Înfățișarea lui spunea atît de puțin, încît putea fi luat și drept îngerul și drept demonul ținutului. Ar fi fost greu de stabilit dacă vîrsta lui se apropia mai mult de patruzeci decît de șaizeci de ani. Chipul lui era slab și uscat iar pielea

brună, ca de pergament, părea lipită de pomeții ieșiți în afară ; părul lung și barba neagră îi erau stropite cu fire albe ; avea ochii adînciți în orbite și o strălucire ciudată în privire ; iar mîna, care ținea strîns o carabină, nu era cu mult mai cărnoasă decît cea a unui schelet. Deși se sprijinea de armă, statura înaltă și oasele lui solide sugerau o constituție robustă și vînjoasă. Dar aerul său istovit și hainele care-i atîrnau jalnic pe membrele zbîrcite îl făceau să pară atît de slab. Omul murea — murea de foame și de sete.

Coborîse anevoie drumurile săpate în munți și ajunsese pe acest deal micuț, cu nădejdea zadarnică de a găsi puțină apă. Acum, în fața ochilor săi se desfășura imensa cîmpie salină și lanțul îndepărtat al munților sălbatici, fără a se zări pe undeva vreun arbore sau vreo plantă care să arate că locul ar putea fi cît de cît umed. În toată această imensitate nesfîrșită nu află nici o rază de speranță. Aruncă priviri scrutătoare, sălbatice, spre nord, spre est, spre vest și, în cele din urmă, își dădu seama că ajunsese la capătul drumului : avea să moară aici, pe această stîncă stearpă.

— În fond, murmură el, așezîndu-se pe un bolovan, ce importanță are dacă mor aici, acum, și nu într-un pat de puf, peste douăzeci de ani.

Înainte de a se așeza, își puse alături arma inutilă și un pachet mare, învelit cu un șal cenușiu pe care-l purtase pe umărul drept. Se pare că această povară era prea grea pentru forțele sale căci, atunci cînd o lăsă jos, atinse pămîntul cu oarecare violență. În aceeași clipă, din desaga cenușie, răsună un țipăt și se ivi un chip micuț, înfricoșat, cu ochi negri foarte vii și două mînuțe grăsuțe și pistruiate.

— M-ai lovit ! spuse, pe un ton de reproș, o voce de copil.

— Adevărat ? răspunse omul căindu-se, n-am vrut.

Spunînd acestea, desfăcu șalul cenușiu și scoase din el o fetiță drăgălașă, de vreo cinci ani, încălțată cu pantofiori eleganți și îmbrăcată cu o rochiță frumoasă, cu un șorțuleț de pînză în față, ce dovedeau o grijă maternă. Copila era palidă și obosită, dar brațele și picioarele sănătoase arătau că suferise mai puțin decît tovarășul ei de drum.

— Te mai doare ? întrebă el neliniștit, văzînd-o că-și mai freacă buclele aurii care-i acopereau ceafa.

— Sărută-mă aici ca să-mi treacă, spuse ea cu un aer foarte serios, arătîndu-i locul unde o durea. Așa făcea mama întotdeauna. Unde e mama ?

— Mama a plecat. Cred că ai s-o revezi foarte curînd.

— A plecat ? întrebă fetița. Cum se poate, nu mi-a spus la revedere ; întotdeauna îmi spunea, cînd se ducea la mătușa la ceai ; și acum e plecată de trei zile... Spune-mi, nu-i așa că-i foarte cald ? Pe aici nu-i nimic de băut și de mîncat, nimic ?

— Nu, draga mea, nimic. Trebuie să ai puțină răbdare, totul are să fie bine. Pune capul aici, pe umărul meu, și ai să te simți mai bine. Nu-i ușor să vorbești cînd ai buzele tari ca pielea, dar cred că e mai bine să știi despre ce e vorba. Ce aduni acolo ?

— Ceva frumos ! Ceva minunat ! strigă fetița bucuroasă, ținînd în mînă două fragmente strălucitoare de mica. Cînd ne întoarcem acasă, am să i le dau frățiorului meu Bob.

— Ai să vezi în curînd lucruri și mai frumoase ca astea, spuse omul cu convingere. Ai numai puțină răbdare. Dar începusem să-ți spun... Îți aduci aminte cînd am părăsit fluviul ?

— O, da !

— Ei bine, ne așteptam să întîlnim curînd altul, pricepi ? Dar ne-am înșelat ; busola, sau harta, sau altceva, n-a fost în regulă. N-am mai avut apă. Doar cîteva picături pentru tine și... și...

— Și n-ai putut să te speli, îl întrerupse fetița cu un aer grav, privindu-i chipul murdar.

— Nu, nici să beau. Primul care s-a dus a fost domnul Bender, apoi indianul Pete, apoi doamna McGregor, apoi Johnny Hinnes, apoi scumpa mea, mămica ta.

— Atunci și mămica a murit, strigă fetița ascunzîndu-și fața în șorț și începînd să plîngă în hohote.

— Da, toți s-au dus, afară de tine și de mine. M-am gîndit că poate avem norocul să găsim puțină apă în direcția asta și de aceea te-am urcat pe umărul meu și ne-am cățărat împreună. Dar se pare că situația noastră nu s-a schimbat deloc. Acum nu ne-au mai rămas prea multe șanse.

— Adică o să murim și noi ? întrebă copilul, oprindu-se din plîns și ridicîndu-și fața pătată de lacrimi.

— Cred că asta ne așteaptă.

— De ce nu mi-ai spus pînă acum ? rîse ea fericită. Doamne, ce spaimă am tras. Așadar, dacă o să murim, înseamnă că o să fim din nou împreună cu mămica.

— Da, drăguța mea, ai să fii.

— Și tu. Am să-i spun ce bun ai fost cu mine. Aș pune rămășag că mama are să ne aștepte la poarta cerului, cu un urcior mare cu apă și cu o mulțime de plăcinte de hrișcă, calde și prăjite pe amîndouă părțile, cum ne plac nouă, mie și lui Bob. Cît mai trebuie să așteptăm ?

— Nu știu, cred că foarte puțin.

Privirea omului era ațintită înspre partea de nord a orizontului. Pe bolta albastră a cerului apăruseră trei pete al căror volum creștea din clipă în clipă. Curînd ele se descompuseră în trei păsări mari, cafenii, care zburară în cercuri peste capetele celor doi drumeți și

apoi se aşezară pe nişte stînci din preajma lor. Erau ulii, vulturii vestului, a căror apariţie prevesteşte moartea.

— Cocoşi şi găini, strigă fetiţa bucuroasă, arătînd cu degetul formele prevestitoare de rele şi bătînd din palme pentru a le sili să zboare. Spune-mi, Dumnezeu a făcut ţara asta ?

— Fireşte, spuse tovarăşul ei, uimit de această întrebare neaşteptată.

— El a făcut Illinoisul, tot el a făcut Missouri, continuă fetiţa. Dar ţinutul ăsta cred că l-a făcut altcineva. Nu e prea bine făcut. A uitat apa şi copacii.

— Ce-ar fi să-ţi faci rugăciunea ? propuse omul sfios.

— Dar încă nu e noapte, răspunse ea.

— N-are a face. E adevărat că nu se obişnuieşte, dar El nu se va supăra din cauza asta, poţi să fii sigură. Spune iar rugăciunile pe care le spuneai de obicei în căruţă, în fiecare noapte, cînd ne aflam pe cîmpie.

— Dar tu de ce nu te rogi ? întrebă copila cu ochi miraţi.

— Am uitat toate rugăciunile, răspunse el. N-am mai spus vreuna de cînd eram pe jumătate cît puşca asta. Cred că niciodată nu e prea tîrziu. Tu rosteşte-le cu voce tare, iar eu am să le repet după tine.

— Atunci, va trebui să te aşezi în genunchi, ca şi mine, spuse ea aşternînd şalul pe jos în acest scop. Trebuie să-ţi împreunezi mîinile, uite-aşa. Asta te face să te simţi mai bun.

De-ar fi fost s-o vadă numai vulturii, priveliştea era extraordinară. Cei doi călători stăteau îngenunchiaţi unul lîngă altul, de-o parte copilul flecar, de cealaltă parte aventurierul aspru şi nepăsător. Obrăjorii ei bucălaţi şi chipul lui uscăţiv, colţuros, erau îndreptaţi laolaltă spre cerul fără nori, şi implorau soarta nemiloasă cu care se aflau faţă-n faţă, pe cînd cele două

voci — una subţire şi limpede, cealaltă groasă şi aspră — se uneau cerînd îndurare şi iertare. După ce terminară rugăciunea, se aşezară din nou la umbra stîncii, pînă ce copila adormi la pieptul larg al protectorului ei. Îi veghie somnul o vreme, dar Natura îi dovedi că era un efort prea mare pentru el. Timp de trei zile şi trei nopţi nu-şi îngăduise nici odihnă, nici somn. Încetul cu încetul pleoapele coborîră peste ochii obosiţi şi capul se lăsă din ce în ce mai jos pe piept, pînă ce barba încărunţită se contopi cu şuviţele aurii ale fetiţei şi amîndoi se cufundară în acelaşi somn adînc şi fără vise.

Dacă drumeţul ar mai fi rămas treaz o jumătate de ceas, ochii săi ar fi întîlnit o privelişte bizară. În depărtare, la marginea cealaltă a cîmpiei saline, se stîrnise un vîrtej de praf, la început foarte slab şi greu de desluşit din cauza ceţii, dar care treptat crescu în lăţime şi în înălţime pînă ce se transformă într-un nor solid, bine conturat. Acest nor continuă să se mărească, pînă ce deveni clar că nu putea fi iscat decît de o mare mulţime de fiinţe în mişcare. Într-un loc mai fertil, ai fi putut bănui că una din acele uriaşe turme de bizoni care pasc în preerii se afla prin apropiere. Dar un asemenea lucru era imposibil de presupus în aceste locuri aride. Pe măsură ce vîrtejul de nisip se apropia de stînca solitară, la umbra căreia se odihneau cei doi nefericiţi, se puteau distinge prin ceaţă căruţe cu coviltire acoperite cu pînză şi călăreţi înarmaţi. Părea o caravană care se îndrepta spre vest. Dar ce caravană ! Cînd căruţele din faţă ajunseseră la poalele munţilor, capătul celălalt al caravanei încă nu putea fi desluşit la orizont. De-a lungul imensei cîmpii înaintau în neorînduială căruţe şi şarete, oameni călare şi numeroşi alţii care mergeau pe jos. Nenumărate femei se clătinau sub apăsarea poverilor, în timp ce copiii mergeau printre căruţe sau priveau pe furiş de sub coviltirele

albe. Fără îndoială că nu era vorba de nişte emigranţi obişnuiţi, ci mai degrabă de un popor nomad care fusese silit de împrejurări să-şi caute o nouă patrie. Această masă de oameni, roţile care scîrţîiau şi caii care nechezau stîrneau, în atmosfera liniştită a locurilor, o larmă neobişnuită. Deşi stridente, zgomotele nu erau îndeajuns de puternice pentru a trezi pe cei doi drumeţi zdrobiţi de oboseală care se odihneau sus, pe stîncă.

În fruntea coloanei se aflau peste douăzeci de călăreţi cu chipuri aspre, ca săpate în piatră, înveşmîntaţi în straie simple lucrate de mînă şi înarmaţi cu carabine. Ajunşi în dreptul dealului, ei se opriră şi ţinură o scurtă consfătuire.

— Izvoarele sînt la dreapta, fraţilor, spuse unul dintre ei, un bărbat cu aer hotărît, fără barbă şi cu părul cărunt.

— De la Sierra Blanco o luăm la dreapta şi ajungem la Rio Grande, spuse un altul.

— Nu vă temeţi de lipsa de apă, strigă un al treilea. El, care a fost în stare s-o scoată din stîncă, nu-şi va părăsi nici acum poporul ales.

— Amin ! Amin ! răspunseră cu toţii.

Erau pe punctul de a porni din nou la drum, cînd unul dintre cei tineri, un om cu privirea pătrunzătoare, scoase o exclamaţie şi arătă cu degetul spre stînca de deasupra lor.

Pe creastă se zărea fluturînd ceva roz care contrasta puternic cu fundalul cenuşiu al stîncii. Mulţimea fremătă. Călăreţii îşi stăpîneau cu greu caii, armele fură luate de pe umăr, în timp ce alţi călăreţi sosiră în galop, pentru a întări eşalonul de avangardă. Cuvintele „pieile roşii" fluturau pe buzele tuturor.

— Nu se poate să fie indieni pe aici, spuse omul cel mai în vîrstă din grup, care părea şeful lor. Am trecut de *Pawnees* şi nu vom mai întîlni nici un alt trib înainte de a lăsa în urmă munţii.

— Să mă duc să văd despre ce e vorba, frate Stangerson ? întrebă cineva din grup.

— Merg şi eu ! Şi eu ! Şi eu ! strigară numeroase voci.

— Lăsaţi-vă caii la poalele dealului şi noi vă aşteptăm aici, răspunse omul cel vîrstnic.

Într-o clipă, tinerii descălecară, îşi priponiră caii şi începură să urce povîrnişul rîpos ce ducea spre obiectul care le stîrnise curiozitatea. Se căţărau cu repeziciune şi fără zgomot, cu siguranţa şi iscusinţa unor cercetaşi experimentaţi. Cei de jos, care-i urmăreau cu privirile, puteau să-i vadă sărind de pe o stîncă pe alta, pînă ce siluetele lor se profilară pe fundalul cerului. Tînărul care dăduse cel dintîi semnalul de alarmă se afla în frunte. Deodată, cei ce veneau după el îl văzură ridicînd braţele în semn de uimire şi, cînd se apropiară de el, încercară şi ei acelaşi simţămînt în faţa imaginii ce li se oferea.

Pe micul platou care înconjura povîrnişul sterp, se afla o singură piatră uriaşă şi, lîngă această piatră, se găsea un om înalt, cu barbă mare şi trăsături dure, dar extrem de slab. Chipul său calm şi respiraţia regulată spuneau că doarme adînc. Lîngă el, un copilaş ale cărui braţe albe şi rotunde erau încolăcite în jurul gîtului bronzat şi viguros, în vreme ce căpşorul cu păr auriu se sprijinea, în dreptul pieptului, de haina lui de catifea. Buzele trandafirii erau întredeschise, lăsînd să se vadă un şirag de dinţi albi ca zăpada, iar un zîmbet jucăuş flutura pe chipul copilăros. Picioruşele grăsuţe şi albe, îmbrăcate cu ciorăpei albi, şi pantofiorii curaţi, cu catarame strălucitoare, alcătuiau un ciudat contrast cu picioarele lungi, zbîrcite, ale însoţitorului ei. Pe marginea stîncii ce străjuia această pereche bizară, vegheau trei ulii solemni care, la

apariția noilor veniți, scoaseră țipete răgușite de dezamăgire și-și luară zborul îmbufnați.

Strigătele păsărilor îi treziră din somn pe cei doi care se holbară zăpăciți în jurul lor. Omul încremenise în picioare și privea în jos spre cîmpia atît de pustie cînd îl furase somnul și care acum mișuna de un furnicar imens de oameni și animale. Nu-i venea să creadă ce vedea și, cu mîna lui osoasă, se frecă la ochi.

— Cred că asta este ceea ce se numește delirul, mormăi el.

Copila ședea alături, agățată de pulpana hainei și nu scotea o vorbă ; dar cerceta totul în jurul ei, cu căutătura aceea mirată și întrebătoare a copiilor.

Echipa de salvare izbuti repede să-i convingă pe cei doi nefericiți că apariția lor nu era un miraj. Unul dintre ei o luă pe fetiță și o ridică pe umăr, în timp ce alți doi îl ajutară pe însoțitorul ei sleit de puteri să parcurgă drumul pînă la căruțe.

— Numele meu este John Ferrier, explică drumețul ; eu și micuța aceasta sîntem singurii supraviețuitori ai unui grup de douăzeci. Toți ceilalți au murit de sete și de foame, colo, în Sud.

— E copilul dumitale ? întrebă cineva.

— Cred că acum este, strigă el, hotărît ; e a mea, căci eu am salvat-o. Nimeni nu poate să mi-o ia. Începînd de astăzi, se numește Lucy Ferrier. Dar voi, cine sînteți ? continuă el, privindu-și cu vădită curiozitate salvatorii voinici și arși de soare. Se pare că sînteți mulți.

— Da, vreo zece mii, spuse unul dintre tineri ; noi sîntem copiii obidiți ai lui Dumnezeu — aleșii îngerului Merona.

— N-am auzit niciodată de el, spuse drumețul. Pare-se că are cam mulți aleși.

— Nu glumi cu lucrurile sfinte ! răspunse celălalt, aspru. Noi credem în scrierile sfinte, săpate în plăci de aur cu litere egiptene care au fost predate prea sfîntului Joseph Smith la Palmira. Venim de la Nauvoo, statul Illinois, unde ne-am înălțat templul. Acum, ne căutăm un refugiu, departe de oamenii sălbatici și nelegiuiți, fie și în inima deșertului.

Vădit lucru, numele Nauvoo îi trezi lui John Ferrier amintiri.

— Înțeleg, spuse el, sînteți mormoni.

— Sîntem mormoni, răspunseră toți într-un singur glas.

— Și încotro mergeți ?

— Nu știm. Mîna lui Dumnezeu ne călăuzește prin persoana profetului nostru. Trebuie să te înfățișezi înaintea lui. El îți va hotărî soarta.

Ajunseseră la poalele colinei și în jurul lor se formaseră grupuri de pelerini — femei blajine, cu chipul palid, copii voinici, zîmbitori și bărbați serioși cu un aer preocupat. Tinerețea unuia și înfățișarea jalnică a celuilalt dintre drumeți, smulseră numeroase exclamații de uimire și milă. Escorta lor nu se opri, ci o porni înainte, urmată de o mare mulțime de mormoni, pînă ce ajunse la o căruță ce se deosebea de celelalte prin mărime și prin aspectul ei fastuos, strălucitor. Avea șase cai înhămați, în timp ce celelalte nu dispuneau decît de doi, cel mult patru. Lîngă căruțaș, se afla un bărbat care părea să nu fi trecut de treizeci de ani, dar chipul impunător și atitudinea hotărîtă îl indicau drept conducător. Citea o carte cu scoarțe cafenii, dar cînd mulțimea se apropie, o puse la o parte și ascultă cu atenție cele întîmplate. Apoi se întoarse spre cei doi nefericiți.

— Nu putem să vă luăm cu noi, spuse el pe un ton solemn, decît ca adepți ai credinței noastre. Nu vrem lupi în stîna noastră. Decît să deveniți viermele care,

cu timpul, distruge tot fructul, mai bine să vă putrezească oasele în această pustietate. Vreţi să veniţi cu noi, în aceste condiţii ?

— Cred că aş veni cu dumneavoastră în orice condiţii ! spuse Ferrier cu atîta tărie încît pe chipul grav al bătrînilor apăru un zîmbet. Doar conducătorul rămase la fel de serios şi netulburat.

— Ia-l în primire, frate Stangerson, spuse el, dă-i să mănînce şi să bea şi ai grijă de copil. De asemenea, îţi revine misiunea să-i iniţiezi în sfîntul nostru crez. Am întîrziat destul ! Să mergem ! Spre Sion ! Spre Sion !

— Spre Sion ! Spre Sion ! strigă mulţimea mormonilor, şi aceste cuvinte se transmiseră întregii caravane, trecînd din gură în gură, pînă ce se pierdură în depărtare, într-un murmur ce-abia putea fi auzit. Scîrţîind din roţi, în pocnete de bici, carele cele mari se puseră în mişcare şi curînd întreaga caravană începu să şerpuiască din nou prin deşert. Bătrînul, în grija căruia fuseseră lăsaţi cei doi oameni fără adăpost, îi conduse la căruţa lui, unde îi aştepta masa.

— Vei rămîne aici, spuse el. În cîteva zile îţi vei reveni din oboseală. Între timp, aminteşte-ţi că de azi înainte aparţii pentru totdeauna religiei noastre. A spus-o Brigham Young, şi el a vorbit cu vocea lui Joseph Smith, care este glasul lui Dumnezeu.

2

FLOAREA DIN UTAH

Nu e locul aici să amintim încercările şi privaţiunile îndurate de mormonii emigranţi, înainte de a-şi atinge ţelul. De la ţărmurile fluviului Mississippi pînă la povîrnişurile vestice ale Munţilor Stîncoşi au trebuit să trudească mereu, cu o hotărîre aproape fără pereche în istoria acestei secte. Omul sălbatic, animalul feroce, foamea, setea, oboseala şi boala — toate obstacolele pe care Natura le putea ridica în drumul lor — au fost biruite de tenacitatea lor anglo-saxonă. Totuşi, chiar cei mai curajoşi dintre ei au fost zdruncinaţi de lunga călătorie şi de clipele de spaimă prin care au trebuit să treacă.

De aceea, cînd în sfîrşit au văzut la picioarele lor imensa vale a Utahului, scăldată în soare, şi au aflat din gura conducătorului că se găseau în ţara făgăduinţei şi că aceste locuri virgine vor fi ale lor pentru totdeauna, n-a mai rămas nici unul care să nu cadă în genunchi şi să nu rostească din adîncul sufletului rugăciuni de mulţumire.

Young se dovedi curînd nu numai o căpetenie hotărîtă, ci şi un iscusit organizator. Se întocmiră planuri şi hărţi, în care era schiţat viitorul oraş. Toate fermele din jur au fost împărţite ţinîndu-se seama de situaţia fiecărui individ. Negustorului i s-a încredinţat

comerţul ; meşteşugarului, meseria. Străzi şi pieţe au început să răsară ca prin minune în oraş. La ţară, s-au ridicat garduri de împrejmuire, s-au executat lucrări de canalizare, însămînţare şi despădurire, astfel încît în vara următoare cîmpurile erau pline de lanuri de grîu auriu. Totul înflorea în ciudata aşezare. Dar, mai presus de orice, marele templu înălţat în centrul oraşului creştea văzînd cu ochii. De la ivirea zorilor şi pînă la apusul soarelui zgomotul ciocanului şi al fierăstrăului nu contenea pe şantierul unde se ridica monumentul închinat de emigranţi Celui ce-i călăuzise, ferindu-i de numeroase primejdii.

Cei doi oropsiţi, John Ferrier şi fetiţa care-i împărtăşise soarta şi devenise fiica lui prin adopţiune, însoţiră pe mormoni pînă la capătul peregrinărilor lor. Micuţa Lucy Ferrier se simţise destul de bine în căruţa epitropului Stangerson, refugiu pe care-l împărţise cu cele trei soţii ale mormonului şi cu fiul acestuia, un băiat încăpăţînat şi îngîmfat, în vîrstă de doisprezece ani. Biruise, cu puterea copilăriei, nefericirea care o zdruncinase la moartea mamei ei ; deveni curînd răsfăţata femeilor şi începu să se împace cu această nouă viaţă pe care o ducea în casa cu coviltir, pe roţi. În timpul acesta, Ferrier, care se înzdrăvenise, se dovedise o călăuză folositoare şi un vînător neobosit. El izbuti să cîştige atît de repede stima celor din jur, încît atunci cînd ajunseră la capătul pribegiei, toţi au fost de acord să i se dea şi lui un pămînt la fel de mare şi de roditor ca al celorlalţi colonişti, excepţie făcînd doar conducătorul Young şi Stangerson, Kemball, Johnston şi Drebber, care erau principalii patru epitropi.

Pe terenul astfel dobîndit, John Ferrier îşi construi o casă solidă din bîrne, căreia în anii următori îi adăugă atîtea anexe, încît se transformă într-o vilă spaţioasă. Era un om practic care ştia să-şi apere interesele şi să muncească cu spor. Firea lui robustă îi permitea să trudească din zori şi pînă-n noapte la ameliorarea şi cultivarea ogorului său. Datorită acestor însuşiri, ferma şi avutul său prosperau văzînd cu ochii. În trei ani, dobîndi o situaţie mai bună decît toţi vecinii săi, în şase era înstărit, în nouă era bogat, iar în doisprezece nu existau în tot Salt Lake City şase oameni care să se poată măsura cu el. De la marea interioară pînă la îndepărtatul defileu al munţilor Wahsatch, nu se afla nume mai cunoscut ca cel al lui John Ferrier.

Doar un lucru, unul singur, jignea simţămintele coreligionarilor săi. Nici un argument, nici o putere de convingere nu erau în stare să-l facă să urmeze pilda tovarăşilor săi şi să-şi ia mai multe neveste. Nu discuta în nici un fel refuzul său încăpăţînat şi se arăta mai departe hotărît şi de neînduplecat. Unii îl acuzau de lipsă de ataşament faţă de religia adoptată, alţii puneau totul pe seama avariţiei sale. În sfîrşit, alţii vorbeau despre o dragoste veche şi despre o fată blondă care tînjea de dorul lui şi se ofilise departe de el, pe ţărmurile Atlanticului. Oricare ar fi fost motivul, Ferrier rămînea un celibatar convins. În toate celelalte privinţe, se supunea religiei tinerei colonii şi avea renumele de cetăţean drept şi ortodox.

Lucy Ferrier crescu în bătătura casei şi-l ajută pe tatăl ei adoptiv în toate treburile. Aerul ozonat al munţilor şi mireasma de balsam a pinilor îi ţinuseră fetiţei loc de dădacă şi de mamă. Pe măsură ce anii treceau, creştea tot mai înaltă şi mai voinică, obrajii ei erau din ce în ce mai trandafirii iar mersul i se mlădia. Mulţi călători care treceau pe drumul ce ducea pe la ferma lui Ferrier retrăiau în mintea lor gînduri de mult uitate cînd îi zăreau silueta tînără şi graţioasă cutreierînd cu pas sprinten lanurile de grîu, sau cînd o întîlneau călare pe calul de rasă al tatălui ei, iscu-

sită şi zveltă ca un adevărat copil al Vestului. Mugurul se transforma în floare şi, în anul în care tatăl ei se număra printre cei mai bogaţi fermieri, ea era socotită una din cele mai frumoase fete americane care puteau fi întîlnite pe coasta Pacificului.

Cu toate acestea, nu tatăl ei fu acela care descoperi primul că fetiţa devenise femeie. Rareori se întîmplă altfel, în asemenea cazuri. Această metamorfoză misterioasă se produce pe nesimţite, astfel încît nu poate fi cuprinsă între date calendaristice. Însăşi fata află ultima, căci nu-şi dădu seama pînă ce inima începu să-i tresară la auzul unei voci sau la atingerea unei mîini ; atunci descoperi, cu un amestec de mîndrie şi teamă, că o fire nouă, mai complexă decît cea veche, s-a trezit în fiinţa ei. Puţini sînt cei care nu-şi pot aminti ziua şi întîmplarea care le-au vestit zorii unei vieţi noi. În cazul de faţă, prilejul era destul de serios în sine, chiar dacă lăsăm deoparte influenţa lui viitoare asupra destinului ei şi al multor altora.

Era într-o dimineaţă caldă de iunie, cînd *Sfinţii Ultimei Zile* se agitau ca nişte albine, al căror stup îl luaseră drept semn distinctiv. Pe cîmpii şi pe străzi fremăta acelaşi furnicar uman. Pe cărările prăfuite înaintau lungi şiruri de catîri cu poveri în spinare, îndreptîndu-se spre Vest, căci febra aurului izbucnise în California şi drumul pe uscat trecea prin oraşul aleşilor. Erau, de asemenea, turme de oi şi de boi care veneau de pe păşuni îndepărtate şi convoaie de emigranţi osteniţi — oameni şi cai deopotrivă de sleiţi de călătoria lor nesfîrşită. Croindu-şi drum cu iscusinţa unui călăreţ desăvîrşit prin toată această adunătură pestriţă, Lucy Ferrier, cu obrajii îmbujoraţi de efort şi cu părul fluturînd în bătaia vîntului, galopa ca o adevărată amazoană. Avea de făcut un comision în oraş pentru tatăl ei şi nu şovăia să se aventureze, aşa cum procedase de atîtea ori pînă atunci, cu îndrăzneala tinereţii, gîndindu-se doar la misiunea ei şi la felul cum avea s-o ducă la bun sfîrşit. Aventurierii zdrobiţi de oboseală se uitau după ea cu uimire şi chiar nepăsătorii indieni care călătoreau înveşmîntaţi în blănuri îşi îngăduiau să se destindă o clipă, minunîndu-se de frumuseţea fetei.

Ajunsese la marginea oraşului, cînd văzu că drumul era blocat de o mare turmă de vite mînate de şase ciobani cu privirea fioroasă. Nerăbdătoare să treacă, încercă să depăşească acest obstacol, îmboldindu-şi calul printr-o porţiune de drum ce părea liberă. Dar nu apucă bine să intre în acest loc gol şi animalele îl şi închiseră în urma ei. Astfel, se trezi prinsă în masa mişcătoare a taurilor cu ochi înfricoşători şi coarne uriaşe. Obişnuită cu vitele, fata nu se arătă îngrijorată de situaţia ei şi încercă să profite de fiecare prilej spre a-şi mîna calul mai departe, cu speranţa de a se strecura prin turmă. Din nefericire, fie întîmplător, fie voit, coarnele uneia dintre vite împunseră violent calul între coaste, şi-l scoaseră din sărite. Într-o clipă, se ridică pe picioarele dinapoi, necheză furios, sări şi se zmuci atît de puternic încît un călăreţ mai puţin priceput n-ar fi rămas în şa. Situaţia era primejdioasă. Fiecare mişcare a calului înfierbîntat îl apropia iarăşi de taurii gata să-l împungă cu coarnele şi-l stîrnea din nou. Tot ce putea face fata era să se ţină bine în şa ; dar orice greşeală ar fi însemnat o moarte îngrozitoare, sub copitele animalelor greoaie şi înspăimîntate. Neobişnuită cu întîmplări neprevăzute, Lucy simţi o ameţeală puternică şi aproape că scăpă hăţurile din mîini. Norul de praf o înăbuşea, iar mirosul acru al animalelor năduşite ce se încăierau o făcea să se clatine ; s-ar fi dat bătută, în deznădejdea ei, dacă n-ar fi auzit de jos o voce caldă care-i oferea sprijinul. În aceeaşi clipă, o mînă bronzată, viguroasă, prinse

de căpăstru calul ațîțat și, forțînd drumul, o scoase curînd din mijlocul turmei.

— Sper că nu sînteți rănită, domnișoară, îi spuse salvatorul ei, respectuos.

Îi privi chipul măsliniu, cu trăsături aspre, și izbucni într-un rîs îndrăzneț.

— Am tras o spaimă, spuse ea cu naivitate ; cine și-ar fi închipuit că Pincho s-ar putea speria de niște vaci ?

— Slavă Domnului că ați rămas în șa, spuse celălalt pe un ton serios.

Era un tînăr înalt, cu privirea sălbatică ; călărea un cal dereș voinic și era înveșmîntat ca un vînător, cu o carabină lungă agățată de umăr.

— Mi se pare că sînteți fiica lui John Ferrier, observă el ; v-am văzut ieșind călare de la ferma lui. Cînd îl vedeți, întrebați-l dacă-și mai aduce aminte de familia Jefferson Hope din St. Louis. Dacă este vorba de același Ferrier, el și tatăl meu erau foarte legați unul de altul.

— N-ar fi mai bine să-l întrebați personal ?

Tînărul păru încîntat de această sugestie, căci ochii săi negri scînteiau de plăcere.

— Așa voi face, spuse el. Dar am fost în munți timp de două luni și nu prea stau bine cu ținuta necesară pentru vizite. Va trebui să mă accepte așa cum sînt.

— Tata trebuie să vă mulțumească, ca și eu de altfel, răspunse fata. Mă iubește foarte mult. Dacă vacile acelea m-ar fi călcat în picioare, nu s-ar fi consolat niciodată.

— Nici eu, spuse tînărul.

— Dumneavoastră ! Nu văd de ce v-ar fi îndurerat pe dumneavoastră. Nu sînteți nici măcar prieten cu noi.

La aceste vorbe, pe fața arsă de soare a tînărului vînător se citi atîta tristețe încît Lucy Ferrier izbucni într-un hohot de rîs zgomotos.

— De fapt, n-am vrut să spun asta ; firește, acum ne sînteți prieten. Trebuie să ne vizitați negreșit. De astă dată sînt nevoită să plec, altminteri tata n-o să-mi mai încredințeze niciodată vreun comision. La revedere !

— La revedere, răspunse el scoțîndu-și imensul *sombrero* și înclinîndu-se deasupra mîinii micuțe a fetei.

Ea întoarse calul, îl lovi cu cravașa și se pierdu în depărtare, pe șoseaua largă, învăluită într-un nor de praf.

Tăcut și trist, tînărul Jefferson Hope o porni din nou la drum cu tovarășii săi. Fuseseră împreună în munții Nevada să prospecteze argint și se întorceau la Salt Lake City cu speranța de a aduna capitalul necesar pentru prelucrarea unor filoane pe care le descoperiseră. Pînă la acest incident neașteptat, care-i îndreptă gîndurile pe alte tărîmuri, fusese la fel de pasionat ca și ceilalți de afacerea cu argintul. Apariția acestei frumoase fete, strălucitoare de sănătate și prospețime ca briza din Sierra, îi turburase adînc inima clocotitoare, neîmblînzită. Cînd ochii săi nu mai putură să o vadă, își dădu seama că în viața lui s-a ivit un moment de cumpănă și că nici speculațiile cu argintul, nici alte treburi nu vor mai fi vreodată atît de însemnate pentru el ca această apariție fugară care-l absorbise cu totul. Iubirea care năvălise în inima lui nu era un simplu capriciu de tînăr, ci mai degrabă pasiunea aceea sălbatică, violentă a omului cu voință puternică și caracter dominant. Fusese obișnuit să izbîndească în tot ce-și propunea. Se jură că nu va da greș nici de astă dată, dacă efortul și perseverența umană erau în stare să-i asigure succesul.

În aceeaşi seară, se duse la John Ferrier şi repetă vizita de mai multe ori, pînă ce deveni o figură familiară la fermă.

În decursul ultimilor doisprezece ani, John, izolat la fermă şi cufundat în munca sa, nu prea avusese prilejul să afle ce se întîmplă în lumea dinafară. Acum, era informat de Jefferson Hope, care ştia să povestească cu atîta iscusinţă încît atît Lucy cît şi tatăl ei îl urmăreau plini de interes. Fusese pionier în California şi cunoştea o mulţime de poveşti ciudate despre averi adunate şi bogăţii pierdute în acele zile zbuciumate. De asemenea, fusese ghid, explorator şi fermier. Oriunde se întîmpla ceva extraordinar, Jefferson Hope era nelipsit. În scurt timp, deveni favoritul bătrînului fermier care-i lăuda cu convingere virtuţile. Lucy tăcea dar obrajii i se înroşeau şi ochii ei strălucitori, fericiţi, arătau limpede că inima nu-i mai aparţinea. S-ar putea ca bunul ei părinte să nu fi observat ce se petrecea cu ea, dar cu siguranţă că faptul nu scăpase bărbatului care-i cucerise dragostea.

Într-o seară de vară, veni în goana calului şi se opri în faţa porţii. Lucy, care se afla în pragul uşii, îi ieşi în întîmpinare. El aruncă hăţurile peste gard şi începu să străbată poteca.

— Plec, Lucy, spuse el luîndu-i amîndouă mîinile într-ale sale şi privind-o cu duioşie. Nu-ţi cer să vii cu mine acum, dar vei accepta să plecăm împreună cînd mă întorc ?

— Şi cînd se va întîmpla asta ? întrebă ea, roşind şi surîzînd.

— Peste cel mult cîteva luni. Voi veni şi-ţi voi cere mîna, draga mea. Nimeni nu ni se poate împotrivi.

— Dar tata ? întrebă ea.

— Şi-a dat consimţămîntul, cu condiţia să punem minele în funcţiune. În privinţa asta, n-am nici o grijă.

— A, foarte bine ; fireşte că dacă tu şi tata aţi orînduit totul, nu mai e nimic de spus, murmură ea cu obrazul lipit de pieptul său.

— Slavă Domnului ! spuse el, cu o voce răguşită şi, aplecîndu-se, o sărută. Atunci, ne-am înţeles. Cu cît stau acum mai mult, cu atît mai grea îmi va fi despărţirea. Prietenii mă aşteaptă la trecătoare. La revedere, iubito, la revedere. Peste două luni.

Cu acestea, se smulse din braţele ei şi, aruncîndu-se pe cal, se îndepărtă în grabă, fără să mai privească înapoi, de parcă i-ar fi fost teamă că hotărîrea sa putea fi clintită dacă arunca o privire spre fata pe care o părăsea.

Lucy rămase la poartă şi-l urmări din ochi pînă se topi în depărtare. Apoi se întoarse în casă, socotindu-se cea mai fericită fată din Utah !

3

JOHN FERRIER STĂ DE VORBĂ CU PROFETUL

Trecuseră trei săptămîni de la plecarea lui Jefferson Hope și a tovarășilor săi din Salt Lake City.

Inima lui John Ferrier se întrista la gîndul că tînărul avea să se întoarcă, căci aceasta însemna pierderea fiicei sale adoptive. Totuși, fața ei strălucitoare și fericită îl făcea să se împace cu acest gînd, mai mult decît ar fi izbutit orice argument. În adîncul sufletului său, hotărîse de mult să nu se lase niciodată influențat și să nu îngăduie fiicei sale să se mărite cu un mormon. O asemenea căsătorie era, în ochii săi, nu un măritiș, ci o rușine și o dezonoare. Oricare ar fi fost părerea lui despre doctrinele mormone, în această privință era de neînduplecat. Totuși, trebuia să-și țină gura deoarece a exprima, în vremea aceea, în Țara Sfinților, o părere neortodoxă, constituia un delict primejdios.

Da, un delict primejdios — atît de primejdios încît pînă și cei mai sfinți abia dacă îndrăzneau să-și șoptească unul altuia opiniile religioase, temîndu-se ca nu cumva vreun cuvînt scăpat de pe buzele lor să fie răstălmăcit și să le atragă numaidecît pedeapsa. Victimele persecuțiilor deveniseră, la rîndul lor, tirani și încă de cea mai teribilă speță. Nici Inchiziția din Sevilla, nici *Vehmgericht*-ul german, nici organizațiile

secrete din Italia n-au fost vreodată în stare să pună în mișcare un mecanism atît de formidabil ca acela care umbrea cerul statului Utah.

Faptul că această organizație era invizibilă și înconjurată de mister, o făcea de două ori mai înfricoșătoare. Ea părea atotștiutoare și atotputernică și totuși nimeni nu putea nici s-o vadă, nici s-o audă. Omul care se pronunța împotriva Bisericii, dispărea și nimeni nu era în stare să spună încotro plecase sau ce se întîmplase cu el. Soția și copiii îl așteptau acasă, dar nici un tată nu s-a mai întors vreodată pentru a le spune cum a încăput pe mîinile misterioșilor săi judecători. O vorbă îndrăzneață, un act necugetat erau urmate de nimicire și, totuși, nimeni nu știa în ce consta această forță teribilă care plana deasupra lor. Nu e de mirare că oamenii erau înspăimîntați și tremurau și că nici în inima deșertului nu cutezau să-și mărturisească îndoielile care-i copleșeau.

La început, această forță vagă și îngrozitoare era pusă în mișcare numai împotriva nesupușilor care, adoptînd credința mormonilor, încercau după aceea fie s-o reformeze, fie s-o părăsească. Dar, curînd, ea își lărgi sfera de acțiune. Lipsa de femei adulte era acută, or poligamia fără o populație feminină din care să-și tragă existența devine o doctrină stearpă, fără sens. Zvonuri ciudate începură să se răspîndească ; zvonuri despre uciderea unor emigranți și despre jefuirea unor tabere în regiuni în care nu călcase niciodată picior de indian. În haremurile epitropilor apăreau femei noi care suspinau și plîngeau și care purtau pe chipurile lor urmele unor atrocități de neuitat. Drumeți, surprinși în timpul nopții pe cărările munților, vorbeau despre bande de oameni înarmați și mascați care se furișau tiptil prin întuneric. Aceste povești căpătau substanță și contur și erau adeverite și răsadeverite, pînă cînd, la un moment

dat, se precizară sub un nume exact. Numele Danite Band sau *Îngerii răzbunători* a rămas pînă astăzi, pentru fermele solitare din Vest, un nume sinistru și prevestitor de rele. Pe măsură ce se aflau mai multe amănunte despre această organizație și despre ororile pe care le săvîrșea, spaima creștea, în loc să scadă, în mințile oamenilor. Nimeni nu știa cine erau membrii acestei bande nemiloase. Numele celor care luau parte la acțiunile violente și sîngeroase, săvîrșite în numele religiei, erau ținute într-un secret absolut. Prietenul cel mai apropiat, căruia îi împărtășeai îndoielile tale despre Profet și misiunea sa, putea fi unul dintre aceia care aveau să vină la miezul nopții pentru a-ți aplica, prin foc și spadă, o pedeapsă cumplită. De aceea, fiecare se temea de vecinul lui și nimeni nu vorbea despre lucrurile care-i stăteau la inimă.

Într-o bună dimineață, John Ferrier se pregătea tocmai să plece la cîmp, cînd auzi zgomotul clanței de la poartă și, uitîndu-se pe fereastră, văzu venind pe alee un bărbat între două vîrste, solid, cu părul blond roșcat. Inima i se opri în loc, căci oaspetele nu era altul decît însuși marele Brigham Young. Stăpînit de emoție — deoarece își dădea seama că o asemenea vizită nu prevestea nimic bun — Ferrier alergă la ușă în întîmpinarea căpeteniei mormonilor. Acesta însă primi cu răceală salutul lui și-l urmă, cu un aer solemn, în sufragerie.

— Frate Ferrier, spuse el luîndu-și un scaun și privindu-l pătrunzător pe fermier, pe sub genele sale incolore, adevărații credincioși au manifestat întotdeauna față de dumneata sentimente de sinceră prietenie. Te-am cules de pe drumuri cînd erai cît pe-aci să mori de foame în deșert, am împărțit mîncarea noastră cu dumneata, te-am adus teafăr în această Vale aleasă, ți-am dat o bucată bună de pămînt și ți-am îngăduit să devii, sub protecția noastră, un om bogat. E adevărat ?

— E adevărat, răspunse John Ferrier.

— Pentru toate acestea ți-am cerut în schimb un singur lucru : să îmbrățișezi adevărata credință și să te supui în toate privințele preceptelor ei. Ne-ai făgăduit că așa vei face și, totuși, dacă cele ce mi s-au spus sînt adevărate, nu ți-ai respectat cuvîntul.

— În ce fel anume nu mi l-am respectat ? întrebă Ferrier, ridicînd mîinile în semn de protest. Nu mi-am adus contribuția la fondul comun ? N-am luat parte la slujbele religioase ? N-am...

— Unde-ți sînt soțiile ? întrebă Young, privind în jurul său. Cheamă-le, aș vrea să le salut.

— Este adevărat că nu m-am însurat, răspunse Ferrier. Dar erau femei puține și acelora li s-au făcut propuneri mai avantajoase decît aș fi putut să le fac eu. Și apoi, n-am fost singur : am avut-o pe fiica mea care m-a îngrijit.

— Tocmai despre fiica dumitale aș vrea să-ți vorbesc, spuse căpetenia mormonilor. A crescut mîndră și frumoasă, a devenit floarea Utahului și mulți dintre frații noștri de vază o privesc cu ochi binevoitori.

John Ferrier oftă în sinea sa.

— Pe seama ei s-a răspîndit un zvon — căruia n-aș vrea să-i dau crezare — că ar urma să se mărite cu un necredincios. Trebuie să fie vorba de o trăncăneală a unor limbi ascuțite. Ce spune articolul al treisprezecelea din codul sfîntului Joseph Smith ? Fiecare fată, adeptă a adevăratei credințe, trebuie să se căsătorească cu unul dintre aleși, fiindcă dacă se mărită cu un necredincios săvîrșește un mare păcat. Prin urmare, este cu neputință ca dumneata, care ții de credința sfîntă, să admiți ca fiica dumitale s-o încalce.

John Ferrier nu răspunse nimic, dar dădea semne de nervozitate, agitîndu-și cravașa.

— Întreaga dumitale credinţă va fi pusă la încercare prin acest unic punct — aşa s-a hotărît în Consiliul Sacru al Celor Patru. Fata este tînără şi n-am vrea s-o vedem căsătorită cu un bărbat cu părul cărunt, după cum n-am vrea să-i luăm dreptul de a alege. Noi, epitropii, avem numeroase junci[1], dar copiii noştri trebuie să fie înzestraţi şi ei. Stangerson are un fiu, Drebber are şi el unul şi fiecare dintre ei ar primi-o bucuros pe fiica dumitale în casa lui. S-o lăsăm să aleagă singură pe unul dintre ei. Amîndoi sînt tineri şi bogaţi şi aparţin credinţei adevărate. Ce părere ai ?

Ferrier tăcu un timp, cu sprîncenele încruntate.

— Daţi-ne un răgaz, spuse el în cele din urmă. Fata mea este foarte tînără — abia a împlinit vîrsta măritişului.

— Va avea o lună la dispoziţie ca să aleagă, spuse Young ridicîndu-se de pe scaun. La capătul acestui termen, va trebui să ne dea răspunsul. Cînd ajunse la uşă, se întoarse, cu faţa aprinsă şi ochii scînteietori : Ar fi fost mai bine pentru dumneata, John Ferrier, tună el, ca amîndoi să fiţi acum nişte schelete albite în Sierra Blanco, decît să vă ridicaţi voinţa voastră slabă împotriva poruncilor celor Patru Sfinţi.

Se întoarse spre uşă cu un gest ameninţător, şi Ferrier îi auzi apoi pasul greoi strivind pietrişul aleii.

Şedea cu cotul pe genunchi, gîndindu-se în ce fel să-i împărtăşească fetei această întrevedere, cînd o mînă moale o atinse uşor pe a lui ; privind în sus, o văzu pe fiica sa în picioare, lîngă el. Faţa ei albă ca varul, înfricoşată, îl făcu să înţeleagă că auzise totul.

— Fără să vreau, am auzit totul, spuse ea răspunzînd privirii sale. Vocea lui răsuna în toată casa. Ah, tată, tată, ce-i de făcut ?

[1] Într-unul din jurămintele sale, Heber C. Kemball, referindu-se la cele o sută de soţii ale sale, foloseşte acest epitet gingaş (n. a.).

— Nu te speria, răspunse el trăgînd-o mai aproape şi mîngîindu-i părul castaniu cu mîna lui mare, aspră. O să ne descurcăm, într-un fel sau altul. Tot îl mai iubeşti pe băiatul acela, nu ?

Un suspin şi o apăsare a mîinii lui fu singurul ei răspuns.

— Da, fireşte că da. Nici nu mi-ar fi plăcut să aud altceva. E un băiat bun şi, apoi, e creştin, ceea ce reprezintă mult mai mult decît cei de-aici, în ciuda rugăciunilor şi predicilor lor. Un grup de călători pleacă mîine în Nevada şi am să aranjez în aşa fel încît să-i dau de veste despre încurcătura în care ne aflăm. Dacă nu m-am înşelat în privinţa acestui tînăr, se va întoarce cu o iuţeală care o va întrece pe aceea a telegrafului.

Lucy rîse printre lacrimi la auzul acestor vorbe ale tatălui ei.

— Cînd va fi aici, el ne va da sfatul cel mai bun. Dar mă tem pentru tine. Se povestesc lucruri atît de groaznice despre cei care se împotrivesc Profetului : li se întîmplă întotdeauna ceva oribil.

— Dar nu l-am înfruntat încă, răspunse tatăl. O să ne frămîntăm după aceea. Deocamdată, avem o lună întreagă înaintea noastră ; la capătul acestui termen, cred că cel mai bun lucru va fi să plecăm din Utah.

— Să părăsim Utahul ! ?

— Cred că asta este soluţia cea mai bună.

— Şi ferma ?

— Vom preschimba în bani tot ce vom putea, iar la rest o să renunţăm. Ca să fiu sincer, Lucy, nu e pentru prima oară cînd mă gîndesc la asta. Nu-mi place să mă supun nimănui, să mă ploconesc ca oamenii de aici în faţa afurisitului lor de Profet. Sînt un american liber şi nu mă pot obişnui cu această situaţie, nouă pentru mine. Sînt prea bătrîn ca să mă mai schimb. Dacă cineva va încerca să dea tîrcoale

acestei ferme, va avea toate șansele să se trezească sub o ploaie de alice.

— Dar nu ne vor lăsa să plecăm, obiectă fata.

— Așteaptă să vină Jefferson și o să aranjăm totul. Între timp, nu te mai chinui, draga mea, și nu-ți mai umfla ochii cu plînsul, altminteri tînărul o să-mi ceară socoteală cînd se va întoarce. N-ai de ce să te temi, nu e absolut nici o primejdie.

John Ferrier rosti aceste cuvinte liniștitoare pe un ton foarte convins, dar asta n-o împiedică pe Lucy să observe că, în noaptea aceea, închisese cu o grijă neobișnuită toate ușile și își curățase și încărcase, de asemenea cu multă grijă, vechea pușcă ruginită de vînătoare, care atîrna pe perete în dormitorul său.

4

FUGA SPRE VIAȚĂ

În dimineața următoare întrevederii sale cu profetul Mormonilor, John Ferrier se duse la Salt Lake City și, întîlnindu-l pe cunoscutul care se pregătea să plece în munții Nevada, îi încredință mesajul către Jefferson Hope. El comunica, pe această cale, că asupra lor plutea o mare primejdie și că reîntoarcerea lui era imperios necesară. Făcînd acest lucru, se simți mai liniștit și se întoarse acasă cu inima mai ușoară.

Apropiindu-se de fermă, se miră văzînd doi cai legați de stîlpii porții. Dar și mai surprins fu cînd intră în casă și văzu doi tineri instalați în salonul său. Unul, cu o față prelungă, palidă, se legăna în balansoar, cu picioarele cocoțate pe sobă. Celălalt, un mojic, cu un gît de taur și o mutră buhăită, stătea în fața ferestrei, cu mîinile în buzunare și fluiera o arie populară. Văzîndu-l pe Ferrier intrînd, ei înclinară ușor capul, și cel din balansoar începu conversația.

— Probabil că nu ne cunoașteți. El e fiul epitropului Drebber, iar eu sînt Joseph Stangerson, cu care ați călătorit în deșert, cînd Domnul a întins mîna și v-a adus în turma lui.

— Așa cum va face cu toate națiunile, la timpul pe care-l va socoti potrivit, spuse celălalt, cu o voce nazală. El cugetă încet dar excepțional de bine.

John Ferrier îi salută cu răceală. Ghicise cine erau oaspeţii săi.

— Am venit, continuă Stangerson, sfătuiţi de părinţii noştri, să cerem mîna fiicei dumneavoastră pentru acela dintre noi care va fi pe placul dumneavoastră şi al ei. Cum eu nu am decît patru soţii, iar fratele Drebber, aci de faţă, are şapte, cred că sorţii sînt de partea mea.

— Nu, nu, frate Stangerson, strigă celălalt ; problema nu este cîte neveste avem, ci cîte putem întreţine. Tata mi-a cedat fabricile şi eu sînt mai bogat.

— Dar perspectivele mele sînt mai bune, spuse celălalt, înfierbîntat. Cînd Domnul îl va chema pe tata la el, eu voi intra în posesia tăbăcăriei şi a fabricii de piele. În afară de asta, sînt mai mare ca tine şi mai de vază în ierarhia Bisericii.

— Să lăsăm fata să decidă, replică tînărul Drebber zîmbind afectat imaginii sale reflectate în oglindă. Să ne supunem hotărîrii ei.

În timpul acestui dialog, John Ferrier rămăsese în pragul uşii, plin de mînie şi abia stăpînindu-se să nu tabere cu cravaşa pe spinarea celor doi musafiri nepoftiţi.

— Uite ce se întîmplă, spuse el în cele din urmă, apropiindu-se de ei, cînd fiica mea o să vă cheme, puteţi să vă prezentaţi, dar pînă atunci să nu vă mai văd mutrele pe-aici.

Cei doi tineri mormoni îl priviră uluiţi. În ochii lor, această dispută pentru mîna fetei reprezenta cea mai înaltă cinstire ce se putea aduce atît fetei cît şi tatălui ei.

— Există două căi de ieşire din această cameră, strigă Ferrier ; aici e uşa, acolo fereastra. Pe care vreţi s-o folosiţi ?

Figura lui căpătase o expresie atît de feroce şi mîinile sale uscate erau atît de ameninţătoare încît

musafirii săriră într-o clipă în picioare şi o luară la goană. Bătrînul fermier îi urmări pînă la uşă.

— Să-mi daţi de veste cînd o să vă puneţi de acord, spuse el ironic.

— O să trageţi consecinţele, strigă Stangerson, alb de mînie. Aţi sfidat pe Profet şi Consiliul Celor Patru. O să vă căiţi toată viaţa.

— Mînia Domnului o să se abată asupra dumneavoastră, strigă tînărul Drebber. El se va ridica şi vă va nimici.

— Am să i-o iau înainte, exclamă Ferrier furios, şi ar fi alergat pe scară să-şi ia arma dacă Lucy nu l-ar fi împiedicat prinzîndu-i braţul. Nu apucase să scape din strînsoarea ei, cînd zgomotul iscat de copitele cailor îl avertiză că nu-i mai putea ajunge.

— Ticăloşii, ipocriţii ! exclamă el, ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte. Aş prefera să te ştiu în mormînt, fata mea, decît nevasta unuia dintre ei.

— Şi eu, tată, răspunse ea cu însufleţire, dar Jefferson va fi în curînd aici.

— Da. Nu mai e mult. Cu cît va veni mai degrabă, cu atît va fi mai bine, căci nu ştiu ce mai poate să le treacă prin minte.

Era, într-adevăr, timpul ca cineva în măsură să le dea sfaturi şi ajutor să-i salveze pe bătrînul temerar şi pe fiica lui adoptivă.

În toată istoria coloniei, nu mai existase un asemenea caz de nesupunere flagrantă faţă de autoritatea epitropilor. Dacă nişte greşeli mărunte atrăgeau o pedeapsă atît de aspră, ce soartă putea să-l aştepte pe acest răzvrătit cutezător ?

Ferrier îşi dădea seama că averea şi poziţia lui socială nu-i puteau fi de nici un ajutor. Şi alţii, la fel de binecunoscuţi şi de bogaţi ca el, fuseseră nimiciţi, iar bunurile lor intraseră în patrimoniul Bisericii.

Deşi era un om curajos, se înfiora la gîndul că o teroare nedesluşită, vagă, îi dădea tîrcoale. Ar fi înfruntat cu bărbăţie şi calm orice primejdie cunoscută, dar această incertitudine îl scotea din sărite. Totuşi, faţă de fiica sa, îşi ascundea neliniştea, prefăcîndu-se că nu-i pasă, dar ea — cu ochii pătrunzători ai dragostei — vedea că nu era în apele lui.

Se aştepta să primească un mesaj sau o dojană din partea lui Young, în legătură cu atitudinea sa ; şi într-adevăr, nu se înşelase asupra acestui fapt, ci doar asupra modului neaşteptat în care-i fu adus la cunoştinţă.

A doua zi dimineaţă cînd se trezi, găsi, spre uimirea sa, un petec de hîrtie prins cu un ac de cuvertura patului, în dreptul pieptului său.

Cu litere grase, lăbărţate, era scris :

„Ai douăzeci şi nouă de zile ca să-ţi repari greşeala, după care..."

Punctele de suspensie erau mai înspăimîntătoare decît cea mai îngrozitoare ameninţare. John Ferrier îşi frămîntă creierii să afle cum ajunsese această ameninţare în camera sa, de vreme ce servitorii dormeau într-o dependinţă vecină şi atît uşile cît şi ferestrele fuseseră închise şi controlate. Mototoli hîrtiuţa şi nu spuse nici o vorbă fiicei sale, dar incidentul îi îngheţă inima. Cele douăzeci şi nouă de zile erau, evident, ceea ce mai rămăsese din luna de răgaz făgăduită de Young. La ce putea folosi forţa sau curajul împotriva unui duşman înarmat cu puteri atît de misterioase ? Mîna care înfipsese acul acela ar fi putut tot atît de bine să-l lovească în inimă, fără să se afle vreodată cine l-a ucis.

În dimineaţa următoare fu şi mai turburat. Tocmai se aşezaseră la masă pentru micul dejun, cînd Lucy, cu

un strigăt de uimire, arătă cu degetul în sus. În mijlocul tavanului era mîzgălit, parcă cu un cărbune, numărul 28. Pentru fiica lui, era ceva de neînţeles şi el nu-i destăinui semnificaţia cifrei. În noaptea aceea îşi luă arma şi se instală la pîndă, cu urechile ciulite. Nu auzi şi nu văzu nimic şi totuşi, dimineaţa, un 27 zugrăvit cu litere mari se afla pe partea dinafară a uşii.

Şi astfel, zi de zi, povestea se repeta. Putea fi tot atît de sigur ca de ivirea zorilor că duşmanii săi nevăzuţi îi notaseră, într-un loc cît mai vizibil, cifra zilelor rămase din luna de graţie. Uneori, numerele fatale apăreau pe pereţi, alteori pe podea, cîteodată erau scrise pe plăcuţe agăţate de poarta grădinii sau de grilaj. Cu toată vigilenţa sa, John Ferrier nu putea să descopere de unde veneau aceste avertismente zilnice. O spaimă aproape superstiţioasă îl cuprindea ori de cîte ori le vedea. Devenise sperios, agitat, şi ochii săi aveau o expresie de fiară hăituită. Nu mai exista decît o singură speranţă pentru el, sosirea tînărului vînător din Nevada.

Numărul douăzeci se schimbase în cincisprezece, cincisprezece în zece, şi încă nici o veste de la cel aşteptat. Unul cîte unul, numerele descreşteau şi băiatul tot nu dădea nici un semn de viaţă. Ori de cîte ori vreun călăreţ se abătea pe şosea sau vreun vizitiu zbiera la caii săi, bătrînul fermier alerga la poartă cu speranţa că în sfîrşit i-a venit ajutorul. În cele din urmă, cînd văzu pe cinci cedînd locul lui patru şi pe acesta, la rîndul său, lui trei, inima i se strînse şi-şi pierdu orice speranţă de salvare. Îşi dădea seama că singur, fără nici un ajutor şi cunoscînd prea puţin munţii care înconjurau colonia, n-avea nici o şansă de evadare. Drumurile cele mai umblate erau supravegheate cu străşnicie şi nimeni nu putea

să le străbată fără un permis al Consiliului. Se părea că orice ar fi întreprins, nu putea să scape de sabia care atîrna deasupra capului său. Cu toate acestea, bătrînul era neclintit — prefera să moară, mai degrabă decît să consimtă la ceea ce considera dezonorarea fiicei sale.

Într-o seară şedea singur, cugetînd profund la necazurile sale şi încercînd zadarnic să găsească o portiţă de scăpare. În dimineaţa aceea apăruse cifra 2 pe peretele casei, deci ziua următoare trebuia să fie ultima din timpul acordat.

Ce avea să se întîmple apoi ? Imaginaţia sa era plină de tot felul de închipuiri vagi şi înspăimîntătoare. Dar fiica sa — ce avea să se întîmple cu ea, după moartea lui ? Nu exista nici o scăpare din laţul invizibil care-i înconjura. La gîndul propriei sale neputinţe, îşi lăsă capul pe masă şi începu să plîngă.

Ce-a fost asta ? Tăcerea fu turburată de un zgomot surd, de un hîrşîit care se auzise clar în liniştea nopţii. Venea dinspre uşa casei. Ferrier se strecură în hol şi ascultă încordat. Cîteva clipe nu se mai auzi nimic, apoi zgomotul înăbuşit, stăruitor, se repetă. Evident, cineva bătea foarte uşor în uşă. Era oare un asasin nocturn care venise să îndeplinească poruncile ucigaşe ale tribunalului secret ? Sau era vreun mesager care marca cifra ultimei zile din luna de graţie ? John Ferrier simţi că moartea pe loc ar fi fost de preferat acestei încordări care-i biciuia nervii şi-i îngheţa inima. Sărind înainte, trase zăvorul şi deschise larg uşa.

Afară, totul era calm şi tăcut. Noaptea era minunată şi stelele sclipeau pe cer. Înaintea ochilor săi se afla grădiniţa din faţă, îngrădită de zid şi de grilaj, dar nici acolo, nici pe şosea nu se zărea vreo fiinţă umană. Ferrier răsuflă uşurat, privi în dreapta şi în stînga pînă

ce, aruncînd întîmplător o privire chiar la picioarele sale văzu, cu uimire, un om care zăcea lungit pe jos, cu faţa la pămînt.

Era atît de emoţionat de această privelişte încît se sprijini de perete şi duse mîna la gît ca să-şi înfrîngă dorinţa de a ţipa. Primul gînd care-i trecu prin minte, era că omul de la picioarele sale trebuia să fie vreun rănit sau vreun muribund, dar, brusc, îl văzu tîrîndu-se pe jos şi furişîndu-se în hol repede şi fără zgomot, ca un şarpe. Odată ajuns în casă, omul sări în picioare, închise uşa şi oferi fermierului uluit posibilitatea de a vedea chipul aspru şi expresia hotărîtă a lui Jefferson Hope.

— Dumnezeule sfinte ! bolborosi John Ferrier. Ce spaimă am tras ! Ce naiba te-a făcut să te strecori în felul ăsta pînă aici ?

— Dă-mi ceva să mănînc, spuse celălalt cu o voce răguşită. N-am avut timp nici să mănînc, nici să beau ceva, de patruzeci şi opt de ore. Se năpusti asupra fripturii reci şi a pîinii care se aflau pe masă, rămase de la cina gazdei sale şi le înfulecă cu nesaţ.

— Ce face Lucy ? E bine ? întrebă el, după ce-şi potoli foamea.

— Da. Nu i-am spus ce primejdie ne ameninţă.

— Ai făcut foarte bine. Casa este împresurată de iscoade. De aceea a trebuit să mă tîrăsc pînă aici. Or fi ei şireţi, dar nu îndeajuns ca să pună mîna pe un vînător *Washoe.*

John Ferrier se simţea alt om, acum, cînd îşi dădea seama că are un aliat credincios. Apucă mîna bătătorită a tînărului şi o strînse prieteneşte.

— Eşti un om de ispravă. Puţini s-ar arăta dispuşi să împartă cu noi primejdiile şi necazurile noastre.

— Te cred, răspunse tînărul vînător. Am respect pentru dumneata, dar dacă ai fi fost singur în această

încurcătură, cred că m-aş fi gîndit de două ori înainte de a-mi vîrî capul într-un asemenea cuib de bondari. Am venit pentru Lucy şi, înainte ca ei să i se întîmple ceva, cred că familia Hope din Utah ar avea un membru mai puţin.

— Ce trebuie să facem ?

— Mîine e ultima dumitale zi şi, dacă nu acţionezi în noaptea asta, eşti pierdut. Un catîr şi doi cai ne aşteaptă în trecătoarea Vulturilor. Cîţi bani ai ?

— Două mii de dolari în aur şi cinci în bancnote.

— Ajunge. Eu am tot pe atîta. Trebuie să străbatem munţii pînă la Carson City. Ar fi cazul s-o trezeşti pe Lucy. Bine că servitorii nu dorm în casă.

În absenţa lui Ferrier, care-şi pregătea fiica pentru apropiata călătorie, Jefferson Hope strînse într-un pachet tot ce găsi de-ale gurii şi umplu cu apă un urcior de lut, căci ştia din experienţă că izvoarele de munte erau puţine la număr şi la mare distanţă unul de altul. Abia terminase pregătirile, cînd fermierul se întoarse cu fiica sa, îmbrăcată şi gata de plecare. Clipele de duioşie prilejuite de revederea celor doi îndrăgostiţi fură calde dar scurte. Minutele erau preţioase şi aveau multe de făcut.

— Trebuie să plecăm numaidecît, spuse Jefferson Hope cu o voce şoptită dar hotărîtă, ca unul care-şi dă seama de proporţiile pericolului dar în acelaşi timp şi-a oţelit sufletul pentru a-l înfrunta. Intrările din faţă şi cele din spate sînt supravegheate dar, cu băgare de seamă, putem să fugim pe fereastra laterală şi, de acolo, prin cîmpie. Odată ajunşi la şosea, vom fi la o distanţă de aproximativ trei kilometri de trecătoarea unde ne aşteaptă caii. În zori, vom fi în munţi.

— Ce facem dacă ne opreşte cineva ? întrebă Ferrier.

Hope îşi lovi mînerul revolverului care-i umfla haina.

— Dacă vor fi prea mulţi, vom lua doi sau trei cu noi, spuse el cu un zîmbet sinistru.

Stinseră toate luminile din casă şi, de la fereastra întunecată, Ferrier învălui cu privirea lanurile sale pe care acum se pregătea să le părăsească pentru totdeauna. De altfel, se pregătise de mult pentru această renunţare, căci onoarea şi fericirea fiicei lui risipeau orice părere de rău pentru averea pierdută. Totul părea atît de paşnic şi de senin, copacii foşneau şi imensele lanuri de grîu erau învăluite în linişte, încît cu greu puteai presupune că spiritul crimei domina întreaga atmosferă. Totuşi, faţa albă şi expresia îngrijorată a tînărului vînător arătau că, atunci cînd dăduse tîrcoale casei, văzuse destule ca să-i ajungă pînă peste cap.

Ferrier căra sacul cu aur şi bancnote, Jefferson Hope micile provizii de mîncare şi apa, iar Lucy un pacheţel cu cîteva dintre obiectele ei cele mai de preţ. Deschizînd foarte încet şi cu grijă fereastra, aşteptară pînă cînd un nor întunecat făcu ca bezna nopţii să fie şi mai de nepătruns, apoi, unul cîte unul, se furişară în grădină. Ghemuiţi şi ţinîndu-şi respiraţia, înaintară cu paşi şovăitori pînă la gardul care împrejmuia lanul de grîu şi de-a lungul lui pînă la deschizătura spre cîmpie. Cînd ajunseră aici, tînărul îi luă de braţ pe cei doi însoţitori ai săi şi-i tîrî în umbră, unde rămaseră tăcuţi şi emoţionaţi.

Din fericire pentru ei, experienţa preeriei îl făcuse pe Jefferson Hope să aibă un auz foarte fin ; urechea îi era la fel de ascuţită ca a rîsului. El şi prietenii săi abia se pitiseră cînd, la cîţiva paşi, se

auzi tînguitul jalnic al unei bufnițe de munte, căruia îi răspunse, aproape imediat, un alt tînguit. În aceeași clipă, în umbră, o siluetă nedeslușită ieși din deschizătura gardului spre care se îndreptau, repetă semnalul și din întuneric se ivi un al doilea individ.

— Mîine, la miezul nopții, spuse cel dintîi care părea să fie șeful. Cînd păpăluda strigă de trei ori.

— Ne-am înțeles ! replică celălalt. Să-l anunț pe fratele Drebber ?

— Transmite-i ordinul, el îl va comunica celorlalți. Nouă la șapte !

— Șapte la cinci ! repetă celălalt, și cele două siluete dispărură în direcții diferite. Ultimele lor cuvinte erau, evident, parole. În clipa cînd zgomotul pașilor lor se pierdu în depărtare, Jefferson Hope sări în picioare și, ajutîndu-și prietenii să treacă prin deschizătură, fugi cu ei prin lanuri cît îl țineau puterile, ducînd-o aproape pe sus pe fata ale cărei forțe păreau s-o părăsească.

— Mai repede ! Mai repede ! gîfîia el din cînd în cînd. Am trecut de santinele. Totul depinde de iuțeala noastră. Mai repede !

Odată ajunși la șosea, puteau spune că au făcut un mare pas înainte. Doar o singură dată întîlniseră un om, și atunci se ascunseseră în lan spre a nu fi recunoscuți. În apropierea orașului, vînătorul o luă pe o potecă anevoioasă, cu pietriș, care ducea spre munți. Două piscuri întunecate, dantelate, se iviră deasupra lor în noapte, iar defileul dintre ele era trecătoarea Vulturilor, unde îi așteptau caii. Cu un instinct sigur, Jefferson Hope începu să urce printre pietrele uriașe și, trecînd pe lîngă un izvor secat, ajunse la locul retras, înconjurat de stînci, în care credincioasele animale fuseseră priponite. Fata fu urcată pe catîr, iar bătrînul Ferrier, cu sacul lui de bani, încălecă unul

din cai, în timp ce Jefferson Hope îl conducea pe celălalt pe poteca înclinată și primejdioasă.

Un drum înspăimîntător pentru cineva care nu era obișnuit să înfrunte Natura, cu capriciile ei cele mai crude. De o parte, se înălța un uriaș perete de stîncă, de vreo trei sute de metri, negru, sever și amenințător, cu coloane de bazalt presărate pe suprafața lui, coloane ce semănau cu coastele unui monstru împietrit. De cealaltă parte, un haos de nedescris, de pietre și dărîmături care făceau imposibilă înaintarea. Între acestea, o potecă pe alocuri atît de îngustă încît trebuiau să meargă în șir indian, și atît de întortocheată încît numai călăreți cu experiență puteau s-o străbată. Totuși, în ciuda tuturor greutăților și primejdiilor, în inimile fugarilor ardea flacăra speranței, căci fiecare pas mărea distanța dintre ei și groaznicul despotism de care fugiseră.

Dar, curînd, aveau să se convingă că se aflau încă sub jurisdicția Sfinților. Ajunseseră în locul cel mai sălbatic și mai pustiu al trecătorii, cînd fata scoase un strigăt și arătă cu degetul în sus. Pe o stîncă, deasupra potecii, se afla o santinelă solitară, ca o umbră neagră decupată pe fundalul luminos al cerului. Îi zări de îndată ce se apropiară și somația militară „Care ești acolo ?“ răsună în valea cufundată în tăcere.

— Călători în drum spre Nevada, spuse Jefferson Hope cu mîna pe arma agățată de șa.

Paznicul singuratic era, pare-se, nemulțumit de răspunsul primit ; îl văzură punînd mîna pe armă și îndreptînd-o spre ei.

— Cine v-a dat voie ? întrebă el.

— „Cei Patru Sfinți“, răspunse Ferrier. Cunoscîndu-i pe mormoni, își dădea seama că aceasta era cea mai mare autoritate pe care putea s-o invoce.

— Nouă la șapte ! strigă santinela.

— Şapte la cinci ! replică, prompt, Jefferson Hope amintindu-şi parolele pe care le auzise în grădină.

— Treceţi, şi Domnul fie cu voi, spuse vocea de sus.

Mai departe, poteca se lărgi şi caii putură să meargă la trap. Întorcînd capetele, fugarii văzură santinela singuratică sprijinindu-se de armă şi îşi dădură seama că trecuseră de ultimul post de pază al poporului ales. Înaintea lor se afla libertatea.

5

ÎNGERII RĂZBUNĂTORI

Toată noaptea şi-o petrecură străbătînd defileuri complicate şi poteci întortocheate, presărate cu bolovani. De cîteva ori, se rătăciră dar, mulţumită experienţei lui Hope care cunoştea bine munţii, reuşiră de fiecare dată să regăsească drumul. Odată cu ivirea zorilor, o privelişte panoramică de o frumuseţe sălbatică se desfăşură înaintea ochilor lor. Din toate părţile îi înconjurau creste înalte pudrate cu zăpadă, fiecare privind parcă pe furiş peste umărul celeilalte, spre orizontul îndepărtat. Atît de abrupţi erau versanţii stîncoşi ai munţilor, încît se părea că molifţii şi pinii stau suspendaţi deasupra crestelor lor, şi ar fi fost de-ajuns o adiere de vînt pentru a-i zvîrli în prăpastie. De fapt, nu era vorba de o simplă iluzie, deoarece în valea aridă se aflau numeroşi copaci şi pietre care se rostogoliseră într-un chip asemănător. Chiar cînd trecură ei, o stîncă imensă se prăvăli cu un zgomot de trăznet care stîrni ecouri în strîmtorile tăcute şi caii obosiţi o luară la goană.

Cînd soarele se ridică încet deasupra orizontului, la răsărit, piscurile munţilor înalţi se aprinseră unul după altul, ca lampioanele la o serbare, pînă ce fură toate roşii şi strălucitoare. Măreţul spectacol înveseli inimile celor trei fugari şi le împrospătă energiile.

Cînd ajunseră în dreptul unui șuvoi de apă care cobora tumultuos dintr-o rîpă, făcură un popas și, în timp ce caii se adăpau, ei mîncară ceva în grabă. Lucy și tatăl ei ar fi vrut să mai rămînă, dar Jefferson Hope era de neînduplecat.

— În momentul de față trebuie să fie pe urmele noastre, spuse el. Totul depinde de iuțeala noastră. Odată ajunși teferi la Carson, o să ne putem odihni pînă la sfîrșitul vieții.

În tot cursul zilei își continuară drumul anevoios prin defileu și, seara, făcură socoteala că se aflau la vreo patruzeci de kilometri de dușmanii lor. La căderea nopții, își aleseră ca loc de odihnă o stîncă ieșită în afară, care îi ferea oarecum de vîntul rece și, acolo, ghemuindu-se unul într-altul, își îngăduiră cîteva ore de somn.

Dar n-apucă să se lumineze bine, și toți trei se treziră și o porniră din nou la drum. Nu văzuseră nimic care să-i facă să presupună că erau urmăriți ; Jefferson Hope începuse să creadă că ieșiseră din raza de acțiune a teribilei organizații a cărei ostilitate și-o atrăseseră. Habar n-avea cît de departe putea ajunge acest laț de fier și cît de curînd urma să se strîngă în jurul lor și să-i zdrobească.

În cea de-a doua zi a evadării lor, pe la amiază, stocul modest de provizii era pe sfîrșite. Dar acest fapt nu-l neliniștea prea mult pe vînător, pentru că în munți se găsea vînat și nu o dată fusese silit să depindă de pușca sa pentru a-și procura hrana de fiecare zi. Alegînd un colț adăpostit, strînse un morman de vreascuri uscate și încropi un foc la care să se poată încălzi tovarășii săi, căci se aflau acum la aproape o mie cinci sute de metri altitudine față de nivelul mării și aerul era rece și tăios. După ce legă caii și-și luă rămas bun de la Lucy, aruncă arma pe umăr și porni în căutarea a ceea ce norocul avea să-i

scoată în cale. Întorcînd capul, îi văzu pe bătrîn și pe tînăra fată lipiți unul de altul în fața focului, pe cînd cele trei animale stăteau nemișcate în spatele lor. Apoi, stîncile care se aflau între ei îi scoaseră din raza lui vizuală.

Merse vreo trei kilometri din potecă în potecă, însă norocul nu-i surîse deși, după semnele de pe scoarțele copacilor și alte indicații, era convins că prin apropiere se găseau numeroși urși. În cele din urmă, după două sau trei ore de căutări zadarnice, se gîndea să se întoarcă cu mîinile goale cînd, aruncîndu-și privirea în sus, zări ceva care-l făcu să simtă un fior de plăcere în inimă. La marginea unei creste boltite, la vreo sută de metri deasupra lui, se afla un animal care semăna a oaie, dar împodobit cu o pereche de coarne gigantice. Oaia Munților Stîncoși sau „coarne mari" — căci așa i se spune — păzea probabil o turmă pe care vînătorul nu putea s-o vadă ; dar, din fericire, se afla cu spatele la el și nu-l observase. Culcîndu-se pe burtă, își sprijini pușca de o stîncă și ochi mult timp înainte de a apăsa pe trăgaci. Animalul făcu un salt, se clătină o clipă pe marginea prăpastiei, apoi se prăbuși în adîncul văii. Oaia era prea grea pentru a fi ridicată, așa încît se mulțumi să-i spintece o bucată de pulpă și o parte din coastă. Cu acest trofeu pe umăr, se grăbi să se înapoieze, căci în curînd avea să se lase noaptea. Dar nu trecu mult și-și dădu seama de dificultățile pe care avea să le înfrunte. Mînat de dorința lui aprigă, se avîntase dincolo de cărările pe care le cunoștea, și nu-i era deloc ușor să regăsească drumul. Prin valea în care se afla acum se ramificau numeroase poteci ce semănau atît de mult între ele încît era cu neputință să le deosebești. Alese una la întîmplare și merse mai bine de un kilometru, pînă ce ajunse la un izvor de munte pe care era sigur că nu-l mai văzuse niciodată. Convins că a apucat-o pe un

drum greşit, încercă altul, dar cu acelaşi rezultat. Noaptea se lăsase brusc şi era aproape întuneric cînd, în sfîrşit, se trezi într-un defileu care-i păru cunoscut. Dar şi acum nu era greu să te rătăceşti fiindcă luna nu-şi făcuse încă apariţia şi pereţii înalţi ai munţilor sporeau întunericul. Ostenit peste măsură de povara pe care o purta, ca şi de eforturile făcute, mergea împleticindu-se, îmboldit doar de gîndul că fiecare pas îl apropia tot mai mult de Lucy şi că ducea cu sine hrană suficientă pentru tot restul călătoriei lor.

Ajunse în sfîrşit la intrarea defileului unde-i lăsase. Deşi era întuneric beznă, recunoştea conturul povîrnişurilor. Probabil, gîndea el, îl aşteptau neliniştiţi, dat fiind faptul că lipsise aproape cinci ore. Ca să le dea de veste că se întorsese, îşi puse mîinile pîlnie la gură şi începu să strige, iar din vale îi răspunse ecoul. Apoi, se opri puţin, aşteptînd un răspuns. Dar, nu-şi auzi decît propriul strigăt, care vuia prin trecătorile triste şi tăcute şi se întorcea, repetat de nenumărate ori, la urechile lui. Strigă iarăşi, mai tare decît prima dată, dar din nou nici un semn din partea prietenilor săi pe care-i părăsise abia cu cîteva ore în urmă. Îl cuprinse o teamă nedeslușită, fără nume, şi începu să alerge drept înainte, aruncînd, în îngrijorarea sa, preţioasa hrană.

Cînd trecu colţul, văzu clar locul unde aprinsese focul. Sub un morman de cenuşă mai pîlpîia o flacără, dar era evident că focul nu mai fusese întreţinut de la plecarea sa. Aceeaşi linişte de mormînt domnea peste tot. Presimţirile se transformară în certitudini şi continuă să se frămînte, să se agite. În apropierea rămăşiţelor focului, nu se zărea nici o fiinţă vie. Animalele, bătrînul, fata, totul dispăruse. Era mai mult decît limpede — în timpul absenţei lui, se petrecuse o catastrofă îngrozitoare şi neaşteptată, o catastrofă care-i implicase pe toţi şi care, totuşi, nu lăsase nici o urmă.

Uluit şi ameţit de această lovitură, Jefferson Hope simţi că-i fuge pămîntul de sub picioare şi trebui să se sprijine de armă pentru a nu se prăbuşi. Dar el era prin definiţie un om de acţiune şi, în foarte scurt timp, birui aceste clipe de slăbiciune. Luînd un lemn pe jumătate ars din focul care mocnea, suflă în el şi-l folosi drept torţă pentru a cerceta împrejurimile. Pămîntul era presărat peste tot cu urme de copite de cai, ceea ce sugera că un grup numeros de călăreţi îi prinseseră pe fugari ; direcţia urmelor arăta că, după aceea, se întorseseră la Salt Lake City. Îi luaseră oare cu ei pe amîndoi ? Jefferson Hope ajunsese să fie aproape sigur că aşa s-a întîmplat, cînd privirea îi căzu pe ceva care-l făcu să se cutremure. O grămadă de pămînt roşiatic care, fără nici o îndoială, nu fusese acolo mai înainte, se afla la o mică depărtare de locul unde poposiseră. Nu putea fi vorba decît de un mormînt proaspăt săpat. Apropiindu-se, tînărul vînător observă un băţ înfipt pe mormînt, cu o bucată de hîrtie prinsă într-o despărţitură crestată în vîrf. Inscripţia de pe hîrtie era scurtă dar precisă :

JOHN FERRIER
fost locuitor în Salt Lake City,
mort la 4 august 1860

Aşadar, vigurosul bătrîn pe care îl părăsise cu atît de puţin timp înainte era mort şi tot epitaful său se rezuma la aceste cuvinte. Jefferson Hope se uită neliniştit în jurul său, pentru a vedea dacă exista şi un al doilea mormînt, dar nu găsi nimic. Prin urmare Lucy fusese răpită de pretendenţii ei, spre a-şi împlini destinul ce i se hărăzise : să devină una

dintre nevestele din haremul fiului epitropului. Acum, cînd nu se mai îndoia de soarta iubitei sale şi-şi dădea seama că e neputincios să-i schimbe cursul, ar fi preferat să zacă lîngă bătrînul fermier, în ultimul său loc de odihnă. Dar, odată mai mult, spiritul său de acţiune birui apatia care se născuse din disperare. Dacă totul era pierdut, cel puţin putea să-şi facă din răzbunare un ţel în viaţă.

Înarmat cu multă răbdare şi perseverenţă, Jefferson Hope avea totodată o fire răzbunătoare, pe care se poate să o fi moştenit de la indienii în mijlocul cărora trăise. Cum şedea în faţa focului muribund, simţi deodată că singurul lucru care-i va putea potoli durerea va fi pedeapsa dreaptă şi totală aplicată cu propria-i mînă duşmanilor săi. Acestui ţel avea să-i închine în viitor voinţa şi energia lui neobosită. Cu faţa răvăşită şi palidă, se întoarse la locul unde aruncase hrana şi, aţîţînd din nou focul, fripse carnea ca să-i ajungă pentru cîteva zile. Făcu un pachet şi, obosit cum era, o porni din nou la drum, îndărăt, prin munţi, pe urmele Îngerilor Răzbunători.

Timp de cinci zile se tîrî pe jos, cu picioarele pline de răni, prin defileurile pe care le mai străbătuse o dată călare. Noaptea, se prăbuşea printre stînci şi prindea cîteva ore de somn ; dar, întotdeauna, o pornea din nou la drum înainte de ivirea zorilor. În cea de-a şasea zi ajunse la trecătoarea Vulturului, de unde începuseră fuga lor nefericită. De acolo, de sus, putea fi văzută vizuina Sfinţilor.

Sleit de puteri, se sprijini în armă şi ridică pumnul, în semn de ameninţare feroce la adresa liniştitului orăşel a cărui panoramă se desfăşura la picioarele sale. Privind atent, observă nişte steaguri şi alte semne de sărbătoare pe cîteva din străzile principale. Tocmai se întreba ce rost vor fi avînd toate acestea, cînd auzi un zgomot de copite de cal şi văzu un călăreţ trecînd

pe acolo. Recunoscu în el pe un mormon, Cowper, căruia îi făcuse unele servicii. De aceea, cînd trecu pe lîngă el, îşi îngădui să-l oprească, cu scopul de a afla ce se întîmplase cu Lucy Ferrier.

— Eu sînt Jefferson Hope, spuse el. Nu-ţi mai aduci aminte de mine ?

Mormonul se uită la el cu o uimire neprefăcută ; într-adevăr, era greu să recunoşti în acest drumeţ zdrenţăros, cu faţa suptă, albă şi fioroasă, cu ochii sălbatici, pe chipeşul vînător de altădată. Cînd îl recunoscu totuşi, în cele din urmă, uimirea omului se prefăcu în consternare.

— E o nebunie să vii aici, strigă el. Însăşi viaţa mea este în joc dacă mă vede cineva vorbind cu dumneata. Cei Patru Sfinţi au emis un mandat de arestare împotriva dumitale pentru că ai înlesnit fuga Ferrierilor.

— Nu mă tem nici de ei, nici de mandatul lor, spuse Hope pe un ton grav. Dumneata trebuie să ştii unele lucruri în legătură cu această poveste, Cowper. Te conjur pe ce ai mai scump să-mi răspunzi la cîteva întrebări. Am fost întotdeauna prieteni. Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă refuza.

— Ce vrei să ştii ? întrebă, stingherit, mormonul. Spune repede. Stîncile au urechi şi copacii ochi.

— Ce s-a întîmplat cu Lucy Ferrier ?

— S-a căsătorit ieri cu tînărul Drebber. Curaj, omule, curaj ; nu te pierde cu firea.

— Nu te sinchisi de mine, spuse Hope cu o voce stinsă.

Era galben ca ceara şi se prăbuşise pe piatra de care se rezemase.

— Spui că s-a măritat ?

— Da, ieri, de aceea flutură steagurile pe clădirea în care se oficiază căsătoriile. S-au bătut care s-o ia de nevastă, tînărul Drebber şi tînărul Stangerson. Amîn-

doi au luat parte la urmărirea lor, iar Stangerson i-a împuşcat tatăl ; balanţa părea să încline în chip hotărîtor de partea lui ; dar, cînd au adus problema în faţa Consiliului, grupul lui Drebber a fost mai tare, aşa că Profetul i-a dat-o lui. Dar nimeni n-o să se bucure prea mult de ea, căci am văzut-o ieri : era ca şi moartă. Seamănă mai mult cu o fantomă decît cu o femeie. Şi acum, cară-te !

— Da, mă duc, spuse Jefferson Hope, care se ridicase între timp. Chipul său părea tăiat în marmură, atît de aspre şi dure îi erau trăsăturile, în vreme ce în ochi i se oglindea ceva sinistru.

— Încotro ?

— N-avea grijă, răspunse el ; şi, azvîrlindu-şi arma pe umăr, o porni în jos pe poteca îngustă şi se pierdu în inima munţilor, spre locul de refugiu al animalelor sălbatice. Nu exista, printre fiare, vreuna mai feroce şi mai primejdioasă ca el.

Prezicerea mormonului avea să se realizeze foarte curînd. Fie din pricina morţii groaznice a tatălui ei, fie în urma căsătoriei odioase pe care fusese silită s-o accepte, biata Lucy se îmbolnăvi grav şi, în mai puţin de o lună, muri. Beţivanul ei de soţ, care se căsătorise cu ea în primul rînd pentru a pune mîna pe averea lui Ferrier, nu fu prea îndurerat de această pierdere ; dar celelalte soţii ale sale o jeliră şi-şi petrecură lîngă ea noaptea dinaintea înmormîntării, cum era obiceiul la mormoni. Se aflau încă strînse în jurul corpului neînsufleţit, în primele ceasuri ale dimineţii cînd, spre surprinderea şi spaima lor de nedescris, uşa se deschise brusc şi un om în zdrenţe, cu faţa arsă de soare şi cu un aer sălbatic, pătrunse în camera mortuară. Fără să adreseze vreo privire sau vreun cuvînt femeilor ghemuite laolaltă, se îndreptă spre corpul nemişcat în care sălăşluise odinioară sufletul neprihănit al Lucyei

Ferrier. Aplecîndu-se asupra ei, îi atinse uşor cu buzele fruntea rece şi apoi, luîndu-i mîna, îi smulse din deget verigheta.

— N-au s-o îngroape cu asta, strigă el furios şi, înainte de a se putea da alarma, fugi pe scări şi dispăru.

Atît de straniu şi de scurt fusese acest episod încît însăşi veghetoarelor le-ar fi venit greu să creadă sau să convingă pe alţii că lucrul se petrecuse aievea, dacă n-ar fi existat faptul de netăgăduit că cerculeţul de aur din degetul moartei dispăruse.

Timp de cîteva luni Jefferson Hope pribegi prin munţi, ducînd o viaţă sălbatică şi nutrind în suflet dorinţa aprigă de răzbunare care pusese stăpînire pe el. Se vorbea prin oraş despre o siluetă stranie care fusese văzută dînd tîrcoale cartierelor de la margine şi care cutreiera potecile singuratice ale munţilor. Odată, un glonte şuieră prin fereastra casei lui Stangerson şi se turti de perete, la un pas de el. Altă dată, pe cînd Drebber trecea pe sub o stîncă, un bolovan imens se prăvăli asupra lui şi scăpă ca prin minune de o moarte îngrozitoare, aruncîndu-se la pămînt. În scurt timp, cei doi mormoni descoperiră cauza acestor atentate la viaţa lor şi organizară numeroase expediţii în munţi, în nădejdea că-l vor prinde sau ucide pe duşmanul lor, dar de fiecare dată fără rezultat. În faţa acestei situaţii, adoptară precauţiunea de a nu mai ieşi din casă singuri sau după căderea nopţii, şi de a pune oameni de pază la casele lor. După un timp, nemaiauzindu-se nimic despre duşmanul lor şi sperînd că timpul îi potolise setea de răzbunare, renunţară la o parte din măsurile de protecţie.

În realitate însă, timpul, dimpotrivă, înteţise această poftă de răzbunare. Vînătorul era neclintit în hotărîrea luată şi setea de răzbunare îl mistuia pînă-ntr-atît încît nu mai simţea nimic altceva. Dar el era, înainte

de toate, un om practic. Își dădu curînd seama că nici chiar o constituție de fier ca a lui nu putea să reziste la infinit eforturilor necontenite la care era supusă. Oboseala și lipsa unei hrane consistente îl doborau. Dacă va muri ca un cîine în munți, ce se va alege din răzbunarea lui ? Or, dacă se încăpățîna să ducă aceeași viață, aceasta era moartea căreia îi era sortit. Deci, însemna să facă jocul dușmanului ; se întoarse așadar la minele din Nevada ca să-și refacă forțele și să strîngă bani pentru a-și putea atinge țelul, fără să sufere lipsuri.

Intenția lui fusese să lipsească cel mult un an, dar împrejurări neprevăzute îl împiedicară să părăsească minele timp de aproape cinci. La capătul acestei perioade, amintirea nedreptăților îndurate și setea lui de răzbunare erau la fel de arzătoare ca în noaptea aceea de neuitat pe care o petrecuse lîngă mormîntul lui John Ferrier. Deghizat și sub un nume fals, se reîntoarse la Salt Lake City, fără să-i pese de ce se va întîmpla cu viața sa după ce va fi dobîndit dreptatea pe care o rîvnise atîta amar de vreme.

Află vești proaste. Cu cîteva luni în urmă, izbucnise o schismă în rîndurile Poporului Ales și cîțiva dintre mai tinerii membrii ai Bisericii se răzvrătiseră împotriva autorității epitropilor. Astfel, se produse o sciziune, un număr de nemulțumiți părăsind Utahul și devenind păgîni. Printre aceștia erau și Drebber și Stangerson, despre care nimeni nu știa încotro plecaseră. Unele zvonuri pretindeau că Drebber izbutise să-și transforme în bani o mare parte din proprietăți și plecase ca un om avut, în vreme ce însoțitorul său, Stangerson era, față de el, un om sărac. Dar asta fu tot ce putu să afle despre ei, căci nu exista nimic care să arate încotro se îndreptaseră.

În fața unui asemenea impas, mulți oameni dornici de răzbunare ar fi renunțat la orice acțiune de pedeapsă, dar Jefferson Hope nu șovăi nici o clipă. Cu micile sale economii, completate cu cîștigurile realizate de pe urma feluritelor slujbe pe care le obținea, călători din oraș în oraș, prin Statele Unite, în căutarea inamicilor săi. Trecu an după an, părul său negru încărunți, dar el continuă să adulmece, ca un cîine de vînătoare, cu mintea torturată de unicul țel căruia-și închinase viața. În cele din urmă fu răsplătit pentru tăria sa neabătută. Zărise chipul unui om printr-o fereastră și această unică privire îi spuse că orașul Cleveland din Ohio găzduia oamenii pe care-i căuta. Cînd se reîntoarse acasă, în locuința lui mizeră, planul răzbunării era gata întocmit. Dar se întîmplase ca Drebber, privind de la fereastră, să-l recunoască pe hoinar pe stradă și să citească în ochii săi intențiile ucigașe. Însoțit de Stangerson, care devenise între timp secretarul său particular, Drebber se grăbi să se prezinte în fața unui judecător și să-i aducă la cunoștință că viețile lor erau periclitate de gelozia și ura unui vechi rival. În aceeași seară, Jefferson Hope fu arestat și, neavînd bani ca să depună cauțiune, rămase îndărătul gratiilor timp de cîteva săptămîni. Cînd, în cele din urmă, fu eliberat, găsi casa lui Drebber pustie și află că el și secretarul său particular plecaseră în Europa. Aceasta fu o nouă lovitură pentru omul dornic de răzbunare, a cărui ură strînsă de atîta vreme îl îmboldea să-și continue urmărirea. Dar resursele sale erau pe sfîrșite și, pentru un timp, trebui să se întoarcă iar la lucru, economisind fiecare dolar în vederea apropiatei sale călătorii. În sfîrșit, cînd adună atît cît îi era necesar pentru a-și ține zilele, plecă în Europa și-și urmări dușmanii, din capitală în capitală, dar de fiecare dată îi scăpau printre degete. Cînd ajunse la St. Petersburg, ei părăsiseră acest oraș plecînd la Paris ; și cînd îi urmări acolo, află că tocmai își luaseră zborul spre

Copenhaga. În capitala daneză veni de asemenea cu cîteva zile mai tîrziu, căci ei plecaseră la Londra, unde, în sfîrşit, izbuti să-i ajungă din urmă.

Cît despre cele ce s-au întîmplat acolo, cel mai bun lucru pe care-l putem face este să cităm chiar relatarea bătrînului vînător, aşa cum se găseşte ea consemnată în jurnalul doctorului Watson, căruia îi datorăm atît de mult.

6

O CONTINUARE A AMINTIRILOR DOCTORULUI JOHN WATSON

Împotrivirea turbată a prizonierului nostru nu părea să vădească vreo duşmănie faţă de noi, dat fiind că, după ce l-am imobilizat, ne-a zîmbit binevoitor şi şi-a exprimat speranţa de a nu fi rănit pe nimeni în cursul încăierării.

— Bănuiesc că mă veţi conduce la comisariatul de poliţie, spuse el adresîndu-se lui Sherlock Holmes. Birja mea e la poartă. Dacă-mi dezlegaţi picioarele, voi putea merge singur pînă acolo. Nu mai sînt atît de uşor ca odinioară, ca să mă purtaţi pe braţe.

Gregson şi Lestrade schimbară între ei priviri care arătau că nu sînt de acord cu această propunere îndrăzneaţă ; dar Holmes îl crezu pe cuvînt pe prizonier şi-i desfăcu ştergarul cu care-i legase gleznele. Se ridică şi-şi întinse picioarele, de parcă ar fi vrut să se asigure că erau din nou libere. Îmi amintesc că, uitîndu-mă la el, am reflectat că rareori am văzut un om mai bine clădit ; iar pe chipul lui măsliniu, ars de soare, se citea o hotărîre şi o energie la fel de impresionante ca şi forţa sa fizică.

— Dacă ar fi vacant postul de şef al poliţiei, cred că dumneavoastră aţi fi cel mai indicat să-l ocupaţi, spuse el măgulindu-l, fără să-şi ascundă admiraţia, pe

colocatarul meu. Felul în care mi-aţi dat de urmă, vă recomandă...

— Ar fi mai bine să veniţi cu mine, se adresă Holmes celor doi detectivi.

— Ştiu să mîn caii, spuse Lestrade.

— Foarte bine, atunci Gregson va sta cu mine înăuntru. Şi dumneata, doctore. Te-a preocupat acest caz şi ne poţi da o mînă de ajutor.

Am consimţit bucuros şi am coborît cu toţii odată. Prizonierul nostru n-a schiţat nici o intenţie de evadare, s-a urcat calm în birjă şi noi l-am urmat.

Lestrade s-a suit pe capră, a dat bice calului şi, în foarte scurt timp, am ajuns la destinaţie. Am fost conduşi într-o cameră mică, unde un inspector de poliţie a notat numele prizonierului şi pe cele ale oamenilor de asasinarea cărora era acuzat. Ofiţerul, un bărbat cu chipul foarte palid, cu un aer flegmatic, îşi îndeplinea îndatoririle plictisit, mecanic.

— Acuzatul va fi adus în faţa instanţei în cursul săptămînii, spuse el ; pînă atunci, domnule Jefferson Hope, ai ceva de declarat ? Dar trebuie să te previn că declaraţiile pe care le vei face vor fi consemnate pe hîrtie şi că s-ar putea să se întoarcă împotriva dumitale.

— Am foarte multe de declarat, spuse prizonierul nostru cu o voce joasă. Domnilor, vreau să vă mărturisesc totul.

— N-ar fi mai bine s-o faci la proces ? întrebă inspectorul.

— S-ar putea să nu fiu judecat niciodată, răspunse el. Nu e cazul să vă speriaţi. Nu mă gîndesc la sinucidere. Dumneavoastră sînteţi doctor ?

Punînd această ultimă întrebare, îşi întoarse spre mine ochii negri, pătrunzători.

— Da, sînt, am răspuns.

— Atunci puneţi, vă rog, mîna aici, spuse el cu un zîmbet, mişcîndu-şi mîinile încătuşate în direcţia pieptului.

M-am supus şi am constatat imediat o extraordinară palpitaţie şi agitaţie. Pieptul îi tremura şi fremăta ca peretele subţire al unei clădiri nu prea solide, scuturat de o puternică maşină în funcţiune. În liniştea camerei, puteam auzi un şuierat şi un bîzîit surd care veneau din acelaşi loc.

— Bine, am strigat, dar dumneata ai un anevrism al aortei !

— Da, aşa mi s-a spus, replică el placid. Acum o săptămînă am fost la un doctor care m-a prevenit că nu vor trece multe zile şi va plesni. Starea mea s-a înrăutăţit în ultimii ani. Excesul de oboseală şi subalimentaţia, în munţii din Salt Lake City, sînt de vină. Acum mi-am atins ţelul şi nu-mi mai pasă dacă mor, dar aş dori să las în urma mea o relatare exactă a cazului. N-aş vrea ca lumea să-şi amintească de mine ca de un asasin oarecare.

Inspectorul şi cei doi detectivi se angajară într-o discuţie-fulger spre a hotărî dacă era cazul să i se îngăduie să-şi înceapă povestirea.

— Consideraţi, domnule doctor, că primejdia e de neînlăturat ? mă întrebă inspectorul.

— Fără discuţie, i-am răspuns.

— În cazul acesta e limpede că avem, în interesul justiţiei, datoria de a-i asculta depoziţia, spuse inspectorul. Eşti liber, domnule, să-ţi faci declaraţia care, însă, te previn din nou, va fi aşternută pe hîrtie.

— Cu permisiunea dumneavoastră am să stau jos, spuse prizonierul însoţindu-şi vorba cu fapta. Acest anevrism mă face să obosesc foarte repede şi conflictul nostru de acum o oră n-a avut darul să îndrepte lucrurile. Sînt cu un picior în groapă şi nu se cade să vă mint. Fiecare cuvînt pe care-l voi rosti va fi ade-

vărul absolut ; felul în care veţi folosi cuvintele mele nu mai poate să aibă urmări pentru mine.

Rostind aceste cuvinte, Jefferson Hope se lăsă pe spătarul scaunului şi începu următoarea declaraţie, demnă de a fi luată în seamă. Vorbea calm şi metodic, ca şi cum evenimentele pe care le istorisea ar fi fost destul de banale. Sînt în măsură să garantez exactitatea relatării ce urmează, căci am confruntat-o cu carnetul de notiţe al lui Lestrade, în care cuvintele prizonierului erau aşternute întocmai aşa cum fuseseră rostite.

— Desigur, pe dumneavoastră nu vă interesează de ce îi uram eu pe aceşti oameni, spuse el ; dar este deajuns că se făceau vinovaţi de moartea a două fiinţe umane — un tată şi fiica lui — crimă pe care au plătit-o cu vieţile lor. Dat fiind faptul că trecuse atîta vreme de la săvîrşirea asasinatului, mi-ar fi fost imposibil să obţin, pe cale legală, condamnarea lor. Cum numai eu cunoşteam crima, am hotărît să devin eu însumi judecătorul, juriul şi călăul — toţi întruchipaţi în aceeaşi persoană. Ca bărbaţi — dacă aţi fi fost în locul meu — aţi fi făcut la fel. Fata aceea despre care am vorbit trebuia să se căsătorească cu mine, acum douăzeci de ani. A fost silită să se mărite cu acel Drebber şi faptul acesta i-a zdrobit inima. I-am scos verigheta din deget, cînd era moartă, şi am jurat că privirea lui de muribund va fi aţintită asupra acestui inel ; astfel, ultimul lui gînd va fi îndreptat spre crima pentru care fusese pedepsit. Am purtat tot timpul verigheta la mine şi i-am urmărit, pe criminal şi pe complicele lui, prin două continente, pînă ce am pus mîna pe ei. Se gîndeau probabil că mă vor face să renunţ, dar n-au izbutit. Dacă mîine mor, ceea ce este foarte probabil, mor ştiind că misiunea mea pe acest pămînt a fost îndeplinită — şi încă bine. Au pierit amîndoi de mîna mea. Nu mai sper, nu mai doresc nimic. Ei

erau bogaţi, iar eu sărac, prin urmare nu era o treabă uşoară pentru mine să-i urmăresc. Cînd am ajuns la Londra, aveam buzunarele aproape goale şi mi-am dat seama că trebuie să mă apuc de ceva ca să-mi cîştig existenţa. Întrucît, pentru mine, a mîna caii sau a-i încăleca este ceva la fel de firesc ca mersul pe jos, am apelat la un proprietar de trăsuri şi curînd am fost angajat. Trebuia să aduc proprietarului, în fiecare săptămînă, o sumă anumită, iar ceea ce cîştigam în plus aveam dreptul să păstrez. Desigur, rar se întîmpla să cîştig acest plus, dar trebuia să mă descurc într-un fel sau altul. Partea cea mai grea a fost să învăţ să mă orientez, căci mărturisesc că, dintre toate labirinturile care au existat vreodată, acesta al metropolei londoneze mi s-a părut cel mai încurcat. Dar aveam o hartă la mine şi, odată ajuns în dreptul hotelurilor principale sau al gărilor, mă descurcam destul de bine.

S-a scurs o bună bucată de vreme pînă cînd am aflat unde locuiau cei doi *gentlemen*-i ai mei ; dar am căutat şi am tot căutat pînă ce în sfîrşit am dat de ei. Erau găzduiţi într-o pensiune la Camberwell, pe malul celălalt al fluviului. Cînd i-am descoperit, în cele din urmă, ştiam că-i aveam în mînă. Îmi lăsasem barbă şi deci nu mă temeam că mă vor recunoaşte. Puteam să-i pîndesc şi să-i urmăresc pînă ce avea să se ivească momentul cel mai potrivit. Eram ferm hotărît să nu-i mai las să-mi scape. Şi, totuşi, era cît pe aci să mă tragă pe sfoară. Oriunde mergeau, prin Londra, mă ţineam după ei. Uneori îi urmăream pe jos, alteori cu birja ; acest mijloc era mai bun, căci astfel nu mai puteau să scape de mine. Din cauza aceasta, numai dimineaţa foarte devreme sau noaptea foarte tîrziu mai puteam să scot un ban, aşa că am rămas în urmă cu plata către patronul meu. Dar atîta timp cît îi aveam în mînă pe

oamenii pe care-i urmăream, nu mă sinchiseam de acest lucru.

Însă oamenii mei erau foarte vicleni. Gîndindu-se că ar putea fi urmăriţi, nu mergeau niciodată despărţiţi, sau după căderea nopţii. Vreme de două săptămîni, zi de zi, m-am ţinut cu birja după ei, şi niciodată nu i-am văzut singuri. Drebber era beat jumătate din timp, dar Stangerson veghea mereu. Îi ţineam neîncetat sub observaţie, dar nu se ivea nici un fel de prilej ; totuşi, nu mă descurajam, căci ceva îmi spunea că ceasul răzbunării era aproape. Singura mea teamă era ca nu cumva această maşinărie din pieptul meu să explodeze prea devreme şi să mă lase cu treaba neterminată.

În sfîrşit, într-o seară mînam calul de colo pînă colo pe Torquay Terrace — cum se numeşte strada pe care locuiau ei — cînd am zărit o birjă oprindu-se în faţa casei lor. Întîi se aduse bagajul şi, după un timp, se urcară Drebber şi Stangerson. Am dat bici calului şi i-am ţinut sub observaţie de la distanţă ; eram foarte descumpănit fiindcă mă temeam ca nu cumva să se mute. La gara Euston au coborît şi, lăsînd calul în grija unui băiat, i-am urmărit pe peron. I-am auzit interesîndu-se de trenul de Liverpool ; li s-a spus că unul abia plecase, iar următorul avea să plece peste cîteva ore. Stangerson părea foarte necăjit, dar Drebber era mai degrabă încîntat de această întîrziere. Ascuns în mulţime, m-am apropiat atît de mult de ei încît puteam să aud fiecare cuvînt pe care-l schimbau. Drebber spunea că are o chestiune personală de rezolvat şi, dacă celălalt voia să-l aştepte, urmau să se reîntîlnească curînd. Însoţitorul lui se împotrivea, amintindu-i că hotărîseră să nu se despartă. Drebber răspunse că era vorba de o problemă delicată şi că trebuia să se ducă singur. N-am putut să prind ce i-a replicat la asta Stangerson, dar celălalt şi-a ieşit din fire, l-a insultat şi i-a amintit că nu era altceva decît slujbaşul lui plătit

şi să nu-şi închipuie că poate să-i dicteze lui. Auzind acestea, secretarul renunţă, ca şi cum lucrul nu l-ar mai fi interesat, şi se mulţumi să stabilească cu el că, dacă va pierde şi ultimul tren, să vină la „Halliday's Private Hotel" ; la care, Drebber răspunse că se va întoarce înainte de ora unsprezece pe peron, — şi apoi îşi croi drum spre ieşire.

Clipa pe care o aşteptasem atîta amar de vreme, venise în sfîrşit. Îi aveam în mînă pe duşmanii mei. Împreună, se puteau apăra unul pe celălalt, dar despărţiţi, erau în puterea mea. Totuşi, n-am acţionat pripit. Planurile mele erau întocmite. Răzbunarea nu-ţi prilejuieşte nici o satisfacţie dacă vinovatul nu are răgazul să-şi dea seama cine şi de ce îl loveşte. Planurile mele erau astfel alcătuite încît să-mi ofere posibilitatea de a-l face pe omul care mă nedreptăţise să înţeleagă că ispăşea vechiul său păcat. Întîmplător, cu cîteva zile în urmă, unui domn care vizita nişte apartamente pe Brixton Road cu scopul de a le închiria îi căzuse în birja mea cheia unuia dintre ele. În aceeaşi seară a reclamat pierderea ei şi i-am restituit-o ; dar, între timp, luasem un tipar şi făcusem o cheie identică. Astfel, aveam în acest mare oraş un loc în care puteam să acţionez în voie, fără să fiu turburat de cineva. Problema cea mai dificilă pe care trebuia s-o soluţionez acum era cum să-l aduc pe Drebber în casa aceea.

În drumul său, Drebber se abătu pe la o cîrciumă sau două şi rămase aproape jumătate de oră în ultima dintre ele. Cînd ieşi, se împletici ; era clar că se îmbătase turtă. Chiar în faţa mea se afla o şaretă, pe care o chemă. Am urmărit-o atît de aproape încît, în tot timpul drumului, botul calului meu se afla la un metru de vizitiu. Am străbătut podul Waterloo şi numeroase străzi pînă cînd, la un moment dat, spre uimirea mea, ne-am trezit în faţa casei în care locuise. Nu-mi pu-

team imagina cu ce gînd se întorsese acolo ; am încetinit şi apoi am oprit birja la vreo sută de metri depărtare de locuinţă. El intră în casă şi şareta plecă. Daţi-mi, vă rog, un pahar cu apă. Mi s-a uscat gura tot vorbind.

I-am întins paharul, pe care l-a golit dintr-o înghiţitură.

— Acum mă simt mai bine, spuse el. Aşadar, am aşteptat un sfert de oră sau mai mult şi, deodată, am auzit un zgomot, de parcă nişte oameni s-ar fi luat la bătaie în casă. În clipa următoare, uşa s-a deschis larg şi au apărut doi oameni : unul era Drebber, iar celălalt un tînăr pe care nu-l mai văzusem niciodată pînă atunci. Acesta îl ţinea pe Drebber de guler şi, cînd au ajuns în capul scărilor, i-a tras un pumn, a dat cu piciorul în el şi l-a azvîrlit pînă în mijlocul drumului. „Cîine ! strigă el, ameninţîndu-l cu bastonul, te-nvăţ eu minte să insulţi o fată cinstită !“ Era atît de înfierbîntat încît cred că l-ar fi snopit în bătaie cu bastonul, dacă ticălosul n-ar fi luat-o la goană pe şosea, fugind cît îl ţineau picioarele. Alergă pînă la colţ unde, zărind birja mea, îmi făcu semn şi sări înăuntru. „Du-mă la «Halliday's Private Hotel»“, spuse el.

Cînd l-am simţit instalat în birja mea, de bucurie inima a început să-mi bată atît de tare încît m-am temut ca anevrismul să nu-mi joace vreun renghiu tocmai în acest ultim moment. Am mers încet, chibzuind ce era mai bine să fac. Puteam să-l duc afară din oraş şi, acolo, într-un loc pustiu, să am cu el ultima convorbire. Eram aproape hotărît să procedez astfel, cînd el a dezlegat problema în locul meu : nebunia băuturii pusese din nou stăpînire pe el ; îmi porunci să opresc în faţa unui cabaret. Intră în local, spunîndu-mi să-l aştept. Rămase acolo pînă la ora închiderii şi cînd apăru din nou era atît de beat încît mi-am dat seama că de astă dată eu conduceam jocul.

Să nu vă închipuiţi că aveam de gînd să-l ucid cu sînge rece. Dacă aş fi procedat astfel, ar fi însemnat să atrag pur şi simplu asupra mea pedeapsa aspră a unei justiţii de neînduplecat, dar nu mă puteam decide să fac acest lucru. Hotărîsem, cu mult timp înainte, să-i acord o şansă. Printre numeroasele îndeletniciri pe care le-am avut în America, în cursul vieţii mele de hoinar, au fost şi acelea de portar şi măturător la laboratorul lui York College. Într-o zi, un profesor ţinuse o prelegere despre otrăvuri şi arătase un alcaloid, cum îi spunea el, pe care îl extrăsese dintr-o săgeată otrăvită din America de Sud. Otrava era atît de puternică încît cel mai mic grăunte provoca o moarte fulgerătoare. Am identificat fiola în care era păstrat acest preparat şi, cînd am rămas singur, am sustras puţin din el. Eram un preparator destul de îndemînatic, fapt care mi-a permis să transform acest alcaloid în pilule mici, solubile ; am pus într-o cutiuţă o pilulă, împreună cu una similară, preparată însă fără otravă. Încă de pe atunci, hotărîsem ca, în momentul cînd se va ivi prilejul, să ofer domnilor mei cîte o pilulă din aceste cutiuţe, în vreme ce eu aveam să înghit cealaltă pilulă. Va fi la fel de ucigătoare şi mult mai puţin zgomotoasă ca un glonte tras dintr-o batistă. Din ziua aceea, purtam întotdeauna la mine cutiuţele cu pilule şi acum venise sorocul să le folosesc.

Era aproape unu noaptea şi o vreme posomorîtă, friguroasă, cu vînt puternic şi ploaie torenţială. Dar, în ciuda vremii proaste de afară, în străfundurile sufletului meu eram fericit ; atît de fericit încît îmi venea să strig de bucurie. Dacă vreunul dintre dumneavoastră, domnilor, ar fi tînjit vreodată după ceva timp de douăzeci de ani şi apoi, deodată, ar fi avut acest ceva la îndemînă, ar putea să-mi înţeleagă simţămintele. Am aprins o ţigară şi am tras de cîteva ori din ea, ca să-mi potolesc nervii, dar îmi tremurau mîi-

nile şi-mi svîcneau tîmplele. În timp ce conduceam, îi vedeam pe bătrînul John Ferrier şi pe scumpa mea Lucy privindu-mă şi zîmbindu-mi din întuneric, la fel de clar cum vă văd acum pe dumneavoastră în această cameră. M-au însoţit tot timpul, unul în stînga, celălalt în dreapta calului meu, pînă ce-am ajuns la casa din Brixton Road.

În jur nu era nici ţipenie de om, nu se auzea nici cel mai mic zgomot, în afară de răpăitul ploii. Cînd m-am uitat în trăsură, l-am văzut pe Drebber ghemuit şi cufundat într-un somn adînc de beţiv. L-am scuturat de braţ: „E timpul să coborîţi", i-am spus.

— Bine, bine, spuse el.

Cred că-şi închipuia că ajunsesem la hotelul pe care-l menţionase, căci se dădu jos fără să scoată vreun cuvînt şi merse după mine în grădină. A trebuit să-l ajut să se ţină pe picioare, deoarece tot mai era cherchelit. Cînd am ajuns la uşă, am deschis-o şi l-am condus în camera din faţă. Vă dau cuvîntul meu că, în tot acest timp, Lucy şi tatăl ei mergeau înaintea noastră.

— E un întuneric de infern, spuse el, bîjbîind.

— O să se facă în curînd lumină, spusei frecînd un chibrit şi aprinzînd lumînarea de ceară pe care o adusesem cu mine. Şi acum, Enoch Drebber, am continuat îndreptîndu-mă spre el şi ţinînd lumînarea în dreptul obrazului meu, mă recunoşti?

Se holbă o clipă la mine, cu ochii săi turburi de beţiv, apoi văzui cum privirea i se umple de groază şi o spaimă de moarte îi paralizează trăsăturile feţei, ceea ce arăta că mă recunoscuse. Se dădu înapoi, cu faţa lividă, şi am văzut cum sudoarea îi şiroia pe frunte, în timp ce dinţii îi clănţăneau în gură. Văzîndu-l în ce hal era, m-am rezemat de uşă şi am izbucnit într-un rîs zgomotos, nesfîrşit... Îmi închipuisem întotdeauna că răzbunarea va fi plăcută, dar niciodată nu mă aşteptasem la o satisfacţie sufletească atît de vie ca cea de acum.

— Cîine! i-am spus; te-am urmărit de la Salt Lake pînă la St. Petersburg şi mereu mi-ai scăpat. Acum, în sfîrşit, călătoriile tale s-au încheiat, căci unul din noi doi nu va mai apuca să vadă mîine răsăritul soarelui.

În timp ce vorbeam, continua să facă paşi înapoi şi vedeam pe faţa lui că mă socotea nebun. Într-adevăr, în clipele acelea, eram. Arterele îmi zvîcneau în tîmple ca nişte ciocane şi cred că aş fi făcut o congestie dacă sîngele nu mi-ar fi ţîşnit pe nas, uşurîndu-mă.

— Ce părere ai acum despre Lucy Ferrier? am ţipat, încuind uşa şi agitînd cheia sub nasul lui. Pedeapsa a întîrziat dar, în cele din urmă, tot te-a ajuns.

I-am văzut buzele laşe tremurînd. Ar fi cerşit îndurare pentru viaţa lui, dar îşi dădea seama că era inutil.

— Vrei să mă omori? gîngăvi el.

— Nu e vorba de nici un omor, i-am răspuns. Cine s-ar gîndi să omoare un cîine turbat? Tu ai avut milă de logodnica mea dragă atunci cînd ai tîrît-o de lîngă tatăl ei pe care l-aţi măcelărit şi ai azvîrlit-o în haremul tău afurisit şi neruşinat?

— Nu i-am ucis eu tatăl, strigă el.

— Dar tu i-ai zdrobit sufletul nevinovat, am ţipat întinzîndu-i cutiuţa cu pilule. Dumnezeu Atotputernicul să fie judecătorul nostru. Alege şi înghite. Într-una e moartea, în cealaltă viaţa. Eu o voi lua pe cea pe care o vei lăsa tu. Să vedem dacă există dreptate pe acest pămînt sau dacă numai hazardul călăuzeşte vieţile noastre.

Căzu în genunchi, răcnind sălbatic şi cerşindu-mi îndurare; dar eu am scos cuţitul şi i l-am ţinut în dreptul gîtului, pînă ce mi s-a supus. Apoi, am înghiţit cealaltă pilulă şi am rămas faţă-n faţă cîteva clipe, aşteptînd să vedem cine avea să trăiască şi cine să

moară. Am să uit oare vreodată expresia de pe chipul lui cînd primul semnal al durerii îl avertizase că otrava se afla în pilula sa ? I-am rîs în față și i-am pus înaintea ochilor verigheta Lucyei. Totul n-a durat decît o clipă deoarece acțiunea alcaloidului este fulgerătoare. Un spasm de durere îl făcu să se zvîrcolească ; întinse brațele, se clătină și apoi, cu un țipăt răgușit, se prăbuși greoi pe parchet. L-am întors cu piciorul și i-am pus mîna pe inimă. Nici o zvîcnire. Era mort !

Sîngele îmi țîșnise din nas, dar nu dădusem nici o importanță acestui fapt. Nu știu cum mi-a venit ideea să scriu cu el pe perete. Probabil o idee răutăcioasă, pentru a atrage poliția pe o pistă falsă, căci mă simțeam foarte bine dispus și fericit. Mi-am amintit că la New-York fusese găsit mort un german care avea scris deasupra lui cuvîntul RACHE și se presupunea pe atunci în ziare că trebuia să fie opera unor organizații secrete. Am socotit că ceea ce-i pusese în încurcătură pe new-yorkezi îi va deruta și pe londonezi, așa că mi-am muiat degetul în sîngele propriu și am scris pe perete, într-un loc cît mai vizibil. Apoi m-am reîntors la birja mea și am văzut că nu era nimeni pe stradă. Vremea continua să fie foarte urîtă. Am mers o bucată de drum și, la un moment dat, băgînd mîna în buzunarul în care țineam de obicei inelul Lucyei, am constatat că nu-l mai aveam. Mă durea deoarece era singura amintire care-mi rămăsese de la ea. Gîndindu-mă că, probabil, îmi căzuse din buzunar cînd m-am aplecat deasupra cadavrului lui Drebber, am făcut cale întoarsă și, lăsînd birja pe o stradă lăturalnică, am alergat spre casă, căci eram hotărît să înfrunt orice numai să nu pierd inelul. Cînd am ajuns acolo, am căzut exact în brațele unui polițist care tocmai ieșea și, ca să-i înlătur orice bănuială, m-am prefăcut că sînt beat criță.

Astfel și-a găsit sfîrșitul Enoch Drebber. Tot ce-mi mai rămînea de făcut era să pun mîna pe Stangerson și să-i plătesc datoria lui John Ferrier. Știam că locuia la „Halliday's Private Hotel" și toată ziua m-am învîrtit pe acolo, dar el nu ieșea deloc. Cred că începuse să aibă anumite bănuieli, văzînd că Drebber nu-și mai face apariția. Acest Stangerson era viclean și întotdeauna cu ochii în patru. Dar se înșela amarnic dacă-și închipuia că stînd închis în cameră poate să se ferească de mine. Am aflat, curînd, care era fereastra camerei sale și, a doua zi, în zori, am profitat de faptul că pe o ulicioară de lîngă hotel se găsea o scară și cu ajutorul ei am pătruns în odaie. L-am trezit din somn și i-am spus că venise ceasul cînd trebuia să răspundă pentru viața pe care o luase cu mulți ani în urmă. I-am descris moartea lui Drebber și i-am oferit și lui aceeași posibilitate de a alege între pilula cu otravă și cea inofensivă. În loc să profite de această șansă de salvare pe care i-o oferea dreptul de a alege, sări din pat și mă apucă de gît. Fiind în legitimă apărare, i-am împlîntat pumnalul în inimă. În orice caz, rezultatul ar fi fost același, deoarece providența nu putea îngădui ca mîna lui vinovată să aleagă altceva decît otrava.

Nu prea mai am multe de spus și e foarte bine c-am terminat, fiindcă mă simt la capătul puterilor. Mi-am continuat meseria de vizitiu, intenționînd să-mi păstrez slujba pînă cînd voi strînge destui bani ca să mă pot întoarce în America. Mă aflam în curte, cînd un băiat jerpelit m-a întrebat dacă nu cunosc un vizitiu cu numele de Jefferson Hope și mi-a spus că birja lui era așteptată de un domn, în Baker Street, la nr. 221. Nebănuind nimic, m-am dus și... ceea ce mai știu e că tînărul aici de față mi-a pus cătușele la mîini cu o îndemînare cum n-am văzut în viața mea.

Aceasta este, domnilor, toată povestea mea. S-ar putea să mă socotiţi un ucigaş, dar eu pretind că sînt, ca şi dumneavoastră, un slujitor al justiţiei.

Atît de turburătoare fusese povestea, şi atît de pasionant felul lui de a o istorisi, încît cu toţii l-am urmărit tăcuţi şi absorbiţi. Pînă şi pe detectivii profesionişti, oricît ar fi ei de blazaţi în ceea ce priveşte detaliile crimelor, povestirea sa îi interesase nespus de mult. Cînd sfîrşi, timp de cîteva minute tăcerea continuă, întreruptă doar de zgomotul creionului lui Lestrade care punea pe hîrtie ultimele cuvinte ale relatării sale stenografiate.

— Există un singur punct asupra căruia aş dori unele lămuriri suplimentare, spuse, în cele din urmă, Sherlock Holmes. Cine era complicele dumitale care a venit pentru inel, în urma anunţului meu ?

Prizonierul clipi şiret din ochi.

— Secretele mele vi le pot destăinui, spuse el, dar nu vreau să creez neplăceri altora. Am citit anunţul dumneavoastră şi m-am gîndit că ar putea fi o cursă, după cum tot atît de bine putea fi vorba de inelul pe care-l doream. Prietenul meu s-a oferit singur să se ducă să-l vadă. Cred că veţi fi de acord că a acţionat inteligent.

— Fără îndoială, spuse Holmes din toată inima.

— Şi acum, domnilor, declară inspectorul pe un ton grav, trebuie să îndeplinim formele legale. Joi, prizonierul va fi adus în faţa instanţelor judecătoreşti şi considerăm prezenţa dumneavoastră necesară. Pînă atunci, îmi asum răspunderea pentru el. Spunînd acestea, sună şi Jefferson Hope fu luat în primire de doi paznici, în timp ce prietenul meu şi cu mine am părăsit comisariatul şi ne-am urcat într-o birjă pentru a ne întoarce în Baker Street.

7

CONCLUZIA

Ni se atrăsese atenţia că şi noi va trebui să compărem joi în faţa judecătorilor ; dar, în ziua sorocită, mărturia noastră n-a mai fost necesară. Un judecător superior luase problema în mînă şi Jefferson Hope avea să fie adus în faţa tribunalului pentru a i se face dreptate. Inima sa bolnavă nu rezistase la criza care a urmat în noaptea de după arestare şi, dimineaţa, Hope a fost găsit întins pe pardoseala celulei, cu un zîmbet placid pe faţă, ca şi cum în momentul morţii ar fi avut prilejul să privească înapoi, la o viaţă pe care nu o trăise degeaba şi la o misiune bine îndeplinită.

— Gregson şi Lestrade vor turba cînd au să afle de moartea lui, observă Holmes, în cursul discuţiei noastre din seara următoare. S-a dus reclama lor !

— Bine, dar ei n-au prea avut vreo legătură cu prinderea lui, am răspuns.

— Important nu este ceea ce realizezi pe lumea asta, replică cu amărăciune prietenul meu. Important este ceea ce reuşeşti să-i faci pe oameni să creadă că ai realizat. Nu-i nimic, continuă el cu un aer mai vesel, după un moment de pauză. N-aş fi vrut pentru nimic în lume să-mi scape acest caz. Nu-mi amintesc să fi avut vreodată de-a face cu unul mai interesant. Deşi simplu, avea cîteva puncte foarte instructive.

— Simplu ! am exclamat.

— Da, da, cu greu ar putea fi considerat altfel, spuse Sherlock Holmes zîmbind, în fața uimirii mele. Dovada simplității sale intrinsece este că, fără nici un ajutor, prin cîteva deducții foarte obișnuite, am izbutit să pun mîna pe criminal în mai puțin de trei zile.

— Asta așa e.

— Ți-am mai explicat că lucrurile ieșite din comun constituie mai degrabă o călăuză decît o opreliște. În rezolvarea unei probleme de acest soi, esențialul este să fii în stare să judeci invers. Este o deprindere foarte folositoare și foarte ușor de însușit, dar lumea nu prea ține seama de ea, nu o prea aplică în practică. În problemele cotidiene ale vieții, e mai util să judeci gîndind în perspectivă și de aceea se întîmplă ca celelalte date să fie neglijate. Din cincizeci de persoane care pot raționa sintetic, dacă găsești una în stare să raționeze analitic!

— Mărturisesc că nu prea înțeleg.

— Nici nu mă așteptam. Ia să văd dacă reușesc să fiu mai explicit. Cei mai mulți, dacă le istorisești o suită de întîmplări, îți pot spune care va fi deznodămîntul. Ei știu să pună laolaltă aceste întîmplări și să afle cursul lor firesc. Dar foarte puțini sînt cei care, dacă le povestești un deznodămînt, pot reconstitui, prin raționamentul lor propriu, etapele care au dus la acest deznodămînt. Cînd vorbesc despre raționamentul invers sau analitic, mă gîndesc la această însușire.

— Acum înțeleg.

— În cazul nostru, ni s-a dat deznodămîntul, iar noi trebuia să descoperim ce se întîmplase pînă atunci. Dă-mi voie să încerc acum să-ți arăt care au fost, în raționamentul meu, diferitele faze intermediare. Să încep cu începutul. După cum știi, m-am apropiat

de casă pe jos și fără să-mi fi încărcat în prealabil memoria cu vreo impresie. Firește, am început prin a examina drumul și la fața locului ; după cum ți-am mai spus, am văzut clar urmele unei birje care — fapt dovedit deîndată — trebuia să fi trecut pe acolo în timpul nopții. M-am asigurat că era o birje și nu o trăsură particulară, prin distanța mai mică dintre roți. Birja londoneză obișnuită este cu mult mai îngustă decît cupeul unui *gentleman*.

Acesta a fost primul punct cîștigat. Am mers apoi încet pe aleea din grădină care, întîmplător, avea un pămînt argilos foarte potrivit pentru a reține amprentele. Desigur că dumitale ți s-a părut o simplă dîră de noroi călcat în picioare, dar pentru ochii mei exersați fiecare urmă pe suprafața ei avea o semnificație. Nu există în știința detectivului o ramură mai importantă și mai neglijată ca arta de a examina urmele de pași. Din fericire, eu i-am acordat întotdeauna o mare atenție și, practicînd-o intens, mi-a devenit o a doua natură. Am văzut amprentele adînci ale polițistului, dar am văzut și urmele pașilor a doi oameni care trecuseră mai înainte prin grădină. Îmi era ușor să spun că ei au fost întîi, fiindcă, în unele locuri, urmele lor fuseseră acoperite cu totul de ceilalți care veniseră după ei. În felul acesta, am obținut a doua verigă, care-mi spunea că musafirii nocturni erau în număr de doi, unul deosebit de înalt (după cum am dedus din lungimea pasului său) iar celălalt bine îmbrăcat, judecînd după amprenta mică și delicată lăsată de pantoful său.

Intrînd în casă, această ultimă concluzie mi-a fost confirmată. Omul bine îmbrăcat zăcea în fața mea. Prin urmare, cel înalt săvîrșise crima — dacă era vorba de crimă. Cadavrul nu prezenta nici o rană, dar expresia agitată de pe fața lui m-a convins că-și cunoștea soarta încă înainte de a i se pune capăt

zilelor. Bărbații care mor în urma unei crize cardiace sau datorită oricărei alte cauze naturale, nu manifestă niciodată vreo turburare în trăsăturile chipului lor. Cînd m-am apropiat de buzele mortului, am detectat un miros ușor acru, ceea ce m-a făcut să ajung la concluzia că fusese silit să ia otravă. Această impresie era întărită de expresia de ură și teamă de pe chipul său. Am ajuns la acest rezultat prin metoda excluderii, căci nici o altă ipoteză nu se potrivea faptelor. Să nu-ți închipui că era vorba de o idee nemaiauzită. Administrarea otrăvii cu forța nu e deloc nouă în analele crimei.

Orice toxicolog își aduce aminte de cazul lui Dolsky din Odesa și de cel al lui Leturier din Montpellier.

Și acum, marele semn de întrebare : mobilul crimei ; dat fiind faptul că nu lipsea nimic, furtul trebuia exclus. Atunci, care putea fi scopul : un act politic, sau era vorba de o femeie ? Iată problema cu care am fost confruntat. Încă din primul moment, am înclinat spre a doua ipoteză. Asasinii politici sînt bucuroși să-și îndeplinească misiunea și să dispară cît mai repede. Or, această crimă fusese săvîrșită pe îndelete, criminalul își lăsase amprentele peste tot în cameră, ceea ce arăta că rămăsese mult timp acolo. Deci, o răzbunare atît de metodică trebuia să aibă la bază un motiv personal și nu unul politic. Cînd s-a descoperit inscripția aceea pe perete, am fost convins, mai mult ca oricînd, că părerea mea era întemeiată. Era limpede că se întinsese o cursă. Iar cînd s-a găsit inelul, problema s-a lămurit definitiv. Asasinul — despre asta nu mai încăpea îndoială — îl folosise pentru a aminti victimei sale de o anumită femeie, absentă sau moartă. În momentul acela, l-am întrebat pe Gregson dacă, în telegrama trimisă la Cleveland, a cerut informații despre trecutul lui Drebber, dacă a existat ceva deosebit în cariera lui anterioară. Îți amintești, cred, că mi-a răspuns negativ.

Am procedat apoi la o atentă examinare a camerei, în urma căreia mi s-a confirmat părerea cu privire la înălțimea criminalului și am dobîndit detalii suplimentare, ca țigara Trichinopoly și lungimea unghiilor. De vreme ce nu exista nici o urmă de încăierare, am ajuns la concluzia că sîngele care acoperea parchetul țîșnise din nasul criminalului, în timp ce se agita. Am putut să constat că dîrele de sînge coincideau cu direcția pașilor săi. Rareori se întîmplă ca un om, dacă nu posedă un temperament sanguin, să aibă o astfel de hemoragie provocată de emoție, așa încît am îndrăznit să afirm că, probabil, asasinul era un om robust și cu fața congestionată. Evenimentele ulterioare au dovedit că am judecat corect.

După ce am părăsit casa, m-am grăbit să fac ceea ce neglijase Gregson. Am telegrafiat șefului poliției din Cleveland, mărginindu-mă să-i cer relații cu privire la împrejurările în care se căsătorise Enoch Drebber. Răspunsul a fost concludent. Am aflat astfel că Drebber ceruse protecția legii împotriva unui vechi rival în dragoste, pe nume Jefferson Hope, și că acest Hope se găsea în prezent în Europa. Știam acum că am în mînă cheia misterului și nu-mi mai rămînea decît să-l prind pe asasin.

Îmi formasem mai de mult părerea că omul care-l însoțise pe Drebber în casă nu era altul decît omul care condusese birja. Urmele de pe șosea mi-au arătat cum calul o luase cînd la stînga, cînd la dreapta, ceea ce ar fi fost imposibil să se întîmple dacă cineva ținea hățurile. Deci, unde putea să fie vizitiul dacă nu în casă ? Repet, este absurd să presupui că un om în toate mințile ar fi în stare să săvîrșească, în mod deliberat, o crimă sub ochii unei terțe persoane care cu siguranță l-ar trăda. În sfîrșit, presupunînd că cineva

vrea să urmărească pe altcineva pe străzile Londrei, nu poate găsi un mijloc mai bun decît să se transforme în vizitiu. Toate aceste considerații m-au dus la concluzia de nezdruncinat că Jefferson Hope trebuia căutat printre vizitiii metropolei. Dacă îmbrățișase această meserie, nu exista nici un motiv să cred că renunțase la ea. Dimpotrivă, din punctul său de vedere, orice schimbare bruscă ar fi atras atenția asupra lui. Probabil că avea să continue, cel puțin o bucată de vreme, să-și îndeplinească obligațiile. Nu era de presupus că-și schimbase numele. De ce și l-ar fi schimbat, într-o țară în care nu-l cunoștea nimeni ? De aceea am organizat un corp de detectivi din copii vagabonzi, trimițîndu-i, în mod sistematic, la fiecare proprietar de birji din Londra, pînă cînd au izbutit să-mi scoată la iveală omul pe care-l căutam. Desigur că-ți aduci aminte cît de bine s-au descurcat ei și cît de repede am profitat eu.

Asasinarea lui Stangerson a constituit un incident cu totul neprevăzut și care cu greu ar fi putut fi împiedicat. După cum știi, prin el am intrat în posesia pilulelor a căror existență o ghicisem. Vezi, așadar, că toată povestea este un lanț de secvențe logice, fără nici o fisură, fără nici o lipsă.

— Minunat ! am exclamat. Meritele dumitale ar trebui recunoscute în mod public. Ar fi indicat să publici o relatare a cazului. Dacă n-ai s-o faci dumneata, am s-o fac eu în locul dumitale.

— N-ai decît, doctore, răspunse el. Privește aici ! continuă, întinzîndu-mi un ziar, poftim, uită-te !

Era ediția de zi a ziarului *Echo*, și paragraful asupra căruia îmi atrăsese atenția se referea la cazul nostru.

„Publicul, se spunea în articol, *a pierdut, prin moartea subită a numitului Hope, presupusul asasin al domnilor Enoch Drebber și Joseph Stangerson, prilejul unui spectacol extraordinar. Amănuntele nu vor mai fi probabil cunoscute niciodată, deși din surse autorizate sîntem informați că această crimă a fost rezultatul unei dușmănii vechi și romantice, în care dragostea și mormonismul au jucat un rol de seamă. Se pare că ambele victime au făcut parte, în tinerețea lor, dintre Sfinții Ultimelor Zile iar Hope, prizonierul care a murit, era de asemenea din Salt Lake City. Dacă această poveste n-a avut alte urmări, ea va scoate cel puțin în evidență faptul că poliția noastră știe să facă față împrejurărilor și va da o pildă tuturor străinilor care, de azi înainte, vor înțelege că trebuie să-și rezolve gîlcevile la ei acasă, nu să le aducă pe pămîntul britanic. Nu mai e un secret faptul că meritul pentru această ingenioasă arestare aparține în întregime binecunoscuților detectivi ai Scotland Yard-ului, domnii Lestrade și Gregson. Se pare că individul a fost prins în apartamentul unui oarecare domn Sherlock Holmes care a dovedit și el, ca amator, unele calități de detectiv și care, cu asemenea maeștri, are toate motivele să spere că, în timp, se va ridica la nivelul însușirilor lor. Este de așteptat ca celor doi detectivi să li se atribuie o distincție, în semn de recunoaștere a serviciilor pe care le-au adus."*

— Ce-ți spuneam eu la început ? strigă Sherlock Holmes, rîzînd în hohote. Iată rezultatul studiului nostru în roșu ; să li se atribuie o distincție.

— Nu-i nimic, i-am răspuns. Toate faptele sînt consemnate în amintirile mele și publicul va cunoaște adevărul. Pînă atunci, trebuie să te mulțumești cu conștiința succesului, asemenea bietului roman :

„Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi simul ac nummes contemplar in arca." [1]

[1] În traducere literală : „Puțin îmi pasă că publicul mă fluieră ; eu mă aplaud singur acasă contemplîndu-mi banii din cufăr" (lat.).

Semnul celor patru

1.

ŞTIINŢA DEDUCŢIEI

Sherlock Holmes luă sticluţa aflată în colţul şemineului şi scoase din eleganta cutiuţă de marochin seringa pentru injecţii subcutanate. Cu degetele sale lungi, palide, nervoase, pregăti acul fin şi-şi suflecă manşeta de la mîneca stîngă a cămăşii. Cîteva clipe rămase pe gînduri privindu-şi antebraţul viguros şi încheietura mîinii pe care se vedeau urmele a nenumărate înţepături. Apoi introduse vîrful ascuţit, apăsă pe piston şi, oftînd lung şi mulţumit, se lăsă pe spate, în fotoliul îmbrăcat în catifea.

De luni de zile eram de cîte trei ori pe zi martor la această scenă cu care, totuşi, nu puteam să mă împac. Ba, dimpotrivă, din zi în zi mă scotea şi mai rău din fire, iar noaptea conştiinţa mă dojenea că nu aveam curajul să protestez. Jurasem de nenumărate ori, în sinea mea, că-mi voi descărca odată şi odată sufletul ; dar aerul rece, nepăsător, al tovarăşului meu făcea din el ultimul om faţă de care ţi-ai fi putut permite cea mai mică îndrăzneală. Forţa lui de pătrundere, atitudinea impunătoare, însuşirile lui neobişnuite despre care avusesem prilejul să mă conving, toate acestea mă împiedicau să-l înfrunt.

Totuşi, în după-amiaza aceea, fie datorită sticlei de „Beaume“ pe care o băusem la dejun, fie din cauza

atitudinii sale trufașe care mă exasperase la culme, am simțit deodată că nu mai pot să tac.

— Dar bine, omule, gîndește-te ! am izbucnit sincer. Fă socoteala ! S-ar putea, așa cum afirmi, ca în creierul dumitale să se producă o excitație, o efervescență ; ea reprezintă însă un proces patologic și morbid care implică o modificare accelerată a țesuturilor și poate, în cele din urmă, să ducă la o slăbire permanentă a lor. Și apoi, știi doar că depresiunea care urmează te doboară. Merită oare ? De ce riști să-ți pierzi harurile neprețuite cu care te-a înzestrat natura, doar de dragul unei plăceri ucigătoare ? Nu uita că-ți vorbesc nu numai ca un prieten, ci și ca un medic care se adresează pacientului de a cărui sănătate este, într-o oarecare măsură, răspunzător.

Nu părea deloc jignit. Dimpotrivă, își împreună vîrfurile degetelor și-și lipi coatele pe brațele fotoliului, ca un om care are chef de vorbă.

— Spiritul meu, spuse el, se răzvrătește împotriva stagnării. Dă-mi probleme, dă-mi să muncesc, dă-mi cea mai dificilă criptogramă sau cea mai complicată analiză, și atunci mă voi simți în elementul meu. Atunci voi putea să renunț la stimulentele artificiale. Dar rutina plicticoasă mă îngrozește. Tînjesc după exaltări mintale. De altfel, acesta este și motivul pentru care mi-am ales o profesiune atît de bizară, sau mai bine zis mi-am creat-o, căci sînt singurul din lume.

— Singurul detectiv neoficial ? am întrebat mirat.

— Singurul detectiv consultant neoficial, mi-a răspuns. Eu sînt ultimul și cel mai înalt for judecătoresc în materie. Cînd Gregson sau Lestrade, sau Athelney Jones ajung la un punct mort — ceea ce, în treacăt fie spus, este un lucru normal pentru ei — îmi supun mie problema. Examinez datele, ca expert, și-mi dau părerea, ca specialist. În asemenea cazuri,

nu pretind nici o recunoaștere oficială a meritelor mele. Numele meu nu apare în nici un ziar, dar munca și plăcerea de a găsi un teren care să-mi îngăduie să-mi desfășor posibilitățile neobișnuite constituie pentru mine cea mai mare răsplată. De altfel, dumneata te-ai putut convinge singur, în cazul lui Jefferson Hope, de metodele mele de lucru.

— Da, într-adevăr, i-am spus pe un ton cordial. În viața mea n-am fost atît de impresionat. De altminteri, am scris despre asta și o cărticică, cu titlul oarecum fantastic, *Un studiu în roșu.*

Dădu trist din cap.

— M-am uitat prin ea, spuse el. Ca să fiu sincer, nu pot să te felicit. Detecția este, sau s-ar cuveni să fie, o știință exactă și ca atare trebuie tratată în aceeași manieră rece, lipsită de emoție. Or, dumneata ai încercat să-i dai o tentă de romantism, ceea ce produce același efect pe care l-am obține dacă am introduce o poveste de dragoste sau o răpire în cea de-a cincea teoremă a lui Euclid.

— Dar elementul romantic există în însăși povestea aceea, am protestat. Nu puteam să mistific faptele.

— Unele fapte trebuiau suprimate sau, în orice caz, era necesar să se fi păstrat un just simț al proporțiilor în ceea ce privește tratarea lor. Singurul lucru ce merita să fie menționat, din toată această afacere, era raționamentul analitic neobișnuit, de la efect la cauză, prin care am izbutit să lămuresc misterul.

Mărturisesc că mă cam plictisea această critică la adresa unei lucrări pe care mă străduisem s-o fac cît mai măgulitoare pentru el. Mărturisesc, de asemenea, că mă cam irita egocentrismul lui care, pare-se, ar fi vrut ca fiecare rînd al cărții să fie consacrat acțiunilor și realizărilor sale extraordinare. În anii petre-

cuţi împreună în Baker Street, observasem de multe ori că atitudinea liniştită şi didactică a tovarăşului meu izvora dintr-o oarecare vanitate. Totuşi, nu i-am răspuns nimic şi m-am apucat să-mi oblojesc piciorul suferind. Un glonte *jezail* trecuse prin el, cu cîtva timp în urmă şi, deşi nu mă împiedica să umblu, îmi provoca dureri ori de cîte ori se schimba vremea.

— Clientela mea a sporit de curînd pe continent, spuse Holmes după un timp, umplîndu-şi vechea pipă din rădăcină de măcieş. Săptămîna trecută am fost consultat de François de Villard care, după cum probabil ştii, se numără de cîtva timp printre detectivii francezi de frunte. Este înzestrat cu intuiţia fină a celticului, dar mai are lacune la vastul capitol al cunoştinţelor exacte, care sînt esenţiale pentru a atinge culmile în arta sa. Era vorba despre un testament şi cazul prezenta unele aspecte interesante. Am fost în măsură să-i indic două cazuri similare, unul petrecut la Riga, în 1857, celălalt la St. Louis, în 1871 şi, datorită lor, a descoperit soluţia potrivită. Iată scrisoarea lui în care-mi exprimă recunoştinţa pentru ajutorul dat; am primit-o azi dimineaţă. Îmi azvîrli o scrisoare mototolită. În timp ce-mi aruncam ochii peste ea, am fost izbit de mulţimea superlativelor, ca „magnific", *„coups-de-maître"* [1] şi *„tours-de-force"* [2], mărturisind admiraţia entuziastă a francezului.

— Parcă ar fi un elev care se adresează profesorului său, spusei.

— O, îmi cam supraestimează ajutorul pe care i l-am dat, spuse Sherlock Holmes, amuzat. El însuşi este un tip foarte înzestrat. Posedă două din cele trei calităţi necesare detectivului ideal. Are spirit de observaţie şi spirit de deducţie. Îi lipsesc doar cu-

[1] Lovitură de maestru (fr.).
[2] Realizare iscusită (fr.).

noştinţele, dar acestea pot veni cu timpul. Acum, lucrează la tălmăcirea în limba franceză a modestelor mele lucrări.

— Lucrările dumitale ?

— A, nu ştiai ? exclamă el rîzînd. Da, am pe conştiinţă cîteva monografii. Toate tratează subiecte tehnice. Iată, de pildă, *Despre deosebirea dintre scrumurile de tutun.* Înşir aci o sută patruzeci de sorturi de ţigări, trabucuri şi tutunuri de pipă, cu planşe colorate care ilustrează deosebirile dintre scrumuri. Este o problemă care revine, întotdeauna, în procesele criminale şi care, uneori, are o importanţă covîrşitoare pentru descoperirea adevărului. De pildă, dacă poţi spune cu certitudine că o crimă a fost săvîrşită de un om care fuma o ţigară din India, detaliul acesta îţi limitează cîmpul de cercetare. Pentru un ochi experimentat, între scrumul negru al unei „Trichinopoly" şi praful alb al unei „Bird's Eye" este o deosebire tot atît de mare ca între o varză şi un cartof.

— Intr-adevăr, ai o înclinaţie extraordinară pentru particularităţi.

— Ştiu să le preţuiesc însemnătatea. Iată monografia mea despre detectarea urmelor de paşi, cu cîteva observaţii privind folosirea ghipsului pentru păstrarea amprentelor. Iată, aici, o curioasă lucrare despre influenţa profesiunii asupra formei mîinilor; gravurile înfăţişează mîinile unor lucrători care se ocupă cu fabricarea plăcilor de ardezie, mîini de marinari, tăietori de dopuri, tipografi, ţesători şi şlefuitori de diamante. Este de un mare interes practic pentru detectivul ştiinţific — îndeosebi în cazul cînd are de-a face cu cadavre neidentificate sau cînd trebuie să descopere antecedentele criminalilor. Dar am impresia că te plictisesc cu *hobby*-ul meu...

— Nu, deloc, i-am răspuns convins. Mă interesează în cel mai înalt grad, mai ales de cînd am avut pri-

lejul să văd cum aplici toate acestea în practică. Vorbeai adineauri despre observaţie şi despre deducţie. Desigur că, într-o anumită măsură, una implică pe cealaltă.

— Nu, nu prea, răspunse el şi se întinse cu voluptate în fotoliu, scoţînd din pipă rotocoale albastre şi groase. De pildă, spiritul de observaţie îmi arată că azi-dimineaţă ai fost la oficiul poştal de pe strada Wigmore, în vreme ce spiritul de deducţie mă informează că, odată ajuns acolo, ai expediat o telegramă.

— Exact ! am răspuns. Exact, în ambele privinţe. Dar mărturisesc că nu pricep cum ai ajuns la această constatare. A fost o acţiune spontană şi n-am vorbit cu nimeni despre ea.

— Este simplicitatea însăşi ! remarcă el, rîzînd de uimirea mea. E atît de absurd de simplu, încît o explicaţie mi se pare de prisos ; şi totuşi, ea ar putea sluji la definirea limitelor observaţiei şi ale deducţiei. Observaţia mi-a spus că ai urme de pămînt roşiatic pe pantofi. Or, exact în faţa oficiului poştal de pe strada Wigmore, a fost scos pavajul şi s-a răscolit şi împrăştiat pămîntul încît nu poţi să intri în oficiu fără să-l calci. Pămîntul are nuanţa aceea roşiatică pe care, după cîte ştiu eu, prin preajma locului n-o afli nicăieri într-altă parte. Asta ţine de observaţie. Restul, este deducţie.

— Dar telegrama ? Cum ai dedus că am expediat o telegramă ?

— O, desigur, am ştiut că n-ai scris nici o scrisoare, de vreme ce am fost toată dimineaţa împreună. De asemenea, am văzut pe biroul dumitale o coală de mărci şi un pachet gros de cărţi poştale. De ce te-ai fi dus la oficiul poştal, dacă nu ca să expediezi o telegramă ? Elimină toţi ceilalţi factori, şi cel care rămîne trebuie să fie cel adevărat.

— În cazul meu, e adevărat, i-am replicat după o clipă de gîndire. Dar, aşa cum spui, problema era extrem de simplă. M-ai socoti impertinent dacă aş îndrăzni să-ţi supun teoriile la un test mai dificil ?

— Dimpotrivă, răspunse el. Aş fi încîntat să studiez orice problemă pe care mi-ai supune-o.

— Te-am auzit cîndva spunînd că este greu ca cineva să folosească zilnic un obiect fără să lase asupra lui amprenta propriei sale individualităţi, uşor de descifrat pentru un observator încercat. Ei bine, am aici un ceas care a intrat de curînd în posesia mea. Vrei să ai amabilitatea de a-mi împărtăşi părerea dumitale în legătură cu caracterul sau cu obiceiurile fostului proprietar ?

I-am întins ceasul, şi-n sinea mea mă bucuram puţin, căci examenul era, gîndeam eu, de netrecut şi, prin el, urmăream să-i dau o lecţie pentru tonul oarecum dogmatic pe care-l folosea uneori. Cîntări ceasul în mînă, se uită atent la cadran, deschise capacul şi examină maşinăria, mai întîi cu ochiul liber, apoi cu o lupă convexă puternică. Abia mă stăpîneam să nu pufnesc în rîs, atît era de dezamăgit cînd, în cele din urmă, îl închise la loc şi mi-l înapoie.

— Cam puţine indicii, observă el. Ceasul a fost curăţat de curînd şi acest fapt m-a privat de detaliile cele mai sugestive.

— Într-adevăr, am răspuns. A fost curăţat înainte de a-mi fi trimis. În gîndul meu îmi învinuiam tovarăşul pentru că încerca să-şi ascundă neputinţa folosindu-se de un argument care cam şchiopăta şi nu putea convinge. Ce indiciu ar fi putut să-i ofere un ceas necurăţat ?

— Deşi nesatisfăcătoare, investigaţiile mele n-au fost cu totul zadarnice, observă el holbîndu-se în tavan cu o privire visătoare, ştearsă. Dacă nu mă-nşel,

acest ceas a aparținut fratelui dumitale mai mare, care l-a moștenit de la tatăl lui.

— Fără îndoială, asta ai aflat-o prin inițialele H. W. de pe spate ?

— Întocmai. W. indică numele dumitale. Ceasul este datat cu cincizeci de ani în urmă ; iar inițialele au aceiași vechime ; deci, a fost fabricat pentru ultima generație. În general, bijuteriile sînt moștenite de fiul cel mai mare care, de obicei, poartă același nume ca și tatăl său. Dacă-mi aduc bine aminte, tatăl dumitale a murit cu mulți ani în urmă. De aceea, ceasul s-a aflat în mîinile fratelui dumitale mai mare.

— Pînă aici, e-n regulă, i-am spus. Altceva ?

— Era un om neglijent, foarte neglijent și nepăsător. La început a avut perspective frumoase, dar și-a bătut joc de ele ; a trăit un timp în sărăcie, cu scurte perioade de prosperitate și, în cele din urmă, a căzut în patima băuturii și a murit. Asta e tot ce am putut să aflu.

Am sărit de pe scaun și am început să mă agit prin cameră, copleșit de amărăciune.

— E nedemn de dumneata, Holmes, i-am spus. Nu te-aș fi crezut în stare să te cobori într-atît. Ai iscodit în viața nefericitului meu frate și acum vrei să susții că ai dedus toate acestea prin nu știu ce mijloace fanteziste. Să nu te aștepți de la mine să cred că tot ce mi-ai spus ai citit în ceasul lui ! Este un procedeu josnic și, ca să vorbesc deschis, ține oarecum de șarlatanism.

— Dragă doctore, spuse el pe un ton blînd, te rog să primești scuzele mele. Privind lucrurile ca pe-o problemă abstractă, am uitat că pentru dumneata ele reprezintă o chestiune personală și dureroasă. Totuși, te asigur că, înainte de a-mi fi dat ceasul, habar n-am avut de existența acestui frate al dumitale.

— Atunci, pentru numele lui Dumnezeu, cum de-ai descoperit toate aceste fapte ? Sînt absolut exacte, pînă în cele mai mici amănunte.

— O, înseamnă că am avut noroc. Aș putea să-ți spun numai care a fost calculul probabilităților. Nu mă așteptam să fie atît de precis.

— Dar, nu cumva a fost mai mult un joc al întîmplării, un joc de-a ghicitul ?

— Nu, categoric nu ; nu ghicesc niciodată. Este un procedeu dăunător — distruge facultatea de a raționa logic. Ți se pare ciudat fiindcă nu urmărești șirul gîndurilor mele, și nici nu observi detaliile neînsemnate de care depind uneori concluziile hotărîtoare. De pildă, am început prin a trage concluzia că fratele dumitale era neglijent. Dacă te uiți la partea de jos a capacului, ai să observi nu numai că e lovit în două locuri, dar e și tăiat și zgîriat peste tot, datorită obiceiului de a ține în același buzunar alte obiecte tari ca, de pildă, monede sau chei. Desigur, nu e mare scofală să deduci că un om care procedează astfel cu un ceas de cincizeci de guinee, trebuie să fie un om neglijent. De asemenea, nu e cine știe ce să afirmi că un om care moștenește un obiect de o asemenea valoare, trebuie să fi avut și alte lucruri de preț.

Am dat din cap, în semn că-i urmăream raționamentul.

— Este un lucru foarte obișnuit pentru cămătarii din Anglia, cînd iau în gaj un ceas, să scrijelească numărul tichetului, cu un vîrf de ac, în interiorul ceasului. Este mai la îndemînă decît o etichetă și nu există nici un risc ca numărul să se piardă sau să fie mutat pe un alt obiect. Cînd m-am uitat cu lupa, am văzut nu mai puțin de patru asemenea numere în interior. O primă deducție : fratele dumitale era adesea la ananghie. A doua deducție : avea, din cînd în cînd, perioade de prosperitate, căci altminteri n-ar

fi putut să-şi răscumpere amanetul. În sfîrşit, te rog să priveşti capacul dinăuntru care conţine orificiul unde se introduce cheiţa. Un om cumpătat nu l-ar fi zgîriat astfel. Dar n-ai să vezi niciodată un ceas aparţinînd unui alcoolic, care să nu aibă astfel de zgîrieturi. Ei îl învîrtesc, de obicei, noaptea şi mîna lor nesigură lasă aceste urme. Ce găseşti misterios în tot ce ţi-am spus ?

— E clar ca lumina zilei, i-am răspuns. Îmi pare rău că am fost nedrept cu dumneata. Ar fi trebuit să am mai multă încredere în facultăţile minunate pe care le posezi. Pot să te întreb dacă, în momentul de faţă, ai vreo anchetă profesională în curs ?

— Nici una. Vino aici, la fereastră. A mai existat vreodată o lume atît de tristă, nenorocită şi inutilă ? Priveşte ceaţa gălbuie care se învolburează de-a lungul străzilor şi se năpusteşte asupra acestor case mohorîte. Poate exista ceva mai deznădăjduit, mai prozaic, mai puţin înălţător ? La ce bun să ai forţe, doctore, dacă nu ţi se oferă prilejul să le foloseşti ? Crima este banală, viaţa este banală şi numai calităţile banale îşi găsesc o utilizare în această lume.

Tocmai deschisesem gura ca să răspund acestei tirade, cînd proprietăreasa noastră, după ce bătu tare în uşă, intră aducînd pe o tavă de aramă, o carte de vizită.

— Vă caută o tînără, domnule, spuse ea adresîndu-se tovarăşului meu.

— Domnişoara Mary Morstan, citi el. Hm ! Nu-mi amintesc de acest nume. Spuneţi-i, vă rog, să poftească, doamnă Hudson. Nu pleca, doctore. Aş prefera să fii de faţă.

2

PREZENTAREA CAZULUI

Domnişoara Morstan intră în cameră cu paşi hotărîţi şi cu un aer care ar fi vrut să pară calm. Era o tînără blondă, scundă, delicată, înmănuşată şi îmbrăcată cu un gust desăvîrşit. Înfăţişarea ei avea însă o simplitate care sugera mijloace modeste. Rochia era de un gri-bej închis, fără garnituri sau zorzoane, iar pe cap purta un turban mic în aceeaşi nuanţă sobră, înviorată doar de o minusculă pană albă, aşezată într-o parte. Trăsăturile feţei nu erau regulate, nici de o frumuseţe desăvîrşită, dar expresia figurii era blîndă şi plăcută, iar ochii mari, albaştri, aveau o strălucire deosebit de simpatică şi spirituală. Experienţa mea în materie de femei, care se extinde asupra mai multor ţări din trei continente diferite, nu-mi oferise pînă atunci prilejul să întîlnesc o figură în stare să arate atît de limpede o fire distinsă şi de o mare sensibilitate.

Cînd se aşezase pe scaunul pe care i-l oferise Sherlock Holmes, am observat un tremur al buzelor, o crispare a mîinii şi toate celelalte semne ale unei intense frămîntări lăuntrice.

— Am venit la dumneavoastră, domnule Holmes, spuse ea, pentru că într-o vreme aţi ajutat-o pe doamna Cecil Forrester, a cărei angajată sînt, să se

descurce într-o mică problemă cu caracter intim. A fost foarte impresionată de iscusința și amabilitatea dumneavoastră.

— Doamna Cecil Forrester, repetă el, reflectînd. Cred că n-am făcut mare lucru pentru ea. Da, după cîte îmi amintesc, cazul era foarte simplu.

— Dar nu și pentru ea. Și, oricum, nu se poate spune același lucru despre cazul meu. Nu-mi pot imagina ceva mai straniu, mai inexplicabil ca situația în care mă găsesc acum.

Holmes își frecă mîinile ; ochii săi străluceau de satisfacție. Se aplecă înainte în fotoliu, și pe chipul lui pătrunzător, cu trăsături acviline, se ivi o expresie de extraordinară concentrare.

— Expuneți cazul dumneavoastră, spuse el pe un ton vioi, de om de afaceri.

Simțeam că prezența mea începe să stingherească.

— Pe mine vă rog să mă iertați, am spus ridicîndu-mă de pe scaun.

Spre surprinderea mea, tînăra mă reținu printr-un gest cu mîna ei înmănușată.

— Dacă prietenul dumneavoastră, spuse ea, ar avea amabilitatea de a rămîne, mi-ar putea face un serviciu neprețuit.

M-am așezat la loc pe scaun.

— Pe scurt, continuă ea, iată faptele : Tatăl meu a fost ofițer într-un regiment din India și, pe vremea cînd eram abia un copil, m-a trimis acasă. Mama murise și nu aveam nici o rudă în Anglia. Am fost dată la un pension din Edinburgh, unde am rămas pînă la vîrsta de șaptesprezece ani. În anul 1878, tatăl meu, care era pe atunci căpitan, a obținut un concediu de douăsprezece luni și a venit în țară. Mi-a telegrafiat de la Londra că a ajuns cu bine și mi-a cerut să vin numaidecît la el, dîndu-mi adresa hotelului „Langham". După cîte îmi aduc aminte, mesajul lui era plin de căldură și afecțiune. De îndată ce am ajuns la Londra, m-am dus la „Langham", unde am fost informată că într-adevăr căpitanul Morstan locuia acolo, dar că părăsise hotelul în seara precedentă și încă nu se înapoiase. Am așteptat zadarnic toată ziua vreo veste din partea lui. Noaptea, sfătuită de directorul hotelului, am luat legătură cu poliția și, a doua zi dimineața, toate ziarele anunțau dispariția tatălui meu. Cercetările noastre rămaseră fără nici un rezultat ; și, din ziua aceea și pînă azi, nu s-a mai auzit niciodată nimic despre nefericitul meu tată. Se întorsese acasă cu inima plină de speranța că se va bucura de puțină liniște, de puțin confort și, în loc de toate acestea...

Își duse mîna la gît și un hohot de plîns îi întrerupse fraza.

— Ce dată era ? întrebă Holmes, deschizîndu-și carnetul de însemnări.

— A dispărut la 3 decembrie 1878, acum aproape zece ani.

— Bagajele lui ?

— Au rămas la hotel. Nu s-a găsit în ele nimic care să ofere vreun indiciu — cîteva costume, cîteva cărți și numeroase obiecte rare din insulele Andaman. Fusese unul dintre ofițerii însărcinați cu paza condamnaților deținuți acolo.

— Avea vreun prieten în oraș ?

— Unul singur de care știm — maiorul Sholto, din regimentul său, al 34-lea de infanterie din Bombay. Maiorul se retrăsese cu puțin timp înainte și locuia la Upper Norwood. Firește, am luat legătura cu el, dar nu știa nici măcar că prietenul său se aflase în Anglia.

— Ciudată poveste ! remarcă Holmes.

— Încă nu v-am descris partea cea mai stranie. Acum vreo șase ani — mai precis, la 4 mai 1882 —

în ziarul *Times* a apărut un anunț prin care domnișoara Mary Morstan era rugată să-și deă adresa, menționîndu-se că interesul ei îi cerea să răspundă acestei solicitări.

Nu se dădea nici un nume, nici o adresă. În vremea aceea, tocmai mă angajasem ca guvernantă la familia doamnei Cecil Forrester. Sfătuită de ea, mi-am publicat adresa la rubrica de anunțuri. În aceeași zi, am primit prin poștă o cutiuță de carton care conținea o perlă foarte mare și strălucitoare. Nimic altceva. De atunci, în fiecare an, la aceeași dată, apărea o cutie asemănătoare, conținînd o perlă similară, fără nici un semn din partea expeditorului. Un expert a stabilit că este vorba de o perlă foarte rară și de mare valoare. Puteți să vă convingeți singuri că sînt foarte frumoase.

Spunînd acestea, deschise o cutiuță plată și ne arătă șase perle, dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată.

— Povestea dumneavoastră este extrem de interesantă. Vi s-a mai întîmplat și altceva ?

— Da, chiar astăzi. De aceea am și venit la dumneavoastră. Azi dimineață, am primit această scrisoare pe care poate vreți s-o citiți singur.

— Mulțumesc, spuse Holmes. Vă rog, și plicul. Ștampila poștei : Londra, S. W. Data : 7 iulie. Hm ! În colț, o amprentă a degetului gros. Probabil, a poștașului. Hîrtie de cea mai bună calitate. Plic de șase *penny* pachetul. Papetărie de lux. Nici o adresă. „Astă seară, la orele 7, să fiți în dreptul celui de-al treilea stîlp din stînga, la ieșirea teatrului «Lyceum». Dacă n-aveți încredere, puteți veni cu doi prieteni. Ați fost nedreptățită și vi se va face dreptate. Nu aduceți poliția. Dacă o anunțați, totul va fi zădărnicit. Prietenul dumneavoastră necunoscut." Într-adevăr,

iată un mister foarte nostim ! Ce aveți de gînd să faceți, domnișoară Morstan ?

— Tocmai asta voiam eu să vă întreb.

— În cazul acesta, firește că vom merge — dumneavoastră, eu și — da, sigur, doctorul Watson este omul cel mai potrivit. Corespondentul dumneavoastră a spus doi prieteni. Noi doi am mai lucrat împreună.

— Dar dumnealui este de acord să meargă ? întrebă ea, iar ochii și glasul ei implorau.

— Aș fi mîndru și fericit, am spus cu căldură, să pot da o mînă de ajutor.

— Sînteți amîndoi foarte amabili, răspunse ea. Am dus o viață foarte retrasă și nu am nici un prieten la care să pot apela. Dacă voi fi aici la șase, cred că e bine, nu ?

— Da, dar nu mai tîrziu, spuse Holmes. Încă ceva. Scrisul acesta este identic cu cel de pe adresele care însoțeau cutiile cu perle ?

— Le am la mine, răspunse ea, scoțînd șase bucăți de hîrtie.

— Sînteți, fără doar și poate, o clientă model. Aveți o intuiție excelentă. Și acum, să ne uităm puțin la ele. Risipi hîrtiile pe masă și trecu repede cu privirea, de la una la alta. În afară de scrisoare, toate celelalte scrisuri sînt simulate, spuse el fără să stea pe gînduri ; dar nu există nici un dubiu asupra autorului. Uitați-vă cum iese în evidență *e*-ul grec și cum e răsucit *s*-ul final. Neîndoielnic, sînt opera aceleeași persoane. N-aș vrea să vă dau speranțe deșarte, domnișoară Morstan, dar ce părere aveți, există vreo asemănare între acest scris și cel al tatălui dumneavoastră ?

— Absolut nici una.

— Mă așteptam să vă aud spunînd acest lucru. Atunci, rămîne pe diseară, la șase. Vă rog să-mi dați

voie să păstrez hîrtiile. Poate, pînă atunci, mai arunc o privire peste ele. E abia trei și jumătate. *Au revoir.*

— *Au revoir*, spuse vizitatoarea noastră ; și, aruncîndu-ne cîte o privire luminoasă, binevoitoare, își puse la loc în sîn cutia cu perle și plecă grăbită.

De la fereastră, am urmărit-o cu privirea ; mergea cu un pas sprinten pe stradă, pînă ce turbanul cenușiu cu pana albă deveni un simplu punct în vîltoarea sumbră a mulțimii.

— Foarte atrăgătoare femeie ! am exclamat, întorcîndu-mă spre prietenul meu.

Își aprinsese din nou pipa și ședea tolănit pe spate, cu pleoapele lăsate.

— Oare ? spuse el pe un ton leneș ; n-am observat.

— Ești într-adevăr un automat — o mașină de calculat, am strigat. Uneori, ai în dumneata ceva de-a dreptul inuman.

Zîmbi amabil.

— Este un lucru de primă importanță, spuse el, să nu permiți rațiunii să se lase influențată de calități personale. Un client este pentru mine mai degrabă un element, un factor într-o problemă. Însușirile emoționale sînt potrivnice judecății limpezi. Te asigur că cea mai atrăgătoare femeie pe care am cunoscut-o a fost spînzurată fiindcă a otrăvit trei copii mici cu scopul de a pune mîna pe o asigurare, iar cel mai respingător om din cîți am văzut în viața mea, era un filantrop care a cheltuit aproape un sfert de milion pentru sărăcimea londoneză.

— Totuși, în cazul acesta... .

— Nu fac niciodată excepții. Excepția contrazice regula. Ai avut vreodată prilejul să analizezi caracterul cuiva prin scrisul său ? Ce părere ai despre mâzgăliturile acestui individ ?

— E un scris lizibil și ordonat, am răspuns. Un om de afaceri obișnuit și cu oarecare tărie de caracter.

Holmes clătină din cap.

— Privește literele lungi, spuse el. Abia se deosebesc de celelalte din rînd. Acest *d* ar putea fi un *a*, iar acest *l* un *e*. Oamenii de caracter își diferențiază întotdeauna literele lungi, oricît de ilizibil ar fi scrisul lor. *K*-urile sale exprimă șovăială, iar majusculele o oarecare vanitate. Acum, mă duc. Trebuie să mai culeg niște informații. Dă-mi voie să-ți recomand această carte — una dintre cele mai interesante care s-au scris vreodată : *Martiriul omului* de Winwood Reade. Mă reîntorc peste o oră.

M-am instalat lîngă fereastră, cu volumul în mînă, dar gîndurile mele erau departe de îndrăznețele speculații ale autorului. Ele se învîrteau în jurul ultimei noastre musafire — surîsul ei, tonul profund, amplu, al vocii, straniul mister care-i învăluia viața. Dacă avusese șaptesprezece ani atunci cînd dispăruse tatăl ei, acum trebuia să aibă douăzeci și șapte — o vîrstă superbă, cînd tinerețea și-a pierdut timiditatea și a fost potolită de experiență. Am stat așa și-am meditat, pînă ce mi-au venit în minte niște gînduri atît de primejdioase, încît m-am repezit spre biroul meu și am cercetat cu înfrigurare ultimul tratat de patologie. Cum îmi permiteam eu, un amărît de chirurg militar, cu un picior șubred, și cu un cont la bancă și mai șubred, să mă gîndesc la asemenea lucruri ? Era un element, un factor — atît și nimic mai mult. Dacă viitorul meu se contura în linii sumbre, era desigur de preferat să-l privesc drept în față, ca un bărbat, și să nu încerc să-l înseninez cu fantasme ale imaginației.

3

ÎN CĂUTAREA UNEI SOLUŢII

Holmes se reîntoarse abia după orele cinci şi jumătate. Era radios, agitat, într-o stare de spirit grozavă, bună dispoziţie care, în cazul lui, era adesea urmată de clipe de neagră deznădejde.

— Nu e prea mult mister în povestea asta, spuse el luînd ceaşca de ceai pe care i-o umplusem ; faptele nu permit, pare-se, decît o singură interpretare.

— Cum ! Ai şi găsit soluţia ?

— O, asta ar fi prea mult spus. Am descoperit un fapt semnificativ, atîta tot. Da, chiar *foarte* semnificativ. Lipsesc doar amănuntele. Cercetînd colecţia ziarului *Times*, am descoperit că maiorul Sholto, din Upper Norwood, fost ofiţer al regimentului 34 de infanterie din Bombay a murit la 28 aprilie 1882.

— S-ar putea ca eu să fiu foarte tare de cap, Holmes, dar nu văd ce semnificaţie are acest amănunt ?

— Nu ? Mă uimeşti. Atunci, priveşte lucrurile din alt unghi. Căpitanul Morstan dispare. Singura persoană din Londra pe care ar fi putut s-o viziteze este maiorul Sholto. Maiorul Sholto neagă că ar fi aflat că era la Londra. Patru ani mai tîrziu, Sholto moare. *La o săptămînă după moartea lui,* fata căpitanului Morstan primeşte un dar de preţ, fapt care se repetă an de an şi acum culminează cu o scrisoare ce o descrie ca pe o femeie nedreptăţită. Despre ce altă nedreptate poate fi vorba, în afară de pierderea tatălui ei ? Şi de ce au început să sosească darurile imediat după moartea lui Sholto, dacă nu datorită faptului că moştenitorul lui ştie ceva în legătură cu misterul şi doreşte să o despăgubească pentru ce a suferit. Ai vreo altă teorie care să se potrivească cu aceste fapte ?

— Ciudată despăgubire ! Şi ce mod ciudat de a o oferi ! Dar de ce să-i fi scris o scrisoare acum, şi nu în urmă cu şase ani ? Apoi, scrisoarea vorbeşte despre „repararea unei nedreptăţi". Cum ? În ce mod ? E greu de presupus că tatăl ei se mai află în viaţă. Or, cel puţin după cîte ştiu eu, nu există altă nedreptate în cazul ei.

— Sînt încă neclarităţi, fără îndoială că mai sînt unele neclarităţi, spuse Sherlock Holmes cu un aer gînditor ; dar expediţia noastră de astăseară le va risipi pe toate. A, iată o trăsură şi pe domnişoara Morstan înăuntru. Eşti gata ? Atunci, hai să coborîm, căci e trecut de şase.

Mi-am luat pălăria şi bastonul cel mai gros, în vreme ce pe Holmes l-am văzut cum îşi scoate revolverul din sertar şi-l strecoară în buzunar. Era limpede că prevedea posibilitatea ca, în cursul acţiunii noastre nocturne, să se ivească unele împrejurări grave.

Domnişoara Morstan era înfăşurată într-un mantou negru ; faţa ei delicată era liniştită dar palidă. Ar fi trebuit să fie mai mult decît o simplă femeie ca să nu simtă fiori de nelinişte la gîndul că porneam într-o aventură ciudată, dar, cu toate acestea, stăpînirea ei de sine era desăvîrşită ; răspunse foarte clar la cele cîteva întrebări suplimentare pe care i le puse Sherlock Holmes.

— Maiorul Sholto era un prieten foarte intim al lui papa, spuse ea. În toate scrisorile, vorbea despre maior. El şi tata comandau trupele de pe insulele Andaman, astfel încît îşi petreceau foarte mult timp împreună. Apropo, în biroul lui papa s-a găsit o hîrtie foarte curioasă, pe care nimeni n-a putut s-o înţeleagă. Cred că nu are nici cea mai mică importanţă, dar m-am gîndit că, poate, totuşi, aţi vrea s-o vedeţi, aşa că am adus-o cu mine. Iat-o.

Holmes despături cu grijă hîrtia şi o netezi pe genunchi. Apoi, o examină foarte metodic cu lupa.

— Este o hîrtie fabricată în India, exclamă el. Cîndva, a fost prinsă cu o pioneză de tablă. Diagrama pe care o înfăţişează pare să fie planul unei secţiuni dintr-o clădire mare cu numeroase holuri, coridoare şi culoare. Într-un loc se vede o cruce mică, făcută cu cerneală roşie şi deasupra e scris cu creionul ceva care de-abia se distinge : „3—37, de la stînga". În colţul din stînga, există o ieroglifă curioasă semănînd cu patru cruci pe acelaşi rînd, înghesuite între ele. Alături, e scris cu litere foarte stîngace şi grosolane, „semnul celor patru" — Jonathan Small, Mahomet Singh, Abdullah Khan, Dost Akbar. Nu, mărturisesc că nu înţeleg ce legătură are cu cazul nostru. Totuşi, în mod evident, este un document important. A fost păstrat cu grijă într-un portofel, căci este curat pe ambele feţe.

— L-am găsit în portofelul lui.

— Atunci, păstraţi-l bine, domnişoară Morstan, fiindcă s-ar putea să ne fie de folos. Încep să cred că această poveste are un caracter mult mai profund şi mai subtil decît am presupus. Trebuie să-mi reconsider ideile.

Se lăsă pe spate şi, după aerul lui preocupat şi privirea absentă, am înţeles că medita intens. Domnişoara Morstan şi cu mine discutam aproape

în şoaptă despre aventura noastră şi despre evenimentele ce ar fi putut să survină, în timp ce tovarăşul nostru rămase pînă la sfîrşitul drumului aceeaşi persoană rezervată, cu gîndurile de nepătruns.

Era o seară de septembrie, către orele şapte. Ziua fusese mohorîtă şi o ceaţă deasă, cu burniţă, se lăsase peste metropolă. Nori de culoarea noroiului se tîrau deasupra străzilor mocirloase. De-a lungul Strandului, felinarele nu mai erau decît puncte de lumină difuză care aruncau o palidă dîră circulară pe pavajul cleios. Luminile gălbui din vitrinele magazinelor licăreau în atmosfera aburită, vaporoasă, aruncînd raze schimbătoare pe magistrala aglomerată. Era ceva ciudat şi fantomatic în această procesiune nesfîrşită de chipuri care apăreau şi dispăreau prin fîşiile înguste de lumină — feţe triste sau vesele, obosite sau strălucitoare. Aidoma întregii omeniri, ele alergau din întuneric spre lumină, pierzîndu-se apoi din nou în întuneric. În general, nu sînt o fire impresionabilă, dar seara aceea posacă, apăsătoare, împletită cu ciudata aventură în care ne angajasem, mă irita şi mă făcea să mă simt abătut. Din comportarea domnişoarei Morstan am înţeles că ea era turburată de aceleaşi simţăminte. Singur Holmes se putea ridica deasupra unor influenţe meschine. Ţinea pe genunchi carnetul cu însemnări şi, din cînd în cînd, nota cîte o cifră sau o frază, la lumina lanternei de buzunar.

La „Lyceum Theatre", mulţimea se îmbulzea în faţa intrărilor laterale. Un şir nesfîrşit de birji şi cupeuri se perinda prin faţa intrării principale, golindu-şi încărcătura de bărbaţi în frac şi femei în ţinută de seară împodobite cu diamante.

Abia ne strecurasem pînă în dreptul celui de-al treilea stîlp, care era locul nostru de întîlnire, cînd un bărbat scund, brunet, ager, în straie de vizitiu, se apropie de noi.

— Dumneavoastră sînteţi persoanele care o însoţesc pe domnişoara Morstan ? întrebă el.

— Eu sînt domnişoara Morstan, iar aceşti doi domni sînt prietenii mei, spuse ea.

Omul ne aruncă o privire nespus de pătrunzătoare, plină de neîncredere.

— Iertaţi-mă, domnişoară, spuse el pe un ton oarecum tăios, stăruitor, dar v-aş ruga să-mi daţi cuvîntul dumneavoastră de onoare că nici unul dintre ei nu este agent de poliţie.

— Îţi dau cuvîntul meu de onoare, spuse ea.

Tipul scoase un şuierat ascuţit, şi un băiat aduse o trăsură şi deschise portiera. Omul care ni se adresase se urcă pe capră, în timp ce noi ne ocuparăm locurile înăuntru. N-am apucat să ne instalăm bine că vizitiul a şi dat bici calului şi ne-am trezit azvîrliţi într-o cursă nebunească pe străzile învăluite în ceaţă.

Situaţia noastră era destul de curioasă. Mergeam spre o destinaţie necunoscută, într-o misiune necunoscută. Totuşi, această invitaţie era fie o mistificare absolută — ipoteză de neconceput — fie o dovadă a faptului că din expediţia noastră aveau să decurgă evenimente importante. Atitudinea domnişoarei Morstan era mai hotărîtă şi mai liniştită ca oricînd. Am încercat să leg o conversaţie şi s-o amuz cu amintirile aventurilor mele din Afghanistan ; sincer vorbind, eram eu însumi atît de absorbit de situaţia noastră şi atît de curios să aflu încotro mergeam, încît am cam încurcat poveştile. Nici azi domnişoara Morstan nu mă cruţă, amintindu-mi că i-am istorisit o poveste palpitantă în care o puşcă pătrunsese în cortul meu în plină noapte iar eu am tras în ea cu un pui de tigru cu două ţevi.

La început, mi-am dat seama încotro ne îndreptam ; dar, puţin după aceea, din cauza vitezei, a ceţii şi a cunoştinţelor mele limitate despre Londra, mi-am pierdut punctele de reper şi n-am mai ştiut nimic, în afară de faptul că aveam de parcurs un drum foarte lung. Dar Sherlock Holmes ştia perfect pe unde treceam şi, pe măsură ce trăsura alerga prin pieţe şi pe străzi întortocheate, el mormăia numele lor :

— Rochester Row, spuse el. Acum, Vincent Square. Acum, mergem pe drumul care duce spre podul Vauxhall. Se pare că ne îndreptăm spre Surrey. Da, e cum am bănuit. Acum sîntem pe pod. Se poate vedea fluviul.

Într-adevăr, am putut zări în treacăt o porţiune din Tamisa, în a cărei suprafaţă largă se reflectau luminile felinarelor, dar trăsura noastră îşi văzu de drum şi, curînd, intră într-un labirint de străzi, pe celălalt mal.

— Wandsworth Road, spuse prietenul meu. Priory Road. Larkhall Lane. Stockwell Place. Robert Street. Coldharbour Lane. Ancheta noastră nu pare să ne conducă spre cartiere prea elegante.

Ajunsesem într-un cartier dubios şi nu prea curat, de la periferia oraşului. Şiruri lungi de case monotone din cărămidă erau întrerupte doar de cîrciumile de la răspîntii, a căror lumină puternică avea o strălucire orbitoare. Apoi, îşi făcură apariţia vile cu două etaje, fiecare avînd în faţă cîte o grădină în miniatură şi apoi, din nou, nesfîrşite şiruri de clădiri noi şi stridente din cărămidă — tentaculele monstrului, pe care oraşul gigantic le arunca pînă departe, la ţară. În sfîrşit, trăsura noastră opri în faţa celei de-a treia case de pe o stradă nouă. Nici una din celelalte case nu era locuită, iar aceea în faţa căreia ne oprisem avea acelaşi aspect sumbru ca şi cele învecinate ; o singură rază de lumină venea de la fereastra bucătăriei. De îndată ce am bătut, uşa a fost deschisă larg de un servitor hindus, care purta

pe cap un turban galben și era înveșmîntat în haine albe, largi, strînse la mijloc cu un cordon galben. Era o apariție stranie, bizară, această siluetă orientală, încadrată în ușa unei banale case de mîna a treia dintr-o suburbie.

— *Sahib*[1]-ul vă așteaptă, spuse el. Și, în aceeași clipă, din interior se auzi o voce șuierătoare și ascuțită :

— Să intre, *khitmutgar*. Condu-i repede la mine.

[1] Titlu de respect în India.

4

POVESTEA OMULEȚULUI CHEL

L-am urmat pe indian de-a lungul unui coridor murdar, prost luminat și încă și mai prost mobilat, pînă ce ajunse în fața unei uși, în dreapta, pe care o deschise larg. O fîșie de lumină gălbuie ne ieși în întîmpinare, iar în centrul acestei lumini se afla un omuleț cu un cap foarte mare, cu o cunună de păr roșu, țepos, și în mijlocul ei o piele lucioasă care semăna cu un vîrf de munte într-o pădure de brazi. Își frămînta nervos mîinile și fața îi era într-o continuă agitație ; ba zîmbea, ba se încrunta, fără să-și îngăduie vreo clipă de odihnă. Natura îl înzestrase cu o buză diformă și un prea vizibil șirag de dinți galbeni și neregulați, pe care se străduia să-i ascundă, trecîndu-și mereu mîna peste partea inferioară a feței. În ciuda cheliei respectabile, avea un aer tineresc. De fapt, abia depășise vîrsta de treizeci de ani.

— Sluga dumneavoastră, domnișoară Morstan, repeta el tot timpul cu o voce subțire, ascuțită. Sluga dumneavoastră, domnilor ! Vă rog, poftiți în micul meu sanctuar. Cam mic spațiul, domnișoară, dar totul este aranjat după gustul meu. O oază de artă în deșertul zgomotos al sudului Londrei.

Am rămas cu toții uluiți de aspectul camerei în care ne invitase. Odaia nu se potrivea nicidecum cu

casa aceasta, de parc-ar fi fost un diamant de preț montat în aramă. Pereții, împodobiți cu tapiserii și perdele luxoase și strălucitoare, erau dezveliți din loc în loc pentru a pune mai bine în valoare vreo pictură bogat încadrată sau vreun vas oriental. Covorul, colorat în nuanța chihlimbarului, combinată cu negru, era atît de moale și de gros încît călcai pe el cu plăcere, ca pe un pat de mușchi. Două piei mari de tigru, așezate oblic, sporeau impresia de lux oriental, sugerată și de o narghilea imensă, aflată într-un colț, pe un covoraș. În mijlocul camerei, atîrna de un fir de aur aproape invizibil o lampă sub forma unui porumbel de argint. Pe măsură ce ardea, împrospăta aerul cu un miros subtil și aromat.

— Domnul Thaddeus Sholto, spuse omulețul tot frămîntîndu-se și zîmbind într-una. Acesta este numele meu. Dumneavoastră sînteți, desigur, domnișoara Morstan. Iar acești domni...

— Dumnealui este domnul Sherlock Holmes, iar dumnealui doctorul Watson.

— A, doctor? strigă el foarte agitat. Aveți stetoscopul la dumneavoastră? Aș putea să vă întreb — ați avea amabilitatea...? Dacă sînteți atît de bun, am îndoieli serioase în ceea ce privește valva mitrală. Pe aortă mă pot bizui, dar aș vrea să cunosc părerea dumneavoastră despre valva mitrală.

I-am ascultat inima așa cum mi-a cerut, dar n-am găsit nimic suspect, în afară de faptul că era stăpînit de o teamă cumplită și tremura din cap pînă-n picioare.

— Totul pare să fie normal, i-am spus. N-aveți nici un motiv să vă neliniștiți.

— Iertați-mi agitația, domnișoară Morstan, exclamă el cu un aer firesc. Am o sănătate șubredă, și de mult mă chinuiau bănuielile cu privire la valvă. Sînt fericit să aud că m-am înșelat. Dacă tatăl dumneavoastră, domnișoară Morstan, și-ar fi cruțat inima de eforturi, poate că era și azi în viață.

Îmi venea să-i trag o palmă; mă scotea din fire nesimțirea cu care vorbea despre o problemă atît de delicată. Domnișoara Morstan se așeză, și pe chipul ei se așternu o paloare lividă.

— Știam, în adîncul sufletului meu, că e mort, spuse ea.

— Vă pot da orice informații, replică el; și, ceea ce este mai important, sînt în măsură să repar nedreptatea pe care ați suferit-o; și o voi face, orice ar spune fratele meu Bartholomew. Sînt bucuros că ați venit cu prietenii dumneavoastră, nu numai pentru că v-au însoțit dar și pentru că vor fi martori la tot ceea ce am de gînd să fac și să spun. Noi *trei* îl vom putea înfrunta pe Bartholomew. Dar să nu amestecăm și pe alții din afară — nici poliția, nici alte persoane oficiale. Putem să rezolvăm lucrurile între noi, fără nici o intervenție străină. Nimic nu l-ar supăra mai mult pe fratele meu Bartholomew decît publicitatea. Se așeză pe o canapea joasă și ne privi cercetător cu ochii săi albaștri spălăciți.

— În ceea ce mă privește, replică Holmes, orice veți spune va rămîne aici, nu va trece dincolo de aceste ziduri.

Am dat din cap, în semn că sînt de acord.

— Foarte bine! Foarte bine! spuse el. Pot să vă ofer un pahar de Chianti, domnișoară Morstan? Sau de Tokay? Nu țin alte vinuri. Să deschid o sticlă? Nu? Bine, atunci sper că nu aveți nimic împotriva fumului de tutun, a mirosului balsamic al tutunului oriental. Sînt cam nervos și narghileaua reprezintă pentru mine un sedativ neprețuit. Apropie o lumînare de narghilea și, în scurt timp bășici zglobii de fum se ridicară prin apa de trandafiri. Ședeam toți trei

în semicerc, cu capetele aplecate înainte și cu bărbiile sprijinite în mîini, în timp ce, în mijloc, ciudatul, neastîmpăratul omuleț, cu capul lui mare, lucios, pufăia, turburat.

— Cînd m-am hotărît să vă fac comunicarea, spuse el, trebuia poate să vă dau și adresa mea ; dar m-am temut ca nu cumva să-mi nesocotiți cererea și să veniți însoțită de oameni indezirabili. De aceea, mi-am luat permisiunea de a organiza o întîlnire în așa fel încît omul meu, William, să vă poată vedea mai întîi. Am o încredere deplină în discreția lui. În caz că nu era mulțumit, avea ordin să înceteze acțiunea. Îmi veți ierta aceste precauțiuni, dar sînt un om cu gusturi oarecum sobre, aș putea spune chiar rafinate, și nimic nu mi se pare mai inestetic ca un polițist. Am o tendință naturală de a evita orice formă de materialism grosolan. Vin foarte rar în contact cu vulgul. După cum vedeți, trăiesc într-o ambianță destul de elegantă. Aș putea să mă consider un protector al artelor. E slăbiciunea mea. Peisajul acela este un Corot[1] veritabil, și dacă un cunoscător ar putea avea unele îndoieli asupra acestui Salvatore Rosa[2], în schimb nu există nici un fel de dubiu în legătură cu acest Bouguereau[3]. Am o înclinație vădită spre școala franceză modernă.

— Iertați-mă, domnule Sholto, spuse domnișoara Morstan, dar eu mă aflu aici, la invitația dumneavoastră, pentru a asculta ceea ce aveți să-mi spuneți. Este foarte tîrziu și aș dori ca întrevederea noastră să fie cît mai scurtă cu putință.

[1] *Camille Corot* (1796—1875), pictor francez, peisagist și portretist, precursor al impresionismului.

[2] *Salvatore Rosa* (1615—1673), pictor italian, a pictat peisagii, scene de război, priveliști marine.

[3] *Adolphe William Bouguereau* (1825—1905), pictor clasicist francez.

— În cel mai fericit caz, va dura un timp oarecare, răspunse el ; căci, cu siguranță, va trebui să plecăm la Norwood ca să-l vedem pe fratele meu Bartholomew. Vom merge cu toții și vom încerca să-l convingem. Este foarte supărat că am luat această inițiativă care mie mi s-a părut cea mai potrivită. Am avut un schimb de cuvinte tari, noaptea trecută. Nu vă puteți imagina ce teribil este cînd se înfurie.

— Dacă trebuie să plecăm la Norwood, poate că ar fi bine s-o pornim numaidecît, m-am hazardat să intervin.

Rîse cu hohote, pînă ce i se înroșiră urechile.

— Nu e chiar atît de simplu, exclamă el. Nu știu ce-o să spună dacă vă voi aduce pe nepusă masă. Nu, mai întîi trebuie să vă pregătesc, să vă arăt în ce situație ne aflăm unul față de celălalt. În primul rînd, trebuie să vă mărturisesc că există în această poveste cîteva puncte pe care nu le știu nici eu. Nu pot să vă prezint decît lucrurile pe care le cunosc eu însumi. După cum probabil ați ghicit, tatăl meu a fost maiorul John Sholto și a făcut parte, pe vremuri, din armata indiană. A ieșit la pensie, acum vreo unsprezece ani, și s-a stabilit la Pondicherry Lodge, în Upper Norwood. Îi mersese foarte bine în India și s-a întors cu o mare sumă de bani, cu o vastă colecție de amintiri de valoare și cu cîțiva servitori băștinași. Dispunînd de aceste resurse, și-a cumpărat o casă și a trăit în mare lux. Eu și fratele meu geamăn, Bartholomew, eram singurii lui copii. Îmi amintesc foarte bine ce senzație a stîrnit dispariția căpitanului Morstan. Am citit amănuntele în ziare și, știind că fusese prieten cu tatăl nostru, discutam cazul deschis, în fața lui. De altfel, lua și el parte la discuții cînd ne dedam la speculații cu privire la ceea ce ar fi putut să se întîmple. Niciodată, nici măcar pentru o clipă, n-am bănuit că el

păstra secretul ascuns în inima lui, că, dintre toți, el singur cunoștea soarta lui Arthur Morstan.

Totuși, noi știam ceva, știam că o primejdie misterioasă dar reală îl amenința pe tatăl nostru. Îi era frică să iasă singur în oraș și avea în permanență doi boxeri profesioniști angajați ca paznici la Pondicherry Lodge. Williams, care v-a condus în seara aceasta, era unul dintre ei. Pe vremuri, a fost campionul Angliei la categoria ușoară. Tatăl nostru nu ne-a spus niciodată de ce se temea, dar avea o aversiune fățișă față de oamenii cu un picior de lemn. Odată, a tras cu revolverul într-un om cu un picior de lemn, care nu era decît un biet comis-voiajor venit să solicite comenzi. A trebuit să plătim o mare sumă de bani ca să mușamalizăm cazul. Eu și fratele meu gîndeam că este vorba de o toană a tatălui nostru ; dar evenimentele care au urmat ne-au determinat să ne schimbăm părerea...

Pe la începutul anului 1882, tata a primit o scrisoare din India, care l-a zguduit profund. Era aproape să leșine, în timpul micului dejun, cînd a deschis-o și, din ziua aceea, a căzut la pat și nu și-a mai revenit pînă ce a închis ochii pentru totdeauna. N-am putut să aflăm niciodată ce conținea scrisoarea, dar în timp ce o citea, am văzut că era scurtă și scrisă de o mînă neîndemînatică.

Ani de zile a suferit din cauza splinei sale mărite, dar acum starea i se înrăutățise brusc și, către sfîrșitul lunii aprilie, am fost informați că nu mai era nici o speranță și că dorea să ne facă o ultimă comunicare.

Cînd am intrat în camera lui, l-am găsit în pat, cu capul sprijinit de numeroase perne și cu respirația foarte greoaie. Ne-a rugat să încuiem ușa și să venim lîngă el, fiecare de cîte o parte a patului. Apoi, strîngîndu-ne mîinile, ne-a istorisit cu o voce gîtuită

atît de emoție cît și de durere o poveste fantastică. Am să încerc să v-o redau chiar cu cuvintele lui.

— Un singur lucru, ne spuse el, îmi frămîntă gîndurile în această clipă supremă. Felul cum m-am purtat cu biata orfană a lui Morstan. Lăcomia mea blestemată, care m-a chinuit toată viața, i-a răpit comoara, din care cel puțin jumătate trebuia să fie a ei. Zgîrcenia este o patimă atît de oarbă și de stupidă, încît nici eu n-am profitat de această comoară. Țineam atît de mult să știu că-i a mea încît nu mă puteam hotărî s-o împart cu cineva. Vedeți aceste mătănii de perle, de lîngă sticla cu chinină ? Nici de ele nu m-am îndurat să mă despart, deși le-am scos cu gîndul să i le trimit. Voi, fiii mei, îi veți da partea ce i se cuvine din comoara de la Agra. Dar să nu-i trimiteți nimic — nici măcar perlele — înainte de a muri eu. În definitiv, au mai fost oameni grav bolnavi ca mine care au scăpat cu viață.

— Am să vă povestesc cum a murit Morstan, continuă el. De ani de zile, suferea de inimă dar ascundea acest lucru. Numai eu știam. Pe cînd ne aflam împreună în India, datorită unor împrejurări neobișnuite, am intrat în posesia unei comori imense. Am adus-o în Anglia și, în noaptea sosirii sale, Morstan a venit direct la mine pentru a-și revendica partea. Făcuse drumul pînă acasă la mine pe jos, și credinciosul meu Lal Chowdar care acum e mort, i-a deschis ușa. Morstan și cu mine am avut un schimb de cuvinte cu privire la împărțirea comorii și am ajuns să ne certăm. Într-un acces de furie, Morstan a sărit de pe scaun și, deodată, și-a dus mîna la inimă, s-a schimbat la față și a căzut pe spate, lovindu-se cu capul de colțul cufărului în care se afla comoara. Cînd m-am aplecat asupra lui, am constatat, îngrozit, că era mort. Multă vreme, am rămas năuc, întrebîndu-mă ce trebuia să fac. Primul imbold a fost, firește, să cer ajutor ; dar,

dacă aş fi făcut-o, aveam toate şansele să fiu acuzat de uciderea lui. Moartea, survenită în timpul certei, şi rana pe care o avea la cap, ar fi fost capete de acuzare împotriva mea. În afară de aceasta, o anchetă oficială ar fi scos la iveală unele fapte în legătură cu comoara, fapte pe care ţineam mai presus de orice să le tăinuiesc.

Îmi spusese că nici un suflet de pe acest pămînt nu ştia încotro plecase. Nu mi se părea necesar ca vreun suflet să afle vreodată...

Mă frămîntam fără să ştiu încă ce să fac cînd, ridicînd privirea, l-am văzut în prag pe servitorul meu, Lal Chowdar. Se furişă înăuntru şi zăvorî uşa în urma lui.

— Nu vă fie teamă, *sahib*, spuse el ; nimeni nu trebuie să ştie că l-aţi ucis. Să-l ascundem undeva, departe. Cine ar putea să-l descopere ?

— Dar nu l-am ucis eu, i-am spus. Lal Chowdar clătină din cap şi zîmbi.

— Am auzit cum v-aţi certat şi am auzit lovitura. Dar buzele mele sînt pecetluite. Toţi din casă dorm. Haideţi, să-l luăm împreună.

Atît a fost de-ajuns ca să mă hotărăsc. Dacă nici servitorul meu nu putea să creadă că sînt nevinovat, ce şansă aveam să mă dezvinovăţesc în faţa a doisprezece neguţători neghiobi dintr-un juriu ? Lal Chowdar şi cu mine am ascuns cadavrul, în noaptea aceea şi, cîteva zile mai tîrziu, ziarele din Londra erau pline de reportaje despre misterioasa dispariţie a căpitanului Morstan. Vă daţi seama, din cele ce v-am spus, că nu eram răspunzător de moartea lui. Vina mea era că am ascuns nu numai cadavrul, ci şi comoara şi că i-am luat partea lui Morstan. De aceea, doresc ca voi s-o restituiţi. Veniţi mai aproape. Comoara este ascunsă în...

În clipa aceea, o schimbare oribilă se produse pe chipul său ; avea ochii holbaţi, înnebuniţi de spaimă, şi falca lăsată în jos ; urlă, cu o voce pe care n-am s-o pot uita niciodată :

— Goniţi-l, pentru Dumnezeu, goniţi-l !

Amîndoi ne-am aţintit privirea spre fereastra din spatele nostru, unde era fixată privirea lui. Cineva ne privea din întuneric. Am putut zări doar albul nasului lipit de geam. Era o figură cu barbă, cu ochi sălbatici, fioroşi, şi cu o expresie de ură neîmpăcată.

Fratele meu şi cu mine am alergat la fereastră, dar omul dispăruse. Cînd ne-am întors la tata, capul îi era căzut, iar pulsul încetase să bată.

Am cercetat în noaptea aceea grădina, dar n-am găsit nici o urmă a intrusului, în afară de o singură amprentă de pas, chiar sub fereastră, în patul de flori. Fără această urmă, am fi putut crede că imaginaţia noastră zămislise figura aceea sălbatică, fioroasă. Curînd, am avut o dovadă şi mai izbitoare că în jurul nostru roiau duşmani necunoscuţi. În zori, fereastra camerei tatălui meu a fost găsită deschisă ; dulapurile şi geamantanele fuseseră răscolite, iar pe pieptul său se afla prins un petec de hîrtie pe care erau mîzgălite cuvintele : „Semnul celor patru". Ce semnificaţie aveau aceste cuvinte, cine putea fi vizitatorul nostru misterios ? N-am aflat niciodată. După cîte ne-am putut da seama, nu se furase nimic din bunurile tatălui nostru, deşi se cotrobăise peste tot. Desigur, fratele meu şi cu mine am făcut o legătură între acest incident ciudat şi teama care-l urmărea pe tata ; totuşi, pentru noi, a rămas pînă azi un mister de nepătruns.

Omuleţul se opri pentru a-şi aprinde din nou narghileaua, şi cîteva clipe fumă gînditor, în tăcere. Toţi eram absorbiţi de extraordinara sa povestire. În timpul cît ni se redase pe scurt felul în care

murise tatăl ei, domnişoara Morstan se făcuse albă ca ceara şi, o clipă, m-am temut că va leşina. Dar îşi reveni puţin, după ce bău un pahar cu apă pe care i l-am turnat calm dintr-o carafă veneţiană aflată pe masa de alături. Sherlock Holmes şedea tolănit pe scaun, cu o expresie absentă şi pleoapele lăsate peste ochii săi strălucitori. Uitîndu-mă la el, m-am gîndit că, în aceeaşi zi, se plînsese de neajunsurile şi de banalitatea vieţii. Acum avea o problemă deosebit de dificilă, menită să-i pună inteligenţa la încercare. Domnul Thaddeus Sholto se uită pe rînd la fiecare dintre noi, mîndru de efectul pe care povestirea lui îl produsese asupra noastră. Trăgînd, din cînd în cînd, din pipa umplută pînă la refuz, continuă.

— Fratele meu şi cu mine, spuse el, eram — după cum vă puteţi închipui — foarte neliniştiţi din pricina comorii despre care ne vorbise tata. Timp de săptămîni şi luni întregi, am făcut săpături şi am cercetat peste tot în grădină, fără să dăm de urma ei. Eram înnebuniţi de ciudă la gîndul că murise avînd pe buze locul unde aceasta era ascunsă. În ceea ce priveşte valoarea bogăţiilor pierdute, nu ne era greu să ne dăm seama de ea după mătăniile de perle pe care le scosese la lumină. În legătură cu aceste perle, am avut o mică discuţie cu fratele meu Bartholomew. Perlele reprezentau, fără îndoială, o mare valoare şi el voia să le păstreze căci, între noi fie vorba, fratele meu cam seamănă cu tata în ceea ce priveşte zgîrcenia. În afară de asta, se gîndea că dacă vom preda perlele, s-ar putea ca lumea să clevetească şi, pînă la urmă, să avem neplăceri. Tot ce-am izbutit a fost să-l conving să mă lase pe mine să caut adresa domnişoarei Morstan căreia să-i trimit cîte o perlă la intervale stabilite, astfel încît cel puţin ea să nu se afle niciodată la ananghie.

— Frumos gest din partea dumneavoastră, spuse însoţitoarea noastră pe un ton convins. Dovedeşte cît sînteţi de generos.

Omuleţul tăgădui, printr-un gest cu mîna.

— Eram *tutorii* dumneavoastră, spuse el ; cel puţin, aşa vedeam eu problema, deşi fratele Bartholomew nu prea era de acord cu acest punct de vedere. Noi aveam bani din belşug. Eu nu mai doream alţii. În afară de asta, ar fi fost o lipsă de bun gust să tratăm o fată tînără într-un mod atît de odios. „*Le mauvais goût mène au crime.*“ [1] Francezii procedează cu multă eleganţă în asemenea situaţii. Deosebirea noastră de păreri asupra acestei chestiuni mersese atît de departe, încît am considerat necesar să ne despărţim ; aşa că eu am părăsit Pondicherry Lodge, luîndu-i cu mine pe Williams şi pe bătrînul *khitmutgar*. Dar, ieri am auzit că s-a petrecut un eveniment de o mare importanţă. Comoara a fost descoperită. Imediat, am trimis o convocare domnişoarei Morstan şi acum nu ne mai rămîne decît să plecăm la Norwood şi să cerem partea noastră. Noaptea trecută i-am vorbit despre aceasta fratelui meu Bartholomew, aşa încît vom fi nişte musafiri aşteptaţi, dacă nu bineveniţi.

Domnul Thaddeus Sholto se opri, dar nu conteni să se agite pe canapeaua sa luxoasă. Noi tăceam, preocupaţi de noul curs pe care-l luase această misterioasă afacere. Holmes sări cel dintîi în picioare.

— Aţi procedat excelent, domnule, de la început pînă la sfîrşit, spuse el. S-ar putea să vă oferim o mică compensaţie, elucidînd unele lucruri care vă sînt încă neclare. Dar, cum spunea adineauri domnişoara Morstan, este tîrziu şi cel mai bine ar fi să nu mai pierdem vremea.

Noua noastră cunoştinţă încolăci cu grijă tubul narghilelei, apoi scoase dindărătul unei perdele o

[1] Prostul gust duce la crimă (fr.).

manta foarte lungă și înzorzonată, cu guler și mîneci din blană de astrahan. În ciuda căldurii sufocante a nopții, își încheie bine nasturii și își puse pe cap o șapcă din piele de iepure, cu acoperitori pentru urechi, astfel încît nu i se mai vedea decît fața agitată și ofilită.

— Sănătatea mea e cam șubredă, observă el în timp ce ne conducea pe coridor. Sînt silit să mă comport ca un om bolnăvicios.

Afară, ne aștepta trăsura și era clar că programul nostru fusese dinainte stabilit, deoarece vizitiul o porni deîndată cu toată viteza. Thaddeus Sholto vorbea tot timpul, iar vocea sa acoperea zgomotul roților.

— Bartholomew e un tip isteț, spuse el. Cum credeți c-a găsit locul unde se afla comoara ? Ajunsese la concluzia că era undeva în interiorul casei ; s-a apucat deci să calculeze dimensiunile exacte ale clădirii, a făcut măsurători peste tot, astfel încît nici un centimetru n-a rămas nejustificat. Printre altele, a descoperit că înălțimea clădirii era de 25 m, dar adunînd înălțimile tuturor camerelor suprapuse și calculînd spațiile dintre ele, nu rezultau decît 23,70 m. Lipsea deci 1,30 m. Această diferență nu putea fi decît în vîrful casei. A făcut o gaură în tavanul ultimei camere și a descoperit o mansardă zidită care nu era cunoscută de nimeni. În mijlocul camerei, susținută de două bîrne, se afla lădița cu comoara. A coborît-o prin spărtura din zid și a luat cunoștință de conținut, calculînd valoarea bijuteriilor la nu mai puțin de jumătate milion de lire sterline.

Cînd am auzit de această sumă uriașă, ne-am uitat unul la altul cu ochii holbați. Dacă izbuteam să-i asigurăm drepturile, domnișoara Morstan avea să devină, dintr-o guvernantă nevoiașă, cea mai bogată moștenitoare din Anglia. Era deci cazul ca, în calitate de prieten loial, să mă bucur la aflarea acestei vești ; totuși, trebuie să mărturisesc, spre rușinea mea, că egoismul a pus stăpînire pe mine și-mi simțeam inima grea ca plumbul. Am mormăit cîteva cuvinte de felicitare, apoi, abătut, m-am ghemuit pe bancă, cu capul plecat, pradă dezamăgirii, fără să mai ascult trăncăneala noii noastre cunoștințe. Era, în mod cert, un ipohondru autentic și-l auzeam ca prin vis cum înșira cu nemiluita tot felul de simptome, cerînd mereu amănunte despre compoziția și acțiunea a nenumărate leacuri băbești, din care avea în buzunar cîteva mostre, într-o cutie de piele. Sper să nu-și fi amintit de nici unul dintre răspunsurile pe care i le-am dat în seara aceea. Holmes afirmă că m-a auzit prevenindu-l împotriva primejdiei foarte mari care-l amenința dacă ar fi luat mai mult de două picături de ulei de ricină, în timp ce îi recomandam ca sedativ stricnină, în doze foarte mari. Oricum, de un lucru sînt sigur : că m-am simțit ușurat cînd, după o zguduitură, trăsura s-a oprit, și vizitiul a sărit jos ca să ne deschidă portiera.

— Aceasta este, domnișoară Morstan, Pondicherry Lodge, spuse domnul Thaddeus Sholto în timp ce o ajuta să coboare.

5

TRAGEDIA DE LA PONDICHERRY LODGE

Era aproape ora unsprezece cînd am ajuns la această etapă finală a aventurilor noastre nocturne. Lăsasem în urmă ceața umedă a metropolei și noaptea era foarte plăcută. O briză caldă adia dinspre apus și nori grei se tîrau alene pe bolta cerului, iar cînd și cînd se ivea o semilună sclipitoare, luna nouă. În bătaia razelor ei se vedea deajuns de bine la oarecare distanță, dar Thaddeus Sholto luă totuși unul din felinarele trăsurii ca să ne lumineze drumul.

Pondicherry Lodge se înălța pe un teren izolat și era străjuită de un zid de piatră foarte înalt, acoperit cu cioburi de sticlă. O poartă îngustă, întărită cu drugi de fier, constituia singurul mijloc de acces. Călăuza noastră folosi bătaia caracteristică a poștașului.

— Cine e acolo ? strigă o voce morocănoasă din interior.

— Eu sînt, McMurdo. Cred că mi-ai recunoscut semnalul.

Se auzi un bombănit și apoi un zornăit de chei. Poarta se deschise încet și un om scund, robust, lat în umeri, își făcu apariția în prag și se uită la noi cu

nişte ochi bănuitori, care clipeau în lumina galbenă a felinarului nostru.

— A, dumneavoastră sînteți, domnule Thaddeus. Dar ceilalți, cine sînt ? În privința lor, n-am primit nici un ordin de la stăpînul meu.

— Nu, McMurdo ? Mă miră. Aseară i-am spus fratelui meu că am să vin cu cîțiva prieteni.

— N-a ieșit deloc din camera sa astăzi, domnule Thaddeus, și n-am nici un ordin. Știți foarte bine că trebuie să respect dispozițiile. Pe dumneavoastră pot să vă las înăuntru, dar prietenii dumneavoastră trebuie să rămînă afară.

Piedica venea pe neașteptate. Thaddeus Sholto rămase uluit și neputincios.

— Nu e bine ce faci, McMurdo ! spuse el. Dacă eu răspund pentru ei, e suficient ! Gîndește-te la domnișoara. Nu poate să aștepte în stradă, la ora asta.

— Îmi pare foarte rău, domnule Thaddeus, spuse omul neînduplecat. Dumnealor sînt prietenii dumneavoastră, dar poate nu și ai stăpînului meu. Mă plătește bine ca să-mi fac datoria și trebuie să mi-o fac. Nu știu cine sînt prietenii dumneavoastră.

— Ba da, știi, McMurdo, spuse Sherlock Holmes cu o voce blîndă. Nu cred c-ai putut să mă uiți. Nu-ți aduci aminte de amatorul cu care ai boxat trei reprize, în sala Alison, la gala organizată în beneficiul dumitale, acum patru ani ?

— Nu cumva domnul Sherlock Holmes ! strigă boxerul. Dumnezeule ! Cum de nu v-am recunoscut ? Dacă în loc să stați acolo cuminte v-ați fi repezit la mine și mi-ați fi aplicat croșeul dumneavoastră sub bărbie, v-aș fi recunoscut numaidecît. Păcat că nu v-ați ținut de box. Ați fi ajuns departe.

— Ai văzut, Watson, dacă aș da greș în toate meseriile, tot mi-ar mai rămîne o profesiune științifică,

spuse Sherlock Holmes rîzînd. Sînt sigur că acum prietenul nostru n-o să ne mai ţină la poartă.

— Poftiţi, vă rog, poftiţi domnule — dumneavoastră şi prietenii dumneavoastră. Imi pare foarte rău, domnule Thaddeus, dar ordinele sînt foarte stricte. Trebuia să fiu sigur de prietenii dumneavoastră înainte de a le îngădui să intre.

Dincolo de ziduri, o alee aşternută cu pietriş şerpuia pe un teren vast şi pustiu pînă la o clădire imensă, pătrată şi banală, cufundată în întuneric, în afară de un colţ unde pica o rază de lună răsfrîntă din fereastra unei mansarde. Întinderea clădirii şi liniştea ei sumbră, de mormînt, îţi strecurau fiori în inimă. Nici chiar Thaddeus Sholto nu părea în largul lui. Felinarul îi tremura şi-i zăngănea în mînă.

— Nu pot să-mi dau seama ce se întîmplă, spuse el. Trebuie să fie vorba de o neînţelegere. I-am spus foarte clar lui Bartholomew că venim şi totuşi nu se zăreşte nici o lumină la fereastra lui. Nu pot să-mi explic.

— Întotdeauna îşi păzeşte astfel locuinţa ? întrebă Holmes.

— Da, a luat obiceiul tatălui meu. Ştiţi, el era fiul favorit şi, uneori, îmi vine să cred că lui i-a spus mai multe decît mie. Colo sus, unde străluceşte raza de lună, este fereastra lui Bartholomew. E luminată, însă cred că nu pe dinăuntru.

— Nu, spuse Holmes. Dar se zăreşte o lumină slabă în ferestruica de lîngă uşă.

— O, aceea este camera menajerei. Acolo locuieşte bătrîna doamnă Bernstone. Ea ne poate spune ce se petrece. Dar cred că ar fi mai bine — dacă nu vă supără acest lucru — să aşteptaţi aici un minut sau două, căci dacă intrăm cu toţii odată — cum n-a fost prevenită de sosirea noastră — ar putea să se alarmeze. Dar, vai, ce se aude ?

Ridică felinarul, şi mîna începu să-i tremure atît de tare încît cercurile de lumină dansau în jurul nostru.

Domnişoara Morstan mă apucă de încheietura mîinii şi cu toţii încremenirăm, cu inimile strînse şi urechile ciulite. În liniştea nopţii, din imensa clădire mohorîtă, răsună cel mai trist, cel mai jalnic dintre sunete, strigătul unei femei înspăimîntate.

— E doamna Bernstone, spuse Sholto. Ea e singura femeie din casă. Aşteptaţi aici. Mă întorc într-o clipă.

Se îndreptă în grabă spre uşă şi ciocăni în felul său bizar. Îi deschise o femeie bătrînă, înaltă, care îl întîmpină cu un aer de satisfacţie şi-l invită să intre.

— Vai, domnule Thaddeus, ce bine-mi pare c-aţi venit. Sînt atît de bucuroasă c-aţi venit, domnule Thaddeus !

Am auzit-o manifestîndu-şi bucuria iar şi iar pînă ce uşa s-a închis şi vocea i s-a stins, acoperită de un văl de tăcere.

Călăuza noastră ne lăsase nouă felinarul. Holmes îl roti încet de jur-împrejur şi examină cu atenţie clădirea şi grămezile de moloz împrăştiate peste tot. Domnişoara Morstan şi cu mine stăteam nemişcaţi, mînă-n mînă. Dragostea îşi are căile ei greu de pătruns. Deşi nu ne văzusem niciodată pînă în ziua aceea, deşi nu schimbasem pînă atunci nici un cuvînt sau o privire duioasă, acum, într-o clipă de tulburare, mîinile noastre se căutau instinctiv una pe cealaltă. Mai tîrziu, acest lucru m-a uimit, dar atunci mi s-a părut foarte firesc să mă apropii de ea ; şi — după cum mi-a mărturisit adesea — încerca, la rîndul ei, imboldul de a se apropia de mine ca să se

simtă bine şi ocrotită. Stăteam mînă-n mînă ca doi copii şi, în ciuda atmosferei încărcate de mister care ne înconjura, ne simţeam inimile învăluite într-o linişte senină.

— Ce loc ciudat ! spuse ea, privind în jur. Arată de parcă toate cîrtiţele din Anglia s-ar fi adunat aici. Am văzut ceva similar pe o coastă de colină, lîngă Ballarat, după ce se executaseră prospectări.

— Din acelaşi motiv, spuse Holmes, se văd urmele căutătorilor comorii. Nu trebuie să uitaţi că au căutat-o timp de şase ani. Nu e de mirare că pămîntul seamănă cu o carieră de pietriş.

În clipa aceea, uşa casei se deschise cu violenţă şi Thaddeus Sholto alergă spre noi cu braţele întinse şi cu ochii plini de spaimă.

— S-a întîmplat ceva cu Bartholomew ! strigă el. Sînt îngrozit ! Nervii mei nu mai rezistă.

Era într-adevăr copleşit de teamă şi chipul său micuţ, slab, ce se ivea din gulerul imens de astrahan, avea expresia jalnică a unui copil înspăimîntat care cere ajutor.

— Haidem în casă, spuse Holmes calm şi hotărît.

— Da, vă rog ! se tîngui Thaddeus Sholto. Nu ştiu ce să mai fac.

L-am urmat cu toţii în camera menajerei, care se afla în partea stîngă a coridorului. Bătrîna se foia de colo pînă colo, cu o privire speriată şi neliniştită, muşcîndu-şi degetele, dar apariţia domnişoarei Morstan avu darul s-o liniştească.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze chipul blînd şi senin, strigă ea cu o voce isterică. Acum că vă văd, mă simt mai bine. Doamne, că mult am mai pătimit pe ziua de azi !

Însoţitoarea noastră îi luă mîna slabă şi muncită şi murmură cîteva cuvinte calde, blînde, de îmbărbătare care făcură ca faţa lividă a celeilalte să mai capete culoare.

— Stăpînul s-a încuiat înăuntru şi nu vrea să-mi răspundă, explică ea. Ştiind că-i place să stea adesea singur, am aşteptat toată ziua să mă cheme ; dar, acum o oră, fiindcă mă temeam să nu i se fi întîmplat ceva, m-am urcat la el şi m-am uitat pe gaura cheii. Trebuie să mergeţi şi dumneavoastră, domnule Thaddeus — trebuie să mergeţi sus şi să vedeţi singur. În zece ani, l-am văzut pe domnul Bartholomew în tot felul de împrejurări, şi vesele şi triste, dar niciodată n-a arătat aşa.

Sherlock Holmes luă felinarul şi urcă primul, căci lui Thaddeus Sholto îi clănţăneau dinţii în gură. Era atît de zdruncinat şi genunchii îi tremurau atît de tare, încît a trebuit să-l iau de braţ ca să-l ajut să urce. În timp ce urcam treptele, Holmes îşi scoase de două ori lanterna din buzunar şi examină cu grijă cîteva urme, care mie mi se păreau mai mult pete diforme de praf, pe rogojina de cocotier aşternută pe scară în chip de preş. Mergea încet din treaptă în treaptă, ţinînd lanterna în jos şi aruncînd priviri ascuţite în dreapta şi în stînga. Domnişoara Morstan rămăsese în urmă cu menajera care tremura de frică.

Etajul al treilea se sfîrşea printr-un coridor drept, destul de lung, cu peretele din dreapta acoperit de o imensă tapiserie indiană şi cu trei uşi în partea stîngă. Holmes înaintă la fel de încet şi metodic, şi în vreme ce noi îl urmam îndeaproape, umbrele noastre prelungi se proiectau în spatele nostru pe coridor. A treia uşă era cea pe care o căutam. Holmes ciocăni, fără să primească vreun răspuns, apoi încercă să răsucească clanţa şi s-o deschidă cu forţa. Dar uşa era închisă pe dinăuntru cu un zăvor lat şi solid, după cum am văzut cînd am apropiat felinarul. Deşi cheia se afla în broască, gaura nu era acoperită în întregime.

Sherlock Holmes se aplecă să se uite şi, după o clipă, se ridică din nou, cu răsuflarea tăiată.

— E ceva diabolic acolo, Watson, spuse el emoţionat cum nu-l mai văzusem vreodată. Ce părere ai ?

M-am uitat prin gaura cheii şi, imediat, m-am tras îndărăt, îngrozit.

Razele lunii pătrunseseră în odaie, împrăştiind o lumină difuză şi schimbătoare. Privind drept înainte şi suspendat în aer — căci tot cadrul era în umbră — plutea un chip, exact chipul însoţitorului nostru Thaddeus. Acelaşi cap mare, lucios, acelaşi păr ţepos în jurul craniului, aceeaşi paloare cadaverică. Trăsăturile erau încremenite într-un rînjet oribil, fix şi nefiresc care, în odaia cufundată în tăcere şi scăldată de razele lunii, te înspăimînta mai rău decît un chip schimonosit sau o privire fioroasă. Chipul era atît de asemănător cu cel al prietenului nostru, încît m-am uitat înapoi spre el, ca să mă conving că se afla într-adevăr cu noi. Apoi mi-am adus aminte că ne spusese că el şi fratele lui erau gemeni.

— Groaznic ! i-am spus lui Holmes. Ce e de făcut ?

— Trebuie spartă uşa, răspunse el şi, adunîndu-şi toate forţele, se năpusti asupra ei. Uşa scîrţîi, gemu, dar nu se supuse. Ne aruncarăm împreună asupra ei ; de data aceasta cedă, cu un zgomot brusc şi ne trezirăm în interiorul camerei lui Bartholomew Sholto.

Parcă ne aflam într-un laborator de chimie. Pe peretele din faţa uşii, pe un raft dublu, se înşiruiau flacoane ermetic închise, iar o masă era înţesată cu arzătoare Bunsen, cu vase pentru experienţe şi eprubete. În colţuri se aflau damigene cu acid, în coşuri de răchită. Una dintre ele părea să aibe o spărtură sau să fi fost lovită deoarece o dîră de lichid negru se scursese şi atmosfera era îmbibată de un miros înţepător de catran. Într-un colţ al camerei, în mijlocul unei grămezi de drugi şi moloz, se afla o scară, iar

în tavan era o spărtură destul de largă ca să îngăduie să treacă prin ea un om. La picioarele scării era aruncată o frînghie lungă, încolăcită.

Lîngă masă, într-un fotoliu de lemn, stăpînul casei şedea cu capul lăsat pe umărul stîng şi cu acel rînjet îngrozitor, inexplicabil, de pe chipul său. Era ţeapăn şi rece ; fără îndoială, murise de cîteva ore. Îmi făcea impresia că nu numai trăsăturile feţei, ci şi toate membrele erau crispate, în aşa fel încît ofereau o imagine înspăimîntătoare. Pe masă, lîngă el, se afla un instrument ciudat — un fel de ciomag de lemn noduros, stacojiu, cu o măciulie de piatră, ca un ciocan legat cu o împletitură grosolană. Alături, se afla un petec de hîrtie, cu cîteva cuvinte mîzgălite pe el. Holmes îl citi, apoi mi-l dădu mie.

— Ai văzut ! spuse el şi ridică plin de înţeles din sprîncene.

La lumina lanternei am citit, cu un fior de spaimă : „Semnul celor patru".

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce-nseamnă toate astea ? am întrebat.

— Înseamnă crimă, spuse el aplecîndu-se asupra mortului. Aha ! mă aşteptam. Priveşte aici !

Îmi arătă ceva ce semăna cu un spin lung, negru şi care era înfipt în piele, deasupra urechii.

— Seamănă cu un spin, am exclamat.

— *Este* un spin. Poţi să-l scoţi. Dar fii atent, căci este otrăvit.

L-am extras cu degetul gros şi cu cel arătător. A ieşit atît de uşor încît n-a rămas aproape nici o urmă. Doar o picătură de sînge indica locul unde fusese înfipt.

— Pentru mine, misterul acesta este de nedezlegat, am spus după aceea. În loc să se lămurească, lucrurile se complică din ce în ce mai mult.

— Dimpotrivă, răspunse el, totul se limpezeşte din clipă în clipă. Îmi mai lipsesc doar cîteva verigi pentru a avea lanţul complet.

De cînd intrasem în cameră, uitasem aproape cu desăvîrşire de prezenţa însoţitorului nostru. Stătea mai departe în pragul uşii, imagine desăvîrşită a spaimei, îşi frîngea mîinile şi se văicărea. Dar, deodată, izbucni pe un ton plîngăreţ :

— Comoara a dispărut ! I-au furat comoara ! Uite, acolo, spărtura prin care am coborît-o. Eu l-am ajutat ! Eu sînt ultimul care l-a văzut. L-am lăsat aici noaptea trecută şi cînd am ajuns jos l-am auzit cum încuia uşa.

— Ce oră era ?

— Zece. Şi acum e mort, şi poliţia o să ne dea tîrcoale şi eu o să fiu bănuit, implicat. Da, da, sînt sigur că aşa o să fie. Dar dumneavoastră, domnilor, nu-i aşa că dumneavoastră nu credeţi că eu l-am omorît ? Dacă eram eu asasinul, v-aş fi adus aici ? Vai de capul meu ! Vai de capul meu ! Simt că o să înnebunesc !

Îşi agită braţele, bătu din picioare, pradă unui soi de frenezie convulsivă.

— N-aveţi nici un motiv să vă temeţi, domnule Sholto, spuse Holmes blajin, şi-i puse mîna pe umăr ; ascultaţi-mi sfatul şi duceţi-vă cu birja la comisariat şi anunţaţi cazul. Oferiţi-vă să-i ajutaţi în toate privinţele. Noi vă aşteptăm aici pînă ce vă întoarceţi.

Omuleţul, aproape ameţit de cele petrecute, se supuse şi-l auzirăm cum se împleticea pe scări, în întuneric.

6

SHERLOCK HOLMES FACE O DEMONSTRAŢIE

— Ei, şi acum, Watson, spuse Holmes frecîndu-şi mîinile, avem o jumătate de oră la dispoziţia noastră. Să profităm de ea. După cum ţi-am spus, calculele mele sînt aproape terminate ; dar să nu exagerăm în ceea ce priveşte încrederea în concluzia trasă. Deşi pare simplă acum, povestea ar putea să ascundă unele elemente mai complicate.

— Simplă ! ? am exclamat.

— Fireşte, spuse el cu aerul unui profesor de spital care explică ceva interniştilor săi. Pentru ca urmele paşilor dumitale să nu încurce lucrurile, stai liniştit în colţul acela. Şi acum, la lucru ! În primul rînd, cum au intrat şi cum au ieşit aceşti indivizi ? Uşa n-a mai fost deschisă de noaptea trecută. Dar fereastra ? Îşi plimbă lanterna în dreptul ei şi mormăi, spunîndu-şi părerea mai mult pentru sine decît adresîndu-mi-se mie. Fereastra e ferecată pe dinăuntru. Cerceveaua este solidă. Nici un fel de balamale. S-o deschidem. Nici o streaşină prin apropiere. Acoperişul, imposibil de atins de aici. Şi totuşi, un om a intrat pe fereastră. Noaptea trecută a plouat puţin. Iată amprenta unui picior pe pervaz. Iar aici, iată o amprentă circulară cu noroi, aceeaşi pe parchet şi,

din nou, lîngă masă. Priveşte, Watson! E o demonstraţie într-adevăr foarte nostimă!

M-am uitat la amprentele foarte bine definite, sub forma unui disc.

— Asta nu e o urmă de picior, am spus.

— Este ceva mult mai de preţ pentru noi: amprenta unui ciot de lemn. Vezi, aici, pe pervaz, este urma ghetei, o gheată grea, cu un toc lat de metal şi, alături, urma piciorului de lemn.

— Omul cu un picior de lemn.

— Exact. Dar a mai fost cineva — un complice foarte abil şi eficace. Ai putea să te caţeri pe acest zid, doctore?

M-am uitat afară, prin fereastra deschisă. Luna continua să arunce raze strălucitoare pe această porţiune a clădirii. Ne aflam la peste douăzeci de metri de sol şi, oriunde mă uitam, nu vedeam nici un loc de pus piciorul, nici măcar o crăpătură în zid.

— Absolut imposibil, am răspuns.

— Într-adevăr, fără ajutorul cuiva. Dar să presupunem că ai un prieten sus care-ţi aruncă frînghia aceea solidă pe care o văd acolo, în colţ, fixînd un capăt de acest cîrlig mare din perete. Cred că atunci, dacă eşti un om agil, poţi să te caţeri chiar cu un picior de lemn. Evident, vei părăsi locul în acelaşi mod: complicele va trage înapoi frînghia, o va desprinde din cîrlig, va închide la loc fereastra, o va fereca pe dinăuntru şi va pleca la fel cum a venit. Ca un element de importanţă secundară — continuă el pipăind frînghia — s-ar putea nota faptul că prietenul nostru cu un picior de lemn, deşi un căţărător iscusit, nu era totuşi un marinar. N-avea deloc mîini bătătorite. Lupa mea a depistat mai multe urme de sînge, îndeosebi aproape de capătul frînghiei, ceea ce mă face să cred că a coborît atît de repede încît şi-a jupuit pielea de pe mîini.

— Totul este plauzibil, spusei; dar mie faptele îmi par mai de neînţeles ca oricînd. Cine să fi fost complicele acela misterios? Şi cum a pătruns în cameră?

— Complicele, mda! repetă Holmes cu un aer gînditor. Există unele date interesante în legătură cu acest complice. El dă o notă de originalitate întregii poveşti. Consider că acest aliat deschide drumuri noi în analele crimei din ţara noastră — deşi cazuri similare au existat în India şi anume, dacă memoria mă ajută, în Senegambia.

— Deci, cum a pătruns? am repetat întrebarea. Uşa era încuiată, fereastra inaccesibilă. A coborît pe coş?

— Grătarul e prea mic, îmi răspunse. M-am gîndit şi la această posibilitate.

— Atunci, cum? am insistat.

— Nu vrei să aplici principiile mele, spuse el clătinînd din cap. De cîte ori să-ţi mai repet că, după ce ai eliminat imposibilul, ceea ce rămîne, oricît ar fi de *improbabil*, trebuie să fie adevărul? Ştim că n-a intrat pe uşă, pe fereastră sau pe horn. De asemenea, ştim că nu putea să se ascundă în cameră, întrucît nu există nici un loc pentru aşa ceva. Prin urmare, pe unde a venit?

— Să fi intrat oare prin spărtura din tavan? am strigat.

— Fireşte. Pe acolo trebuie să fi venit. Dacă vei avea amabilitatea de a-mi ţine lanterna, vom extinde investigaţiile noastre în camera de deasupra — camera secretă în care a fost găsită comoara.

Urcă treptele scării şi, ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de cîte o grindă, se săltă în mansardă. Apoi, culcat pe burtă, întinse mîna după lanternă şi mi-o ţinu, ca să-l urmez.

Odăiţa în care ne găseam acum avea cam 3,50 m lungime, pe 2 m lăţime. Pardoseala era formată din

grinzi, cu tencuială subţire între ele, aşa încît, ca să mergi, trebuia să sari din grindă în grindă. Tavanul înclinat era, fără doar şi poate, partea interioară a adevăratului acoperiş al casei. Nu exista nici un fel de mobilă iar praful ce se strînsese de-a lungul anilor zăcea pe jos în straturi groase.

— Uite aici, vezi, spuse Sherlock Holmes punînd mîna pe peretele înclinat. Aici e o trapă care dă spre acoperiş. O împing şi iată acoperişul care n-are o înclinaţie prea mare. Prin urmare, pe aici a intrat Numărul Unu. Ia să vedem dacă putem descoperi şi alte elemente în legătură cu individualitatea personajului.

Cercetă pardoseala cu lanterna şi, în timpul acesta, am văzut, pentru a doua oară în seara aceea, cum pe chipul său se oglindeşte o undă de uimire. Cît despre mine, văzîndu-l cît e de uluit mi s-a încreţit pielea de emoţie. Pretutindeni, se vedeau urme de picioare goale — urme clare, de netăgăduit, perfect conturate, dar mărimea lor nu depăşea jumătate din dimensiunea unui picior normal de adult.

— Holmes, am spus într-un suflet, un copil a săvîrşit această faptă oribilă.

Intr-o clipă, îşi recăpătă stăpînirea de sine.

— Am avut un moment de ezitare, spuse el, dar lucrul este perfect explicabil. Memoria m-a înşelat, fiindcă ar fi trebuit s-o prevăd. Nu mai avem ce căuta aici. Să mergem jos.

— Ei, care-i teoria dumitale în legătură cu aceste amprente ? l-am întrebat, neliniştit, cînd am ajuns iar în camera de jos.

— Dragă Watson, încearcă puţin să analizezi singur faptele, spuse el cu o nuanţă de nerăbdare. Imi cunoşti metodele. Aplică-le şi va fi instructiv să comparăm rezultatele.

— Nu pot concepe nimic care să se potrivească cu faptele, i-am răspuns.

— În curînd ai să te lămureşti, spuse el cu un aer nepăsător. Cred că nu mai e nimic important aici ; totuşi, am să mai arunc o privire.

Îşi scoase lupa şi metrul, se aşeză în genunchi şi începu să cerceteze odaia ; măsura, compara, cerceta cu nasul lui lung, subţire, aplecat pînă la cîţiva centimetri de duşumea şi cu ochii ce sclipeau ca mărgelele, aidoma cu ochii unei păsări. Avea mişcările iuţi, sprintene şi calme ale unui cîine de vînătoare care adulmecă terenul — încît fără să vreau mă gîndeam ce criminal grozav ar fi devenit dacă şi-ar fi îndreptat energia şi isteţimea împotriva legii, în loc să le pună în slujba ei. În timp ce-şi continua vînătoarea, vorbea singur, în şoaptă, şi în cele din urmă bucuria lui izbucni zgomotos şi năvalnic.

— Nu încape îndoială, norocul ţine cu noi, spuse el. De-aci înainte, n-ar mai trebui să avem multe probleme de rezolvat. Numărul Unu a avut ghinionul să calce în creozotă. Se poate observa conturul piciorului său micuţ aici, lîngă acest lichid rău mirositor. Înţelegi, damigeana s-a spart şi lichidul s-a prelins pe jos.

— Şi ce-i cu asta ? am întrebat.

— Îl avem în mînă, asta-i tot, spuse el. Ştiu un cîine care ar urmări acest miros pînă la capătul pămîntului. Dacă o haită de cîini de vînătoare poate lua urma unui miros de hering într-un întreg comitat, cît de departe poate lua urma unui miros atît de pătrunzător un cîine antrenat special ? E matematic, ca o regulă de trei simplă. Răspunsul ni-l va da... Dar ce se aude ? Aha ! au sosit reprezentanţii acreditaţi ai legii.

Zgomote puternice de paşi şi voci stridente răsunau de jos, iar uşa holului fu trîntită cu violenţă.

— Înainte de a veni ei, spuse Holmes, pune te rog mîna aici, pe brațul acestui nefericit și aici, pe picior. Ce simți ?

— Mușchii sînt tari ca o scîndură, i-am răspuns.

— Întocmai. Sînt într-o stare de contracție care depășește cu mult obișnuitul *rigor mortis.* Îmbină aceasta cu contorsiunea feței, cu acest zîmbet al lui Hippocrat sau *risus sardonicus,* cum îi spuneau scriitorii antici, și vezi ce concluzie îți sugerează ?

— O moarte provocată de un alcaloid vegetal puternic, am răspuns, un fel de stricnină care provoacă tetanosul.

— Asta a fost ideea care a încolțit și în mintea mea, în clipa cînd am văzut mușchii încordați ai feței. Cînd am intrat în cameră, am căutat numaidecît căile prin care otrava pătrunsese în corp. După cum ai văzut, am descoperit un spin înfipt sau proiectat în pielea capului, fără prea multă forță. Deci, dacă presupunem că omul ședea drept în fotoliul lui, partea atinsă se afla exact în fața spărturii din tavan. Acum, examinează acest spin.

L-am luat cu precauție și l-am ținut în raza lanternei. Era lung, ascuțit și negru ; aproape de vîrf lucea de parcă ar fi fost dat cu o substanță lipicioasă. Capătul celălalt, tocit, fusese cioplit și rotunjit cu un cuțit.

— Este un spin englezesc ? întrebă el.

— Nu, hotărît nu.

— Avînd toate aceste date, ar trebui să fii în măsură să tragi o concluzie corectă. Dar iată că vin oficialii ; forțele auxiliare trebuie să bată în retragere.

În timpul acesta, pașii care se apropiau răsunară puternic pe coridor ; un bărbat voinic, corpolent, îmbrăcat cu un costum gri, pătrunse cu pași greoi în cameră. Era roșcovan, masiv și pletoric, ochii lui

foarte mici scînteiau și, în contrast cu pungile de sub ei, păreau pătrunzători. Era urmat, la mică distanță, de un inspector în uniformă și de Thaddeus Sholto care continua să tremure.

— E de lucru aici, nu glumă ! strigă el cu o voce răgușită, stinsă. Frumoasă poveste. Dar cine sînt dumnealor ? Parc-am fi într-o vizuină de iepuri, atît de plină e casa !

— Cred că vă amintiți de mine, domnule Athelney Jones, spuse Holmes.

— O, firește că-mi amintesc, gîfîi el. Domnul Sherlock Holmes, teoreticianul. Ori că-mi aduc aminte ! N-am să uit niciodată conferința pe care ne-ați ținut-o despre cauze, concluzii și efecte, în legătură cu afacerea bijuteriilor de la Bishopsgate. Este adevărat că ne-ați indicat drumul cel bun ; dar, acum, trebuie să recunoașteți că totul s-a datorat mai mult norocului decît unei îndrumări iscusite.

— Era vorba de un raționament foarte simplu.

— Ei, haide, haide ! Niciodată nu trebuie să-ți fie rușine să recunoști adevărul. Dar, aici, ce s-a întîmplat ? Urîtă treabă ! Urîtă treabă ! Fapte precise — teoriile nu-și au locul. Noroc că mă aflam la Norwood pentru alt caz ! Eram la comisariat cînd a sosit comunicarea. Ce credeți, care e cauza morții victimei ?

— O, nu prea e un caz asupra căruia să pot emite teorii, spuse Holmes sec.

— Lasă, lasă. Totuși, nu putem să negăm faptul că, uneori, o nimeriți în plin. Vai de mine ! După cîte înțeleg, ușa era ferecată. Au dispărut bijuterii în valoare de jumătate de milion. Dar fereastra ?

— Închisă și ea ; dar există urme pe pervaz.

— Bine, bine, dar dacă era închisă, înseamnă că urmele nu pot avea nici o legătură cu crima. E o chestiune de bun simț. Se poate ca omul să fi murit în urma unui atac ; dar de ce au dispărut bijuteriile ?

Stai ! Am o idee. Mi se întîmplă uneori să am asemenea sclipiri. Inspectore, şi dumneata, domnule Sholto, ieşiţi, vă rog, puţin afară. Prietenul dumneavoastră poate să rămînă. Ce părere ai, Holmes ! După propria lui mărturisire, Sholto a fost noaptea trecută în tovărăşia fratelui său. Fratele a murit de un atac, iar Sholto a fugit cu comoara ! Ei, ce zici ?

— După care, mortul, foarte grijuliu, s-a sculat şi a zăvorît uşa pe dinăuntru.

— Hm ! E o lacună aici. Hai să aplicăm metoda bunului simţ. Acest Thaddeus Sholto *a fost* cu fratele lui ; *a avut* loc o ceartă : asta o ştim. Fratele a murit şi bijuteriile s-au dus. Şi asta o ştim. Nimeni nu l-a văzut pe frate, după ce Thaddeus l-a părăsit. Patul lui a rămas neatins. Thaddeus este, în mod vădit, într-o stare de spirit foarte agitată. Mutra lui nu-mi prea inspiră încredere. După cum vezi, îmi ţes plasa în jurul lui Thaddeus. Laţul începe să se strîngă.

— Totuşi, nu prea sînteţi în posesia unor fapte, spuse Holmes. Această aşchie de lemn, pe care am toate motivele s-o cred otrăvită, a fost înfiptă în pielea capului victimei, unde se mai vede urma ; acest bilet se afla pe masă, lîngă instrumentul acela bizar cu măciulie de piatră. Cum se potrivesc toate acestea cu teoria dumitale ?

— O confirmă în toate privinţele, spuse fălos masivul detectiv. Casa e plină de curiozităţi din India. Thaddeus a adus instrumentul acela şi, dacă aşchia de lemn este otrăvită, Thaddeus putea foarte bine s-o folosească în scopuri criminale, ca oricine altul. Biletul este un şiretlic menit să inducă în eroare. Singura întrebare este : pe unde a ieşit ? A, da, desigur, uite o spărtură în tavan.

Cu o agilitate remarcabilă, dată fiind masivitatea sa, sări pe scară, se săltă în mansardă şi îndată după aceea am auzit o voce entuziasmată anunţînd că a descoperit trapa.

— Te pomeneşti că descoperă ceva, remarcă Holmes, dînd din umeri. Are, din cînd în cînd, sclipiri de inteligenţă. *Il n'y a pas des sots si incommodes que ceux qui ont de l'esprit !*[1]

— Vezi, spuse Athelney Jones cînd reapăru pe treptele scării, tot faptele sînt mai bune decît teoriile. Părerea mea despre acest caz s-a confirmat. Există o trapă care comunică cu acoperişul, şi am găsit-o întredeschisă.

— Eu am deschis-o.

— A, da ? ! Deci, ai observat-o ?

Părea cam dezamăgit de această veste.

— În sfîrşit, oricine ar fi văzut-o primul, ea ne arată cum a ieşit din cameră *gentleman*-ul nostru. Domnule inspector !

— Da, domnule, se auzi răspunsul de pe coridor.

— Spune-i domnului Sholto să intre. Domnule Sholto, este de datoria mea să te previn că orice vei spune va fi folosit împotriva dumitale. În numele reginei, te arestez ca fiind implicat în asasinarea fratelui dumitale.

— Ei, poftim ! Ce vă spuneam eu ? strigă bietul omuleţ aruncîndu-şi braţele în sus şi uitîndu-se pe rînd la fiecare dintre noi.

— Nu vă neliniştiţi din cauza asta, domnule Sholto, spuse Holmes ; cred că-mi pot asuma sarcina de a vă dovedi nevinovăţia.

— Nu promiteţi prea mult, domnule Teoretician, nu promiteţi prea mult ! spuse sec detectivul. S-ar putea să descoperiţi că este o treabă mai dificilă decît vi se pare acum.

---

[1] Proştii cei mai supărători sînt cei care au cîte o sclipire de inteligenţă (fr.).

— Nu numai că am să-l scot basma curată, domnule Jones, dar am să vă fac și dumneavoastră cadou numele și descrierea unuia dintre cei doi oameni care au fost în această cameră, noaptea trecută. Numele lui — am toate motivele s-o cred — este Jonathan Small. Este un om lipsit de educație, scund, energic, care și-a pierdut piciorul drept și poartă un ciot de lemn, uzat în partea dinăuntru. Gheata de la piciorul stîng are talpa groasă, vîrful pătrat și un placheu de fier la toc. Este un fost ocnaș, de vîrstă mijlocie, cu fața arsă de soare. Aceste cîteva indicații ar putea să vă fie de un oarecare folos, dacă adăugați faptul că are o palmă julită. Celălalt...

— Aha, celălalt ? întrebă Athelney Jones batjocoritor dar totuși impresionat — după cum mi-am putut da lesne seama — de precizia observațiilor lui Holmes.

— E o persoană cam ciudată, spuse Holmes răsucindu-se pe călcîie. Sper ca în scurt timp să vă pot face cunoștință cu această pereche. Am o vorbă cu dumneata, Watson !

Mă conduse pînă la capătul scării.

— Acest eveniment neprevăzut, spuse el, ne-a făcut să pierdem din vedere țelul inițial al acțiunii noastre.

— Tocmai și eu mă gîndeam la asta, am răspuns ; nu e bine ca domnișoara Morstan să mai rămînă în această casă nenorocită.

— Nu. Trebuie s-o conduci acasă. Locuiește, împreună cu doamna Cecil Forrester, în Lower Camberwell, așa încît nu e foarte departe. Dacă vrei să te întorci, eu te aștept aici. Sau poate că ești prea obosit ?

— Deloc. Nu cred că aș putea sta liniștit pînă nu aflu mai multe despre această poveste fantastică. Am cunoscut destule aspecte urîte ale vieții, dar îți dau cuvîntul meu de onoare că această rapidă succesiune de surprize stranii de astă-seară mi-a zdruncinat complet nervii. Cum însă am mers atît de departe, aș vrea să văd, împreună cu dumneata, ce se întîmplă pînă la capăt.

— Prezența dumitale îmi va fi de mare ajutor, răspunse el. Vom cerceta cazul pe cont propriu, lăsîndu-l pe acest Jones să se entuziasmeze de fiecare castel de nisip pe care se va încăpățîna să-l construiască. După ce o conduci pe domnișoara Morstan, aș vrea să te rog să treci pe la nr. 3, Pinchin Lane, în apropiere de malul fluviului, la Lambeth. A treia casă pe dreapta aparține unui individ care împăiază păsări ; numele lui este Sherman. Ai să vezi la fereastră o nevăstuică ținînd un iepuraș. Scoală-l pe bătrînul Sherman și spune-i că-i trimit salutări și că am nevoie numaidecît de Toby. Te rog să-l iei în trăsură cu dumneata la întoarcere.

— Un cîine ?

— Da, o corcitură ciudată, cu un miros extraordinar. Aș prefera oricînd ajutorul lui Toby, celui al întregului corp de detectivi din Londra.

— Am să ți-l aduc, i-am spus. Acum e ora unu. Am să caut să fiu înapoi înainte de trei, dacă găsesc un cal bun.

— Iar eu, spuse Holmes, am să văd ce pot să aflu de la doamna Bernstone și de la servitorul indian care, după cum mi-a declarat domnul Thaddeus, doarme în mansarda de alături. Apoi, am să studiez metodele marelui Jones și am să-i ascult ironiile nu tocmai subtile. *„Wir sind gewohnt dass die Menschen werhohnen was sie nicht verstehen."* [1] Goethe rămîne mereu plin de sevă.

[1] Știm că oamenii își bat joc întotdeauna de ceea ce nu înțeleg (germ.).

7

EPISODUL BUTOIULUI

Poliţia venise cu o trăsură ; am luat-o eu, ca s-o conduc acasă pe domnişoara Morstan.

După obiceiul angelic al femeilor, atîta timp cît cineva mai slab decît ea avusese nevoie de sprijin, făcuse faţă cu calm situaţiei neplăcute şi am găsit-o foarte vioaie şi liniştită lîngă menajera care murea de frică. Dar, odată urcată în trăsură, mai întîi fu cît pe-aci să leşine, apoi izbucni într-un hohot de plîns ; întîmplările din noaptea aceea fuseseră pentru ea o grea încercare. Mai tîrziu, mi-a mărturisit că în tot timpul drumului a avut impresia că mă port cu ea rece şi distant. Nu bănuia lupta care se dădea în inima mea, nici efortul pe care-l făceam ca să mă stăpînesc. Ca şi atunci cînd ne ţineam de mînă, în grădină, nutream pentru ea compasiune şi dragoste. Simţeam că ani întregi de viaţă convenţională n-ar fi putut să-mi dea prilejul să-i cunosc atît de bine firea sensibilă şi curajoasă, ca acea singură zi în care trecusem prin atîtea întîmplări ciudate. Totuşi, două gînduri îmi opreau pe buze cuvintele de afecţiune. Era slabă şi lipsită de apărare, avea mintea şi nervii zdruncinaţi. Dacă i-aş fi mărturisit dragostea în asemenea momente, ar fi însemnat să forţez lucrurile, să profit de situaţie. Dar, mai rău decît toate acestea, mi se părea faptul că devenise bogată. Dacă cercetările lui Holmes erau încununate de succes, avea să devină o moştenitoare bogată. Ar fi fost oare cinstit, demn, ca eu, un biet chirurg cu solda înjumătăţită, să profit de o intimitate pe care mi-o scosese în cale hazardul ? Nu m-ar fi considerat oare un simplu şi vulgar vînător de zestre ? Nu puteam să-mi îngădui riscul ca un astfel de gînd să-i treacă prin minte. Comoara aceea de la Agra se ridicase între noi ca o barieră de netrecut.

Se făcuse aproape două, cînd am ajuns la doamna Cecil Forrester. Servitorii se retrăseseră cu cîteva ore mai înainte, dar doamna Forrester era atît de intrigată de mesajul bizar primit de domnişoara Morstan încît aşteptase cu nerăbdare întoarcerea ei acasă. Ne deschise ea însăşi uşa. Era o femeie între două vîrste, frumoasă şi m-am bucurat văzînd cu cîtă căldură a prins-o pe domnişoara Morstan de talie şi cît de maternă îi era vocea cînd o întîmpinase. Era limpede că nu o trata ca pe o slujbaşă plătită de ea ci ca pe o prietenă pe care o stima. I-am fost prezentat, şi doamna Forrester m-a rugat stăruitor să intru în casă şi să-i povestesc aventurile noastre. Dar i-am explicat importanţa comisionului pe care urma să-l fac şi i-am făgăduit că le voi ţine la curent cu eventualele progrese în elucidarea cazului.

După ce m-am despărţit de ele şi am pornit-o la drum, m-am uitat pe furiş în urmă ; parcă mai văd şi acum micul grup în prag — cele două siluete graţioase, înlănţuite, uşa întredeschisă, lumina din hol ce strălucea prin vitrourile colorate, barometrul şi scara interioară. Era odihnitor să admiri, fie şi în fugă, această imagine a unui interior britanic plin de linişte şi calm, în contrast cu crima tenebroasă şi sinistră care ne absorbea gîndurile.

Şi cu cît mă gîndeam mai mult la cele întîmplate, cu atît devenea mai tenebroasă şi mai sinistră. Gonind pe străzile tăcute şi slab luminate, revedeam în minte felul cum se petrecuseră faptele acelea nemaipomenite. Cel puţin în ceea ce priveşte prima problemă, lucrurile erau destul de clare. Moartea căpitanului Morstan, expedierea perlelor, anunţul, scrisoarea — asupra tuturor acestor fapte se făcuse lumină. Dar ele ne-au călăuzit spre un mister mult mai profund şi mai tragic. Comoara din India, ciudatul plan găsit printre lucrurile lui Morstan, strania scenă în momentul morţii maiorului Sholto, redescoperirea comorii, urmată imediat de asasinarea descoperitorului, împrejurările bizare ale crimei, urmele de paşi, armele neobişnuite, cuvintele de pe bilet care corespundeau cu cele de pe harta căpitanului Morstan — iată un adevărat labirint în care un om mai puţin înzestrat decît vecinul meu de apartament n-ar mai fi sperat să găsească vreodată rezolvarea misterului.

Pinchin Lane era un şir de case sărăcăcioase din cărămidă, cu parter şi un etaj, în partea de jos a cartierului Lambeth. A trebuit să bat cîtva timp la nr. 3 pentru a fi luat în seamă. Dar, în cele din urmă, am zărit scînteia unei lumînări în spatele jaluzelelor şi cineva a apărut la fereastra de sus.

— Şterge-o de aici, beţiv vagabond, spuse omul. Dacă mai faci gălăgie, deschid cuştile şi las patruzeci şi trei de cîini să se năpustească asupra ta.

— Dacă lăsaţi unul singur, e-n regulă. Tocmai de-aia am şi venit, am spus.

— Cară-te ! zbieră vocea. Pe Dumnezeul meu că am un pietroi în sacul ăsta şi ţi-l arunc în cap, dacă n-o ştergi !

— Dar eu am nevoie de un cîine, am strigat.

— Nu stau la discuţie ! ţipă domnul Sherman. Să-ţi fie clar ; număr pînă la trei şi apoi dau drumul pietroiului.

— Domnul Sherlock Holmes... am început eu, şi cuvintele au avut un efect magic, deoarece fereastra s-a închis brusc şi, în mai puţin de un minut, uşa se deschise larg. Domnul Sherman era un bătrîn înalt, slab, cu umerii căzuţi, gîtul noduros şi ochelari albaştri.

— Prietenii domnului Sherlock Holmes sînt întotdeauna bineveniţi, spuse el. Poftiţi înăuntru, domnule. Aveţi grijă, nu vă apropiaţi de bursuc, că muşcă. Of, răule, răule ! vrei să-l ciupeşti pe domnul ! Aceste cuvinte erau adresate unui hermelin care-şi lungise gîtul printre zăbrelele cuştii. Nu vă temeţi de ea, domnule. E doar o şopîrlă. Nu are dinţi, aşa că am lăsat-o în libertate ca să vîneze cărăbuşii. Nu trebuie să vă supăraţi pe mine că am fost cam violent cu dumneavoastră la început, dar am necazuri cu copiii din preajma locului, vin adesea să mă sîcîie. Dar ce anume doreşte domnul Holmes ?

— Unul din cîinii dumneavoastră.

— Aha ! probabil pe Toby.

— Exact, pe Toby.

— Toby locuieşte la nr. 7, pe stînga.

O porni încet înainte, cu lumînarea în mînă, în mijlocul ciudatei familii de animale pe care o strînsese în jurul său. La lumina nesigură şi jucăuşe, am putut să-mi dau seama că, de peste tot, din fiecare colţ, ni se aruncau priviri vii, pătrunzătoare. Pînă şi pe rafturile de sus se aflau nişte păsări cu un aer solemn care — trezite din somn de vocile noastre — se lăsau leneşe cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

Toby era o creatură urîtă, cu părul lung, alb şi maro, cu urechile blegi, jumătate prepelicar, jumătate cîine ciobănesc, şi avea un mers legănat. După

o oarecare șovăială, a acceptat bucățica de zahăr pe care mi-o dăduse bătrînul naturalist și, încheind astfel o convenție cu mine, m-a urmat pînă la trăsură și m-a întovărășit apoi, fără să-mi facă greutăți.

Ceasul Palatului bătuse tocmai ora trei cînd m-am trezit din nou la Pondicherry Lodge. Am aflat că fostul campion de box McMurdo fusese arestat sub acuzația de complicitate, și atît el cît și domnul Sholto se aflau la comisariatul de poliție. Doi agenți păzeau poarta îngustă dar, cînd am menționat numele detectivului, mi-au dat voie să intru cu cînele.

Holmes stătea în pragul ușii, cu mîinile în buzunare, și trăgea din pipă.

— Bravo, l-ai adus! spuse el. Strașnic cîine! Athelney Jones a plecat. Cît ai lipsit, s-a făcut aici o imensă risipă de energie. Au fost arestați, în afară de prietenul Thaddeus, paznicul, menajera și servitorul indian. Acum, terenul este la dispoziția noastră, a rămas doar un sergent de pază. Lasă cîinele aici și hai să mergem sus.

L-am legat pe Toby de masa din hol și am urcat din nou scările. Camera era la fel cum o lăsasem, în afară doar de faptul că se aruncase un cearceaf asupra victimei. Un sergent de poliție, cu figura obosită, stătea rezemat într-un colț.

— Împrumută-mi, te rog, lanterna dumitale, îi spuse prietenul meu. Acum, prinde-o cu această sfoară în jurul gîtului meu, în așa fel încît să-mi atîrne în față. Mulțumesc. O să-mi scot pantofii și ciorapii. Am să te rog să-i iei jos cu dumneata, Watson. Am să fac puțină echilibristică. Moaie-mi batista în creozotă. Perfect. Acum, hai cu mine pentru o clipă sus la mansardă.

Ne-am strecurat prin spărtură. Holmes îndreptă din nou lanterna spre amprentele de pași din praf.

— Aș vrea să te uiți cu atenție la aceste urme, spuse el. Observi ceva demn de reținut în legătură cu ele?

— Ele aparțin unui copil sau unei femei scunde.

— Dar, în afară de dimensiunea lor, nu vezi nimic altceva?

— Nu, nu văd nici o deosebire față de alte urme de pași.

— Ba da! Privește aici! Este vorba de amprenta unui picior drept, în praf. Acum, imprim alături piciorul meu gol. Care este diferența esențială?

— Degetele dumitale sînt aproape lipite unul de altul. În cealaltă amprentă, fiecare deget este despărțit în mod distinct.

— Exact. Asta e deosebirea. Memorează bine acest lucru. Acum, fii bun și du-te la fereastră și miroase pervazul de lemn. Eu rămîn aici deoarece am batista în mînă.

Am făcut ce mi-a spus și am simțit un miros puternic de catran.

— Prin urmare, acolo a pus piciorul cînd a ieșit. Dacă și dumneata poți să-i adulmeci urma, cu atît mai mult lui Toby nu-i va veni greu s-o facă. Acum, aleargă jos, dă drumul cîinelui și vino să admiri un echilibrist.

În timp ce ieșisem afară, în curte, Sherlock Holmes se suise pe acoperiș și, ca un licurici enorm, se strecura cu agilitate de-a lungul streașinei. La un moment dat, a dispărut din raza mea vizuală în spatele unor coșuri, dar a reapărut numaidecît, apoi a dispărut iar, în partea cealaltă. Făcînd înconjurul clădirii, l-am găsit stînd într-unul din colțurile streașinei.

— Dumneata ești, Watson? strigă el.

— Da.

— Acesta este locul. Dar ce naiba e forma aceea neagră acolo, jos?

— Un butoi cu apă.
— Are capac deasupra ?
— Da.
— Nici o urmă de scară ?
— Nu.
— Afurisit om ! Un loc tocmai bun să-ţi frîngi gîtul. Dar, în mod normal, trebuie să pot şi eu să cobor pe acolo pe unde el a putut să se caţere. Burlanul pare solid. Oricum, să-i dăm drumul.

Se auzi un hîrşîit de picioare şi lanterna începu să coboare de-a lungul zidului. Apoi, cu un salt uşor, ajunse pe butoi şi, de acolo, sări jos.

— A fost uşor de urmărit drumul pe care l-a parcurs, spuse prietenul meu trăgîndu-şi ciorapii şi încălţîndu-şi pantofii. Peste tot pe unde a trecut, erau mişcate din loc ţiglele şi, în graba lui, a pierdut asta. Ceea ce, cum vă exprimaţi dumneavoastră, doctorii, îmi confirmă diagnosticul.

Obiectul pe care mi-l arătă era un fel de portmoneu sau pungă mică din trestie împodobită cu cîteva pietre viu colorate. Ca formă şi mărime semăna cu un portţigaret. Înăuntru erau şase spini din lemn negru, ascuţiţi la un capăt şi rotunjiţi la celălalt, identici cu cel care-l doborîse pe Bartholomew Sholto.

— Sînt nişte arme infernale, spuse el. Ai grijă să nu te înţepi. Îmi pare foarte bine că se află în posesia mea, căci nu cred să mai aibă şi altele. Nu trebuie să ne mai temem că eu sau dumneata vom găsi, în scurt timp, vreunul în pielea noastră. În ce mă priveşte, aş prefera să am de-a face cu un glonte Martini. Eşti în stare să mai suporţi un drum de zece kilometri, Watson ?

— Desigur, am răspuns.
— Dar piciorul dumitale ?
— Nici o grijă.

— A, iată-te şi pe tine ! Bunul, bătrînul meu Toby ! Miroase, Toby, miroase, spuse el întinzînd sub nasul cîinelui batista îmbibată cu creozotă ; iar javra, cu picioarele ei păroase desfăcute şi cu capul înclinat caraghios într-o parte, adulmecă asemeni unui expert care miroase *bouquet*-ul unui soi faimos. Holmes aruncă apoi batista la o oarecare depărtare, legă o funie solidă de gîtul corciturii şi-l duse în direcţia butoiului cu apă. Cîinele izbucni într-o serie de chelălăituri ascuţite, tremurate şi, cu nasul în pămînt şi coada în aer, zburdă vioi pe alee, trăgînd de lesă şi obligîndu-ne să iuţim pasul.

Cerul se albise treptat la răsărit, astfel încît se putea vedea la oarecare distanţă, prin lumina cenuşie, rece. Clădirea pătrată, masivă, cu ferestrele ei întunecate şi zidurile goale se înălţa acum, tristă şi părăsită, în spatele nostru. Drumul ducea de-a curmezişul unui teren accidentat, plin de şanţuri şi gropi pe care a trebuit să le străbatem. Întregul teren, cu pămîntul răscolit, cu grămezile de gunoaie, oferea un aspect dezolant, de rău augur, care se armoniza cu tragedia ce se abătuse asupra casei.

Ajuns la zidul care înconjura curtea, Toby alergă pe lîngă el, chelălăind agitat şi în cele din urmă se opri într-un colţ acoperit de un fag tînăr. În colţul unde se întîlneau două laturi ale zidului, cîteva cărămizi fuseseră scoase din loc şi treptele astfel create erau tocite şi lucioase în partea de jos, ca şi cum cineva le-ar fi folosit de mai multe ori. Holmes se căţără pe zid şi, luînd cîinele pe care-l ţineam de sfoară, îi dădu drumul în partea cealaltă.

— Iată amprenta mîinii omului cu un picior de lemn, remarcă Holmes cînd m-am urcat alături de el. Uite o pată slabă de sînge pe tencuiala albă. Mare noroc am avut că de ieri n-a mai plouat prea tare.

Mirosul trebuie să persiste pe drum, în ciuda avansului lor de douăzeci şi opt de ore.

Mărturisesc că aveam unele îndoieli cînd mă gîndeam la traficul intens care se desfăşurase între timp pe drumul spre Londra. Dar temerile mele au fost curînd infirmate. Toby nu şovăia deloc, nu se abătea din drum şi continua să înainteze cu mersul lui ciudat, legănat. Era limpede că mirosul pătrunzător al creozotei le domina pe toate celelalte.

— Să nu-ţi închipui, spuse Holmes, că în tentativa mea de a dezlega acest mister mă bizui exclusiv pe faptul întîmplător că unul din cei doi indivizi a călcat cu piciorul în dîra de creozotă. Sînt în posesia unor informaţii care mi-ar permite să-i urmăresc pe mai multe căi diferite. Dar aceasta este cea mai directă şi, dat fiind că norocul ne-a blagoslovit cu ea, m-aş simţi vinovat dacă aş neglija-o. Însă nu este mai puţin adevărat că factorul respectiv a împiedicat cazul nostru să devină o interesantă problemă intelectuală, aşa cum promitea la un moment dat. Fără acest indiciu prea evident, aş fi avut într-adevăr un merit în soluţionarea cazului.

— Dar ai destule, şi încă să mai dai şi altora, i-am spus. Te asigur, Holmes, că mă minunez de mijloacele prin care obţii dovezile în acest caz, chiar mai mult decît atunci cînd a fost vorba de crima lui Jefferson Hope. De data aceasta, am impresia că este vorba de ceva mult mai profund, de ceva inexplicabil. De pildă, cum ai putut să-l descrii cu atîta siguranţă pe omul cu un picior de lemn ?

— Vai, dragul meu ! nici că se poate ceva mai simplu. Nu vreau să par teatral. Totul este vădit şi în afara oricărei îndoieli. Doi ofiţeri care deţin comanda gărzii unei închisori, află un secret important în legătură cu o comoară ascunsă. Un englez, Jonathan Small, le schiţează o hartă. Îţi aduci aminte că i-am văzut numele pe harta care se afla în posesia căpitanului Morstan. A iscălit-o, în numele lui şi al asociaţilor — „semnul celor patru“, cum o numea într-un fel oarecum dramatic. Ajutaţi de această hartă, ofiţerii — sau unul dintre ei — descoperă comoara şi o aduc în Anglia lăsînd, pare-se, neîndeplinite unele condiţii în care o dobîndiseră. Dar, atunci, de ce n-a pus Jonathan Small singur mîna pe comoară ? Răspunsul este evident. Harta datează dintr-o perioadă în care Morstan a intrat în cîrdăşie cu deţinuţii. Jonathan Small n-a pus mîna pe comoară fiindcă atît el cît şi asociaţii săi erau închişi.

— Dar asta este o simplă speculaţie, i-am spus.

— Ba nu, este mai mult decît atît. Este singura ipoteză care corespunde faptelor. Să vedem cum se leagă lucrurile mai departe. Maiorul Sholto rămîne timp de cîţiva ani fericitul posesor al comorii. Apoi, primeşte o scrisoare din India, care-l înspăimîntă. Despre ce era vorba ? O scrisoare prin care i se aducea la cunoştinţă că oamenii pe care-i trăsese pe sfoară fuseseră puşi în libertate. Sau evadaseră. Asta este mult mai probabil, căci cunoştea termenul lor de condamnare — şi deci n-ar mai fi constituit o surpriză pentru el. Ce face atunci maiorul ? Ia măsuri de apărare împotriva unui om cu un picior de lemn — un om alb, notează bine, căci îl confundă cu un comis-voiajor şi chiar trage cu pistolul asupra lui. Ei bine, pe hartă este numele unui singur om alb. Ceilalţi sînt hinduşi sau mahomedani. Nu mai există nici un alt alb. Iată de ce putem afirma cu toată încrederea că omul cu un picior de lemn este unul şi acelaşi cu Jonathan Small. Ţi se pare greşit raţionamentul ?

— Nu ; e limpede şi concis.

— Şi acum, să ne punem în locul lui Jonathan Small. Să privim lucrurile din punctul lui de vedere. El vine în Anglia, cu două intenţii : să-şi redobîn-

dească ceea ce consideră că sînt drepturile sale, și să se răzbune pe omul care l-a înșelat. Află unde locuiește Sholto și, foarte posibil, stabilește o legătură cu cineva din casă. De pildă, cu Lal Rao, majordomul acela pe care noi nu l-am văzut. Doamna Bernstone nu-l consideră deloc un om de treabă. Dar Small nu poate să afle unde este ascunsă comoara deoarece nimeni, în afară de maior și de un servitor credincios care a murit, n-a știut vreodată.

La un moment dat Small află că maiorul este pe patul de moarte. Cuprins de o panică nebună că secretul comorii ar putea să moară odată cu el, înșală vigilența paznicilor și se strecoară pînă la fereastra odăii în care zace muribundul, dar este împiedicat să pătrundă în cameră de prezența celor doi fii ai acestuia. Totuși, nutrind o ură neîmpăcată împotriva mortului, intră în aceeași noapte în camera lui, îi răscolește corespondența particulară, cu speranța că va găsi vreun document privitor la comoară, și, în cele din urmă, lasă o amintire a vizitei sale, în inscripția scurtă de pe bilet. Fără îndoială, prevăzuse că, în caz că-l va ucide pe maior, va lăsa un astfel de semn asupra cadavrului, ca o indicație că nu era vorba despre o crimă obișnuită, ci despre un fel de act de dreptate, cel puțin din punctul de vedere al celor patru asociați. Astfel de idei ciudate și bizare sînt destul de frecvente în analele crimei și, de obicei, ele oferă prețioase indicii privitoare la asasin. Îmi urmărești gîndurile ?

— Firește, totul e foarte clar.

— Acum, să vedem ce putea să mai facă Jonathan Small ? Doar să continue să urmărească din umbră strădaniile celor care încercau să descopere comoara. S-ar putea ca el să fi părăsit Anglia și să se fi reîntors la unele intervale. Apoi, survine descoperirea mansardei secrete, despre care este numaidecît informat. Din nou, putem presupune existența unui complice în interior. Din cauza piciorului său de lemn, Jonathan nu poate, sub nici un motiv, să ajungă la odaia, situată la o înălțime atît de mare, a lui Bartholomew Sholto. De aceea, apelează la cineva ca să-l ajute să biruie acest obstacol ; dar acest cineva își afundă piciorul gol în creozotă și astfel apar Toby și un ofițer cu solda înjumătățită și cu un tendon al lui Achile în suferință, care se angajează într-o cursă de urmărire pe o distanță de zece kilometri.

— Dar crima a fost săvîrșită de complice, nu de Jonathan.

— Într-adevăr. Și, dacă judecăm după amprentele lăsate de Jonathan cînd a intrat în cameră, crima l-a indignat. El nu nutrea nici un fel de ură față de Bartholomew Sholto, și ar fi preferat ca acesta să fie imobilizat și să i se pună un căluș în gură. Nu dorea să-și vîre capul sub ștreang. Dar nu se mai putea face nimic : instinctele sălbatice ale complicelui se dezlănțuiseră și otrava își făcuse efectul ; așa încît, Jonathan Small și-a lăsat semnătura, a coborît comoara în curte și a plecat cu ea. Aceasta a fost înlănțuirea evenimentelor, cel puțin după investigațiile mele. În ceea ce privește înfățișarea lui Small, trebuie să fie un om între două vîrste și cu fața arsă de soare, dacă ținem seama de faptul că și-a petrecut atîția ani într-un cuptor ca Andaman. Statura lui am calculat-o după lungimea pasului, și mai știu că purta barbă. Podoaba lui capilară fusese singurul lucru care-l impresionase pe Thaddeus Sholto atunci cînd l-a văzut la fereastră. Nu știu dacă ar mai fi de adăugat ceva...

— Dar complicele ?

— Ei bine, cît despre acesta, nu prea avem de-a face cu un mister. Ai să afli totul în curînd ! Ce plăcut e aerul dimineții ! Privește norișorul acela care plu-

tește ca o pană trandafirie, smulsă parcă unui flamingo uriaș. Acum, tivul roșu al cercului solar se ridică deasupra lanțului de nori care străjuiește Londra. Acest soare strălucește pentru mulți oameni, dar aș pune rămășag că nici unul dintre ei nu are de îndeplinit o misiune atît de ciudată ca dumneata și cu mine. Cît de mici ne simțim noi, cu ambițiile și eforturile noastre meschine, în fața marilor forțe elementare ale Naturii ! Cum stai cu Jean Paul [1] ?

— Destul de bine. M-am reîntors la el prin Carlyle [2].

— E ca și cum te-ai întoarce de la pîrîu la izvorul strămoș. El are o remarcă curioasă dar profundă. Și anume, că principala dovadă de adevărată măreție a unui om este puterea lui de a-și da seama de propria-i micime. După cum vezi, este vorba de o forță de comparație și de apreciere care constituie prin ea însăși o dovadă de noblețǎ. Richter îți dă mult de gîndit. Ai cumva un pistol la dumneata ?

— Am bastonul.

— S-ar putea să avem nevoie de așa ceva, dacă pătrundem în vizuina lor. Pe Jonathan ți-l las dumitale, dar dacă celălalt face urît, voi fi nevoit să-l lichidez.

Spunînd acestea, își scoase revolverul și, după ce-l încărcă cu două gloanțe, îl puse la loc în buzunarul din dreapta al jachetei.

[1] *Johann Paul Friedrich Richter* (1763—1825), cunoscut sub numele de *Jean Paul*, romantic german de o mare originalitate ; personalitate duală, dominată de umor, el supune universul criticii sale necruțătoare.

[2] *Thomas Carlyle* (1795—1881), scriitor englez, moralist, om politic, autor al lui *Sartor Resartus* (1833—1834), operă autobiografică și al eseului *Eroii și cultul eroilor* (1841) ; adept al unui spiritualism aristocratic ; a exercitat o influență considerabilă asupra literaturii engleze.

În tot acest timp, ne ținusem după Toby pe drumurile mărginite de șiruri de vile pe jumătate rustice, care duceau spre metropolă. Dar acum, ajunsesem pe niște străzi pe care muncitori și docheri se îndreptau spre locul de muncă, în vreme ce femei cu aspect neglijent deschideau ferestrele sau măturau scările din fața casei. Cîrciumile din colțurile străzilor abia se deschiseseră și bărbați cu privirea aspră ieșeau din localuri ștergîndu-și bărbile cu mîneca, după dușca de dimineață. Cîini care rătăceau pe străzi se holbau la noi, dar neasemuitul nostru Toby nu se uita nici în dreapta, nici în stînga, mergînd drept înainte, cu nasul în pămînt, și scoțînd uneori cîte un geamăt, cînd dădea de un miros mai puternic.

Trecusem prin Streatham, Brixton, Camberwell, și acum ne găseam în Kennington Lane ; făcusem deci un ocol pe străzi lăturalnice la est de Oval. Oamenii pe care-i urmăream o luaseră, pare-se, pe un drum foarte curios, în zig-zag, probabil cu intenția de a trece neobservați. Nu mergeau niciodată pe drumul principal, acolo unde exista o stradă paralelă care să le slujească scopurile. Ajungînd în Kennington Lane, au luat-o piezis, la stînga, pe Bond Street și Miles Street. Acolo unde aceasta din urmă dă în Knight's Place, Toby n-a mai vrut să înainteze și a început să alerge îndărăt, și apoi iar înainte, cu o ureche ridicată și cu cealaltă căzută, imagine specifică a nehotărîrii canine. Apoi, prinse să alerge în cerc uitîndu-se la noi, din cînd în cînd, ca și cum ne-ar fi solicitat înțelegere pentru încurcătura în care se afla.

— Ce naiba are cîinele ? mormăi Holmes. Cred că nu s-au urcat într-o birjă sau într-un balon ?

— Poate că au zăbovit aici un timp, am opinat.

— A, totul e-n regulă. A pornit-o din nou ! spuse prietenul meu, ușurat.

Într-adevăr, o pornise iarăşi ; după ce se învîrti de cîteva ori, smiorcăind, se decise şi se repezi înainte, cu o energie şi o hotărîre pe care nu le arătase pînă atunci. Se pare că mirosul era acum mult mai puternic, căci nu mai avea nevoie să-şi vîre nasul ; se zmucea în lesă şi încerca să alerge. După privirea radioasă a lui Holmes, mi-am dat seama de convingerea lui că ne apropiam de sfîrşitul călătoriei.

Drumul nostru trecea acum pe Nine Elms, conducîndu-ne la depozitul de cherestea al lui Broderick şi Nelson, situat lîngă taverna „White Eagle". În culmea agitaţiei, cîinele pătrunse pe poarta laterală a depozitului în care tăietorii îşi şi începuseră lucrul. Alergă pe o alee, printre rămăşiţe de rumeguş şi printre ferăstraie, apoi se strecură printre două stive de cherestea şi, scoţînd un lătrat triumfător, sări pe un butoi mare care se afla încă pe căruţul cu două roţi ce-l transportase. Clipind din ochi şi gîfîind cu limba scoasă, Toby se instalase pe capac, privindu-ne cînd pe unul cînd pe celălalt, în aşteptarea unui semn de preţuire. Doagele butoiului şi roţile căruţului erau mînjite cu un lichid negru şi întreaga atmosferă din jur părea impregnată de mirosul de creozotă.

Sherlock Holmes şi cu mine ne-am privit uluiţi, şi apoi am izbucnit simultan într-un hohot de rîs imposibil de stăpînit.

8

DETECTIVII AMATORI DIN BAKER STREET

— Ce facem acum ? am întrebat. Se pare că Toby şi-a pierdut reputaţia de a nu da greş niciodată.

— A făcut şi el ce-a putut, spuse Holmes dîndu-l jos de pe butoi şi scoţîndu-l afară din depozitul de cherestea. Dacă te gîndeşti cîtă creozotă se transportă zilnic la Londra, nu e de mirare că urma noastră s-a încrucişat cu alta. Acum, se foloseşte din plin, îndeosebi la conservarea lemnului. Bietul Toby nu e de condamnat.

— Presupun că trebuie să ne întoarcem iar pe drumul principal.

— Da. Dar, din fericire, n-avem prea mult de mers. Ceea ce, evident, l-a încurcat pe Toby acolo, în colţ, în Knight's Place, a fost faptul că existau două urme diferite care duceau în direcţii opuse. Noi ne-am înşelat, alegînd drumul greşit. Acum, nu ne rămîne decît să-l încercăm pe celălalt.

Nu era nici o dificultate în această privinţă. Cînd ajunse la locul unde săvîrşise greşeala, Toby se învîrti, descriind un cerc larg şi, în cele din urmă, porni într-o nouă direcţie.

— Acum, trebuie să avem grijă să nu ne ducă acolo de unde venea butoiul cu creozotă, am remarcat.

— M-am gîndit la asta. Dar iată că merge numai pe trotuar, în vreme ce butoiul a fost transportat prin mijlocul străzii. Nu, de data asta sîntem pe drumul cel bun.

Acesta trecea de-a lungul fluviului, prin Belmont Place și Prince's Street. La capătul lui Broad Street, coborî drept pînă la malul apei, unde se afla un mic debarcader construit din lemn. Toby ne trase pînă în apropierea acestuia și începu să se tînguie, privind apa din fața lui.

— N-avem noroc, spuse Holmes. Aici s-au urcat probabil într-o barcă.

La marginea debarcaderului pluteau cîteva luntre, plute și skifuri. L-am purtat pe Toby prin dreptul fiecăreia dar, deși a adulmecat puternic, nu ne-a dat nici un semn.

În imediata apropiere a acestui debarcader nu prea arătos se afla o căsuță din cărămidă pe care atîrna, la a doua fereastră, o tăbliță de lemn. Cu litere lăbărțate era scris „Mordecai Smith", iar dedesubt „Bărci de închiriat cu ora sau cu ziua". O a doua inscripție deasupra ușii ne informă că există și o șalupă — anunț confirmat de o uriașă grămadă de cocs aflată lîngă zăgaz. Sherlock Holmes se uită pe îndelete în jur, și ceea ce am citit pe fața lui nu prevestea nimic bun.

— Nu e bine, spuse el. Indivizii ăștia sînt mai șireți decît credeam. Se pare că și-au șters urmele. Mă tem că au acționat după un plan dinainte stabilit.

Tocmai se apropiase de casă, cînd ușa se deschise și un băiat de vreo șase ani, cu păr buclat, ieși în fugă, urmărit de o femeie roșcovană, corpolentă, cu un burete mare în mînă.

— Jack, vino înapoi să te spăl, strigă ea. Vino încoace, împielițatule ; dacă se-ntoarce taică-tu și te găsește în halul ăsta, o să fie vai de noi.

— Ce copil drăguț ! spuse Holmes cu diplomație. Ce obrăjiori îmbujorați ! Spune-mi, Jack, ce-ți dorești tu cel mai mult ?

Puștiul chibzui o clipă.

— Aș vrea un șiling.

— Numai atît ? N-ai prefera altceva ?

— Aș prefera doi șilingi, răspunse minunea după ce se gîndi puțin.

— Poftim banii ! Prinde-i ! Aveți un copil adorabil, doamnă Smith.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, domnule, dar e tare zvăpăiat. Greu îmi vine să-l țin în frîu, mai ales cînd bărbatul meu lipsește mai multe zile.

— Aha, e plecat ? spuse Holmes cu o voce dezamăgită. Îmi pare rău, căci voiam să discut ceva cu domnul Smith.

— A plecat de ieri dimineață, domnule și, drept să spun, am început să fiu cam îngrijorată. Dar dacă este vorba de o barcă, domnule, aș putea să vă servesc și eu.

— Voiam să închiriez șalupa.

— Vai, domnule, Dumnezeu să vă ocrotească, cu șalupa a plecat el. Tocmai de aia sînt neliniștită ; știu că n-are cărbuni decît pînă la Woolwich și înapoi. Dacă ar fi plecat cu barca, nu mi-ar fi păsat ; uneori, treburile îl poartă pînă la Gravesend și, cînd are de lucru acolo, rămîne mai mult timp. Dar ce te faci cu o șalupă fără cărbuni ?

— Poate că a mai cumpărat la vreunul din debarcaderele din drum.

— S-ar putea, domnule, dar de obicei nu face așa ceva. De multe ori, l-am auzit plîngîndu-se din cauza prețurilor care se cer pentru cîțiva saci cu cărbuni. În afară de asta, nu prea îmi place omul ăla cu un picior de lemn, nu pot să-i suport mutra aia urîtă

şi vorba stricată. De ce oare ne-o fi dat mereu tîrcoale ?

— Un om cu un picior de lemn ? spuse Holmes cu o voce uşor surprinsă.

— Da, domnule, un individ cu faţa arsă de soare, cu chip de maimuţă, care venea mereu să-l vadă pe bărbatul meu. Noaptea trecută l-a trezit din somn şi culmea e că soţul meu ştia că trebuia să vină, căci pregătise şalupa. Vă spun drept, domnule, nu mă simt deloc în apele mele.

— Vai, dragă doamnă Smith, spuse Holmes ridicînd din umeri, dar n-aveţi nici un motiv să fiţi îngrijorată. De unde ştiţi că cel care a venit noaptea trecută era tocmai omul cu un picior de lemn ? Nu înţeleg cum puteţi fi atît de sigură.

— Era vocea lui, domnule ! I-am recunoscut vocea răguşită şi groasă. A bătut în fereastră — să fi fost vreo trei. „Hai, bătrîne, scoală-te — a spus — e vremea să ridici ancora." Bărbatul meu l-a trezit pe Jim — fiul nostru cel mai mare — şi amîndoi au ieşit afară, fără să-mi spună măcar un cuvînt. Am auzit cum piciorul de lemn răsuna pe pietre.

— Era singur acest om cu un picior de lemn ?

— N-aş putea să spun sigur, domnule. Dar n-am auzit pe altcineva.

— Îmi pare rău, doamnă Smith, căci mă interesa o şalupă şi am auzit numai vorbe bune despre... Stai puţin, cum îi spune ?

— „Aurora", domnule.

— Ah ! Nu e şalupa aceea veche, foarte largă, de culoare verde, cu o dungă galbenă ?

— Nu, deloc. E la fel de îngustă ca toate celelalte de pe fluviu. A fost vopsită de curînd în negru, cu două dungi roşii.

— Mulţumesc. Sper să aveţi cît mai curînd veşti de la domnul Smith. Eu o pornesc acum de-a lungul

fluviului şi, dacă dau de „Aurora", am să-i transmit soţului dumneavoastră că sînteţi îngrijorată. Spuneaţi că are coşul negru ?

— Nu, domnule. Negru cu o dungă albă.

— A, da, desigur. Marginile sînt negre. Bună ziua, doamnă Smith. Watson, uite un barcagiu cu o barcă. S-o luăm şi să trecem fluviul. Cel mai important lucru, cînd ai de-a face cu astfel de oameni, spuse Holmes după ce ne-am instalat în barcă, este să nu-i laşi niciodată să creadă că informaţiile lor te interesează cîtuşi de puţin. Altminteri, se închid numaidecît în ei ca o stridie. Dacă însă le laşi impresia că-i asculţi în silă, ai toate şansele să scoţi de la ei tot ce doreşti.

— Acum, ştim precis ce avem de făcut, spusei.

— Adică, la ce te gîndeşti ?

— Închiriem o şalupă şi o pornim de-a lungul fluviului, pe urmele „Aurorei".

— Dragul meu prieten, asta ar însemna o muncă uriaşă. S-ar putea ca şalupa să fi acostat la unul din numeroasele cheiuri care se găsesc pe ambele maluri ale fluviului, de aici pînă la Greenwich. Dincolo de pod, este un adevărat labirint de debarcadere, care se întinde pe mai mulţi kilometri. Ţi-ar trebui nu ştiu cîte zile ca să le cutreieri singur pe toate.

— Atunci, să apelăm la poliţie.

— Nu. Probabil că pe Athelney Jones am să-l chem în ultimul moment. Nu e un băiat rău şi n-aş vrea să întreprind ceva care ar putea să-i dăuneze, din punct de vedere profesional. Dar acum, cînd am ajuns atît de departe, m-ar amuza să lucrez singur.

— N-am putea să publicăm un anunţ prin care să cerem informaţii de la proprietarii debarcaderelor ?

— În nici un caz ! Oamenii noştri ar afla că le arde pămîntul sub călcîie şi ar părăsi ţara. Cred că şi acum au de gînd s-o şteargă, dar, atîta timp cît se

simt în deplină siguranță, nu se grăbesc. În acest sens, energia cheltuită de Jones ne va fi de folos, fiindcă desigur că-și va publica în presa cotidiană punctul de vedere în legătură cu crima și astfel fugarii vor crede că toată lumea se află pe o pistă greșită.

— Atunci, ce facem ? am întrebat, în momentul cînd am ajuns în apropierea închisorii din Millbank.

— Luăm birja asta, mergem acasă, mîncăm ceva și dormim un ceas. Mai mult ca sigur, nici în noaptea asta n-o să închidem ochii. Vizitiu, oprește la un oficiu poștal ! Îl mai ținem mai departe pe Toby, deoarece s-ar putea să ne mai fie de folos.

Ne-am oprit în fața oficiului poștal din Great Peter Street de unde Holmes a expediat o telegramă.

— Cui crezi că i-am telegrafiat ? întrebă el cînd ne-am reluat drumul.

— Sînt absolut sigur că n-am habar.

— Îți amintești de grupul de detectivi speciali din Baker Street pe care l-am utilizat în cazul lui Jefferson Hope ?

— Cum ? am spus rîzînd.

— Este exact cazul în care ajutorul lor ar putea fi neprețuit. Dacă dau greș, am și alte alternative ; dar, mai întîi, vreau să încerc cu ei. Telegrama am adresat-o ofițerașului jegos, Wiggins, și cred că, încă înainte de a termina noi micul dejun, ni se va alătura împreună cu toată banda.

Era între opt și nouă, și mă resimțeam de pe urma emoțiilor succesive încercate în timpul nopții. Eram toropit, cu mintea încețoșată și trupul de plumb. Nu aveam entuziasmul profesional care-l susținea pe prietenul meu, nici nu eram în stare să văd în acest caz o oarecare problemă intelectuală abstractă. În ceea ce privește asasinarea lui Bartholomew Sholto, auzisem prea puține lucruri bune despre el și, ca atare, nu puteam să nutresc o antipatie adîncă față de uciga-

șii săi. Comoara, însă, era altceva. Ea, sau parte din ea, aparținea de drept domnișoarei Morstan. Atîta timp cît mai exista o șansă să i se dea de urmă, eram gata să-mi închin viața acestui scop. Este adevărat că, dacă o găseam, domnișoara Morstan avea să iasă probabil pentru totdeauna din viața mea. Dar, o dragoste influențată de un asemenea gînd ar fi fost meschină și egoistă. Dacă Holmes se simțea stimulat să acționeze pentru descoperirea criminalilor, eu aveam un motiv de zece ori mai puternic să mă autostimulez pentru descoperirea comorii.

O baie în Baker Street și o schimbare completă a rufăriei mi-au reîmprospătat forțele. Cînd am coborît în salonul nostru, am găsit masa pusă și pe Holmes turnînd cafeaua.

— Privește aici, spuse el rîzînd și arătîndu-mi cu degetul un ziar deschis. Energicul Jones și omniprezentul reporter au aranjat lucrurile între ei. Dar cred că ești sătul de cazul nostru. Mai bine mănîncă-ți întîi ouăle și șunca.

Am luat gazeta din mîna lui și am citit scurta informație care era intitulată *O crimă misterioasă la Upper Norwood*.

„*Noaptea trecută, pe la orele douăsprezece*, spunea ziarul Standard, *domnul Bartholomew Sholto din Pondicherry Lodge, Upper Norwood, a fost găsit mort în camera sa, în împrejurări care țin de un act mîrșav. După cîte am putut să aflăm, victima nu prezintă vreo urmă de violență, dar o valoroasă colecție de pietre prețioase din India, pe care defunctul* gentleman *o moștenise de la tatăl său, a fost furată. Descoperirea se datorește domnului Sherlock Holmes și doctorului Watson, care s-au dus la locuința victimei însoțiți de domnul Thaddeus Sholto, fratele defunctului. Printr-un noroc neobișnuit, domnul Athel-*

ney Jones, binecunoscutul detectiv de la Scotland Yard, se găsea întîmplător la comisariatul de poliție Norwood și, în mai puțin de jumătate de oră după primul semnal de alarmă, s-a aflat la fața locului. Experiența și talentul său au fost canalizate deîndată spre descoperirea asasinilor. El a avut imediat satisfacția să-l aresteze pe Thaddeus Sholto, împreună cu menajera, doamna Bernstone, un servitor indian pe nume Lal Rao și un portar sau paznic, McMurdo. Este absolut sigur că hoțul sau hoții erau familiarizați cu casa, deoarece binecunoscutele însușiri tehnice și spiritul de observație ale domnului Jones i-au permis acestuia să dovedească în mod cert că ticăloșii n-au putut să intre pe ușă sau pe fereastră, ci trebuie să fi pătruns prin acoperișul clădirii și, de acolo, printr-o trapă, într-o cameră comună cu aceea în care a fost găsit cadavrul. Acest fapt, care a fost stabilit în mod foarte precis, dovedește că nu era vorba de o spargere întîmplătoare. Acțiunea promptă și energică a reprezentanților legii arată că, în asemenea împrejurări, este preferabil ca ancheta să fie condusă de un singur om, cu un spirit viguros și abil. Nu putem să nu ne ducem cu gîndul la faptul că aceasta constituie un argument în favoarea celor ce ar dori să vadă o descentralizare a corpului nostru de detectivi, pentru ca aceștia să vină într-un contact mai strîns și mai eficient cu cazurile pe care au datoria să le investigheze."

— Nu e magnific ? spuse Holmes zîmbind pe deasupra ceștii cu cafea. Ce părere ai despre asta ?

— Cred că am avut mare noroc că n-am fost arestați și noi pentru crimă.

— Asta e și părerea mea. Dacă se întîmplă să mai aibă încă o criză de energie ca asta, libertatea noastră e în pericol.

În acest moment, a zbîrnîit soneria de la intrare și am putut să aud cum doamna Hudson, proprietăreasa noastră, ridică vocea, și se tînguie plină de indignare și neliniște.

— Dumnezeule, Holmes, am spus cu jumătate glas, mi se pare că sînt într-adevăr pe urmele noastre.

— Nu, n-am ajuns chiar pînă acolo. Este poliția mea neoficială — băieții din Baker Street.

Într-adevăr, se auzi un tropăit înăbușit de picioare goale pe scări, o larmă de țipete ascuțite și, deodată, o duzină de golani murdari și zdrențăroși năvăli în odaie. În ciuda acestui asalt năvalnic, exista o oarecare disciplină în rîndurile lor, căci imediat s-au aliniat în fața noastră, în așteptarea ordinelor.

Unul dintre ei, mai înalt și mai în vîrstă decît ceilalți, ieși din front cu un aer de vădită superioritate, care părea foarte caraghios într-o asemenea adunătură de sperietori de ciori.

— Am primit mesajul dumneavoastră, domnule, spuse el, și vi i-am adus pe toți. Trei șilingi și șase *penny* transportul.

— Ține banii, spuse Holmes scoțînd cîteva monede. Pe viitor, Wiggins, ei să-ți raporteze dumitale, iar dumneata mie. Nu sînt de acord să mi se invadeze casa în halul ăsta. Totuși, îmi pare bine că puteți să auziți cu toții instrucțiunile mele. Trebuie să dau de urma unei șalupe care se numește „Aurora" și care aparține unui oarecare Mordecai Smith ; e neagră, cu două dungi roșii și are coșul negru, cu o dungă albă. Acum, trebuie să se afle pe undeva, pe fluviu. Vreau ca un băiat să stea de veghe la debarcaderul lui Mordecai Smith, vizavi de Millban și să-mi dea de știre dacă vasul se reîntoarce. Trebuie să vă împărțiți în două echipe și fiecare să țină sub supraveghere unul din țărmuri. Cînd aveți vreo veste, mă anunțați imediat. E clar ?

— Da, domnule comandant, spuse Wiggins.

— Veţi primi acelaşi salariu, iar băiatul care va descoperi şalupa va căpăta o guinee în plus. Poftim salariul pe o zi în avans. Şi acum, la treabă !

Fiecare primi cîte un şiling şi-o zbughi pe scări ; o clipă mai tîrziu, i-am văzut ţîşnind în stradă.

— Dacă şalupa e pe apă, o vor găsi, spuse Holmes ridicîndu-se de la masă şi aprinzîndu-şi pipa. Ei pot să meargă oriunde, să vadă totul, să tragă cu urechea pretutindeni. Sper să-i dea de urmă încă înainte de căderea nopţii. Între timp, noi nu putem face nimic altceva decît să aşteptăm rezultatul. Nu putem să înnodăm la loc firul tăiat pînă ce nu dăm, fie de „Aurora", fie de domnul Mordecai Smith.

— Toby o să se bucure astă-seară cu ce-a rămas de la masă. Te duci să te culci, Holmes ?

— Nu ; nu sînt obosit. Am o constituţie ciudată. Nu-mi aduc aminte ca munca să mă fi obosit vreodată. În schimb, trîndăvia mă doboară complet. Am să trag o pipă şi am să meditez la această stranie aventură în care ne-a vîrît drăgălaşa mea clientă. Dacă cineva a avut vreodată o misiune uşoară, apoi aceasta e a noastră. Oamenii cu un picior de lemn nu sînt prea comuni, dar cred că celălalt trebuie să fie absolut unic în genul lui.

— Iar celălalt !

— Oricum, te asigur că n-am de gînd să te pun pe jăratic. De altfel, trebuie să-ţi fi făcut singur o părere. Să recapitulăm datele : urme de paşi mici, degete care n-au cunoscut niciodată strînsoarea ghetelor, picioare goale, o măciucă de lemn cu vîrful de piatră, mare agilitate, săgeţi otrăvite. La ce te duc toate acestea ?

— Un sălbatic ! am exclamat. Probabil, unul dintre indienii aceia care fuseseră asociaţii lui Jonathan Small.

— Greu de presupus, spuse el. Şi eu înclinam să cred, cînd am văzut pentru prima oară urmele unor arme bizare ; dar caracterul deosebit al amprentelor picioarelor m-a determinat să-mi reconsider punctul de vedere. Unii dintre locuitorii peninsulei indiene sînt scunzi, dar nici unul n-ar fi putut lăsa astfel de urme. Hindusul are picioare lungi şi subţiri. Mahomedanul, care umblă în sandale, are degetul gros net despărţit de celelalte, din cauza curelei care trece de obicei printre ele. Săgeţile acelea micuţe puteau fi lansate într-un singur fel. Cu o ţeavă subţire. Ei, de unde este sălbaticul nostru ?

— Din America de Sud, m-am hazardat.

Întinse mîna şi scoase din raft o carte voluminoasă.

— Acesta este primul volum dintr-un dicţionar geografic în curs de publicare. Se poate spune că reprezintă ultima autoritate în materie. Ce aflăm de aici ? *„Insulele Andaman, situate la cinci sute şaptezeci de kilometri nord de Sumatra, în golful Bengal."* Hm, hm ! Ce mai e aici ? Să vedem : *climă umedă, stînci de mărgean, rechini, Port Blair, penitenciar, insula Rutland, plantaţii de bumbac*... Aha, aici e ! *„Băştinaşii din insulele Andaman pot revendica dreptul de a fi socotiţi rasa celor mai mici oameni de pe glob, deşi unii antropologi îi preferă pe* bushmen-ii *din Africa, pe* diggers-ii *din America şi pe locuitorii din Ţara de foc. Înălţimea lor medie nu depăşeşte un metru şi treizeci, dar numeroşi adulţi normal dezvoltaţi sînt mult mai mici decît ei. În ceea ce priveşte caracterul lor, sînt nişte oameni dificili, violenţi, morocănoşi. Dar, odată ce le-ai cîştigat prietenia, pot deveni foarte devotaţi."* Notează bine asta, Watson. Şi acum, ascultă mai departe. *„Natura n-a fost prea darnică cu ei : sînt hidoşi, avînd capul neobişnuit de mare şi diform,*

ochi mici, fioroşi, trăsături pocite. Picioarele şi mîinile lor sînt extrem de mici. În general, sînt atît de sălbatici şi fioroşi încît toate eforturile autorităţilor britanice de a le cîştiga în vreun fel încrederea au dat greş în toate privinţele. Ei au constituit întotdeauna spaima echipajelor naufragiate, deoarece sparg capetele supravieţuitorilor cu bîtele lor cu măciulii de piatră sau îi ucid cu săgeţile lor otrăvite. Aceste masacre se încheie, în mod invariabil, printr-un ospăţ canibal." Simpatici şi drăguţi oameni, ce zici, Watson ? Dacă individul nostru ar fi fost lăsat să acţioneze după bunul lui plac, crima ar fi putut căpăta un aspect şi mai monstruos. Bănuiesc că acum şi Jonathan Small regretă că s-a folosit de el.

— Dar cum a ajuns să se înhăiteze cu un astfel de individ ?

— Ei vezi, asta n-aş putea să-ţi spun. Dar de cînd am reuşit să stabilim că Small venea din Andaman, nu mai era atît de miraculos faptul că acest băştinaş îl însoţea. Fără îndoială, vom afla totul la timp. Ascultă-mă pe mine, Watson ; arăţi groaznic. Întinde-te pe canapea şi să vedem dacă reuşesc să te adorm.

Îşi luă vioara, şi abia am apucat să mă întind că a şi început să cînte în surdină o arie melodioasă, melancolică, desigur o compoziţie proprie, fiindcă avea un remarcabil dar al improvizaţiei. Îmi aduc aminte ca prin vis de braţele lui subţiri, de chipul lui concentrat şi de acel du-te — vino al arcuşului său. Apoi, am avut senzaţia că mă îndepărtez, plutind liniştit pe o mare blîndă a sunetelor, pînă ce m-am trezit în ţara visurilor unde Mary Morstan, cu chipul ei fermecător, îşi aţintea privirea asupra mea.

9

O FISURĂ ÎN LANŢ

Cînd m-am trezit, înviorat şi cu forţe proaspete, era după-amiază, tîrziu, aproape se înserase. Sherlock Holmes se afla exact în acelaşi loc în care-l lăsasem, numai că pusese vioara la o parte şi se cufundase în lectura unei cărţi. Cînd am început să mă mişc, s-a uitat la mine şi am observat că avea chipul întunecat şi tulburat.

— Ai dormit zdravăn, spuse el. M-am temut să nu te trezească trăncăneala noastră.

— N-am auzit nimic, am răspuns. Deci, ai primit veşti ?

— Din nefericire, nu. Mărturisesc că sînt uluit şi decepţionat. Mă aşteptam să aflu ceva precis pînă acum. Wiggins a fost adineauri aici şi mi-a dat raportul. Mi-a spus că n-a găsit nici o urmă a şalupei. Faptul mă irită, căci fiecare oră contează.

— Pot să te ajut cu ceva ? Acum sînt complet refăcut şi în stare să mai pierd o noapte.

— Nu ; nu putem face nimic. Doar să aşteptăm. Dacă plecăm, s-ar putea ca mesajul să vină în lipsa noastră şi astfel să pierdem vremea. Dumneata fă ce vrei, eu trebuie să rămîn de veghe.

— Atunci, dau o fugă pînă în Camberwell, la doamna Cecil Forrester. M-a rugat ieri să revin.

— La doamna Cecil Forrester ? întrebă Holmes cu un accent ironic în privire.

— Ei da, desigur şi la domnişoara Morstan. Erau foarte nerăbdătoare să afle ce s-a mai întîmplat.

— În locul dumitale, nu le-aş spune prea multe, replică Holmes. Nu poţi avea niciodată încredere deplină în femei — nici chiar în cele mai bune.

N-am vrut să mai comentez această părere oribilă.

— Mă întorc peste o oră sau două.

— În regulă ! Noroc ! Dar dacă tot treci fluviul, ar fi bine să-l duci şi pe Toby acasă, deoarece nu cred să mai avem nevoie de el.

Am luat javra cu mine şi am depus-o, împreună cu o monedă de aur, la bătrînul naturalist din Pinchin Lane. La Camberwell, am găsit-o pe domnişoara Morstan cam obosită, după avatarurile din noaptea trecută, dar foarte dispusă să afle ultimele noutăţi. Doamna Forrester era, de asemenea, plină de nerăbdare. Le-am povestit tot ce făcusem, trecînd sub tăcere amănuntele cele mai îngrozitoare ale tragediei. Astfel, cînd le-am vorbit despre asasinarea domnului Sholto, n-am spus nimic despre felul în care fusese ucis şi despre metodele folosite. Dar, cu toate omisiunile mele, rămîneau încă destule date în stare să le uimească şi să le înspăimînte.

— Un adevărat roman ! strigă doamna Forrester. O *lady* nedreptăţită, o comoară de jumătate milion, un canibal feroce, un bandit cu un picior de lemn. Aceste personaje au luat locul balaurului convenţional şi al contelui viclean.

— Şi doi cavaleri rătăcitori, în slujba dreptăţii, adăugă domnişoara Morstan aruncîndu-mi o privire binevoitoare.

— Mă întreb dacă dumneata, Mary, îţi dai seama că averea dumitale depinde de rezultatul acestor cercetări. Văd că nu eşti prea entuziasmată. Gîndeşte-te numai ce trebuie să însemne să fii atît de bogată şi să ai lumea la picioarele tale.

M-am bucurat cînd am văzut că nu era prea încîntată de această perspectivă. Dimpotrivă, îşi lăsă mîndră capul pe spate, ca şi cum problema o interesa prea puţin.

— Ceea ce mă nelinişteşte este soarta domnului Thaddeus Sholto, spuse ea. Nimic altceva n-are importanţă. Găsesc că s-a purtat tot timpul foarte frumos şi cinstit. Este de datoria noastră să-l scăpăm de această acuzaţie înspăimîntătoare şi neîntemeiată.

Se înserase cînd am părăsit Camberwellul şi se înnoptase de-a binelea, cînd am ajuns acasă. Cartea şi pipa prietenului meu se aflau lîngă scaunul lui, dar el dispăruse. M-am uitat peste tot, să văd dacă nu mi-a lăsat vreun bilet, dar n-am găsit nimic.

— Presupun că domnul Sherlock Holmes a ieşit în oraş ? am întrebat-o pe doamna Hudson cînd a venit să coboare storurile.

— Nu, domnule. S-a dus în odaia lui, domnule. Ştiţi, domnule, îmi spuse ea coborînd vocea într-o şoaptă impresionantă, mă cam îngrijorează starea în care se află.

— De ce, doamnă Hudson ?

— Ei bine, îmi pare cam ciudat, domnule. După ce aţi plecat dumneavoastră, s-a tot învîrtit de colo pînă colo, cînd în dreapta, cînd în stînga, cînd înainte, cînd înapoi, pînă ce m-a apucat durerea de cap din cauza zgomotului de paşi. Apoi, l-am auzit vorbind singur şi mormăind, iar de cîte ori suna soneria venea în capul scărilor şi întreba : „Cine e, doamnă Hudson ?“. Acum s-a încuiat în camera lui, dar tot îl mai aud cum se foieşte. Sper să nu se îmbolnăvească, domnule. Am îndrăznit să-i pomenesc despre un calmant şi s-a uitat la mine cu nişte ochi, domnule, că n-am mai ştiut pe unde să ies din cameră.

— Nu cred că aveți pricină de îngrijorare, doamnă Hudson, i-am răspuns. L-am mai văzut în astfel de stări. Are în gînd ceva care-l frămîntă și nu-i dă pace.

Am încercat să par vesel față de binevoitoarea noastră proprietăreasă, dar m-am simțit eu însumi neliniștit cînd, în tot timpul nopții, am auzit acel zgomot enervant de pași ; îmi dădeam seama că spiritul lui dinamic se revolta împotriva faptului că era nevoit să aștepte, în inactivitate.

La micul dejun, arăta palid și istovit, avînd pe amîndoi obrajii cîte o pată mică de culoarea febrei.

— Te chinuiești singur, bătrîne, i-am spus. Te-am auzit cum te-ai frămîntat toată noaptea.

— N-am putut să dorm, răspunse el. Problema asta infernală mă consumă. Să te împiedici de un obstacol atît de meschin, după ce le-ai depășit pe cele mai importante, e prea de tot. Știu cine sînt oamenii, știu șalupa, știu totul ; și totuși, nu primesc nici o veste. Am pus în mișcare toate mijloacele, am folosit toate căile pe care le aveam la dispoziție. Tot fluviul a fost răscolit pe ambele țărmuri, și nimic, nici o veste. Nici doamna Smith n-a auzit nimic despre soțul ei. Curînd, am să ajung la concluzia că au scufundat vasul. Dar acestei ipoteze i se opun multe elemente.

— Sau poate că doamna Smith ne-a îndrumat pe o pistă falsă.

— Nu, cred că această bănuială poate fi exclusă. Am făcut investigații și am aflat că există o șalupă care corespunde descrierii ei.

— Să fi pornit pe fluviu, în sus ?

— Am avut în vedere și această posibilitate și există o echipă de cercetători care va străbate fluviul pînă la Richmond. Dacă azi nu primesc nici o știre, mîine plec eu însumi, mai mult în căutarea oamenilor

decît a vasului. Dar desigur că o să aflăm ceva, desigur.

Totuși, n-am aflat nimic. Nu ne-a parvenit nici un cuvînt, fie de la Wiggins, fie de la ceilalți cercetători. În majoritatea ziarelor, apăruseră reportaje despre tragedia de la Norwood. Toate păreau mai de grabă defavorabile nefericitului Thaddeus Sholto. Dar, în nici unul dintre ele, nu se putea găsi vreun amănunt nou, în afară de faptul că o anchetă avea să înceapă în ziua următoare. Seara, m-am dus în Camberwell, ca să le informez pe doamne asupra eforturilor noastre nereușite și, la înapoiere, l-am găsit pe Holmes abătut și oarecum morocănos. Abia îmi răspundea la întrebări și toată seara fu ocupat cu o analiză chimică complicată care implica retorte încălzite și distilări de vapori, iar, la un moment dat, totul s-a încheiat cu un miros care m-a scos pur și simplu afară din apartament. Pînă în primele ore ale dimineții, am auzit clinchetul eprubetelor, care mă anunța că nu încetase încă experiențele sale rău mirositoare.

În zori, m-am trezit cu o tresărire bruscă și am constatat cu uimire că se afla lîngă patul meu, îmbrăcat într-o uniformă grosolană de marinar cu un bluzon impermeabil și cu un fular roșu, gros, în jurul gîtului.

— O pornesc pe fluviu în jos, Watson, spuse el. Mi-am tot frămîntat creierii și n-am găsit decît o singură cale. Orice s-ar întîmpla, merită să fie încercată.

— Deci, pot să merg și eu cu dumneata ?

— Nu ; dumneata poți fi mult mai util dacă rămîi aici, ca să mă reprezinți. Nu prea am chef să plec, fiindcă în cursul zilei de azi trebuie să sosească negreșit un mesaj ; deși Wiggins era sceptic în această privință, noaptea trecută. Te rog să deschizi toate depeșele și telegramele, și în caz că apare ceva nou,

să acţionezi cum vei crede de cuviinţă. Pot să mă bizui pe dumneata ?

— În mod sigur.

— Mă tem că n-ai să poţi să-mi telegrafiezi, dat fiind că, deocamdată, nici eu nu ştiu unde am să fiu. Dar, dacă am noroc, n-o să lipsesc mult timp. În orice caz, la întoarcere am să ştiu unele lucruri.

Pînă la ora micului dejun n-am avut nici o veste de la el. Dar, deschizînd ziarul *Standard*, am găsit un element nou în legătură cu crima.

„*Cu privire la tragedia din Upper Norwood, scria autorul, avem motive să credem că acest caz promite să devină mult mai complex şi mai misterios decît s-a presupus la început. Fapte recent dovedite ne arată că este imposibil ca domnul Thaddeus Sholto să fi fost implicat în vreun fel în această crimă. El şi menajera, doamna Bernstone, au fost eliberaţi ieri seară. Între timp, se pare că poliţia a intrat în posesia unor indicii asupra adevăraţilor vinóvaţi, graţie anchetei condusă de domnul Athelney Jones, de la Scotland Yard, cu energia şi sagacitatea sa binecunoscute. Se aşteaptă, dintr-un moment într-altul, să se opereze noi arestări.*"

— Bine că s-a-ntîmplat aşa, am reflectat. Oricum, prietenul Sholto este liber. Mă întreb care o fi noua pistă, deşi pare o formulă stereotipă folosită ori de cîte ori poliţia o face de oaie.

Am azvîrlit ziarul pe masă, dar în clipa aceea privirea mi-a căzut pe un anunţ de la rubrica „Pierderi". Era formulat astfel :

„D i s p ă r u ţ i. *Mordecai Smith, barcagiu, şi fiul său Jim au părăsit debarcaderul Smith marţi dimineaţă, pe la orele trei, cu şalupa* «Aurora» *de culoare neagră, cu două dungi roşii, avînd coşul negru, cu o dungă albă. Persoana care va putea da orice informaţii asupra locului unde se află numitul Mordecai Smith şi şalupa* «Aurora» *va primi suma de cinci lire. A se adresa doamnei Smith, la debarcaderul Smith sau la nr. 221 B, Baker Street.*"

Era clar, mîna lui Holmes. Adresa Baker Street constituia o dovadă suficientă. M-a frapat această idee, pe care am găsit-o ingenioasă, dat fiind faptul că anunţul putea fi citit de către fugari fără să vadă în el mai mult decît îngrijorarea firească a unei soţii pentru soarta soţului ei dispărut.

A fost o zi lungă. Ori de cîte ori se auzea o ciocănitură în uşă sau un zgomot de paşi pe stradă, îmi închipuiam că trebuie să fie sau Holmes care se reîntorcea acasă, sau un răspuns la anunţul său. Am încercat să citesc ceva, dar gîndurile mele o luau razna spre aventura noastră bizară şi spre cei doi bandiţi, atît de diferiţi unul de celălalt, pe care-i urmăream. Putea oare, mă întrebam, să existe o fisură atît de mare în raţionamentul prietenului meu ? Să fi fost victima unei iluzii imense ? Nu cumva mintea sa ageră şi speculativă clădise această teorie hazardată pornind de la nişte premise false ? După cîte ştiam, nu se înşelase niciodată şi totuşi, uneori pînă şi celui mai strălucit logician i se întîmplă să încerce o decepţie. Gîndeam că se putea să fi căzut victima unei erori, datorită logicii sale de un rafinament extrem, înclinaţiei sale care-l făcea să prefere o explicaţie mai adîncă, mai dificilă şi ciudată, uneia mai simple pe care o avea la îndemînă. Dar, pe de altă parte, văzusem eu însumi faptele şi ascultasem motivele pe care se întemeiau deducţiile sale. Cînd priveam înapoi la lunga înlănţuire de împrejurări ciudate, unele dintre

ele banale în sine dar toate tinzînd în aceeași direcție, nu puteam să nu recunosc că, dacă explicațiile lui Holmes puteau să fie incorecte, adevărata teorie trebuia să fie, la rîndul ei, *outrée* [1] și uluitoare.

La orele trei după-amiază, soneria zbîrnîi zgomotos, o voce autoritară răsună în hol și, spre uimirea mea, nimeni altul decît domnul Athelney Jones își făcu apariția. Dar, de data aceasta, era foarte diferit de arogantul și violentul profesor de bun simț care luase în primire, atît de sigur de sine, cazul din Upper Norwood. Avea o privire abătută și o atitudine umilă care cerea iertare.

— Bună ziua, domnule, bună ziua, spuse el. După cîte văd, domnul Sherlock Holmes a plecat ?

— Da, și nu știu cînd se înapoiază. Dar poate că vreți să-l așteptați. Ocupați acest scaun și serviți o țigară.

— Mulțumesc, nu vă refuz, spuse el ștergîndu-și fața cu o batistă mare, roșie.

— Doriți un whisky cu sifon ?

— Mulțumesc, dar numai o jumătate de pahar. E tare cald pentru anotimpul ăsta ; și am avut mult de furcă. Știți care este părerea mea despre cazul Norwood ?

— Îmi amintesc că v-ați exprimat una.

— Ei bine, am fost silit să revin asupra ei. Îl aveam în plasă pe domnul Sholto cînd, țuști, s-a strecurat printr-o găurică. A invocat un alibi care nu putea fi contestat. Din clipa în care a părăsit camera fratelui său, s-a aflat tot timpul sub privirile cuiva. Așa încît nu putea fi el cel care s-a cățărat pe acoperiș și s-a strecurat prin trapă. E o poveste foarte tenebroasă care-mi pune în joc reputația profesională. Aș primi bucuros un mic sprijin.

[1] Exagerată (fr.).

— Toți avem, uneori, nevoie de sprijin, i-am spus.

— Prietenul dumneavoastră, domnul Sherlock Holmes, este un om minunat, domnule, spuse el pe un ton răgușit și confidențial. E un om care nu poate fi înfrînt. L-am văzut pe acest tînăr avîntîndu-se în numeroase cazuri și nu-mi amintesc de vreunul în care să nu fi izbutit să aducă lumină. Folosește metode neobișnuite și poate că, uneori, se pripește în emiterea unor teorii ; dar, luat în ansamblu, cred că ar fi putut deveni un ofițer de poliție cu perspective — și nu mă tem s-o afirm cu voce tare. Azi-dimineață am primit de la el o telegramă din care am înțeles că a descoperit unele indicii privind misterul Sholto. Iată mesajul lui.

Scoase telegrama din buzunar și mi-o întinse. Fusese expediată la amiază, din Poplar. *„Duceți-vă imediat în Baker Street,* spunea el. *Dacă nu m-am întors încă, așteptați-mă. Sînt pe urmele bandei Sholto. Puteți veni cu noi astă-seară, dacă vreți să fiți martor la deznodămînt."*

— Strașnic. E clar că se află din nou pe drumul cel bun.

— A, deci și el se înșelase, exclamă Jones cu o satisfacție vădită. Chiar și cei mai buni dintre noi o scrîntesc uneori. Firește, s-ar putea ca totul să nu fie decît o alarmă falsă ; dar, în calitate de slujitor al legii, este de datoria mea să nu scap nici un prilej. Parcă e cineva la ușă. Poate că e el.

Se auzeau niște pași greoi pe scară ; cineva gîfîia și horcăia, abia trăgîndu-și sufletul. Se opri o dată sau de două ori, urcatul scărilor cerîndu-i parcă un efort prea mare dar, în cele din urmă, ajunse la ușa noastră și intră. Înfățișarea lui se potrivea perfect cu zgomotele pe care le auzisem. Era un bărbat în vîrstă, îmbrăcat ca un marinar și purtînd o jachetă

veche, cu nasturi pînă la gît. Avea spatele încovoiat, genunchii îi tremurau şi respira greu ca un astmatic. Se sprijinea într-un baston gros de stejar şi ridica din umeri, sforţîndu-se să tragă aer în piept. Un fular colorat îi acoperea bărbia şi din faţă nu i se vedeau decît o pereche de ochi negri cu sprîncene albe, stufoase şi nişte favoriţi lungi, cărunţi. Aspectul lui îmi sugera un ofiţer de marină respectabil, împovărat de ani şi sărăcie.

— Ce doreşti, prietene ? l-am întrebat.

Privi în jurul lui, cu încetineala metodică a oamenilor bătrîni.

— Domnul Sherlock Holmes este acasă ? spuse el.

— Nu ; dar eu îi ţin locul. Poţi să-mi transmiţi mie orice mesaj pentru el.

— Voiam să-i vorbesc personal.

— Dar, îţi repet, eu îl reprezint. E ceva în legătură cu şalupa lui Mordecai Smith ?

— Da. Ştiu unde se află. De asemenea, ştiu unde se găsesc oamenii pe care-i caută. Şi mai ştiu şi unde e comoara. Ştiu tot.

— Atunci, spune-mi şi eu am să-i transmit.

— Voiam să-i vorbesc personal, repetă el încăpăţînat şi pus pe harţă ca un om foarte bătrîn.

— Mă rog, atunci trebuie să-l aştepţi.

— Nu, nu ; nu-mi pierd eu de dragul nimănui o zi întreagă. Dacă domnul Holmes nu este aici, atunci domnul Holmes n-are decît să-şi bată singur capul să descopere tot. Nu-mi plac mutrele voastre, aşa că n-am să spun nici un cuvînt.

Îşi tîrî picioarele spre uşă, dar Athelney Jones îi tăie drumul.

— O clipă, amice, spuse el. Deţii informaţii importante şi nu poţi să pleci. Fie că îţi place, fie că nu, o să te reţinem pînă ce se reîntoarce prietenul nostru.

Bătrînul încercă să înainteze spre uşă, dar cum Athelney Jones se proţăpi în faţa ei cu spatele său lat, îşi dădu seama că orice rezistenţă era fără rost.

— Frumos tratament, n-am ce zice ! strigă el bătînd cu bastonul în duşumea. Am venit aici să stau de vorbă cu un domn şi voi doi, pe care nu v-am văzut niciodată în viaţa mea, mă sechestraţi şi mă trataţi în asemenea hal !

— Nu vrem să-ţi facem nici un rău, am intervenit eu. Te vom răsplăti pentru timpul pe care-l pierzi. Ia loc aici, pe canapea, şi n-o să aştepţi prea mult.

Se apropie destul de morocănos şi se aşeză, ţinîndu-şi capul între mîini. Jones şi cu mine ne-am reluat ţigările şi conversaţia. Dar, deodată, vocea lui Holmes ne întrerupse.

— Cred că ar fi cazul să-mi oferiţi şi mie o ţigară, spuse el.

Amîndoi am înlemnit. Holmes se afla lîngă noi şi avea un aer uşor amuzat.

— Holmes ! am exclamat. Dumneata aici ! Dar unde e bătrînul ?

— Iată-l, spuse el, arătînd o grămadă de păr alb. Aici e — perucă, favoriţi, sprîncene. Ştiam că travestiul meu este destul de bun, dar nu mă aşteptam să treacă acest examen.

— Mare hoţoman mai eşti ! strigă Jones foarte încîntat. Ai fi putut să ajungi actor, şi încă unul mare. Ai imitat perfect tusea pe care o poţi auzi într-un azil, iar picioarele slabe, tremurătoare, pe care le-ai prezentat în faţa noastră merită zece lire pe săptămînă. Totuşi, parcă am recunoscut sclipirea ochilor dumitale. După cum vezi, nu mai poţi să ne păcăleşti atît de uşor.

— Am lucrat toată ziua sub această înfăţişare, spuse el aprinzîndu-şi ţigara. Ştiţi, a început să mă cunoască prea multă lume din mediul acesta rău

famat, mai cu seamă de cînd prietenul nostru, aci de față, s-a apucat să publice unele din cazurile mele. De aceea, pentru a putea lua parte la urmărire, sînt nevoit să folosesc această deghizare simplă. Ați primit telegrama mea ?

— Da ; ea m-a adus aici.

— Cum merg cercetările dumneavoastră ?

— Am ajuns la un impas. A trebuit să eliberez pe doi dintre prizonieri și n-am nici o dovadă împotriva celorlalți doi.

— Nu face nimic. O să vă dăm noi alți doi în locul lor. Dar trebuie să acceptați ideea de a vă supune ordinelor mele. Vă veți bucura în continuare de încrederea autorităților, dar trebuie să acționați în direcțiile indicate de mine. De acord ?

— În totul, dacă mă ajutați să-i găsesc pe asasini.

— Bine, atunci, mai întîi de toate, am nevoie ca o vedetă rapidă a poliției — o șalupă — să fie astă-seară la orele șapte în dreptul scărilor de la Westminster.

— Asta e o treabă ușoară. Întotdeauna staționează cîte una pe acolo ; dar ca să fiu sigur am să dau o fugă peste drum, să telefonez.

— Pe urmă, am nevoie de doi oameni solizi, în caz că vor opune rezistență.

— Veți avea doi sau trei în șalupă. Altceva ?

— Cînd îi vom avea pe cei doi în mîinile noastre, vom avea și comoara. Cred că prietenului meu îi va face o plăcere deosebită să prezinte lădița tinerei domnișoare căreia îi aparține, de drept, jumătate din comoară. Să-i dăm ei prilejul de a o deschide cea dintîi. Ei, ce zici, Watson ?

— Va fi o mare satisfacție pentru mine.

— Un procedeu cam neobișnuit, spuse Jones clătinînd din cap. Dar, cum toată povestea este neobișnuită, cred că putem să închidem ochii. Comoara

trebuie predată apoi autorităților, pînă la încheierea anchetei oficiale.

— Fără discuție. Problema e ușor de rezolvat. Încă ceva. Mi-ar face o mare plăcere să obțin cîteva detalii despre această crimă chiar din gura lui Jonathan Small. Știți că-mi place să analizez, pînă în cele mai mici amănunte, datele cazurilor mele. Aveți vreo obiecție dacă-i iau un interviu neoficial, fie aici, în apartamentul meu, fie într-altă parte, sub o pază eficace ?

— Ce mai, dumneavoastră sînteți stăpînul situației. N-am încă nici o dovadă despre existența acestui Jonathan Small. Dar dacă dumneavoastră îl veți prinde, nu văd cum v-aș putea refuza un interviu cu el.

— Deci, ne-am înțeles ?

— Perfect. Mai e ceva ?

— Da, vă rog în mod stăruitor să luați cina cu noi. Masa va fi gata peste o jumătate de oră. Avem stridii, o pereche de cocoși sălbatici și o serie de vinuri selecționate. Watson, nu mi-ai apreciat încă niciodată talentele culinare.

10

SFÎRŞITUL INSULARULUI

Cina a fost foarte plăcută. Holmes ştia să fie antrenant cînd voia, şi în seara aceea a vrut. Îmi făcea impresia că se afla într-o stare de exaltare nervoasă. Nu l-am cunoscut niciodată atît de sclipitor. Vorbea curgător, abordînd, cu repeziciune, unul după altul tot felul de subiecte — miracolele din evul mediu, olăritul medieval, viorile Stradivarius, budismul din Ceylon şi navele de război ale viitorului — tratîndu-le cu atîta pricepere încît lăsa impresia că le studiase temeinic. Excelenta sa dispoziţie era o reacţie la criza de neagră deznădejde din zilele trecute. Athelney Jones se dovedi un om sociabil în orele sale de destindere, şi în timpul cinei se purtă ca un adevărat *bon vivant* [1]. În ce mă priveşte, eram încîntat la gîndul că ne apropiam de sfîrşitul misiunii noastre şi mă molipsisem, într-o oarecare măsură, de veselia lui Holmes. În tot timpul mesei, nici unul dintre noi n-a făcut vreo aluzie la tragedia care ne adunase laolaltă. După terminarea mesei, Holmes se uită la ceas şi umplu trei pahare cu porto.

— Să închinăm un pahar, spuse el, pentru succesul micii noastre expediţii. Şi acum, e timpul s-o pornim la drum. Ai un pistol, Watson ?

[1] Petrecăreţ, chefliu (fr.).

— Am în sertar revolverul meu vechi din armată.

— Ai face bine să-l iei cu dumneata. Trebuie să fii pregătit. Văd că a venit trăsura. Am comandat-o pentru ora şase şi jumătate.

Trecuse puţin de ora şapte cînd am ajuns la debarcaderul Westminster şi am găsit şalupa care ne aştepta. Holmes o cercetă cu un ochi critic.

— Există vreun indiciu că şalupa aparţine poliţiei ?

— Da ; lumina aceea verde din margine.

— Să dispară.

Dispoziţia fu executată. Ne-am urcat pe punte şi odgoanele au fost desprinse. Jones, Holmes şi cu mine ne aflam la pupă. Un om era la timonă, unul avea în grija sa maşinile, iar doi inspectori de poliţie vînjoşi se găseau la proră.

— Încotro ? întrebă Jones.

— Spre Turn. Spuneţi-i să oprească în faţa şantierelor Jacobson.

Ambarcaţiunea noastră era, neîndoios, foarte rapidă. Depăşisem lungul şir de şlepuri de parcă acestea ar fi stat pe loc. Holmes zîmbi satisfăcut cînd trecurăm pe lîngă o şalupă şi o pierdurăm pe drum.

— Ar trebui să putem depăşi orice pe acest fluviu, spuse el.

— Ei, nu-i chiar atît de simplu. Dar nu sînt multe în stare să ne-o ia înainte.

— Va trebui s-o prindem pe „Aurora" care e renumită pentru viteza ei. Am să-ţi spun cum stau lucrurile, Watson. Îţi aduci aminte ce iritat eram că mi se punea de-a curmezişul un obstacol atît de minor ?

— Da.

— Ei bine, m-am hotărît ca printr-o analiză chimică să ofer gîndurilor mele o odihnă absolută. Unul dintre cei mai mari oameni de stat ai noştri spunea că cea mai bună odihnă este schimbarea activităţii. Aşa este. După ce am izbutit să dizolv hidrocarbonul la care

lucram, am revenit la problema Sholto și am analizat din nou întreaga afacere. Băieții mei au cercetat, fără rezultat, fluviul, peste tot... Șalupa nu se afla la nici un debarcader, nici nu se întorsese la locul de unde plecase. Era greu de crezut că fusese scufundată pentru a i se pierde urma, deși aceasta rămînea o ipoteză posibilă, în caz că toate celelalte dădeau greș. Știam că acest individ, Small, are o oarecare doză de șiretenie, dar nu-l credeam în stare să acționeze cu ingeniozitate și finețe. M-am gîndit atunci că, de vreme ce fusese un timp la Londra — doar aveam dovada că ținuse în permanență sub observație Pondicherry Lodge — nu putea să plece imediat ; avea nevoie de un răgaz, fie numai de o zi, pentru a-și lichida afacerile. Oricum, exista această probabilitate.

— Mi se pare cam fragilă ; e mai probabil că-și lichidase treburile încă înainte chiar de a da lovitura.

— Nu, nu sînt de aceeași părere. Ascunzătoarea trebuie să fi fost mult prea prețioasă pentru el — un refugiu în caz de nevoie — ca să renunțe la ea înainte de a fi sigur că nu-i va mai folosi. Apoi, m-am gîndit la încă ceva. Jonathan Small trebuie să-și fi dat seama că apariția ciudată a complicelui său — oricît s-a străduit el să-l ascundă sub alte veșminte — va stîrni zvonuri și va putea fi pusă în legătură cu tragedia de la Norwood. Era îndeajuns de șiret ca să întrevadă această posibilitate. Au ieșit din ascunzătoare la adăpostul întunericului și planul lor prevedea să se înapoieze înainte de ivirea zorilor. Or, după spusele doamnei Smith, era trecut de ora trei cînd au luat șalupa. Într-o oră, o oră și ceva urma să se lumineze și să apară oamenii pe străzi. Astfel, am tras concluzia că nu puteau să ajungă prea departe. L-au plătit bine pe Smith ca să-și țină gura, au angajat șalupa pentru fuga finală și s-au reîntors, în grabă, cu comoara, în vizuina lor. Cîteva nopți mai

tîrziu, după ce vor vedea ce atitudine iau ziarele și dacă există vreo bănuială, își vor croi drum, sub protecția întunericului, spre un vapor la Gravesend sau la Downs, de unde, fără îndoială, se aranjaseră să plece în America sau în colonii.

— Dar unde e șalupa ? Nu puteau s-o ia cu ei acasă.

— Firește. M-am gîndit că, deși nu se vedea, șalupa trebuia să fie pe undeva, prin apropiere. Atunci, m-am pus în locul lui Small și am privit situația așa cum ar fi făcut-o un om cu capacitatea lui. Probabil, s-a gîndit că dacă trimitea șalupa înapoi sau dacă o lăsa la un debarcader ar fi atras ușor atenția poliției, în caz că aceasta se afla pe urmele lui. Deci, cum putea să ascundă șalupa și totuși s-o aibă la dispoziție în caz de nevoie ? M-am întrebat ce aș fi făcut eu dacă aș fi fost în pielea lui. Nu vedeam decît o singură soluție. Să fi lăsat șalupa la un șantier de construcții sau reparații de vapoare, cu indicația de a i se aduce unele mici modificări. În felul acesta, ar fi fost transportată la șantier, adăpostită într-un hangar și deci efectiv ascunsă ; în același timp, aș fi avut-o oricînd la dispoziție, în numai cîteva ceasuri.

— Ideea pare destul de simplă.

— Tocmai lucrurile foarte simple sînt cele mai expuse să treacă neobservate. Dar m-am hotărît să mizez pe această idee. Am început prin a-mi lua o nevinovată înfățișare de marinar și am cutreierat toate șantierele de-a lungul fluviului. La cincisprezece, n-am găsit nimic, dar la al șaisprezecelea — al lui Jacobson — am aflat că „Aurora“ fusese adusă acolo, cu două zile în urmă, de către un om cu un picior de lemn care ceruse să i se verifice timona. „Nu era nimic în neregulă la timonă, mi-a spus maistrul. Uite-o colo, aia cu dungi roșii.“ În clipa aceea, cine apare ? Mordecai Smith, proprietarul dispărut. Era amețit de băutură. Desigur că n-aș fi știut cine e, dacă n-ar fi

strigat în gura mare numele lui şi pe cel al şalupei. „Îmi trebuie astăseară la orele opt, spuse el — opt fix, căci am doi *gentlemen*-i pe care nu-i pot lăsa să aştepte." Era evident că-l plătiseră gras, deoarece avea bani cu duiumul şi împărţea cu generozitate şilingi lucrătorilor. L-am urmărit o bucată de drum, dar a intrat într-o cîrciumă ; aşa că, m-am înapoiat la şantier şi, întîlnindu-mă întîmplător pe drum cu unul dintre băieţii mei, l-am plantat ca sentinelă, cu ochii pe şalupă. I-am spus să stea la mal şi să ne facă semn cu batista, cînd va vedea că pleacă şalupa. Noi vom aştepta în şalupă şi mare minune dacă nu vom pune mîna şi pe oameni şi pe comoară.

— Aţi făcut un plan foarte frumos, fie că ei sînt cei pe care-i căutăm, fie că nu, spuse Jones ; dar eu, dacă m-aş fi ocupat de această problemă, aduceam cîţiva poliţişti pe şantierul Jacobson şi-i arestam pe indivizi de îndată ce-şi făceau apariţia.

— Ceea ce nu s-ar fi întîmplat niciodată. Acest individ, Small, e un tip foarte isteţ. El va trimite mai întîi pe cineva în recunoaştere şi, dacă ceva i se va părea suspect, va sta liniştit încă o săptămînă.

— Dar ai fi putut să te ţii după Mordecai Smith şi să descoperi astfel ascunzătoarea lor, spuse el.

— În cazul acesta, mi-aş fi pierdut timpul de pomană. Cred că există o şansă la o sută ca Smith să ştie unde locuiesc. De vreme ce are de băut şi a fost bine plătit, ce l-ar determina să pună întrebări ? Ei îi transmit, prin mesaje, tot ce are de făcut. Nu, am luat în considerare toate mijloacele posibile şi am găsit că acesta este cel mai bun.

În timp ce se desfăşura această conversaţie, trecusem de multele poduri aruncate peste Tamisa. Cînd am pătruns în City, ultimele raze ale soarelui colorau crucea din vîrful catedralei Sf. Paul. Crepusculul apăruse înainte de a ajunge noi la Turn.

— Iată şantierul Jacobson, spuse Holmes arătînd spre o aglomerare de catarge şi vele, în dreptul Surrey-ului. Să ne strecurăm încet pe aici, la adăpostul acestor fîşii de lumină. Îşi scoase din buzunar o pereche de ochelari de noapte şi privi un timp spre coastă. Sentinela mea e la post, observă el, dar nu văd nici un semn de batistă.

— Ce-ar fi să mai înaintăm puţin şi să-i aşteptăm acolo ? spuse Jones nerăbdător.

De fapt, toţi eram nerăbdători, chiar şi poliţiştii şi fochiştii care nu prea ştiau ce urma să se întîmple.

— N-avem dreptul să ne asumăm nici cel mai mic risc, răspunse Holmes. Există zece şanse la una ca ei să se îndrepte în josul fluviului, dar nu putem fi siguri. Din acest loc, noi putem vedea intrarea şantierului, în vreme ce ei abia ne pot zări. Se anunţă o noapte cu cer senin şi multă lumină. Trebuie să rămînem pe loc. Uitaţi-vă cîtă lume mişună colo sus, în lumina felinarelor.

— Sînt muncitorii de la şantier, care se întorc de la lucru.

— Îţi face milă să-i priveşti ; dar presupun că fiecare dintre aceşti oameni are o scînteie de nemurire. Privindu-i, n-ai spune. Nu există o probabilitate *apriori*. Ciudată enigmă este omul !

— Unii spun că ar fi un suflet ascuns într-un animal.

— Winwood Reade are unele idei interesante în legătură cu acest subiect, spuse Holmes. El afirmă că, luat ca individ, omul este o şaradă de nedezlegat, în timp ce, privit în ansamblu, devine o certitudine matematică. De pildă, nu poţi spune niciodată dinainte ce va face un om, dar poţi prevedea cu precizie cum va acţiona un grup oarecare. Indivizii variază, dar media rămîne constantă. Aşa susţin statisticienii. Dar oare văd o batistă, sau mi se pare ? Sigur, flutură ceva alb acolo.

— Da, e omul dumitale, am strigat. Îl disting foarte bine.

— Iat-o şi pe „Aurora", exclamă Holmes, care zboară ca vîntul! Daţi-i drumul, cu toată viteza. Urmăriţi şalupa aceea cu lumina galbenă. Fir-ar să fie, dacă ne scapă printre degete, n-o să mi-o iert niciodată!

Se strecurase nevăzută prin faţa şantierului, trecînd prin spatele a două sau trei ambarcaţiuni mici, şi astfel îşi luase zborul înainte de a o putea zări. Acum, fugea de-a lungul fluviului, aproape de coastă, cu o iuţeală extraordinară. Jones se uită îngrijorat spre ea şi clătină din cap.

— E foarte rapidă, spuse el. Mă îndoiesc că o vom putea ajunge.

— *Trebuie* s-o ajungem! ţipă Holmes printre dinţi. Fochişti, încărcaţi cuptoarele! Să meargă cît poate de repede! Trebuie să punem mîna pe ei, chiar cu riscul de a incendia vasul!

Acum, eram în apropierea ei. Cuptoarele uruiau, iar puternicele maşini vibrau şi vîjîiau ca o inimă metalică. Prora ascuţită despica apa liniştită a fluviului, azvîrlind jerbe de valuri în stînga şi în dreapta noastră. Cu fiecare pulsaţie a maşinilor, şalupa zvîcnea şi fremăta ca o fiinţă vie. O lanternă mare arunca înaintea noastră o fîşie tremurîndă de lumină galbenă. Drept înainte, o pată neagră pe suprafaţa apei ne arăta locul unde se afla „Aurora" şi vîrtejul de spumă albă din spatele ei indica viteza cu care mergea. Lăsam în urmă bărci, şalupe, vase comerciale, ne strecuram printre ele, ne plasam în spatele lor sau le ocoleam. Din întuneric, ajungeau pînă la noi nişte voci, dar „Aurora" continua să alerge ca o nălucă, în timp ce noi o urmăream îndeaproape.

— Încărcaţi cuptoarele, băieţi, încărcaţi! striga Holmes adresîndu-se oamenilor de jos, din sala maşinilor, în vreme ce flăcările de dedesubt se reflectau pe chipul lui agitat. Daţi maximum de aburi.

— Cred că am recuperat ceva, spuse Jones cu ochii pe „Aurora".

— Sigur, spusei. Peste cîteva minute vom fi lîngă ea.

Dar, în clipa aceea, ca un făcut, un remorcher care trăgea trei şlepuri mici se vîrî prosteşte între noi. Numai datorită unei manevre iscusite de ultim moment am izbutit să evităm o ciocnire, şi pînă să-l ocolim şi să ne reluăm urmărirea, „Aurora" se şi distanţase cu vreo două sute de metri. Totuşi, era încă în raza noastră vizuală şi, treptat, crepusculul şovăitor se transforma într-o noapte senină şi înstelată. Cazanele erau solicitate la maximum şi carcasa lor subţire vibra cu o energie asemănătoare celei care ne însufleţea pe noi. Trecusem prin Pool, depăşisem antrepozitele West India, coborîsem de-a lungul lui Deptford Reach şi acum o luam din nou în sus, după ce ocolisem Insula Cîinilor. Pata neclară din faţa noastră se contură acum destul de vizibil, transformată în delicata „Aurora". Jones îndreptă lanterna asupra ei, aşa încît am putut să distingem bine siluetele de pe punte. La pupa, se afla un om aplecat peste un obiect negru pe care-l ţinea între genunchi. Lîngă el, o umbră neagră care semăna cu un cîine Newfoundland. Tînărul Smith ţinea timona, în timp ce prin flacăra roşie a cuptorului l-am văzut pe bătrînul Smith, gol pînă la brîu, aruncînd cărbuni cu lopata, într-un ritm infernal. Dacă, la început, se întrebaseră poate ce intenţii aveam, acum, dat fiind că ne ţineam scai de ei şi făceam absolut aceleaşi manevre, nu mai încăpea nici o îndoială. La Greenwich, eram cam la o sută de metri în spatele lor. La Blackwall, distanţa nu putea fi mai mare de optzeci. În cursul agitatei mele cariere, am vînat numeroase animale, în multe ţări, dar niciodată sportul nu mi-a oferit senzaţii atît de tari ca această vînătoare nebună de

oameni, pe Tamisa. Ne apropiam de ei metodic, metru cu metru. În liniștea nopții, puteam lesne auzi gîfîitul și vibrația mașinilor. Omul de la pupa stătea mai departe ghemuit pe punte ; își mișca brațele ca și cînd ar fi lucrat ceva, iar din cînd în cînd măsura cu privirea distanța care ne mai despărțea. Ne apropiam din ce în ce mai mult. Jones le strigă să oprească. Ne aflam la numai patru lungimi în spatele lor, și ambele șalupe zburau cu o viteză amețitoare. Ajunsesem într-un loc unde fluviul curgea fără obstacole ; pe un mal se vedea Barking Level iar pe celălalt peisajul dezolant al mlaștinilor din Plumstead. La apelul nostru, omul de la pupă sări în picioare pe punte și ne arătă pumnii, blestemîndu-ne cu o voce stridentă, spartă. Era un bărbat cu o statură bine proporționată, puternică, și cum stătea cu picioarele desfăcute ca să-și păstreze echilibrul, am putut să observ că, de la coapsă în jos, în partea dreaptă, nu avea decît un ciot de lemn. La auzul țipetelor sale stridente, furioase, masa informă de lîngă el începu să se miște. Se ivi un omuleț negru — cel mai mic om pe care l-am văzut vreodată — cu un cap mare, diform și cu o imensă claie de păr ciufulit. Văzînd această ființă ciudată, sălbatică, Holmes își și scosese revolverul, iar eu l-am imitat. Era înveșmîntat cu un fel de raglan sau pătură de culoare neagră care-i lăsa descoperită numai fața ; dar era de-ajuns ca cineva să privească această figură, ca să nu mai doarmă noaptea. N-am văzut niciodată un chip pe care bestialitatea și cruzimea să-și fi pus pecetea atît de adînc. În ochii săi mici ardea o lumină sumbră, iar buzele groase i se răsfrîngeau într-un rînjet care ni se adresa, cu o furie aproape animalică.

— Dacă ridică mîna, trage ! spuse Holmes calm.

Acum, eram la mai puțin de o lungime, și aproape să punem mîna pe pradă. Îi văd și acum pe cei doi : omul alb, cu picioarele depărtate, împroșcîndu-ne cu insulte și blesteme și piticul acela, cu fața hidoasă și cu dinții galbeni, puternici, scrîșnind spre noi în raza de lumină.

Bine că-l puteam ține sub observație. Căci, chiar sub ochii noștri, scoase de sub cuvertură o bucată rotundă de lemn, ca o riglă de elev, și o duse la gură. Pistoalele noastre traseră simultan. Se răsuci pe loc, întinse brațele și, cu un fel de tuse înăbușită, se prăbuși într-o parte, în fluviu. În vîrtejul alb al apei, i-am zărit, o clipă, ochii veninoși, amenințători. Dar, în aceeași clipă, omul cu un picior de lemn se năpusti asupra timonei și o răsuci în jos, pentru ca vasul să se îndrepte spre mal ; între timp, i-am depășit, trecînd la mai puțin de un metru de pupa șalupei lor. Eram din nou pe urmele „Aurorei" care ajunsese aproape de mal. Ne aflam într-un loc pustiu și trist. Luna strălucea deasupra acestor întinderi mlăștinoase, pline de bălți cu apă stătută și cu o vegetație putrezită. Cu o bubuitură surdă, șalupa se împotmoli în malul mocirlos, cu prora în aer și pupa în apă. Fugarul sări jos, dar ciotul său de lemn se afundă, în întregime, în pămîntul spongios. Zadarnic se zbătu și se chinui să-l scoată afară. Nu putea face nici un pas înainte sau înapoi. Cuprins de o furie dementă în fața neputinței sale, începu să zbiere și să lovească cu celălalt picior noroiul. Dar loviturile lui nu făceau decît să afunde și mai mult ciotul în glodul cleios. Cînd am ajuns cu șalupa la mal, era atît de bine ancorat, încît a trebuit să-i legăm o funie în jurul pieptului ca să-l scoatem afară și să-l tragem ca pe un pește. Cei doi Smith, tatăl și fiul, ședeau posomorîți în șalupa lor dar, cînd li s-a poruncit, au venit destul de supuși. Am tras-o afară și pe „Aurora" și am legat-o la pupa noastră. O lădiță de fier solidă, de fabricație indiană, se afla pe punte. Nu mai încăpea nici o îndoială că era aceeași în care se aflase comoara nefastă a lui Sholto. Nu avea nici o cheie ; și era grozav de grea. Am transportat-o cu grijă în

cabina noastră. Înaintînd încet, la întoarcere, am îndreptat lumina în toate direcţiile dar nicăieri nu se mai zărea vreo urmă a insularului.

Oasele acestui vizitator al coastelor noastre zac undeva, în nămolul de pe fundul Tamisei.

— Priveşte aici ! spuse Holmes arătînd spre o crăpătură în lemn, pe puntea şalupei. Am tras la ţanc.

Într-adevăr, chiar acolo, lîngă locul unde ne aflasem, se găsea înfiptă una din acele săgeţi ucigaşe pe care le cunoşteam atît de bine. Trebuie să fi zburat pe lîngă noi, în clipa în care am tras.

Holmes zîmbi şi dădu din umeri, cu aerul său nepăsător. În ce mă priveşte, mărturisesc că mi s-a făcut rău gîndindu-mă la groaznica moarte care trecuse atît de aproape de noi, în noaptea aceea.

11

FABULOASA COMOARĂ DE LA AGRA

Prizonierul nostru şedea în cabină, în faţa lădiţei de fier pe care se străduise atît de mult, şi de atîta amar de vreme, s-o dobîndească. Era un individ cu pielea arsă de soare, cu un aer nepăsător în privire şi cu o reţea de zbîrcituri pe chipu-i care trăda o viaţă aspră, trăită în mijlocul naturii. Bărbia acoperită de barbă avea proeminenţa caracteristică a omului ce nu poate fi abătut cu uşurinţă de la scopul pe care şi l-a propus. Părea să aibă vreo cincizeci de ani, dat fiind că părul negru, creţ, era presărat din abundenţă cu fire cenuşii. Figura sa destinsă nu era dezagreabilă, deşi sprîncenele stufoase şi bărbia agresivă îi dădeau, după cum am constatat mai tîrziu, o expresie cumplită atunci cînd îşi ieşea din fire. Acum, şedea cu mîinile încătuşate între genunchi şi cu capul lăsat pe piept, în timp ce privirea vie, scînteietoare, îi era aţintită asupra lădiţei care fusese pricina tuturor acţiunilor sale nefaste. După părerea mea, în atitudinea lui rigidă şi stăpînită era mai mult ciudă decît mînie. La un moment dat, s-a uitat la mine cu o privire în care am desluşit o notă de umor.

— Ei bine, Jonathan Small, spuse Holmes aprinzîndu-şi o ţigară, îmi pare rău că a trebuit să ajungem aici.

— Şi mie, domnule, răspunse el cu sinceritate. Nu cred c-am să fiu spînzurat pentru treaba asta. Jur pe Biblie că n-am ridicat niciodată mîna asupra domnului Sholto. Cîinele ăla afurisit de Tonga l-a ucis, cu una din săgeţile lui blestemate. N-am nici un amestec în această crimă, domnule. M-a mîhnit, de parcă ar fi fost vorba de o rudă a mea. L-am snopit în bătaie cu frînghia pe împieliţat, dar era prea tîrziu, nu mai aveam cum să îndrept lucrurile.

— Ia o ţigară, spuse Holmes ; şi trage o înghiţitură din plosca mea, că eşti ud leoarcă. Dar, spune-mi, te rog, cum ţi-ai închipuit că un om atît de pirpiriu şi slab ca individul acela va putea să-l înfrunte şi să-l imobilizeze pe domnul Sholto, pînă ce te vei căţăra dumneata cu ajutorul frînghiei.

— Văd că ştiţi totul, de parcă aţi fi fost de faţă, domnule. Adevărul este că sperasem să găsesc camera goală. Cunoşteam foarte bine obiceiurile casei, şi era tocmai timpul cînd domnul Sholto trebuia să coboare pentru masa de seară. N-am să ascund nimic. Cea mai bună apărare pentru mine, acum, este să spun adevărul gol-goluţ. Dacă ar fi fost vorba de bătrînul maior, m-aş fi lăsat spînzurat cu inima uşoară. N-aş fi şovăit să-i împlînt cuţitul, aşa cum nu mă sfiesc acum să fumez această ţigară. E un adevărat blestem pe capul meu să fiu acuzat de uciderea tînărului Sholto, cu care n-am avut niciodată nici un conflict.

— Domnul Athelney Jones, de la Scotland Yard, răspunde de dumneata. Te va conduce la mine acasă, unde am să te rog să-mi relatezi totul aşa cum s-a petrecut. Trebuie să faci o declaraţie conformă cu adevărul, deoarece numai astfel sper să te pot ajuta. Cred că am să reuşesc să dovedesc că otrava a acţionat atît de fulgerător încît omul era mort înainte ca dumneata să fi intrat în cameră.

— Chiar aşa a fost, domnule. În viaţa mea n-am avut un asemenea şoc ca atunci cînd, intrînd pe fereastră, l-am văzut rînjind la mine, cu capul într-o parte. Vă mărturisesc că m-am cutremurat. Aproape că l-aş fi ucis pe Tonga dacă n-ar fi fugit. De aceea şi-a lăsat măciuca şi cîteva dintre săgeţi — după cum mi-a mărturisit — ceea ce, îndrăznesc să afirm, v-a ajutat să găsiţi punctul de plecare ; dar n-aş fi în stare să spun cum aţi reuşit să vă duceţi misiunea pînă la capăt. Nu vă port nici un fel de pică pentru asta. Dar este totuşi caraghios, adăugă el cu un zîmbet amar, faptul că eu, care am dreptul legitim de a poseda o jumătate de milion, mi-am petrecut prima jumătate din viaţă construind un dig la Andaman, iar acum mă trezesc faţă-n faţă cu perspectiva de a-mi petrece cealaltă jumătate săpînd şanţuri la Dartmoor. Blestemată a fost pentru mine ziua aceea în care am dat, pentru prima oară, cu ochii de negustorul Achmet şi am avut de-a face cu comoara de la Agra care n-a adus niciodată posesorului ei altceva decît nenorocire. Negustorului i-a adus moartea, pe maiorul Sholto l-a făcut să se teamă şi să se simtă vinovat, iar pentru mine a însemnat sclavie pe toată viaţa.

În acest moment, Athelney Jones îşi vîrî capul şi umerii în cabina foarte strîmtă.

— O adevărată reuniune de familie, spuse el. Cred că am să trag şi eu o înghiţitură, Holmes. Ei bine, domnii mei, consider că putem să ne felicităm reciproc. Păcat că nu l-am prins viu şi pe celălalt ; dar n-aveam de ales. Trebuie să recunoşti, Holmes, că am făcut tot ce se putea ca să-i ajungem din urmă.

— Totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine, spuse Holmes. Dar nu ştiam că „Aurora“ poate să atingă o asemenea viteză. Smith afirmă că este una din cele mai rapide şalupe de pe fluviu şi că, dacă ar fi avut încă un om care să-l ajute la maşini, nu am fi reuşit nici-

odată s-o prindem. Se jură că habar n-avea de crima din Norwood.

— Într-adevăr, nu știa, strigă prizonierul nostru, nu i-am suflat nici o vorbă. Am ales șalupa lui fiindcă auzisem că zbura ca vîntul. Nu i-am spus nimic, dar l-am plătit bine și urma să pună mîna pe încă o sumă frumușică dacă reușeam să ne îmbarcăm, la Gravesend, pe „Esmeralda", cu destinația Brazilia.

— În cazul acesta, dacă n-a săvîrșit nici o faptă rea, vom avea grijă să nu i se întîmple nimic rău. Dacă ne grăbim atunci cînd e vorba să punem mîna pe oamenii pe care-i urmărim, nu dovedim aceeași grabă și atunci cînd e vorba să-i condamnăm.

Era amuzant să vezi cum Jones, care se considera o persoană atît de importantă, începuse încă de pe acum să-și dea aere în legătură cu însemnătatea capturii. După zîmbetul ușor de pe chipul lui Sherlock Holmes, puteam să-mi dau seama că sensul discursului său nu-i scăpa.

— Îndată ajungem la podul Vauxhall, spuse Jones, unde dumneavoastră, domnule doctor Watson, veți debarca împreună cu lădița care conține comoara. Cred că nu trebuie să vă mai spun că, procedînd astfel, îmi asum o responsabilitate foarte serioasă. E împotriva regulamentului ; dar, o convenție este o convenție. Totuși, ținînd seama de valoarea comorii, datoria mă obligă să vă dau ca însoțitor un inspector. Desigur, veți lua o trăsură ?

— Da, desigur.

— Păcat că nu există o cheie, ca să putem face mai întîi un inventar. Va trebui s-o deschideți cu forța. Unde este cheia, Small ?

— Pe fundul apei, spuse Small scurt.

— Hm ! Nu era nevoie să ne mai dați și buclucul ăsta pe cap. Am pătimit și așa destul cu voi. Oricum, domnule doctor, cred că nu mai este nevoie să vă spun

să aveți grijă. Să aduceți lădița în apartamentul din Baker Street. Vom fi acolo, înainte de a merge la comisariatul de poliție.

M-au debarcat la Vauxhall, împreună cu lădița de fier și cu un inspector binevoitor și simpatic care urma să mă însoțească. După un sfert de ceas de drum cu trăsura, am ajuns la doamna Cecil Forrester. Slujnica păru surprinsă de vizita mea, la o oră atît de tîrzie. Îmi spuse că doamna Cecil Forrester ieșise în oraș și că, probabil, avea să se înapoieze foarte tîrziu. Dar domnișoara Morstan era în salon ; așa că m-am dus acolo cu lădița în mînă, lăsîndu-l pe îndatoritorul inspector în trăsură.

Se afla lîngă fereastra deschisă, îmbrăcată într-o rochie albă, dintr-un material vaporos, cu o garnitură roșie la gît și în talie. Cum ședea întinsă în fotoliu, cu capul lăsat pe spate, lumina blîndă a unei lămpi cu abajur cădea asupra ei, jucîndu-se pe chipu-i dulce și grav, și colorînd cu o scînteie vie, metalică, buclele părului ei bogat. Un braț alb atîrna alături de fotoliu, și întreaga ei făptură și atitudine trădau o adîncă tristețe. Dar, la auzul pașilor mei, sări în picioare, și obrajii palizi i se îmbujorară de uimire și plăcere.

— Am auzit o trăsură oprindu-se, spuse ea. Credeam că doamna Forrester s-a înapoiat mai de vreme, dar nici prin gînd nu mi-ar fi trecut că ai putea fi dumneata. Ce vești îmi aduci ?

— Ceva mai bun decît vești, spusei depunînd lădița pe masă ; vorbeam zgomotos, căutînd să par vesel, deși inima nu-mi era deloc ușoară. Ți-am adus ceva care valorează cît toate știrile din lume. Ți-am adus o avere.

Aruncă o privire spre lădița de fier.

— Deci, aceasta este comoara ? întrebă ea cu destulă răceală în glas.

— Da, aceasta este fabuloasa comoară de la Agra. Jumătate îţi aparţine dumitale, jumătate lui Thaddeus Sholto. Veţi avea fiecare vreo două sute de mii. Gîndeşte-te ! Puţine femei din Anglia vor fi mai bogate ca dumneata. Nu e minunat ?

Cred că trebuie să fi fost cam exagerat în felul cum îmi arătam entuziasmul, şi că felicitările mele sunau fals, deoarece am văzut-o ridicînd din sprîncene şi privindu-mă cu un aer curios.

— Dacă o posed, spuse ea, e datorită dumitale.

— Nu, nu, am răspuns, nu mie, ci prietenului meu, Sherlock Holmes. Nici cu toată bunăvoinţa din lume, n-aş fi izbutit vreodată să dezleg acest mister care a copleşit pînă şi geniul lui analitic. De altfel, era cît pe-aci să pierdem comoara în ultima clipă...

— Doctore Watson, te rog stai jos şi povesteşte-mi totul, spuse ea.

Am istorisit pe scurt tot ce s-a întîmplat de cînd am văzut-o ultima oară. Noua metodă de investigaţie a lui Holmes, descoperirea „Aurorei", apariţia lui Athelney Jones, aventura noastră nocturnă şi fantastica urmărire pe Tamisa. Ascultă istorisirea aventurilor noastre, cu buzele tremurînde şi ochii strălucitori. Cînd i-am vorbit despre săgeata care-şi greşise cu puţin ţinta, se făcu albă la faţă încît mi-a fost teamă să nu leşine.

— Nu-i nimic, spuse ea cînd m-am grăbit să-i torn puţină apă. Mi-a trecut. Mi s-a făcut rău cînd mi-ai spus prin ce primejdii îngrozitoare au trecut prietenii mei.

— Acum, totul s-a terminat, am răspuns. Nu-i nimic. N-am să-ţi mai dau amănunte triste. Să vorbim despre ceva vesel. Iată comoara. Ce poate fi mai vesel decît asta ? Am obţinut autorizaţia de a o lua cu mine, gîndindu-mă că-ţi va face plăcere să fii prima care o vede.

— Mă interesează chiar foarte mult, spuse ea. Dar, în vocea ei nu se simţea nici o urmă de entuziasm. Fără îndoială, se gîndea că ar putea să pară nedelicat din parte-i dacă ar manifesta indiferenţă faţă de un trofeu dobîndit cu preţul atîtor sacrificii.

— Ce lădiţă frumoasă ! spuse ea, examinînd-o. Cred că este de fabricaţie indiană.

— Da ; este lucrată în metal, la Benares.

— Şi ce grea e ! exclamă ea încercînd s-o ridice. Lădiţa singură trebuie să reprezinte o valoare. Unde e cheia ?

— Small a aruncat-o în Tamisa. Trebuie să împrumut un vătrai de la doamna Forrester.

În partea din faţă, lădiţa avea o încuietoare lată şi solidă înfăţişînd imaginea unui Buda şezînd. Am vîrît capătul vătraiului şi am forţat încuietoarea. A cedat cu un zgomot puternic. Cu degete tremurînde, am ridicat capacul. Amîndoi am rămas încremeniţi. Lădiţa era goală !

Nu-i de mirare că era grea. Armătura avea o grosime de peste doi centimetri. Era masivă, bine lucrată şi solidă, construită special cu scopul de a transporta obiecte de mare valoare, dar înăuntru nu se afla nici urmă de metal sau bijuterie. Era complet goală.

— Comoara e pierdută, nu mai există, spuse calm domnişoara Morstan.

Cînd am auzit-o ce spune şi am înţeles sensul cuvintelor ei, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Nu ştiusem pînă în clipa aceea — cînd, în sfîrşit, era înlăturată — de ce această comoară de la Agra îmi împovărase sufletul. Fără îndoială, era un sentiment egoist, neloial, dar nu mă mai puteam gîndi decît la faptul că bariera de aur dintre noi dispăruse.

— Slavă Domnului ! am exclamat din toată inima. Mă privi cu un zîmbet întrebător.

— De ce spui asta ?

— Fiindcă acum eşti mai aproape de mine, am spus luîndu-i mîna. Nu schiţă nici un gest de împotrivire. Fiindcă te iubesc, Mary, cum nicicînd un bărbat n-a iubit mai sincer o femeie. Fiindcă această comoară, aceste bogăţii, mă făceau să nu îndrăznesc să scot o vorbă. Acum, cînd au dispărut, pot să-ţi mărturisesc cît de mult te iubesc. De aceea am spus „Slavă Domnului".

— Atunci, spun şi eu „Slavă Domnului", murmură ea cînd am luat-o în braţe.

Dacă, în noaptea aceea, cineva a pierdut o comoară, eu am dobîndit una.

12

CIUDATA POVESTE A LUI JONATHAN SMALL

Inspectorul care se afla în trăsură trebuie să fi fost un om foarte răbdător, deoarece a trecut cam mult pînă ce m-am hotărît să mă reîntorc. Cînd i-am arătat lădiţa goală, s-a întunecat la faţă.

— S-a dus recompensa ! spuse el posomorît. Unde nu-s bani, nu-i rost nici de primă. Dacă s-ar fi găsit comoara, am fi căpătat şi noi, Sam Brown şi cu mine, cîte zece şilingi pentru munca din noaptea asta.

— Domnul Thaddeus Sholto este un om bogat, i-am spus ; cu sau fără comoară, o să aibă grijă să fiţi răsplătiţi.

Dar inspectorul clătină din cap, abătut.

— Am scrîntit-o, repetă el ; cred că domnul Athelney va fi de aceeaşi părere.

Previziunea lui se dovedi exactă ; cînd ne-am reîntors în Baker Street şi i-am arătat lădiţa goală, detectivul rămase pe gînduri. Holmes, prizonierul şi detectivul sosiseră nu de mult pentru că, între timp, îşi schimbaseră planul şi se opriseră în drum la comisariatul de poliţie. Prietenul meu se afla tolănit în fotoliu, cu obişnuita-i expresie placidă, în timp ce Small şedea nepăsător în faţa lui, cu piciorul de lemn peste cel normal. Cînd am arătat lădiţa goală, s-a

lăsat pe speteaza scaunului şi a izbucnit într-un hohot de rîs.

— Asta-i opera ta, Small, spuse Athelney Jones furios.

— Da, am ascuns-o într-un loc de unde n-o s-o puteţi lua niciodată, exclamă el satisfăcut. E comoara mea, şi dacă mie nu mi-a fost dat să profit de ea, m-am ţinut cu dinţii ca nimeni să n-o aibă. Nimeni, în afară de mine şi de trei oameni care se găsesc acum dincolo de gratii în Andaman, nu are vreun drept asupra ei. Acum ştiu bine că nici eu, nici ei nu ne mai putem bucura de ea. Tot timpul am acţionat nu numai pentru mine ci şi în numele lor. Toţi am respectat, întotdeauna, „semnul celor patru". Ei bine, sînt sigur că şi ei ar fi preferat să facă ce am făcut eu : să arunce comoara în Tamisa decît să pună mîna pe ea vreo rudă sau vreun prieten de-al lui Sholto sau Morstan. Achmet n-a murit pentru ca ei să se îmbogăţească. Veţi găsi comoara acolo unde se află şi cheia şi micuţul Tonga. Cînd mi-am dat seama că şalupa voastră este pe cale să ne ajungă, am pus comoara într-un loc sigur. Trebuie să vă împăcaţi cu gîndul că isprava dumneavoastră nu vă va aduce nici o rupie...

— Vrei să ne tragi pe sfoară, Small, spuse Athelney Jones pe un ton sever. Dacă ai fi vrut să arunci comoara în Tamisa, ţi-ar fi fost mai lesne s-o azvîrli cu ladă cu tot.

— Într-adevăr, mie mi-ar fi fost mai uşor s-o arunc, iar dumneavoastră mai uşor s-o găsiţi, răspunse el cu o privire vicleană, piezişă. Omul care a fost îndeajuns de şiret ca să mă dibuiască, ar fi fost îndeajuns de priceput ca să culeagă o ladă de fier de pe fundul unui fluviu. Aşa însă, împrăştiată pe o distanţă de mai bine de opt kilometri, comoara e ceva mai greu de găsit. Nu mi-a fost deloc uşor să mă despart de ea. Cînd însă v-am văzut la un pas de noi, am simţit că înnebunesc. Dar acum nu mai are nici un rost să ne văicărim. În viaţa mea am avut şi multe bucurii şi multe necazuri, aşa că am învăţat să nu mă jelesc niciodată pentru laptele vărsat.

— Fapta dumitale e foarte gravă, Small, spuse detectivul. Dacă ai fi dat o mînă de ajutor justiţiei, în loc să te pui de-a curmezişul ei, aşa cum ai procedat dumneata, ai fi avut mai multe şanse la proces.

— Justiţia ! bombăni fostul ocnaş. Frumoasă justiţie ! Cui aparţine comoara, dacă nu nouă ? Ce fel de justiţie e aia care pretinde s-o las pe mîinile unor oameni care n-au nici un drept asupra ei ? Eu da, eu am meritat-o ! Douăzeci de ani nesfîrşiţi petrecuţi în mlaştinile alea bîntuite de friguri, toată ziua la muncă pe o căldură înnăbuşitoare, noaptea întreagă în lanţuri, în bordeiele murdare ale ocnaşilor, hărţuit de ţînţari, zgîlţîit de friguri, brutalizat de paznicii negri care erau fericiţi să facă mizerii albilor. Aşa am dobîndit comoara de la Agra, şi dumneavoastră îmi vorbiţi de justiţie, numai fiindcă n-am putut să mă împac cu gîndul că plătisem acest preţ doar pentru ca altcineva să tragă foloasele. Aş fi preferat să mă spînzur de mai multe ori sau să-mi vîr sub piele una din săgeţile lui Tonga decît să trăiesc într-o celulă de ocnaş şi să ştiu că altul se lăfăieşte într-un palat, cu banii care mi se cuveneau mie.

Small renunţase la prefăcuta lui nepăsare şi şuvoiul mărturisirilor se revărsa într-o cascadă nestăvilită de cuvinte, în timp ce ochii îi scăpărau, iar cătuşele zornăiau o dată cu mişcările agitate ale mîinilor. Furia şi patima acestui om m-au făcut să înţeleg de

ce maiorul Sholto fusese atît de îngrozit cînd aflase, pentru prima oară, că ocnaşul nedreptăţit se găsea pe urmele lui.

— Dumneata uiţi că noi nu ştim nimic despre toate acestea, spuse Holmes calm. Nu cunoaştem povestea dumitale şi deci nu putem aprecia în ce măsură dreptatea a fost, la început, de partea dumitale.

— Deşi dumneavoastră trebuie să vă mulţumesc că port acum aceste brăţări la încheieturile mîinilor, recunosc că v-aţi purtat omeneşte cu mine. Repet, nu vă port pică. Asta e regula jocului. Dacă vreţi să ascultaţi povestea mea, n-am nimic împotrivă să v-o spun. Ceea ce am să vă povestesc va fi, cuvînt cu cuvînt, adevărul lui Dumnezeu. Mulţumesc, lăsaţi paharul aici lîngă mine, poate o să-mi fie sete.

Sînt originar din Worcestershire şi m-am născut lîngă Pershore. Dacă v-aţi interesa, aţi afla că azi există o mulţime de Small care trăiesc acolo. M-am gîndit de multe ori să dau o raită pe acasă, dar cum n-am fost niciodată o fală pentru familie, mă îndoiam că ai mei s-ar fi bucurat să mă revadă. Ei erau cu toţii oameni aşezaţi, evlavioşi, mici fermieri binecunoscuţi, respectaţi prin partea locului, în vreme ce eu am fost întotdeauna un hoinar. Dar, în sfîrşit, pe la vreo optsprezece ani, nu le-am mai dat bătăi de cap fiindcă am intrat, din cauza unei fete, într-un bucluc, şi n-am putut să scap decît primind şilingul reginei cînd m-am angajat în armată, înrolîndu-mă în regimentul 3 Buff care, pe atunci, se pregătea tocmai să plece în India.

Dar nu mi-a fost scris să fac prea multă militărie. Abia trecusem de faza pasului de gîscă şi a mînuirii muschetei, cînd mi-a venit nebunia să mă scald în Gange. Spre norocul meu, sergentul companiei, John Holder, se afla şi el în apă şi era unul din cei mai buni înotători ai regimentului. Tocmai mă aflam la jumătatea distanţei faţă de malul celălalt, cînd un crocodil mă înşfăcă şi-mi reteză, ca un adevărat chirurg, piciorul drept, de la genunchi în jos. În urma şocului şi a pierderii de sînge, am leşinat şi, probabil, m-aş fi înecat dacă Holder nu m-ar fi luat şi nu m-ar fi dus pînă la mal. Am rămas internat în spital timp de cinci luni şi cînd, în cele din urmă, am putut să şchiopătez cu acest ciot de lemn, m-am trezit scos din armată ca invalid, şi inapt pentru orice ocupaţie activă.

După cum vedeţi, încă de pe atunci norocul mă ocolea :.la nici douăzeci de ani devenisem un schilod inutil. Dar nenorocirea mea se dovedi curînd o binecuvîntare ascunsă. Un oarecare Abel White, venit acolo în calitate de plantator de indigo, căuta un administrator care să-i supravegheze pe indigeni în timpul lucrului. Era un prieten al colonelului meu care, de cînd cu accidentul, manifesta un oarecare interes faţă de mine. Ca să scurtez povestea, colonelul m-a recomandat călduros pentru acest post şi, cum slujba îmi cerea să merg mai mult călare, piciorul nu constituia o piedică prea mare, mai ales că-mi rămăsese o porţiune de genunchi suficientă ca să mă pot ţine bine în şa. Munca mea era să cutreier călare plantaţia, să am grijă ca oamenii să lucreze şi să-i reclam pe cei care trăgeau chiulul. Leafa era bună, aveam o casă confortabilă şi, în general, gîndul că urma să-mi petrec tot restul vieţii pe plantaţia de indigo nu-mi displăcea deloc. Domnul Abel White era un om bun şi, adeseori, venea în baraca mea ca să fumăm împreună o pipă, căci acolo oamenii albi se simt foarte legaţi unii de alţii, ceea ce nu se întîmplă niciodată aici, acasă.

Dar nicicînd în viaţa mea n-am fost, pentru un timp mai îndelungat, în zodie norocoasă. Deodată, fără

nici un semn prevestitor, izbucni marea răscoală[1]. Cu o lună mai înainte, liniştea şi pacea domneau în India, cel puţin în aparenţă, ca în Surrey sau Kent ; acum, două sute de mii de indieni se răsculaseră şi ţara întreagă devenise un iad desăvîrşit. Desigur că dumneavoastră, domnilor, cunoaşteţi lucrurile acestea foarte bine, probabil mult mai bine decît mine care nu prea mă ocup cu cititul. Eu ştiu numai ce-am văzut cu ochii mei. Plantaţia noastră era situată într-o regiune numită Muttra, lîngă frontiera provinciilor din nord-vest. Noapte de noapte, cerul era incendiat de flăcările *bungalow*-urilor care ardeau şi, zi de zi, grupuri mici de europeni treceau prin regiunea noastră, cu soţiile şi copiii lor, în drum spre Agra, unde se aflau cantonate trupele cele mai apropiate. Domnul Abel White era un om încăpăţînat. El îşi vîrîse în cap că se făcuse prea mare caz de această poveste şi că totul avêa să se sfîrşească la fel de repede cum începuse. Şedea liniştit pe terasă, bînd tacticos whisky cu cana şi fumînd ţigări de foi, în timp ce pretutindeni în jurul lui ţara întreagă ardea. Se înţelege că noi am rămas alături de el, eu şi Dawson care, împreună cu nevasta lui, se ocupa de contabilitate şi de treburile administrative. Într-o bună zi, se produse catastrofa. Fusesem să inspectez o plantaţie care se afla ceva mai departe şi mă întorceam seara acasă călare, mergînd la pas ; deodată, privirea îmi fu

[1] Lupta dreaptă a poporului indian împotriva colonizatorilor englezi a culminat cu răscoala naţională din 1857—1859, cunoscută ca răscoala şipailor. Răscoala a fost cauzată de anexiunile teritoriale operate de Anglia pe teritoriul indian, începînd din 1843, de hotărîrea lordului Canning de a suprima imperiul Mogul şi mai ales de gravele consecinţe sociale şi economice ale expansiunii colonialiste engleze. După căderea oraşului Delphi, englezii au fost alungaţi din zona centrală a ţării. Luptele grele care au urmat, asediul oraşului Lucknow, în 1857, înfrîngerea rezistenţei lui Nana Sahib în India centrală au dus la înfrîngerea răscoalei.

atrasă de ceva care se afla pe fundul unei gropi. Am descălecat să văd ce era şi un fior mi-a trecut prin inimă cînd am descoperit-o pe soţia lui Dawson tăiată în bucăţi şi pe jumătate devorată de şacali şi cîini sălbatici. Puţin mai încolo, pe potecă, Dawson zăcea mort, întins pe burtă, cu un revolver gol în mînă iar în faţa lui, patru spahii, unul peste altul. Am apucat hăţurile calului, fără să ştiu încotro trebuia s-o apuc, dar în aceeaşi clipă am văzut cum o dîră de fum gros ieşea din *bungalow*-ul lui Abel White şi o vîlvătaie de flăcări învăluia acoperişul. Mi-am dat seama că nu puteam să fiu de nici un folos stăpînului meu şi că dacă aş fi intervenit mi-aş fi pus pielea în joc. Din locul în care mă aflam, vedeam sute de diavoli negri, cu pelerine roşii pe spate, dănţuind şi urlînd în jurul casei în flăcări. Cîţiva dintre ei m-au arătat cu degetul şi o rafală de gloanţe a şuierat pe lîngă urechile mele ; aşa încît, am luat-o prin plantaţiile de orez şi, noaptea tîrziu, am ajuns la Agra.

Dar, după cum am constatat mai tîrziu, nici aici nu eram în deplină siguranţă. Ţara întreagă se agita ca un roi de albine. Acolo unde reuşeau să se strîngă în grupuri mici, englezii dispuneau doar de porţiunea de teren pe care o puteau apăra cu tunurile lor. În oricare altă parte, erau nişte fugari lipsiţi de apărare. În această luptă erau, de o parte, cîteva milioane iar, de cealaltă parte, cîteva sute ; dar ceea ce era mai cumplit era faptul că oamenii împotriva cărora luptam, infanterişti, cavalerişti şi artilerişti, erau propriile noastre trupe de elită pe care le instruisem şi echipasem şi care acum foloseau armele noastre. La Agra se găseau regimentul 3 de puşcaşi din Bengal, cîţiva *sikh*-i, două companii de cavalerie şi o baterie de artilerie. Din rîndurile funcţionarilor şi negustorilor s-a alcătuit un corp de voluntari căruia m-am alăturat şi eu cu picio-

rul meu de lemn. La începutul lui iulie, am pornit să-i înfruntăm pe răzvrătiţi la Shahgunge şi i-am respins, pentru un timp, dar praful de puşcă s-a terminat şi am fost siliţi să ne retragem în oraş.

Din toate părţile ne soseau numai veşti proaste — ceea ce nu era de mirare căci, dacă vă uitaţi pe hartă, veţi vedea că noi ne găseam exact în inima răscoalei. Lucknow este situat la peste o sută şaizeci de kilometri spre est, iar Cawnpore cam la aceeaşi depărtare spre sud. Din toate cele patru puncte cardinale nu auzeam decît de schingiuiri, crime şi jafuri.

Agra este un oraş imens, împînzit cu fanatici şi slujitori ai diavolului, de toate soiurile. Grupul nostru era alcătuit dintr-o mînă de oameni rătăciţi pe străzile strîmte şi întortocheate. De aceea, comandantul nostru hotărî să trecem fluviul şi să ne stabilim poziţiile în vechiul fort al Agrei. Nu ştiu dacă vreunul dintre dumneavoastră, domnilor, a citit sau a auzit vreodată ceva despre această veche cetate. E un loc foarte straniu — cel mai straniu în care am păşit vreodată şi, slavă Domnului, am văzut destule locuri ciudate în viaţa mea. În primul rînd, are dimensiuni uriaşe. Cred că se întinde pe mai multe hectare. Există o parte modernă, în care se refugiaseră toate garnizoanele noastre, femeile, copiii şi tot aici fuseseră aduse proviziile şi toate celelalte ; şi, totuşi, locul nu fusese în întregime ocupat. Dar cartierul modern nu reprezintă nimic în comparaţie cu cartierul vechi, unde nu se duce nimeni deoarece a fost cedat scorpionilor şi miriapozilor. Întreaga aşezare este plină de săli mari, pustii, ulicioare întortocheate şi coridoare lungi care se întretaie astfel încît te poţi rătăci cu uşurinţă. Din această cauză, rareori se încumeta cineva să le străbată ; totuşi, din cînd în cînd, cîte un grup înarmat cu torţe se hazarda să exploreze locurile.

Fluviul scaldă zidurile vechiului fort şi-l apără, dar în spate şi lateral există multe porţi, şi acestea trebuiau, fireşte, păzite atît în cartierul vechi cît şi în cel aflat în stăpînirea trupelor noastre. Aveam prea puţini oameni care să asigure paza meterezelor şi să servească tunurile. De aceea, ne era imposibil să postăm cîte o pază puternică la fiecare dintre nenumăratele porţi. Ne-am mărginit să organizăm un post central de pază, în mijlocul fortului, lăsînd fiecare poartă în grija unui alb şi a doi sau trei băştinaşi. Eu am fost ales să supraveghez, timp de cîteva ore, în cursul nopţii, o poartă mică, izolată, în partea de sud-vest. Aveam sub comanda mea doi soldaţi *sikh*-i, şi am primit instrucţiuni să trag cu muscheta dacă se întîmpla ceva, spre a primi numaidecît întăriri de la postul central de pază. Dar, cum acesta se afla la mai bine de două sute de paşi, şi cum locul care ne despărţea era fărîmiţat într-un labirint de poteci şi coridoare, mă îndoiam că puteau să ajungă la timp spre a-mi da ajutor, în caz că aş fi fost atacat.

Ei bine, trebuie să mărturisesc că mă simţeam foarte mîndru că mi se încredinţase comanda acestui mic grup, dat fiind faptul că eram un recrut încă necopt şi, pe deasupra, infirm. Timp de două nopţi, am făcut de gardă împreună cu cei doi *punjab*-i. Erau doi indivizi înalţi, cu privirea fioroasă, Mahomet Singh şi Abdullah Khan, amîndoi veterani de război şi foşti combatanţi împotriva noastră la Chilian Wallah. Vorbeau destul de bine englezeşte, dar n-am putut să scot prea multe de la ei. Preferau să stea unul lîngă altul şi să pălăvrăgească toată noaptea, în ciudatul lor dialect *sikh*. În ce mă priveşte, stăteam mai mult dincolo de poartă şi priveam apa fluviului şerpuitor şi luminile sclipitoare ale marelui oraş. Bătaia tobelor, zgomotul tam-tam-urilor, ţipetele şi urletele răzvrătiţilor îmbătaţi de opium şi de vacarm ne aminteau, în

tot cursul nopţii, de primejdioşii noştri vecini de pe malul celălalt. La fiecare două ore, ofiţerul de noapte obişnuia să inspecteze toate posturile, spre a se convinge că totul era în ordine.

Cea de-a treia noapte în care am făcut de gardă, era întunecată şi posomorîtă, cu o ploaie măruntă şi monotonă. Era groaznic să stai ceasuri întregi, pe o asemenea vreme, în faţa porţii. Am încercat, în mai multe rînduri, să-i fac pe *sikh*-ii mei să vorbească, dar n-am reuşit. La orele două dimineaţa, trecu controlul care mai risipi, pentru o clipă, tristeţea nopţii. Dîndu-mi seama că nu voi izbuti să-i atrag pe tovarăşii mei într-o conversaţie, mi-am scos pipa şi am lăsat jos arma ca să aprind un chibrit. Într-o clipă, cei doi *sikh*-i s-au năpustit asupra mea. Unul mi-a luat puşca şi a îndreptat-o spre mine, în timp ce celălalt a scos un cuţit mare, mi l-a pus în dreptul gîtului şi s-a jurat printre dinţi că mi-l va împlînta dacă fac un singur pas.

În primul moment, am crezut că aceşti indivizi erau în contact cu răzvrătiţii şi că pregăteau în felul acesta un asalt. Dacă poarta încăpea pe mîinile lor, fortul avea să cadă, iar femeile şi copiii urmau să fie trataţi ca la Cawnpore. Poate că dumneavoastră, domnilor, credeţi că eu caut acum s-o fac pe eroul, dar vă dau cuvîntul meu de cinste că, atunci cînd m-am gîndit la toate astea, deşi simţeam vîrful cuţitului la gît, am deschis gura cu intenţia să scot un strigăt, chiar cu riscul de a fi ultimul, spre a alarma postul principal de pază. Omul care mă ţinea mi-a ghicit gîndurile ; tocmai cînd mă pregăteam să ţip, mi-a şoptit : „Ţine-ţi gura. Fortul este în siguranţă. Nu există nici un rebel de partea asta a fluviului". Spusele lui aveau un timbru de adevăr, şi mi-am dat seama că dacă ridicam glasul eram un om mort. Acest lucru se

putea lesne citi în ochii căprui ai individului. Am aşteptat deci liniştit să văd ce voiau de la mine.

— Ascultă, *sahib*, spuse cel mai înalt şi mai fioros dintre ei, cel care se numea Abdullah Khan. Acum sau eşti cu noi, sau îţi închidem gura pe veci. E vorba de ceva prea important pentru fiecare dintre noi, ca să şovăim. Sau eşti trup şi suflet alături de noi şi te legi prin jurămînt pe crucea creştinilor, sau cadavrul tău va fi azvîrlit într-o groapă, în noaptea asta, iar noi vom trece de partea fraţilor noştri, în armata răzvrătiţilor. Nu există cale de mijloc. Ce alegi — viaţa sau moartea ? Îţi dăm doar trei minute ca să te hotărăşti, căci timpul e înaintat şi totul trebuie terminat înainte să vină din nou controlul.

— Cum pot să iau o hotărîre ? le-am răspuns. Nici nu ştiu ce vreţi de la mine. Doar atîta pot să vă spun : dacă este vorba despre o uneltire împotriva securităţii fortului, nu mă învoiesc cu voi, aşa că puteţi să înfigeţi cuţitul în mine, căci aleg moartea.

— Nu e vorba de nici o uneltire împotriva fortului, spuse el. Nu-ţi cerem altceva decît ceea ce au făcut compatrioţii tăi în această ţară. Îţi cerem să te îmbogăţeşti. Dacă eşti de partea noastră, în noaptea asta, îţi jurăm pe lama cuţitului şi pe întreitul legămînt, pe care nici un *sikh* nu l-a încălcat vreodată, că vei avea partea cuvenită din pradă. O pătrime din comoară va fi a ta. Cred că e cît se poate de cinstit.

— Dar despre ce comoară e vorba ? am întrebat. Sînt gata, ca şi voi, să mă îmbogăţesc, numai să-mi arătaţi ce trebuie să fac.

— Prin urmare, juri, spuse el, pe oasele tatălui tău, pe cinstea mamei tale, pe crucea credinţei tale, să nu ridici mîna asupra noastră şi să nu rosteşti nici un cuvînt împotriva noastră, acum sau mai tîrziu ?

— Jur, am răspuns, numai dacă cetatea nu este în primejdie.

— Atunci, camaradul meu și cu mine jurăm că vei avea un sfert din comoară, care va fi împărțită în mod egal între noi patru.

— Dar nu sîntem decît trei, am spus.

— Nu ; Dost Akbar trebuie să aibe și el partea lui. Pînă ce vin ei, îți vom istorisi totul. Mahomet Singh, tu stai la poartă și dă-ne de veste cînd apar. Iată cum stau lucrurile, *sahib,* și ți le împărtășesc fiindcă știu că europenii își țin jurămintele și că putem avea încredere în tine. Dacă ai fi fost unul dintre hindușii ăia mincinoși, chiar dacă ai fi jurat pe toți zeii din templele lor false, sîngele ți s-ar fi prelins acum pe lama cuțitului, iar cadavrul tău ar fi plutit pe apa fluviului. Dar *sikh*-ii îl cunosc pe englez și englezul îi cunoaște pe *sikh*-i. Ascultă, deci, ce am să-ți spun.

În provinciile din nord, există un rajah care are mari bogății, deși pămînturile lui nu sînt prea întinse. Multe le-a moștenit de la tatăl lui, și încă mai multe le-a agonisit el însuși, căci este o fire hapsînă și îi place mai mult să strîngă aurul decît să-l cheltuiască. Cînd au izbucnit turburările, a făcut ce-a făcut și s-a împrietenit și cu leul și cu tigrul — cu *spahiii* și cu englezii. Dar, curînd după aceea, i s-a părut că zilele oamenilor albi erau numărate, fiindcă de pretutindeni nu auzea decît despre moartea sau înfrîngerea lor. Totuși, om grijuliu, și-a ticluit în așa fel planurile încît, orice s-ar întîmpla, să-i rămînă cel puțin jumătate din comoară. Averea în aur și argint a păstrat-o lîngă el, în pivnițele palatului ; iar pietrele prețioase și perlele cele mai frumoase le-a pus într-o lădiță de fier și le-a trimis printr-o slugă credincioasă care, deghizat în negustor, urmează să le transporte în fortul de la Agra și să rămînă acolo pînă la restabilirea păcii. În felul acesta, în cazul unei victorii a răzvrătiților, îi rămîn banii ; iar dacă ies învingători englezii, își salvează bijuteriile. Împărțindu-și astfel agoniseala, s-a alăturat cauzei *spahiilor,* fiindcă aceștia stăpînesc regiunea de la frontierele provinciei sale. Ține seamă, *sahib* că, procedînd astfel, bunurile sale revin de drept celor ce-au rămas fideli legămîntului lor.

Acest pretins negustor, care călătorește sub numele de Achmet, se află acum în orașul Agra și dorește să pătrundă în cetate. El are, ca însoțitor la drum, pe fratele meu de lapte Dost Akbar care-i cunoaște secretul. Dost Akbar i-a făgăduit că-l va introduce, în noaptea asta, printr-o poartă dosnică a fortului și a ales-o în acest scop pe a noastră. În curînd, va veni deci aici și va da de Mahomet Singh și de mine. Locul este singuratic și nimeni nu va afla că ne-am văzut. Lumea nu va mai ști nimic de negustorul Achmet, iar uriașa comoară a rajahului va fi împărțită între noi. Ce părere ai, *sahib ?*

În Worcestershire, viața unui om pare un lucru măreț și sfînt ; dar e cu totul altceva cînd pretutindeni în jurul tău vezi numai foc și sînge și te-ai deprins să întîlnești moartea la fiecare colț. Faptul că Achmet negustorul trăia sau murea, mă lăsa indiferent ; dar cînd se aducea vorba despre comoară, inima îmi tresărea și mă gîndeam ce-aș putea face cu ea în ținutul meu natal, și cum s-ar mai holba familia mea dacă m-ar vedea pe mine, om de nimic, că mă întorc cu buzunarele doldora de aur. De aceea, m-am hotărît numaidecît. Dar Abdullah Khan, crezînd că tot mai stăteam în cumpănă, stărui ca să mă ațîțe.

— Gîndește-te, *sahib,* spuse el, dacă acest om este prins de comandant, va fi spînzurat sau împușcat, iar bijuteriile vor intra în posesia administrației, așa că nimeni nu va vedea nici o rupie. Dacă tot îl înșfăcăm, de ce să nu ducem treaba pînă la capăt ? Bijuteriile se vor simți la fel de bine în tovărășia noastră ca și în *safe*-urile administrației. Sînt destule,

pentru ca fiecare dintre noi să devină un om bogat și puternic. Nimeni nu poate să afle ceva despre această poveste, căci aici sîntem rupți de restul lumii. Ce condiții mai bune am putea pretinde pentru scopul nostru ? Spune încă o dată, *sahib*, dacă ești cu noi sau dacă trebuie să te privim ca pe un dușman.

— Sînt cu voi, trup și suflet, spusei.

— Așa e bine, răspunse el întinzîndu-mi înapoi pușca. Vezi că avem încredere în tine, fiindcă cuvîntul tău, ca și al nostru, nu poate fi încălcat. Acum, nu mai avem altceva de făcut decît să-i așteptăm pe fratele meu și pe negustor.

— Deci, fratele dumitale știe ce ai de gînd să faci ? am întrebat.

— Planul este al lui. El l-a gîndit. Să mergem la poartă, să ne alăturăm lui Mahomet Singh.

Ploaia continua să cadă fără întrerupere, căci era tocmai începutul anotimpului umed. Nori groși, cenușii, se îngrămădeau pe cer și era greu să vezi la o distanță mai mare decît o aruncătură de piatră. În fața ușii noastre se afla un șanț adînc, dar pe alocuri apa aproape că se uscase și deci putea fi trecut cu ușurință. Mi se părea bizar faptul că mă găseam acolo, cu acești doi *punjab*-i, în așteptarea omului care venea să-și afle moartea.

Deodată, am zărit licărirea slabă a unei lanterne, de partea cealaltă a șanțului. Ea dispăru printre movile, apoi apăru din nou, înaintînd încet în direcția noastră.

— Ei sînt ! am exclamat.

— Să strigi, *sahib*, ca de obicei, „Cine e acolo ?", murmură Abdullah. Să nu-i trezim bănuielile. Apoi, să ne trimiți cu el înăuntru și noi vom face restul, în timp ce tu vei sta aici de gardă. Pregătește-ți lanterna, s-o descoperi, ca să fim siguri că e omul nostru.

În depărtare se zărea cum lanterna cînd înainta, cînd se oprea în loc pînă ce am putut să disting, de cealaltă parte a șanțului, două siluete negre. I-am lăsat să se cațere pe malul înclinat, să se tîrască prin noroi și să se apropie de poartă, înainte de a-i soma.

— Cine-i acolo ? spusei, cu o voce stăpînită.

— Prieteni, fu răspunsul.

Mi-am descoperit lanterna și am aruncat o fîșie de lumină asupra lor. Primul era un *sikh* uriaș, cu o barbă neagră care-i ajungea aproape pînă la brîu. Doar la spectacolele de bîlci mai văzusem un om atît de înalt. Celălalt, era scund, gras, rotofei, cu un turban galben foarte mare și o boccea în mînă. Părea cuprins de o teamă cumplită ; mîinile îi tremurau de parcă ar fi avut friguri, iar capul i se mișca tot timpul cînd la dreapta, cînd la stînga, cu doi ochi care clipeau mereu, ca un șoarece care se încumetă să-și părăsească ascunzătoarea. M-au trecut fiorii la gîndul de a-l ucide, dar cînd mi-am adus aminte de comoară, inima mi s-a întărit ca piatra. Văzînd că sînt european, a scos o exclamație de bucurie și a venit în grabă spre mine.

— Vă rog să mă apărați, *sahib*, se jelui el gîfîind ; apărați-l pe nefericitul negustor Achmet. Am străbătut Rajpootana ca să mă refugiez în fortul de la Agra. Am fost jefuit, bătut și batjocorit pentru că am pactizat cu englezii. Binecuvîntată fie noaptea aceasta care mă face să mă simt din nou în siguranță, împreună cu bietele mele economii.

— Ce ai în boccea ? am întrebat.

— O lădiță de fier, răspunse el, cu vreo două mici amintiri de familie, fără nici o valoare pentru alții, dar pe care mi-ar părea rău să le pierd. Totuși, nu sînt un cerșetor ; și am să te răsplătesc, tinere *sahib*, ca și

pe guvernatorul dumitale, dacă îmi va da adăpostul pe care-l cer.

Nu mă mai simţeam sigur de mine, ca să continui discuţia cu el. Cu cît mă uitam mai mult la chipul lui rotofei, înfricoşat, cu atît mai grea mi se părea misiunea de a-l ucide cu sînge rece. Cel mai bun lucru era să termin cît mai repede cu el.

— Duceţi-l la postul principal de pază, spusei.

Cei doi *sikh*-i se apropiară şi-l încadrară, iar uriaşul merse în spatele lor, în timp ce ei se strecurau pe poarta întunecată. Niciodată un om n-a fost atît de încolţit de moarte. Eu am rămas la poartă, cu lanterna în mînă.

Ascultam cum paşii lor răsunau în cadenţă pe coridoarele singuratice. Deodată, încetară şi auzii nişte voci, o încăierare şi un zgomot de lovituri. O clipă mai tîrziu, am rămas împietrit căci auzisem paşi ce goneau spre mine şi răsuflarea zgomotoasă a unui om care fugea. Am îndreptat lanterna spre coridorul lung şi drept şi am văzut cum grăsunul zboară ca vîntul, cu o pată de sînge pe faţă, iar în urma lui, sărind ca un tigru, uriaşul, *sikh*-ul cu barbă neagră ; în mîna lui strălucea un cuţit. N-am văzut niciodată un om alergînd atît de iute ca acest negustor. *Sikh*-ul nu-l prindea şi mi-am dat seama că, odată trecut de mine şi ajuns afară, negustorul va fi salvat. Mi-era milă de el, dar din nou gîndul la comoară îmi înăspri sufletul. Cînd a ajuns în dreptul meu, am aruncat puşca la picioarele lui ; s-a rostogolit de două ori ca un iepure împuşcat. N-a apucat să se ridice şi *sikh*-ul a pus mîna pe el şi i-a împlîntat cuţitul de două ori. Omul n-a scos nici un geamăt, n-a făcut nici o mişcare şi a rămas pe locul unde căzuse. Cred că trebuie să-şi fi frînt gîtul în cădere. Vedeţi, domnilor, că-mi ţin făgăduiala. Vă povestesc fiecare amănunt, exact aşa cum s-a întîmplat, fie că este sau nu în favoarea mea.

Se opri şi întinse mîinile încătuşate spre paharul de whisky cu apă, pe care i-l pregătise Holmes. În ceea ce mă priveşte, mărturisesc că simţeam o oroare cumplită faţă de acest om, nu numai pentru crima, pusă la cale cu atîta sînge rece, în care fusese implicat, dar mai mult încă pentru felul nepăsător şi cinic în care o relatase. Am simţit că cel puţin din partea mea nu va putea să se aştepte la nici un fel de milă, oricare ar fi fost pedeapsa ce i se pregătea. Sherlock Holmes şi Jones şedeau cu mîinile pe genunchi, captivaţi de povestire, dar pe feţele lor se citea acelaş dezgust. Se pare că observase acest lucru, căci am simţit o undă de dispreţ în vocea şi în vorba sa atunci cînd şi-a reluat povestirea.

— Fără îndoială, am săvîrşit o faptă de neiertat, spuse el. Dar aş vrea să ştiu cîţi inşi, în locul meu, ar fi refuzat să împartă această pradă dacă ar fi ştiut că, drept răsplată pentru virtutea lor, se aleg cu beregata tăiată ! De altfel, de vreme ce pătrunsese în cetate, una din vieţi — a mea sau a lui — trebuia jertfită. Dacă ar fi reuşit să se salveze, toată tărăşenia ieşea la iveală iar eu aş fi fost adus în faţa curţii marţiale şi, probabil, împuşcat ; căci, în perioada aceea atît de turbure, oamenii nu erau prea îngăduitori.

— Continuă, spuse Holmes scurt.

— Ei bine, l-am transportat înăuntru, ajutat de Abdullah şi Akbar. Deşi atît de scund, era al naibii de greu. Mahomet Singh a rămas să păzească poarta. L-am dus într-un loc dinainte pregătit de *sikh*. La o oarecare depărtare, un coridor îngust dădea într-o sală imensă, goală, ai cărei pereţi din cărămidă erau aproape prăbuşiţi. Duşumeaua se surpase pe o anumită

porțiune, alcătuind un mormînt obișnuit, așa că l-am lăsat acolo pe Achmet negustorul și am acoperit groapa cu cărămizi sparte. După aceea, ne-am întors cu toții la comoară.

Rămăsese acolo unde o aruncase cînd a fost atacat prima oară. Era aceeași lădiță care se află acum deschisă pe masa dumneavoastră. De mînerul sculptat deasupra era prinsă o panglică de mătase, la capătul căreia atîrna o cheie. Am deschis-o, și lumina lanternei a scos la iveală o colecție de pietre prețioase, cum nu mai văzusem decît în vis, sau cum mi le imaginasem citind povești, pe vremea cînd eram copil la Pershore. Strălucirea lor te orbea. După ce ne-am desfătat privirea, le-am scos pe toate afară și le-am inventariat. Erau o sută patruzeci și trei de diamante de apa cea mai pură ; printre acestea, unul denumit, mi se pare, „Marele Mogul", despre care se spune că este, ca mărime, a doua piatră din lume. Apoi, erau nouăzeci și șapte de smaralde foarte frumoase și o sută șaptezeci de rubine, dintre care însă unele mici. De asemenea, erau patruzeci de rubine roșu aprins, două sute zece safire, șaizeci și una de agate și o mare cantitate de berile, onixi, turcoaze și alte pietre ale căror nume exacte nu le știam pe atunci, dar cu care m-am mai familiarizat după aceea. În afară de acestea mai erau aproape trei sute de perle foarte frumoase, dintre care douăsprezece fixate într-o coroniță de aur. Apropo, acestea din urmă au fost scoase din lădiță, și nu le-am mai găsit cînd am reintrat în posesia ei.

După ce am numărat bogățiile noastre, le-am pus la loc în lădiță și ne-am dus la poartă ca să i le arătăm lui Mahomet Singh. Apoi, am reînnoit, în mod solemn, jurămîntul nostru de a rămîne uniți și de a păstra secretul. Am căzut de acord să ascundem prada într-un loc sigur, pînă ce va fi din nou pace în țară și apoi

s-o împărțim între noi, în mod egal. N-avea nici un rost s-o împărțim atunci, căci dacă s-ar fi găsit asupra noastră pietre prețioase de o asemenea valoare, s-ar fi iscat bănuieli și, apoi, în fort nu existau nici locuințe personale, nici alt loc unde să le fi putut ascunde. De aceea, am transportat lădița în aceeași sală în care îngropasem cadavrul și, acolo, sub niște cărămizi am făcut o gaură în peretele cel mai solid, și am așezat comoara. Ne-am memorat bine locul și, în ziua următoare, eu am întocmit patru planuri, cîte unul pentru fiecare, și le-am parafat în partea de jos cu „semnul celor patru", căci jurasem că întotdeauna fiecare va acționa pentru toți, astfel încît nici unul să nu se aleagă cu mai multe foloase decît ceilalți. Pot să pun mîna pe inimă și să jur că n-am călcat niciodată acest legămînt.

În sfîrșit, cred că nu mai este nevoie să vă spun, domnilor, ce s-a întîmplat cu răscoala indiană. După ce Wilson a ocupat Delhi, și *Sir* Colin a eliberat Lucknow-ul, spatele frontului a fost zdrobit. S-au adus trupe noi și Nana *Sahib* și-a luat tălpășița peste graniță. O coloană volantă, sub conducerea colonelului Greathed, a împresurat Agra și i-a izgonit pe răzvrătiți. Se părea că liniștea se va statornici în țară și începuserăm să nădăjduim că nu mai era mult pînă ce vom putea să plecăm, în deplină siguranță, cu prada noastră. Dar, într-o clipă, speranțele noastre s-au spulberat, deoarece am fost arestați pentru asasinarea lui Achmet.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Cînd rajahul i-a încredințat lui Achmet bijuteriile sale, a făcut-o pentru că-l considera om de încredere. Dar în Est oamenii sînt bănuitori. Ce face atunci rajahul ? Ia un al doilea slujitor, și mai de nădejde, și-l pune să-l spioneze pe

primul. Cel de-al doilea primise porunca de a nu-l scăpa nici o clipă din vedere pe Achmet, și-l urmărea ca umbra lui. În noaptea aceea, se luase după el și-l văzuse trecînd dincolo de poarta cetății. Evident, și-a închipuit că se refugiase în fort și, a doua zi, a cerut, la rîndul lui, permisiunea de a intra acolo ; dar nici urmă de Achmet. Faptul i s-a părut atît de ciudat încît a povestit întîmplarea unui sergent care, la rîndul lui, a raportat totul comandantului. S-au întreprins de îndată cercetări și cadavrul a fost descoperit. Astfel, tocmai în clipa cînd credeam că totul era în ordine, am fost arestați toți patru și aduși în fața judecății sub acuzația de crimă — trei dintre noi fiindcă asigurasem paza porții în noaptea aceea, iar al patrulea pentru că se știa că fusese în tovărășia victimei. La proces nu s-a rostit nici un cuvînt despre bijuterii, deoarece rajahul fusese detronat și exilat din India ; așa încît nimeni n-a manifestat vreun interes deosebit pentru ele. Dar crima era un fapt incontestabil, iar noi nu puteam fi străini de ea. Cei trei *sikh*-i au fost condamnați la închisoare pe viață, iar eu osîndit la moarte, pentru ca, după un timp, să capăt aceeași pedeapsă ca și ceilalți.

Situația noastră era destul de ciudată. Ne aflam laolaltă toți patru, cu lanțuri la picioare și cu foarte puțini sorți de a mai ieși vreodată din închisoare, în vreme ce fiecare dintre noi deținea un secret care, în caz că ar fi putut să fie folosit, asigura tuturor celorlalți o viață îmbelșugată, într-un palat. Cum să nu-ți vină să turbezi cînd trebuia să înduri loviturile de picioare și pumnii oricărui imbecil de paznic, să mănînci orez și să bei apă, în timp ce dincolo de gratii se afla o avere imensă care nu aștepta decît să vii s-o iei. Situația aceasta ar fi putut să mă aducă în pragul

nebuniei ; dar întotdeauna am fost un om încăpățînat, așa că m-am stăpînit și mi-am făcut singur curaj, în așteptarea unor zile mai bune.

Care, în sfîrșit, părea că veniseră. Am fost mutat de la Agra la Madras și, de acolo, pe insula Blair din Andaman. În acest penitenciar se aflau foarte puțini ocnași albi și, dat fiind faptul că avusesem de la început o purtare bună, m-am trezit în scurt timp un fel de persoană privilegiată. Mi s-a dat o baracă la Hope Town, o mică așezare pe povîrnișurile muntelui Harriet, și mă bucuram de oarecare libertate. Este o regiune îngrozitoare, bîntuită de friguri și înconjurată din toate părțile de canibali sălbatici, oricînd gata să-ți trimită o săgeată otrăvită, dacă se ivește prilejul. Aveam de săpat gropi, de săpat șanțuri, de însămînțat, și multe alte treburi, așa încît eram ocupați toată ziua ; doar seara aveam puțin timp liber. Printre altele, am învățat să prepar medicamente pentru medicul militar și am dobîndit unele cunoștințe superficiale în profesiunea lui. Tot timpul eram în căutarea unui prilej de a evada ; dar pămîntul cel mai apropiat se afla la sute de kilometri de insula noastră iar vîntul nu sufla deloc sau foarte puțin pe aceste mări ; era teribil de greu să evadezi de acolo.

Medicul militar, doctorul Somerton, era un tînăr energic, sportiv ; ceilalți ofițeri tineri se adunau seara în locuința lui și jucau cărți. Cabinetul medical unde preparam doctoriile era situat alături de salonul lui, cu un mic ghișeu între ele. Adeseori, cînd mă simțeam singur, stingeam lumina în cabinet și mă postam lîngă ghișeu, de unde puteam să aud ce vorbeau și să le urmăresc jocul. Și mie îmi place să joc cărți, și fiindcă aveam prilejul să-i văd pe ei făcînd acest lucru mă simțeam la fel de mulțumit ca și cînd aș fi jucat eu

însumi. Erau acolo maiorul Sholto, căpitanul Morstan şi locotenentul Bromley Brown, care comandau trupele indigene, medicul şi doi sau trei administratori ai închisorii ; aceştia din urmă, erau jucători abili care făceau partide foarte bune şi fără risc. Reuniunile lor erau foarte plăcute.

Ei bine, foarte curînd m-a izbit un lucru, şi anume că militarii pierdeau, în vreme ce civilii cîştigau întotdeauna. Păcatele mele, nu vreau să spun că nu era lucru curat la mijloc, dar aşa se întîmpla. De cînd se aflau la Andaman, funcţionarii nu prea făcuseră altceva decît să joace cărţi şi ajunseseră să cunoască, pînă la un punct, jocul partenerilor lor, în timp ce ceilalţi jucau doar ca să-şi omoare timpul şi aruncau cărţile la întîmplare. Noapte de noapte, militarii se ridicau de la masă tot mai săraci şi, cu cît pierdeau mai mult, cu atît se înverşunau mai abitir să joace. Maiorul Sholto era cel mai păgubit. La început, juca cu bani gheaţă, dar curînd ajungea la poliţe pentru sume importante. Uneori, cîştiga cîteva mîini, ca să capete curaj, dar în cele din urmă norocul îi întorcea spatele mai mult ca oricînd. Toată ziua umbla de colo pînă colo, întunecat ca o furtună, şi, la un moment dat începu să bea peste măsură.

Într-o noapte pierdu mult mai mult decît de obicei. Mă aflam în baraca mea, cînd el şi căpitanul Morstan trecură poticnindu-se prin apropiere, în drum spre casele lor. Cei doi erau prieteni la cataramă şi nu se despărţeau niciodată. Maiorul se plîngea de pierderile suferite.

— Totul s-a sfîrşit, Morstan, spunea el pe cînd treceau pe lîngă baraca mea. Trebuie să-mi dau demisia. Sînt un om ruinat.

— Prostii, bătrîne ! spuse celălalt, bătîndu-l pe umăr. Şi eu am avut ghinion şi totuşi...

Asta a fost tot ce-am putut să aud, dar era de-ajuns ca să-mi dea de gîndit.

Cîteva zile mai tîrziu, maiorul Sholto hoinărea pe ţărm ; am profitat de acest prilej ca să-i vorbesc.

— V-aş ruga să-mi daţi un sfat, domnule maior, i-am spus.

— Despre ce e vorba, Small ? întrebă el, scoţîndu-şi ţigara de foi din gură.

— Vreau să vă întreb, domnule, cine e persoana care ar fi în măsură să ia în primire o comoară ascunsă. Ştiu unde se află o jumătate de milion şi, cum eu tot nu pot să folosesc aceşti bani, m-am gîndit că cel mai bun lucru ce-mi rămîne de făcut ar fi să-i predau autorităţii în drept ; poate că astfel aş obţine o reducere a pedepsei.

— O jumătate de milion, Small ? gîfîi el, privindu-mă cu atenţie, ca să vadă dacă vorbesc serios.

— Exact, domnule — în perle şi pietre preţioase. Se află undeva, la îndemîna oricui. Şi partea cea mai ciudată este că adevăratul proprietar e în exil şi nu poate să pretindă nimic din ea, aşa încît comoara aparţine primului venit.

— Administraţiei coloniale, Small, se bîlbîi el, administraţiei. Dar o spuse fără convingere şi am presimţit imediat că e omul meu.

— Aşadar, dumneavoastră credeţi că ar trebui să dau această informaţie guvernatorului general ? spusei calm.

— Mă rog, mă rog, nu trebuie să te grăbeşti, ca să nu-ţi pară rău. Povesteşte-mi totul, Small. Relatează-mi faptele.

I-am povestit întreaga istorie, cu mici modificări, ca să nu poată identifica locurile. Cînd am terminat, a rămas tăcut şi dus pe gînduri. După buzele sale crispate, mi-am dat seama că o luptă aprigă se dădea în sufletul lui.

— E o problemă foarte importantă, Small, spuse el în cele din urmă. Nu trebuie să sufli nici o vorbă nimănui, şi în curînd o să ne mai vedem.

Două nopţi mai tîrziu, el şi prietenul său, căpitanul Morstan, au venit în baraca mea, la miezul nopţii, cu o lanternă.

— Vreau ca şi căpitanul Morstan să audă povestea din gura dumitale, Small, spuse el.

Am repetat-o întocmai cum i-o spusesem lui.

— Pare adevărată, ce zici ? spuse el. Merită să acţionăm ?

Căpitanul Morstan dădu din cap.

— Ascultă, Small, spuse maiorul, prietenul meu şi cu mine ne-am sfătuit şi am ajuns la concluzia că, la urma urmei, această taină a dumitale nu prea e de resortul administraţiei ci o chestiune care te priveşte personal şi, fireşte, ai dreptul să dispui de comoară cum crezi că e mai bine. Acum, problema care se pune este : ce vrei în schimbul ei ? Am putea, eventual, să acceptăm condiţiile dumitale, sau cel puţin să le discutăm, spre a vedea dacă există posibilitatea unei înţelegeri.

Încerca să vorbească pe un ton rece, nepăsător, dar ochii lui străluceau de nerăbdare şi lăcomie.

— Cît despre asta, domnilor, am răspuns încercînd, la rîndul meu, să par nepăsător dar simţind aceeaşi nerăbdare ca şi el, există un singur lucru pe care un om în situaţia mea l-ar putea cere. Vreau să ne ajutaţi, pe mine şi pe cei trei camarazi ai mei, să ne recăpătăm libertatea. Vă vom face asociaţii noştri, dîndu-vă a cincea parte s-o împărţiţi între dumneavoastră.

— Hm ! spuse el. A cincea parte ! Nu e prea ispititor.

— Ar reveni fiecăruia cîte cincizeci de mii, spusei.

— Dar cum putem să vă redăm libertatea ? Ştii foarte bine că ceri un lucru imposibil.

— Deloc, am răspuns. Am analizat totul, pînă la ultimul amănunt. Singura piedică în calea evadării noastre este faptul că nu putem face rost de un vas şi de proviziile necesare unei călătorii atît de îndelungate. La Calcutta sau la Madras sînt numeroase yachturi mici şi iole care ne-ar scoate din impas. Aduceţi unul aici. Vom urca la bord, în cursul nopţii, şi dacă ne veţi azvîrli pe oricare din ţărmurile Indiei, înseamnă că vă veţi fi îndeplinit obligaţia asumată prin convenţie.

— Dacă ar fi fost vorba numai de unul..., spuse el.

— Toţi sau nici unul, am răspuns. Am jurat. Noi patru trebuie să acţionăm întotdeauna împreună.

— Vezi, Morstan, spuse el, Small este un om de cuvînt. Nu-şi trădează prietenii. Cred că putem să avem încredere în el.

— E o treabă murdară, răspunse celălalt. Dar, după cum spui, banii ne vor ajuta să ne păstrăm slujbele.

— Prin urmare, Small, continuă maiorul, cred că trebuie să încercăm. Dar, fireşte, mai întîi urmează să verificăm adevărul spuselor dumitale. Dezvăluie-mi unde este ascunsă comoara ; o să-mi iau un concediu şi o să mă înapoiez în India cu vasul de aprovizionare pentru a cerceta locul.

— Uşurel, nu vă pripiţi, spusei din ce în ce mai curajos, pe măsură ce el se înfierbîntase. Trebuie să am consimţămîntul celor trei camarazi ai mei. V-am spus doar că toţi sau nici unul.

— Prostii ! strigă el. Ce amestec au cei trei negri în convenţia noastră ?

— Negri sau albaştri, am răspuns, ei sînt cu mine şi nu acţionăm decît împreună.

În sfîrşit, afacerea s-a încheiat la o a doua întîlnire, unde au fost de faţă toţi, Mahomet Singh, Abdullah Khan şi Dost Akbar. Am luat povestea de la capăt

şi, în cele din urmă, am ajuns la o înţelegere. Ne angajam să punem la dispoziţia celor doi ofiţeri hărţi ale secţiunii din fortul Agra şi să marcăm locul din perete unde se afla ascunsă comoara. Maiorul Sholto urma să plece în India, spre a verifica adevărul celor spuse de noi. În caz că găsea lădiţa, avea s-o lase acolo, să trimită un yacht mic cu provizii care să acosteze în insula Rutland — unde noi trebuia să ajungem singuri — şi, în cele din urmă, să se reîntoarcă la postul lui. Căpitanul Morstan urma să-şi ia o permisie ca să se întîlnească cu noi la Agra, şi acolo să împărţim comoara, el primind atît partea lui cît şi pe cea a maiorului. Am pecetluit toate acestea prin cel mai straşnic jurămînt pe care putea să-l gîndească mintea şi să-l rostească gura unor oameni. Am luat hîrtie şi cerneală şi am lucrat toată noaptea. Dimineaţa, cele două hărţi erau gata, prevăzute cu „semnul celor patru", adică al lui Abdullah, Akbar, Mahomet şi al meu.

Probabil, domnilor, că vă plictisesc cu această lungă povestire şi-mi dau seama că prietenul meu, domnul Jones, este nerăbdător să mă ştie în siguranţă, dincolo de gratii. Am s-o scurtez cît mai mult cu putinţă. Ticălosul de Sholto a plecat în India, dar nu s-a mai întors niciodată. Ceva mai tîrziu, căpitanul Morstan mi-a arătat numele lui pe lista pasagerilor unui vas. Unchiul său murise, lăsîndu-i o avere imensă şi el părăsise cadrele armatei ; cu toate acestea, n-a pregetat să tragă pe sfoară cinci oameni. Curînd după aceea, Morstan a plecat la Agra şi a aflat, aşa cum ne aşteptasem, că într-adevăr comoara dispăruse. Ticălosul furase totul, nesocotind condiţiile în care-i vîndusem secretul. Din ziua aceea, n-am mai trăit decît pentru răzbunare. Mă gîndeam la ea ziua şi o visam noaptea. Era o patimă mai tare decît mine, şi orice aş fi făcut

răzbunarea nu-mi ieşea din minte. Nu-mi păsa nici de lege, nici de spînzurătoare. Singurul meu gînd era să evadez, să-l caut pe Sholto şi să-i pun mîinile-n gît. Nici măcar de comoara de la Agra nu mă sinchiseam atît cît mă frămîntam cum să fac să-l ucid pe Sholto.

În decursul vieţii mele, mi-am pus în gînd multe lucruri, şi pe toate le-am înfăptuit. Dar întotdeauna a trebuit să treacă mulţi ani pînă ce mi-am atins ţelul. Vă spuneam că-mi însuşisem unele noţiuni de medicină. Într-o zi, pe cînd doctorul Somerton era bolnav în pat, cu temperatură, un micuţ insular din Andaman a fost găsit în pădure de un grup de ocnaşi. Era grav bolnav şi se dusese într-un loc singuratic ca să moară. Deşi era veninos ca un şarpe, l-am luat în grija mea şi, după cîteva luni, l-am pus pe picioare. Se legase atît de mult de mine încît nu mai voia să plece ; după ce, în sfîrşit, se reîntorsese în pădure, tot mai continua să dea tîrcoale barăcii mele. Învăţasem de la el puţin din dialectul său, şi asta îl apropiase şi mai mult de mine.

Tonga — căci acesta era numele lui — poseda o canoe mare şi încăpătoare, pe care o conducea admirabil. Cînd mi-am dat seama că-mi era foarte devotat şi că ar fi în stare să facă orice pentru mine, am întrezărit posibilitatea evadării. Am vorbit cu el despre asta: Urma să-şi aducă barca, în timpul nopţii, într-un loc care nu era păzit niciodată şi să mă ia cu el. I-am dat instrucţiuni să se aprovizioneze cu cîteva tigve cu apă şi cît mai multe *yam*, nuci de cocos şi cartofi dulci.

Era foarte sincer şi credincios micuţul Tonga. Nici un om n-a avut vreodată parte de un camarad mai devotat. În noaptea hotărîtă, a venit cu barca la locul stabilit. Dar întîmplarea a făcut ca acolo să se afle unul dintre paznici — un *pathan* ticălos care nu pierdea niciodată prilejul să mă insulte şi să mă lovească. Îi jurasem răzbunare şi acum venise momentul. Des-

tinul îl scosese parcă dinadins în calea mea ca să-i plătesc datoria, înainte de a părăsi insula. Şedea pe mal, cu spatele la mine, purtînd carabina pe umăr. Am căutat o piatră cu care să-i zdrobesc creierii, dar n-am găsit nici una.

Atunci mi-a trecut prin minte ceva ciudat. M-am aşezat într-un loc întunecos şi mi-am dezlegat piciorul de lemn. Din trei salturi mari, am fost lîngă el. Îşi pusese carabina la ochi, dar l-am lovit cu putere şi i-am zdrobit scăfîrlia. Se poate vedea şi acum crăpătura în lemn, în partea cu care l-am lovit. Ne-am prăbuşit amîndoi la pămînt, căci nu puteam să-mi păstrez echilibrul ; dar, cînd m-am ridicat, l-am găsit nemişcat. M-am urcat în barcă şi, după o oră, eram departe, în larg. Tonga adusese cu el tot avutul lui de pe acest pămînt, armele şi zeii săi. Printre altele, avea o suliţă lungă de bambus şi cîteva rogojini din fire de cocotier din care am făcut un fel de velă. Timp de zece zile am navigat la voia întîmplării, bizuindu-ne pe noroc, iar în cea de-a unsprezecea am fost culeşi de un vas comercial care transporta pelerini malaezi, de la Singapore la Jiddah. Era o mulţime ciudată, dar Tonga şi cu mine am izbutit să ne adaptăm. Oamenii aceia aveau o calitate foarte mare : te lăsau în pace şi nu-ţi puneau întrebări.

Ei bine, dacă aş sta să vă povestesc toate aventurile prin care am trecut, eu şi micuţul meu camarad, nu mi-aţi fi recunoscători fiindcă v-aş ţine aici pînă la răsăritul soarelui. Am cutreierat lumea în lung şi-n lat, însă întotdeauna se întîmpla ceva care ne împiedica să ajungem la Londra. În tot acest timp, nu mi-am pierdut însă niciodată din vedere ţelul. Noaptea îl visam pe Sholto. În sfîrşit, acum trei sau patru ani, am ajuns în Anglia. Nu mi-a fost prea greu să aflu unde locuieşte Sholto şi m-am pus pe treabă, încercînd să descopăr dacă vînduse comoara sau dacă o mai avea.

M-am împrietenit cu cineva care putea să mă ajute — nu dau nume, fiindcă nu vreau să bag pe nimeni în bucluc — şi curînd am aflat că bijuteriile erau încă în stăpînirea lui. Apoi, am încercat pe mai multe căi să ajung la el ; dar era foarte şiret şi avea întotdeauna, în afară de fiii săi, doi boxeri şi pe *khitmutgar*-ul lui drept paznici.

Dar, într-o bună zi, mi s-a comunicat că era pe patul de moarte. Am alergat imediat în grădină, înnebunit de gîndul că ar putea să-mi scape din ghiare şi, uitîndu-mă prin fereastră, l-am văzut întins în pat ; lîngă el se aflau cei doi fii ai săi. Aş fi intrat în cameră şi mi-aş fi încercat norocul înfruntîndu-i pe toţi trei, dar cînd m-am uitat la el, fălcile îi căzuseră şi mi-am dat seama că murise. În aceeaşi noapte am pătruns în odaia lui şi i-am scotocit prin sertare ca să văd dacă exista vreun indiciu asupra locului unde ascunsese bijuteriile. Dar n-am găsit nici o urmă, aşa că am plecat mînios şi întristat la culme. Însă, înainte de a pleca, mi-am spus că dacă aş mai da vreodată ochii cu prietenii mei *sikh*, am avea cu toţi o satisfacţie ştiind că am lăsat un semn al urii noastre ; am mîzgălit „semnul celor patru", ca pe hartă, şi i l-am agăţat pe piept. Ar fi fost prea de tot să coboare în mormînt fără nici un semn din partea oamenilor pe care-i jefuise şi trădase.

În această perioadă, ne cîştigam pîinea de pe urma bietului Tonga pe care-l purtam pe la bîlciuri şi prin alte locuri de acest soi, ca pe „canibalul negru". Mînca, în faţa publicului, carne crudă şi interpreta dansuri războinice ; întotdeauna ne alegeam, după o zi de muncă, cu cîte o pălărie plină cu bănuţi.

Nu-mi scăpa nimic din ce se întîmpla la Pondicherry Lodge, dar, timp de cîţiva ani, nu se petrecuse nimic deosebit, în afară de faptul că porniseră în căutarea comorii. În cele din urmă, vestea pe care o aştep-

tam de atîta amar de vreme, a venit. Comoara fusese găsită. Se afla ascunsă în podul casei, în laboratorul domnului Bartholomew Sholto. Am venit numaidecît și am studiat locul, dar nu vedeam cum puteam să ajung pînă acolo cu piciorul meu de lemn. Am aflat însă de o trapă pe acoperiș, precum și ora cînd lua masa domnul Sholto. M-am gîndit că aș putea să mă descurc mai ușor dacă mă foloseam de Tonga. L-am adus cu mine și l-am legat cu o frînghie lungă în jurul taliei. Se cățăra ca o pisică, și a ajuns repede pe acoperiș, dar nenorocirea a vrut ca Bartholomew Sholto să se afle încă în cameră. Tonga a crezut că a făcut cine știe ce ispravă că l-a omorît, deoarece atunci cînd, cu ajutorul frînghiei, am ajuns și eu sus, l-am găsit plimbîndu-se fudul ca un păun. A rămas foarte surprins cînd l-am amenințat cu capătul frînghiei și l-am ocărît spunîndu-i că este un diavol sîngeros. Am luat lădița cu comoara și am coborît-o pe fereastră ; după ce am lăsat „semnul celor patru" pe masă, spre a arăta că bijuteriile se întorseseră în sfîrșit la cei care aveau drepturi asupra lor, m-am strecurat și eu afară. Tonga a strîns apoi frînghia, a închis fereastra și a făcut cale întoarsă pe drumul pe care venise.

Nu văd ce-aș putea să vă mai spun. Auzisem un marinar vorbind despre viteza șalupei lui Smith, „Aurora", și m-am gîndit că ar fi foarte potrivită pentru evadarea noastră. Am luat contact cu bătrînul Smith, căruia urma să-i plătesc o sumă mare de bani, în caz că am fi ajuns cu bine pe vapor. Fără îndoială, el bănuia că e ceva suspect la mijloc, dar nu știa nimic despre taina noastră.

Acesta, domnilor, este adevărul și dacă vi-l mărturisesc o fac nu ca să vă distrez — căci nu prea mi-ați făcut un serviciu — ci fiindcă socot că cea mai bună apărare pentru mine este tocmai să nu ascund nimic

și să arăt lumii întregi cît de josnic s-a purtat maiorul Sholto cu mine și cît de nevinovat sînt de moartea fiului său.

— O povestire remarcabilă, spuse Sherlock Holmes. O concluzie convingătoare a unui caz extrem de interesant. Pentru mine, nu este nimic nou în partea ultimă a narațiunii, cu excepția faptului că dumneata ai adus frînghia. Asta n-o știam. Apropo, sperasem că Tonga își pierduse toate săgețile ; totuși, a mai avut una ca să ne-o trimită nouă, pe vapor.

— Le pierduse pe toate, domnule, în afară de cea care rămăsese pe țeavă.

— A, da, firește, spuse Holmes. La asta nu m-am gîndit.

— Ați mai dori vreo lămurire ? întrebă prizonierul pe un ton binevoitor.

— Cred că nu, mulțumesc, răspunse prietenul meu.

— Ei bine, Holmes, spuse Athelney Jones, dumneata ești un om căruia toată lumea vrea să-i fie pe plac, și cu toții știm că ești un cunoscător în ale crimei ; dar datoria e datorie și cred că am mers cam prea departe îndeplinindu-vă dorința, dumitale și prietenului dumitale. Am să mă simt mult mai liniștit cînd povestitorul nostru, aci de față, se va afla în siguranță, sub cheie. Birja ne așteaptă încă și doi inspectori se află jos. Vă sînt foarte recunoscător amîndurora pentru ajutorul dat. Firește, prezența dumneavoastră va fi necesară la proces. Noapte bună.

— Noapte bună, domnilor, spuse Jonathan Small.

— După dumneata, Small, spuse prevăzătorul Jones cînd ieșiră din cameră. Voi avea o grijă deosebită ca să nu mă atingi cu piciorul dumitale de lemn, cum ai procedat cu domnul acela din Andaman.

— Așadar, iată-ne ajunși la capătul micii noastre drame, am exclamat, după ce ne-am instalat să fumăm

în liniște. Mă tem că s-ar putea să fie ultima investigație în care am avut prilejul să-ți studiez metodele. Domnișoara Morstan mi-a făcut cinstea de a mă accepta ca soț.

Scoase un mormăit sinistru.

— Mă și temeam, spuse el. Mărturisesc că nu pot să te felicit.

M-am simțit cam jignit.

— Ai vreun motiv să fii nemulțumit de alegerea mea ? l-am întrebat.

— Deloc. Cred că este una din cele mai fermecătoare tinere pe care le-am întîlnit vreodată. Și mai cred că ar fi putut fi foarte utilă în treburi ca cele de care ne-am ocupat. Are, în mod cert, predispoziții pentru așa ceva ; dovadă, modul în care a păstrat planul acela al Agrei, spre deosebire de toate celelalte documente ale tatălui ei. Dar dragostea e un lucru emoțional și tot ce ține de emoțional este opus rațiunii reci și veridice pe care o situez înaintea tuturor. Eu n-am să mă însor niciodată, de teamă să nu-mi falsific rațiunea.

— Sper, spusei rîzînd, că rațiunea mea va trece cu bine acest examen. Dar arăți cam obosit.

— Da, m-a cuprins reacția. Voi fi moale ca o cîrpă, o săptămînă întreagă.

— Ciudat, am spus, cum ceea ce la alții aș numi lenevie, alterează la dumneata cu aceste izbucniri de splendidă energie și vigoare.

— Da, răspunse el, în mine conviețuiesc un leneș perfect și un om plin de avînt. Mă gîndesc adesea la aceste versuri ale bătrînului Goethe :

Schade dass die Natur nur einen *Mensch aus dir schuf,*
Dem zum würdigen Mann war und zum Schelmen der Stoff. [1]

[1] „Păcat că natura n-a făcut din tine decît un singur om. Tu, care ai fi putut fi și un sfînt și un tîlhar" (germ.).

— Apropo de afacerea de la Norwood, ai văzut că au avut, așa cum am bănuit, un complice în casă, care nu putea fi altul decît Lal Rao, servitorul ; astfel, Jones are de fapt cinstea de a fi prins singur un pește în uriașa lui plasă.

— Împărțirea nu prea pare corectă, am replicat. Dumneata ai făcut totul în această poveste. Eu mă aleg cu o soție, Jones cu onorurile ; mă întreb ce-ți mai rămîne dumitale ?

— Mie, spuse Sherlock Holmes, îmi rămîne sticluța asta. Și, spunînd aceasta, întinse mîna sa lungă, albă, pentru a o lua.

CUPRINS

SEMNUL CELOR PATRU

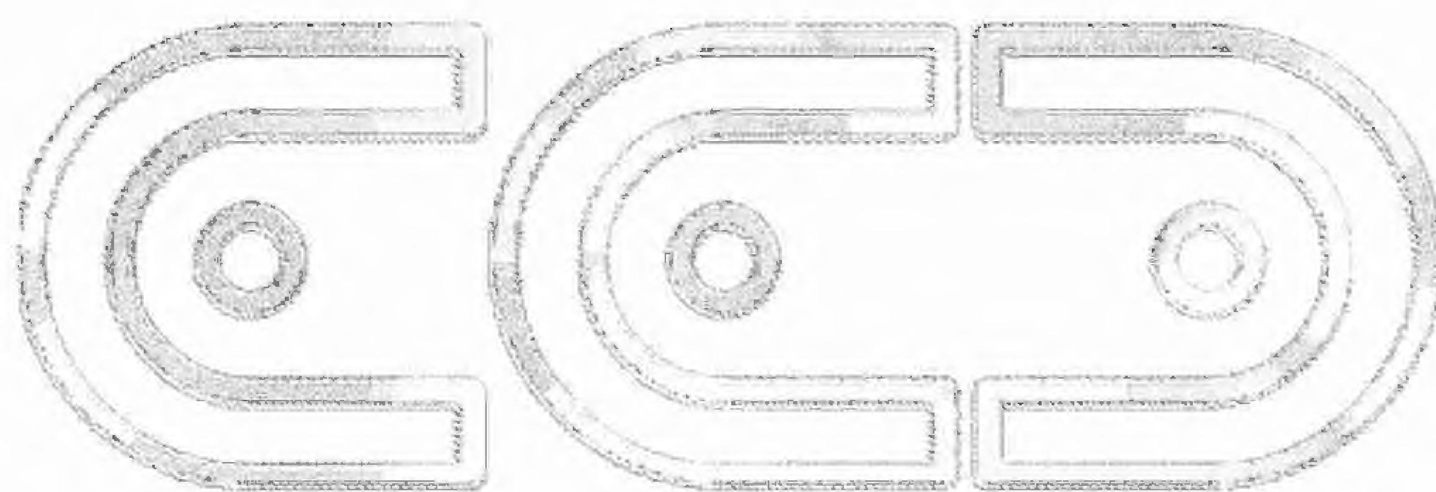
Lector : BIANCA SCHACHTER
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

*Tiraj : 120.160 ex. broşate. Coli ed. 14,52.
Coli tipar 10,75*

Tiparul executat sub comanda
nr. 30 537 la Combinatul Poligrafic
„Casa Scînteii“, Piaţa Scînteii nr. 1,
Bucureşti — Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

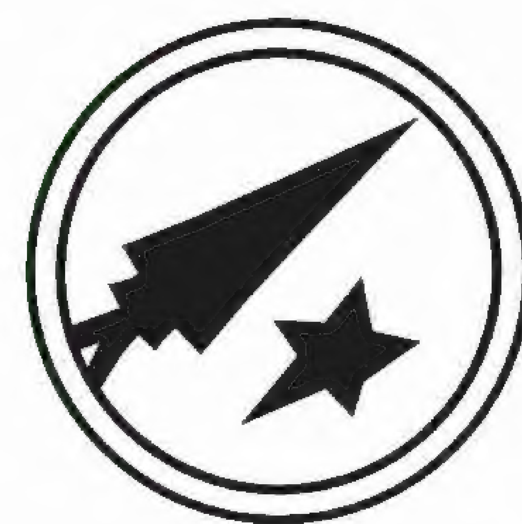

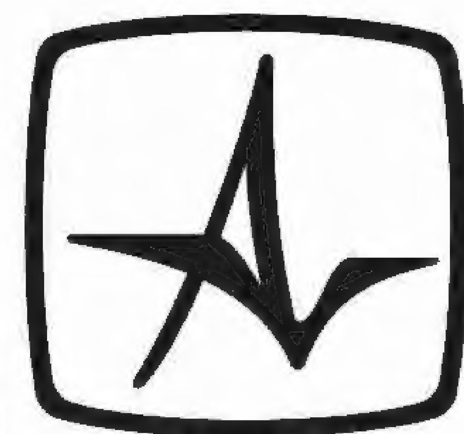
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

